



TBMM
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

24. DÖNEM 3. YASAMA YILI
FAALİYET RAPORU

EKİM 2012 – 2013



TBMM
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

24. DÖNEM 3. YASAMA YILI FAALİYET RAPORU

Yayın No: 31

Adres: TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
06543 Bakanlıklar-ANKARA

Tel: 0 312 420 5406
0 312 420 5399

Faks: 0 312 420 5394

E-posta: insanhaklarikom@tbmm.gov.tr

ISBN 978-605-4700-41-7

Yayıma

Hazırlayan: Kenan Altaş, Yasama Uzmanı

Baskı: TBMM Basımevi, Ankara, 2013

Bu kitabın dağıtımı TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından yapılmaktadır.

<http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/index.htm> adresinden yayınlarımıza ulaşabilirsiniz.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	1
SUNUŞ	3
GENEL BİLGİ	7
1. Misyon ve Vizyon	7
2. Tarihçe.....	8
3. Görev ve Yetkiler.....	8
4. Çalışma Yöntemi.....	10
5. Komisyonun Yapısı.....	10
KOMİSYON ÇALIŞMALARI.....	13
1. Toplantılar ve Alınan Kararlar	13
2. Alt Komisyon Çalışmaları.....	16
3. İzleme Dosyaları	20
4. Diğer Çalışmalar	22
5. Havale Edilen Kanun Teklif ve Tasarıları.....	23
6. Yerli ve Yabancı Heyet Kabulleri.....	24
BAŞVURULAR	28
İNSAN HAKLARININ GELİŞTİRİLMESİ AMACINI İÇEREN KANUNİ DÜZENLEMELER.....	37
GENEL DEĞERLENDİRME	40
General Information on Human Rights Inquiry Committee's Work in the 3rd Legislative Year (October 2012-2013) of the 24th Term of Gnat	43
EKLER	
EK-1: İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu	55
EK-2: Komisyon Bildirisi (Mısır'daki Askeri Darbe Hakkında)	58

EK-3:	Belçika’da Bir Cezaevinde Gardiyanların Darp Etmesi Sonucu Hayatını Kaybeden Mikail Tekin Hakkında Belçika Parlamentosu Adalet Komisyonuna Yazılan Mektup	59
EK-4:	Myanmar’da Müslüman Halkın Katledilmesine Yol Açan Olaylar Hakkında Uluslararası Kurumlara Yazılan Mektup	60
EK-5:	Mısır’da Askeri Darbe Sonrası Ortaya Çıkan İnsan Hakkı İhlalleri Hakkında Uluslararası Kurumlara Yazılan Mektup	63
EK-6:	Sakarya İlinde Serbest İkamete Sahip Sığınmacılar Hakkında İnceleme Raporu	65
EK-7:	Edirne, İstanbul ve Kırklareli İllerinde Bulunan Geri Gönderme Merkezleri Hakkında İnceleme Raporu.....	76
EK-8:	Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme Raporu -2-	96
EK-9:	Mardin E Tipi ve Kızıltepe K1 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporu	123
EK-10:	Şanlıurfa E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İnceleme Raporu	135
EK-11:	Silivri I Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporu ..	151
EK-12:	İzmir Aliğa Ceza İnfaz Kurumu Kampüsü İnceleme Raporu.	169
EK-13:	İzmir Polis Merkezleri İnceleme Raporu	185
EK-14:	Uludere Raporu (Değerlendirme ve Sonuç)	196
EK-15:	Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme Raporu -3-	208
EK-16:	Kocaeli (Kandıra) Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü İnceleme Raporu	215
EK-17:	İzmir Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporu	227
EK-18:	Avrupa’da Türkiye Kökenlilere Yönelik Irkçı ve Yabancı Düşmanlığı Motifli Eylemler 2012 Ara İzleme Raporu.....	251

ÖNSÖZ

İnsanı değerli kılan en önemli özelliği değer üretmesidir. Karşılıklı sevgi ve saygı insanı yücelten en önemli değerlerdir.

Dil, din, yaş, cinsiyet, renk ayrımı gözetmeksizin insanın, insanca yaşama imkânına sahip olması en temel hakkıdır. Kişinin hak ve hürriyetleri, temel haklardan endişesiz bir şekilde yararlanabildiği ortamda güvence altındadır.

Kabul edilen temel kurallara aykırı olarak, insanın insana eziyet etmesi, kötü muamele etmesi, şeref ve haysiyetini rencide edecek muamele görmesi, kabul edilmeyecek davranışlardandır.

İnsanda başlayan, daha sonra kurala dönüşüp kurumsallaşan kötü muamelenin tasvip gördüğü toplumlarda gerilim ve şiddet hiçbir zaman eksik olmamıştır. Esas olan, insana, doğuştan getirdiği ve fitratına uygun davranışlarla muamele etmektir.

Ülkemiz, uzun yıllardan beri suç ve suçluyla mücadelede önemli mesafeler kat etmiştir. Bu noktada devlet-birey ilişkisinde bireyin hak ve hukukunu korumaya dönük önemli adımlar atılmıştır. Suç ve suçlu ile mücadelede hak ihlallerinin ortadan kaldırılması için ciddi denetimler başlatılmıştır. İşkence ve kötü muameleyi önlemek için mevzuat düzenlemeleri yapılmıştır. Cezanın da cezası olmaması için suçluların insani şartlarda barındırılması için, ceza ve infaz evlerinde iyileştirmeler yapılmıştır. Buna rağmen yaşanan bir takım ihlaller söz konusu olduğunda ilgili birimler tarafından gerekli takibat yapılmıştır.

BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde ifadesini bulan ve ülkemiz tarafından da her türlü mevzuat iyileştirmeleri yapılarak kabul edilen insan hakları alanında son yıllarda alınan mesafeye rağmen, zaman zaman sorunlar çıkmakta ve insan haklarının ihlal edildiğine dair şikâyetler olmaktadır. Bu şikâyetleri en asgari düzeye indirmek için İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, kuruluş kanununun kabul edildiği 1990 yılından itibaren Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde etkin bir denetim çalışması yürütmektedir. 24. Yasama döneminde kuruluş kanununda değişiklik yapılarak, komisyonun görev ve yetki alanları genişletilmiş ve etkinliği artırılmıştır.

24. Dönem, 1 ve 2'nci yasama yıllarında olduğu gibi 3'üncü Yasama Yılında da insan hakları ihlalleri iddialarının üzerine

ciddiyetle gidilmiş ve özverili bir çalışma yapılmıştır. İnsan hakları ihlallerine en açık gruplar olan sığınmacılar, engelliler, çocuklar ve mahkûmların şikayetleri doğrultusunda ciddi denetim çalışmaları yapılmıştır. Yapılan denetimler sonrasında hazırlanan raporlar kamuoyu ile paylaşılarak alınması gereken önlemler konusunda yürütme organı uyarılmış, mevzuata ilişkin yapılması gereken düzenlemelerle ilgili olarak da Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne önerilerde bulunulmuştur.

İnsanın, kendi hak ve hürriyetlerini koruyup, savunabileceği bilinç ve yetkinliğe erişmesi en temel hedefimiz olmalıdır. Bu noktada İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu önemli bir çalışma dönemini geride bırakmış ve hazırladığı raporu kamuoyu ile paylaşmıştır. Yaptıkları çalışma nedeniyle Komisyon Başkanı Sayın Ayhan Sefer Üstün başta olmak üzere, komisyon üyelerini ve çalışanlarını yürekten kutluyorum.

Cemil ÇİÇEK
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Başkanı

SUNUŞ

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun 24. Dönem başından geçen yılın Ekim ayına kadar yaptığı kapsamlı çalışmaları içeren Faaliyet Raporumuzu geçen yıl kamuoyuna açıklamıştık.

Şimdi geçtiğimiz yasama yılındaki, yani bir yıldaki çalışmalarımızı kamuoyuyla paylaşmakta
n mutluluk duyuyoruz.

Komisyonumuz her yıl olduğu gibi bu yıl da Türkiye’de insan hakları uygulamalarının iyileşmesine önemli katkılar sağlamıştır. Nitekim 2012 Avrupa Birliği İlerleme Raporunda Komisyon, Türkiye’de insan haklarının gelişimine katkı sağlayan kurum olarak zikredilmiştir. Ülkemizdeki insan haklarının gelişimine katkı sağlıyor olmak bizlere daha çok çalışma azmi ve güven vermektedir.

3’üncü Yasama Yılı’nın başlamasıyla çalışmalarımıza aynı misyon ve vizyonla devam ettik.

24’üncü dönem başında Kanun değişikliği ile edindiğimiz, kanun teklif ve tasarılarını görüşme görevi ışığında, iki önemli kanun tasarısını, anadilde savunma hakkı veren tasarı ile özürlü, sakat gibi incitici ifadeleri kanunlardan çıkararak engelli ifadesini ikame eden tasarıyı görüşerek karara bağladık.

Geçen bir yılda, mevcut alt komisyonlara ek olarak üç adet alt komisyon daha kurduk. Bunlar engelli hakları, sivil bireylerin fişlendiği iddiası ve mağdur hakları üzerine kuruldular. Özellikle mağdur hakları alt komisyonu ile, suç mağdurlarının bugüne kadar gözdü edilmiş sorunlarının ilk kez bir parlamento incelemesine konu edinmesi oldukça önemlidir. Ayrıca engelli alt komisyonunun engelliler hakkında bütün illeri kapsayacak şekilde yaptığı çalışmalar, genel ve yerel yönetimleri bu alanda daha fazla gayret göstermeye teşvik etmiştir.

Cezaevleri ve göçmenler hakkındaki mevcut alt komisyonlarımız çalışmalarını devam ettirmiş, pek çok ilde yerinde inceleme çalışmaları gerçekleştirmişlerdir. Terör ve şiddet olaylarındaki yaşam hakkı ihlallerini inceleyen alt komisyon ile Şırnak’ın Uludere ilçesinde hava operasyonu sırasında yaşanan ölüm olayını inceleyen alt komisyonumuz çalışmalarını tamamlayarak raporlarını Komisyonumuza sunmuşlardır.

Yine bu çalışmaların yanı sıra, mevcut izleme dosyalarımıza ek olarak yeni bir alanda izleme dosyası oluşturduk: Avrupa’daki Göçmen Çocuklar

ve Velayet Sorunu İzleme Dosyası. Avrupa'daki Türk çocuklarının idari makamlarca ailelerinden haksız yere alınarak yabancı ailelere veya yurtlara verildikleri, öz kültürlerinden uzaklaştırıldıkları, dinlerinin ve isimlerinin değiştirildiği, anadillerini kullanmalarının engellendiği, öz aileleriyle hiçbir biçimde görüştürülmedikleri yönünde iddialar üzerine Komisyon Başkanlığınca bu dosyayı açtık ve Komisyona sunduk. Ardından Almanya, Hollanda ve Belçika'ya bu iddiaları yerinde incelemek üzere ziyaret gerçekleştirdik.

Batı'daki İslam karşıtlığı, yabancı düşmanlığı ve ırkçılık konusundaki izleme dosyamız kapsamında Almanya'da ırkçı terör örgütünce katledilen 8 Türk vatandaşı hakkındaki duruşmayı Almanya'da izledik. Avrupa'da Türk kökenlilere karşı yabancı düşmanlığı ve İslam karşıtlığı içerikli saldırı ve tehditleri gözlemlemeye devam ediyoruz. Bu yöndeki ilk ara raporumuzu geçen aralık ayında yayınladık.

Ayrıca sadece vatandaşlarımız ve soydaşlarımızla ilgili değil, yurt dışında gerçekleşen üzücü vakalar karşısında da gerekli girişimlerde bulunduk. Bu çerçevede, Myanmar'da Müslüman halkın sırf dini inanışları nedeniyle katledilmeleri, yerlerinden edilmeleri hakkında girişim başlattık. Muhatablarımıza mektuplar yazdığımız gibi gerekirse bu ülkeye bir ziyaret gerçekleştirmeye karar verdik. Yine, askeri darbe sonucu çok ciddi insan hakları ihlallerinin yaşandığı Mısır'a gitme yönünde bir girişim gerçekleştirdik ve muhatabımız uluslararası ve ulusal kurumlara mektuplar yazdık.

Komisyonumuz ve alt komisyonlarımızı 3'üncü Yasama Yılında da çok sayıda toplantı gerçekleştirmişlerdir. Dönem başından bu yana 23 Komisyon toplantısı ve 97 alt komisyon toplantısı olmak üzere 120 toplantı gerçekleştirdik. 3'üncü Yasama Yılında gerçekleştirilen Ankara dışı inceleme sayısı 15'tir. Bunun 4'ünü yurtdışında yerine getirdik.

Komisyonumuz ekim ayından bu yana 2400 civarında başvuru almıştır. Bir kısmı toplu başvuru olan dilekçelerin tümü ayrı ayrı incelenip, şikâyet ve taleplere Komisyonun görev alanına girdiği ölçüde çözüm üretilmeye çalışılmıştır.

Komisyon Başkanlığı olarak yurtiçi ve yurtdışından pek çok kabul gerçekleştirdik. Ulusal ve uluslararası sivil toplum örgütü, kurum ve kuruluş temsilcileri Komisyonumuzu ziyarete gelerek görüş alışverişi

sağlandı. Bu görüşmelerde Türkiye gündemi yanı sıra Dünya'daki insan haklarının genel veya özel konularını ele aldık.

Neticede Komisyonun görev ve yetkileri ile kurumsal yapısı ölçüsünde çalışmalarımızı olabildiğince geniş ölçekte yerine getirdik. Önümüzdeki yıllarda da çalışmalarımıza hız kesmeden devam edeceğimize, ülkemizin ve milletimizin hak ve özgürlüklerinin gelişmesine katkı sağlayacağımıza ve insanımızın hem yurtiçinde hem de yurtdışında haklarını savunacağımız gibi mazlum milletlerin de haklarını savunmaya devam edeceğimize yine yürekten inanıyorum.

Çalışmalarımıza çok değerli katkıları dolayısıyla TBMM Başkanı Sayın Cemil ÇİÇEK'e, Komisyonumuzun değerli Üyelerine, çalışanlarına ve emeği geçen herkese teşekkür ediyor; insan hakları ihlallerinin yaşanmadığı bir Türkiye ve Dünya özlemiyle hepinize saygılarımı sunuyorum.



Ayhan Sefer ÜSTÜN

*Sakarya Milletvekili
Komisyon Başkanı*

GENEL BİLGİ

1. MİSYON VE VİZYON

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun misyonu, insan hakkı ihlallerinin olmadığı bir Türkiye meydana getirebilmek ve bu hedef için insan haklarına ilişkin uygulamaları gözetlemek ve denetlemek; gelişmeleri izlemek ve kamuoyunda bu bilincin oluşmasını sağlamaktır.

Komisyonun vizyonu ise, insan hakları alanındaki uygulamaları ve gelişmeleri izleyip, insan haklarına ilişkin sorunların gerek yasal düzeyde gerekse de uygulamada iyileştirilmesini sağlayarak etkili bir parlamenter denetim yoluyla, insan hakkı ihlallerinin olmadığı bir Türkiye ve Dünya oluşumuna katkı sağlamaktır.

2. TARİHÇE

1987 yılında Avrupa Birliğine tam üyelik başvurusu sonrasında insan hakları konusunun gündemde öne çıkması ile, insan haklarına ilişkin parlamenter düzeyde denetim mekanizması oluşmasını sağlayacak bir ihtisas komisyonu kurulmasına karar verilmiştir. Bu doğrultuda 18'inci Yasama Döneminde Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edilen tüm siyasi partilerden milletvekillerinin imzalarını içeren kanun teklifi Meclis Başkanlığına sunulmuştur.

Kanun teklifinin gerekçesinde, içinde bulunulan Dönemde, bir ülkenin uygarlık derecesinin bilim ve teknoloji alanındaki başarısından çok insan haklarına gösterilen saygıyla ölçüldüğü, hür düşüncenin ve insan hakları konularının bütün dünya ülkelerinin gündemini işgal ettiği, uluslararası antlaşmalar çerçevesinde insan haklarının ne şekilde geliştirileceğinin ve bu konularda halkın bilinçlendirilmesinin önem kazandığı vurgulanmıştır. Yine gerekçede, Türkiye'nin Avrupa Konseyinin Avrupa hukuk sahasını oluşturma çalışmalarına aktif olarak katıldığı ve Türkiye'nin insan hakları alanındaki gelişmeleri izleyen devlet olmaktan çıkarak bu gelişmelere aktif olarak katılan devlet haline geldiği ifade edilmiştir.

Bu gerekçelerle TBMM Başkanlığına sunulan İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu teklifi, 5 Aralık 1990 tarihinde TBMM Genel Kurulunda görüşülerek kabul edilmiş; 8 Aralık 1990 tarihinde 20719 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, ülkemizde insan haklarının ulusal düzeyde korunması amacına uygun olarak kurulan ilk ulusal insan haklarını koruma mekanizmasıdır. Komisyon diğer çoğu ihtisas komisyonundan farklı şekilde kanunla kurularak, kendisine özel görev ve yetkilerle donatılmıştır. Komisyon aktif ve kapsamlı olarak hem denetim hem de yasama faaliyetlerinde bulunmaktadır.

3. GÖREV VE YETKİLER

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun görevleri 5 Aralık 1990 tarihli ve 3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu'nun 4'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Komisyonun görevleri şunlardır:

- Uluslararası alanda genel kabul gören insan hakları konusundaki gelişmeleri izlemek
- Türkiye'nin insan hakları alanında taraf olduğu uluslararası anlaşmalarla T.C. Anayasası ve diğer milli mevzuat ve uygulamalar arasında uyum sağlamak amacıyla yapılması gereken değişiklikleri tespit etmek ve bu amaçla yasal düzenlemeler önermek
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca havale edilen kanun tasarı ve teklifleriyle, kanun hükmünde kararnameleri görüşmek, Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonlarının gündemindeki konular hakkında, istem üzerine görüş ve öneri bildirmek
- Türkiye'nin insan hakları uygulamalarının, taraf olduğu uluslararası anlaşmalara, Anayasa ve Kanunlara uygunluğunu incelemek ve bu amaçla, araştırmalar yapmak, bu konularda iyileştirmeler, çözümler önermek
- İnsan haklarının ihlale uğradığına dair iddialar ile ilgili başvuruları incelemek ve gerekli gördüğü hallerde ilgili mercilere iletmek
- Gerektiğinde dış ülkelerdeki insan hakları ihlallerini incelemek ve bu ihlalleri o ülke parlamenterlerinin dikkatlerine doğrudan veya mevcut parlamenter forumlar aracılığıyla sunmak
- Her yıl yapılan çalışmaları, elde edilen sonuçları, yurt içi ve dışında İnsan Haklarına saygı ve uygulamaları kapsayan bir rapor hazırlamak

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu görevlerini yerine getirirken, Bakanlıklarla Genel ve Katma Bütçeli Dairelerden, mahalli idarelerden, muhtarlıklardan, üniversitelerden ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlardan bilgi isteyip buralarda inceleme yapabilir ve ilgililerini çağırıp bilgi alabilir. Ayrıca incelemelerini alt komisyonlar kurmak suretiyle yerine getirebilir; gerekli gördüğünde uygun bulacağı uzmanların bilgilerine başvurabilir ve Ankara dışında çalışabilir. Komisyon gerekli görmesi halinde inceleme konusunun sorumluları hakkında genel hükümlere göre kovuşturma veya işlem yapılabilmesi için, ilgili mercilere bildirimde bulunabilir.

4. ÇALIŞMA YÖNTEMİ

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu çalışmalarını 5 Aralık 1990 tarihli ve 3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu (**Bkz. EK-1**) ve TBMM İçtüzüğü hükümlerine göre yerine getirmektedir.

Komisyon farklı siyasi kimliğe sahip parlamenterlerden oluşmakta, ancak çalışmalarını siyasi kaygılardan uzak olarak gerçekleştirmektedir. Komisyon hükümetin bir parçası değildir. Çalışmalar dil, din, ırk, renk, siyasi görüş vb. hiçbir ayırım gözetilmeksizin, yansız ve bağımsız olarak gerçekleştirilmektedir.

Komisyon kendisine yapılan başvurular üzerine olduğu gibi, herhangi bir başvuru olmaksızın da gerekli gördüğü konularda inceleme ve araştırma yapmaktadır.

Başvurular doğrudan Komisyona gelmekte veya Meclis Başkanlığı tarafından havale edilmektedir. Komisyona ulaşan başvuru, Komisyonun evrak bölümünde tarih ve sayı almakta ardından uzmanlar tarafından incelenmektedir. Komisyon Başkanı tarafından uygun görülen dilekçeler hakkında işlem başlatılmaktadır. Dilekçeler Komisyonun görev alanına girdiği ölçüde incelenmekte ve gerekli görülürse ilgili kurumlardan bilgi talep edilmektedir. Komisyon, kendisine yapılan başvuruları Anayasa, 3686 sayılı Kanun ve 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun çerçevesinde ele alır; dilekçe sahipleri hem yapılmakta olan işlem, hem de sonuca ilişkin olarak bilgilendirilir.

Komisyon, rutin dilekçeler dışında ilke olarak çalışmalarını resen incelemelere dayandırmaktadır. Resen yapılan incelemeler alt komisyonlar kurmak, heyetler oluşturmak ve Komisyon Başkanlığınca girişimde bulunmak biçiminde gerçekleştirmektedir.

Alt komisyonlar Komisyonun kendi üyeleri arasından seçtiği üyelerden (genellikle 5,7 veya 9 üye) oluşur ve bunların oluşumunda farklı siyasi partilerden üyelerin bulunmasına özen gösterilir. Alt komisyonlar, yerinde incelemeler yaparak, ilgili kişi ve kurumları dinleyerek ve bilgi-belge toplayarak çalışmalarını gerçekleştirirler. Bir olay veya konu hakkında veya hak ve özgürlüklerin ciddi biçimde ihlal edilme ihtimali olan yerlere yönelik genel denetleme yapmak amacıyla veya bir konunun incelenmesinin önemli görüldüğü hallerde veya başvurular üzerine alt komisyon kurulabilmektedir. Örnek olarak, kolluk birimlerinin uygulamaları, ceza infaz kurumları veya ülkemize sığınan kişilerin yaşam koşullarının incelenmesi alt komisyon incelemesine konu olabilmektedir. Alt komisyonların çalışmaları sadece görevlendirildikleri olay ve alanla sınırlıdır.

Alt komisyon çalışmalarının amacı, incelenen konuyu objektif olarak ve tüm açıklığıyla ortaya koymak, yansız bir süreçte tespit yapmak ve çözüm önermektir.

Alt komisyonlar yaptıkları yerinde incelemeler sonunda rapor hazırlayarak Komisyona sunar. Komisyon tarafından kabul edilen raporlar kamuya açık duruma gelir ve ayrıca TBMM Başkanlığına sunulur. Komisyon raporları Danışma Kurulunun görüş ve önerisiyle Genel Kurul gündemine alınabilir ve okunmak suretiyle veya üzerinde görüşme açılarak bilgi edinilmesi sağlanabilir. Raporlar Başbakanlık ve ilgili bakanlıklara da gereği veya bilgi için gönderilir.

Raporun doğrudan ilgilendiği kurumdan Komisyonun tespit ve önerileri hakkında geri bildirim istenir.

Alt Komisyon çalışmalarının yanı sıra, Komisyon Başkanlığınca da “izleme dosyası” şeklinde çalışmalar yürütülmektedir. Bu çalışmalarda amaç, konunun olası alt komisyon çalışması için olgunlaştırılması veya belli konudaki başvurular ve basında çıkan haberlerin derlenerek incelenmesidir.

Bir diğer resen inceleme biçimi heyet oluşturma biçimindedir. Yurtdışında yapılacak incelemeler için başvuru bu yöntemde, konu alt komisyon çalışması içinde değerlendirilmemekte, Komisyon kararıyla alınan bir yurtdışı çalışması için heyetler oluşturulmaktadır.

Komisyon, Başkanın çağrısıyla veya Komisyon üyelerinin üçte birinin talebi ile belirlenen gündemler üzerine toplantılar yapar. Komisyon genellikle bir ayı geçmemek üzere toplanarak gündemdeki konuları görüşür ve gerekirse çalışmalarına ilişkin kararlar alır.

24. Dönem’in başında kabul edilen 6253 sayılı Kanun’la 3686 sayılı Kanun üzerinde yapılan değişikliklerle Komisyon, kanun tasarı ve tekliflerini inceleme yetkisi edinmiştir. Böylece Komisyon yasama sürecine de aktif olarak dâhil olmaya başlamıştır.

Komisyon, gündemdeki önemli olaylarda, insan hakları konulu günlerde veya Komisyonun çalışmaları hakkında basın açıklamalarında bulunmaktadır.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, denetim ağırlıklı bir komisyon olması ve insan hakları konusunun dinamizmi nedeniyle TBMM tatilde veya ara vermede olduğu zamanlarda da, TBMM Genel Kurulundan alınan kararla çalışmalarını sürdürmektedir.

5. KOMİSYONUN YAPISI

a) Üyeler

Komisyonun ne şekilde oluşacağı, 3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu’nun 3’üncü maddesinde düzenlenmiştir. Komisyonun üye sayısı, siyasi parti grupları ile bağımsızların TBMM’deki sayılarının -boş üyelikler hariç- üye tamsayısına oranlanması ile bulunacak yüzde oranına uygun olarak temsil edilmelerini sağlayacak şekilde, Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurul tarafından belirlenir.

Üye sayısı, tüm siyasi parti gruplarının ve bağımsızların temsiline olanak verecek şekilde belirlendiğinden her dönemde farklılık arz edebilmektedir. Üye sayısı 18’inci Dönem’de 21, 19’uncu Dönem’de 23, 20’nci Dönem’de 25, 21’inci Dönem’de 25, 22’nci Dönem’de 24 ve 23’üncü Dönem’de 23 olarak belirlenmişti. 24. Dönem’de ise 26 olarak belirlenmiştir.

Komisyon üyelikleri için, bir yasama döneminde iki seçim yapılır. İlk seçilenlerin görev süresi iki yıldır, ikinci devre için seçilenlerin görev süresi ise o yasama döneminin sonuna kadar devam eder.

Komisyon kendisine bir başkan, iki başkanvekili, bir sözcü ve bir kâtip seçer. Bu seçimde siyasi parti gruplarının yüzde oranları dikkate alınır. Seçim, üye tamsayısının salt çoğunluğuyla toplanan Komisyonunda, toplantıya katılanlarının salt çoğunluğunun gizli oyuyla yapılır. Başkan, başkanvekilleri, sözcü ve kâtipten müteşekkil kurul uygulamada Başkanlık Divanı olarak adlandırılmaktadır.

24'üncü Dönem 3'üncü Yasama Yılında Komisyonunda görev yapan üyeler şu şekildedir:

<u>Üyenin Adı Soyadı</u>	<u>Komisyon Görevi</u>	<u>Partisi</u>	<u>Seçim Çevresi</u>
Ayhan Sefer ÜSTÜN	Başkan	AK Parti	Sakarya
M. Naci BOSTANCI	Başkanvekili	AK Parti	Amasya
M.Sezgin TANRIKULU	Başkanvekili	CHP	İstanbul
Yalçın AKDOĞAN	Sözcü	AK Parti	Ankara
Yusuf HALAÇOĞLU	Kâtip	MHP	Kayseri
Mehmet METİNER	Üye	AK Parti	Adıyaman
Mehmet Kerim YILDIZ	Üye	AK Parti	Ağrı
Ülker GÜZEL	Üye	AK Parti	Ankara
Murat YILDIRIM	Üye	AK Parti	Çorum
Oya ERONAT	Üye	AK Parti	Diyarbakır
Hamza DAĞ	Üye	AK Parti	İzmir
Nevzat PAKDİL	Üye	AK Parti	Kahramanmaraş
Ahmet Salih DAL	Üye	AK Parti	Kilis
Kerim Özkul	Üye	AK Parti	Konya
Abdurrahim AKDAĞ	Üye	AK Parti	Mardin
İhsan ŞENER	Üye	AK Parti	Ordu
Cemal Yılmaz Demir	Üye	AK Parti	Samsun
Gülşen ORHAN	Üye	AK Parti	Van
Sinan Aydın AYGÜN ¹	Üye	CHP	Ankara
Levent GÖK	Üye	CHP	Ankara
Refik ERYILMAZ	Üye	CHP	Hatay
Mahmut TANAL	Üye	CHP	İstanbul
Hüseyin AYGÜN	Üye	CHP	Tunceli
Mustafa ERDEM	Üye	MHP	Ankara
Atila KAYA	Üye	MHP	İstanbul
Ertuğrul KÜRKÇÜ	Üye	BDP	Mersin

¹ Sivas Milletvekili Malik Ecder Özdemir'in 2 Ekim 2012 tarihinde TBMM İdare Amiri seçilip İçtüzük gereği Komisyon üyeliği düşmesi üzerine, Ankara Milletvekili Sinan Aydın Aygün TBMM Genel Kurulu tarafından 9 Ekim 2012 tarihinde Komisyon üyeliğine seçilmiştir.

b) Çalışanlar

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, çalışmalarını yürütmek amacıyla bünyesinde çeşitli niteliklere sahip elemanlar bulundurmaktadır.

24'üncü Dönem 3'üncü Yasama Yılında Komisyonda Yasama Uzmanı ve Yasama Uzman Yardımcısı olarak yedi, memur olarak dört personel görev yapmıştır. Ayrıca Kanun'da verilen yetkiye dayanarak bir Mülkiye Başmüfettişi alt komisyon çalışmasında görevlendirilmiştir. Komisyon, F Blok Tören Salonu üstünde kendisine ayrılmış olan odalarda faaliyet göstermektedir. Başkana ait çalışma odası ile toplantı salonundan başka; bir sekreteryaya, üç uzmanlar, bir memur ve iki arşiv odasına sahiptir.

KOMİSYON ÇALIŞMALARI

1. TOPLANTILAR VE ALINAN KARARLAR

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 1 Ekim 2012 - 30 Eylül 2013 tarihlerini kapsayan 3'üncü Yasama Yılında 11 toplantı, kurduğu alt komisyonlar ise 21 toplantı gerçekleştirmiştir. Bu başlık altında sadece üst komisyon olarak yapılan toplantılar ele alınacaktır. Alt komisyon toplantıları bir diğer başlık altında ileriki bölümlerde ele alınmıştır.

- ❖ **10 Ekim 2012** tarihli 13'üncü toplantıda Türkiye'de bulunan mülteciler, sığınmacılar ve yasadışı göçmenlerin sorunlarının incelenmesi amacıyla kurulan Alt Komisyonun hazırladığı,

- Sakarya İlinde serbest ikamete tabi sığınmacılar hakkında inceleme raporu (**Bkz. EK-6**)
- Edirne, Kırklareli ve İstanbul illerinde bulunan geri gönderme merkezleri hakkında inceleme raporu (**Bkz. EK-7**)
- Ülkemize sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme Raporu -2- (**Bkz. EK-8**)

Görüşülerek kabul edilmiştir.

- ❖ **11 Ekim 2012** tarihli 14'üncü toplantıda ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde incelemelerde bulunmak üzere kurulan Alt Komisyonun hazırladığı,

- Mardin E Tipi ve Kızıltepe K 1 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporu (**Bkz. EK-9**)
- Şanlıurfa E tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporu (**Bkz. EK-10**)
- Silivri L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporu (**Bkz. EK-11**)

Görüşülerek kabul edilmiştir.

- ❖ **15 Kasım 2012** tarihli 15'inci toplantıda, “Ceza Muhakemesi Kanunu ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı” tali olarak görüşülmüş; ayrıca TBMM Genel Kurulunun çalıştığı saatlerde Komisyonun toplantı yapabilmesi için TBMM Başkanlık Divanından izin alınmasına karar verilmiştir.

- ❖ **28 Kasım 2012** tarihli 16'ncı toplantıda, zorunlu askerlik hizmeti sırasında meydana gelen kötü muameleler hakkındaki izleme dosyası görüşülmüş ve konu hakkında “asker hakları sivil inisiyatif” adlı sivil oluşum ve Milli Savunma Bakanlığı temsilcilerinin görüşleri alınmıştır.

- ❖ **5 Aralık 2012** tarihli 17’nci toplantıda, engelli hakları ile ilgili Alt Komisyon kurulması hakkında parti grubu temsilcilerince verilen önergeler görüşülmüş ve bir alt komisyon kurulması kararlaştırılmıştır.
- ❖ **13 Ocak 2013** tarihli 18’inci toplantıda,
 - Terör ve şiddet olayları kapsamında yaşam hakkı ihlallerinin incelenmesine yönelik kurulan Alt Komisyonun raporu,²
 - Ceza infaz kurumu ve tutukevlerinde incelemede bulunmak üzere kurulu Alt Komisyonca Komisyona sunulan,
 - o İzmir Aliğa ceza infaz kurumları kampüsü inceleme raporu (**Bkz. EK-12**)
 - o İzmir polis merkezi inceleme raporu (**Bkz. EK-13**)
 - Ceza infaz kurumu ve tutukevlerinde incelemede bulunmak üzere kurulu Alt Komisyonun görev alanına polis merkezi, karakollar ve adliye nezaretlerinin eklenmesi hususu,
 - Komisyonca kurulan alt komisyonlar ile çalışma kararı alınan konularda kurulması öngörülen heyetlerin üyelerini tespit etmek ve Komisyona yapılan yurt içi ve yurt dışı panel, seminer, konferans, çalıştay gibi davetlere hangi üyelerin gönderileceğini belirlemek üzere Komisyon Başkanlık Divanına yetki verilmesine hususu,
 - Avrupa’daki göçmen çocukların sorunları ve velayet hakkı konusunda Komisyon Başkanlığınca yürütülmekte olan izleme dosyasının sunumu yapılarak, konuyla ilgili Avrupa genelinde Heyetler halinde çalışma yapılması hususu,Görüşülerek karara bağlanmıştır.
- ❖ **28 Şubat 2013** tarihli 19’uncu toplantıda, “Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Yer Alan Engelli Bireylere Yönelik İbarelerin Değiştirilmesi Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı” (1/745) tali olarak görüşülmüştür.
- ❖ **27 Mart 2013** tarihli 20’nci toplantıda, Şırnak ili Uludere ilçesi Irak sınırında yapılan hava harekâtı sonucu meydana gelen ölüm olaylarını

² Rapor ayrıca basıldığı için Faaliyet Raporu içerisine eklenmemiştir. Rapor ve eklerinin tamamına <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/index.htm> adresinden ulaşılabilir.

incelemek üzere kurulan Alt Komisyonun hazırlayarak Komisyona sunduğu rapor görüşülmüştür.³

❖ **2 Mayıs 2013** tarihli 21'nci toplantıda,

- Türkiye'de bulunan mülteciler, sığınmacılar ve yasadışı göçmenlerin sorunlarının incelenmesi amacıyla kurulan Alt Komisyonca Adıyaman ve Şanlıurfa illerindeki çadırkent ve konteynırkentlerde barındırılan Suriyeli sığınmacılar hakkında yapılan inceleme sonucunda hazırlanarak Komisyona sunulan rapor, (**Bkz. EK-15**)

- Ceza infaz kurumu ve tutukevlerinde incelemede bulunmak üzere kurulu Alt Komisyonca Kocaeli (Kandıra) Ceza İnfaz Kurumları Kampüsünde yapılan inceleme sonucunda hazırlanarak Komisyona sunulan rapor, (**Bkz. EK-16**)

- Kahramanmaraş Mv. Nevzat PAKDİL ve Kilis Mv. Ahmet Salih DAL'ın Myanmar'daki Müslüman katliamı hakkında verdikleri önergeler

Görüşülerek karara bağlanmıştır.

❖ **23 Mayıs 2013** tarihli 22'nci toplantıda, Sakarya Mv. Ayhan Sefer ÜSTÜN ve İzmir Mv. Hamza DAĞ'ın "mağdur hakları" konusunda verdikleri önerge görüşülerek, "Mağdur Hakları konusunda bir Alt Komisyon Kurulmasına ve gerekli hallerde Ankara dışında kendi belirleyeceği illerde de inceleme yapmasına" karar verilmiştir.

❖ **4 Temmuz 2013** tarihli 23'ncü toplantıda,

- Engelli haklarını ve engelli bireylerin karşılaştıkları hak ihlallerini araştırmak amacıyla kurulan Alt Komisyon yaptığı incelemeler sonucunda hazırlayarak Komisyon'a sunduğu "Engelli Hakları İnceleme Raporu" Komisyon Raporu olarak kabul edilmiştir.⁴

- Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Alt Komisyonunun İzmir'de yaptığı incelemeler sonucunda hazırlayarak Komisyon'a sunduğu "İzmir Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu Raporu" Komisyon Raporu olarak kabul edilmiştir. (**Bkz. EK-17**)

- "Komisyonun görev alanına ilişkin olarak ülkemizde ve yurtdışında meydana gelebilecek gelişmelere ivedilikle müdahale edilebilmesini

³ Rapor ve ekleri çok sayfalı olması nedeniyle Faaliyet Raporu içerisine eklenmemiş; yalnızca Raporun "Değerlendirme ve Sonuç" bölümü eklenmiştir (**Bkz. EK-14**).

<http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/index.htm> adresinden Rapora ulaşılabilir.

⁴ Rapor ayrıca basıldığı için Faaliyet Raporu içerisine eklenmemiştir. Rapora ve muhalefet serhlerine <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/index.htm> adresinden ulaşılabilir.

sağlamak amacıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisinin tatilde olduğu süre içerisinde çalışma izni alınmasına” karar verilmiştir.

2. ALT KOMİSYON ÇALIŞMALARI

Komisyon, 3686 sayılı Kanun’la kendisine verilen Ankara dışında çalışma ve incelemeleri alt komisyonlar eliyle yapabilme yetkisi uyarınca, 24’üncü Dönem 3’üncü Yasama Yılında yerinde inceleme yapmak üzere **üç** alt komisyon kurmuştur.

Alt komisyonlar 21 toplantı ve 15 yerinde inceleme gerçekleştirmişlerdir. Kurulan alt komisyonlar ve çalışmaları şu şekildedir:

2.1. Engelli Haklarını ve Engelli Bireylerin Karşılaştıkları Hak İhlallerini Araştırmak Amacıyla Kurulan Alt Komisyon

Engelli bireylerin sorunlarını incelemek ve toplumsal ve kurumsal duyarlılığı artırmak üzere 5 Aralık 2012 tarihinde kurulmuştur. Alt Komisyon şu üyelerden oluşmuştur:

1. Mardin Milletvekili Abdürrahim Akdağ (Alt Komisyon Başkanı)
2. Ağrı Milletvekili Mehmet Kerim Yıldız
3. Diyarbakır Milletvekili Oya Eronat
4. Ankara Milletvekili Ülker Güzel
5. Ankara Milletvekili Sinan Aydın Aygün,
6. Ankara Milletvekili Mustafa Erdem
7. Mersin Milletvekili Ertuğrul Kürkcü

Alt Komisyon ilgili kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarını Komisyona davet ederek bilgilerine başvurmuş; tüm valilikler ve il belediyeleriyle ve ilgili kamu kurumlarıyla yazışma yaparak, engellilere yönelik yasal düzenlemelere uyum ve erişebilirlik konusundaki yapılan çalışmalar hakkında bilgi talep etmiştir.

Alt Komisyon öncelikle ilgili kamu kurumlarından ve sivil toplum örgütlerinden uzmanların bilgisine başvurmuştur. Bu kapsamda,

- 17 Aralık 2012 tarihinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürü Dr. Aylin Çiftçi,
- 17 Ocak 2013 tarihinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Uzmanları Sayın Kezban Karçkay ve Erem İlter,
- 28 Şubat 2013 tarihinde 22. ve 23. Yasama Dönemi Milletvekili, AK Parti MKYK üyesi ve Beyazay Derneği Başkanı Sayın Lokman Ayva,
- 28/3/2013 tarihinde Türkiye Sakatlar Konfederasyonu Başkanı ile Konfederasyona bağlı beş federasyon temsilcisi dinlenmiştir.

Alt Komisyon yerinde incelemeler aracılığıyla çeşitli illerde, başta erişilebilirlik olmak üzere engelli politikalarının uygulanması hususunda denetimlerde bulunmuştur.

Bu kapsamda 16-17 Mayıs 2013 tarihlerinde İstanbul, 6-7 Haziran 2013 tarihinde Kayseri ve 13-14 Haziran 2013 tarihinde Mersin illeri ziyaret edilmiş ve öncelikle il genelinde yapılan çalışmalar hakkında bilgi alınmış ve sonrasında ilgili kuruluşlar yerinde incelenmiştir.

Ayrıca 30 Mayıs 2013 tarihinde Alt Komisyon, Ankara’da bulunan Saray Engelsiz Yaşam Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi’nde incelemelerde bulunmuştur.

2.2. Tunceli İli Hozat İlçesindeki Fişleme İddialarının Araştırılmasına İlişkin Kurulan Alt Komisyon

Tunceli’nin Hozat İlçesinde bazı yerel politikacıların ve sivillerin emniyet mensuplarınca yasadışı fişleme gerçekleştirildiği yönünde bazı basın organlarında çıkan haberler üzerine, konu hakkında 5 Aralık 2012 tarihinde bir alt komisyon kurulmasına karar verilmiştir. Alt Komisyon şu üyelerden oluşmuştur:

1. Adıyaman Milletvekili Mehmet Metiner (Alt Komisyon Başkanı)
2. Kilis Milletvekili Ahmet Salih Dal
3. Konya Milletvekili Kerim Özkul
4. İzmir Milletvekili Hamza Dağ
5. Tunceli Milletvekili Hüseyin Aygün
6. Kayseri Milletvekili Yusuf Halaçoğlu
7. Mersin Milletvekili Ertuğrul Kürkcü

Alt Komisyon,

- 12 Aralık 2012 tarihinde İçişleri Bakanlığı yetkililerinin görüşüne başvurmuş;
- 3 Ocak 2013 tarihinde İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan ön müfettiş raporunu değerlendirmiş;
- 9 Ocak 2013 tarihinde Hozat’ta fişlemeyle ilgili olarak intihar ettiği ileri sürülen Emniyet Amirinin yakınlarını dinlemiş;
- 10 Ocak 2013 tarihinde iddianın olduğu tarihte bölgede görev yapan emniyet mensuplarını dinlemiş;
- 7 Şubat 2013 tarihinde iddianın olduğu tarihte bölgede görev yapan İl Jandarma Alay Komutanını dinlemiş;
- 14 Şubat 2013 tarihinde fişleme iddiasını ortaya atan yerel gazeteciyi dinlemiştir.

Alt Komisyon 15-17 Ocak 2013 tarihlerinde Tunceli iline ve Hozat ilçesine ziyarette bulunarak kamu görevlilerinin ve sivil vatandaşların görüşlerine başvurmuştur. Alt Komisyonun çalışmaları sürmektedir.

2.3. Mağdur Hakları Alt Komisyonu

Komisyon 23 Mayıs 2013 tarihli 22'nci toplantıda mağdur hakları konusunda araştırmalar yapmak üzere bir alt komisyon kurmuştur. Alt Komisyon şu üyelerden oluşmuştur:

1. İzmir Milletvekili Hamza Dağ (Alt Komisyon Başkanı)
2. Diyarbakır Milletvekili Oya ERONAT
3. Kilis Milletvekili Ahmet Salih Dal
4. Ordu Milletvekili İhsan Şener
5. Tunceli Milletvekili Hüseyin Aygün
6. Kayseri Milletvekili Yusuf Halaçoğlu

Alt Komisyon ile, suç mağdurlarının yargılama ve bunun sonrasında hayatlarını idame ettirme sürecinde ikinci bir mağduriyet yaşamamaları için devletçe alınması gereken tedbirleri araştırmayı ve çözüm önerileri getirmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda öncelikli olarak kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, akademisyen ve uzmanların bilgisine başvurulması planlanmaktadır. İlk olarak Adalet Bakanlığı temsilcileri davet edilerek, konu hakkındaki bilgilerine başvurulmuştur. Alt Komisyonun çalışmaları sürmektedir.

Bu alt komisyonlara ek olarak, geçen yıllarda kurulmuş bulunan ancak çalışmaları 3. Yasama Yılında da devam eden alt komisyonlar ve çalışmaları şu şekildedir:

2.4. Terör ve Şiddet Olayları Kapsamından Yaşam Hakkı İhlallerinin İncelenmesi Alt Komisyonu

13 Ekim 2011 tarihinde kurulan Alt Komisyon, 40'a yakın oturum gerçekleştirip; gazeteci, yazar, akademisyen, insan hakları savunucusu ve yakınlarını kaybeden kişilerin görüşüne başvurmuş, çok önemli şahitlikler yapmıştır. Alt komisyon Ankara'nın yanı sıra, Tunceli, Siirt, Batman ve Diyarbakır, Denizli, İzmir, Aydın ve Manisa'da da çalışmalarını sürdürmüştür. Alt Komisyon toplamda 139 kişinin görüşüne başvurmuştur. Alt komisyon çalışmalarını tamamlamış ve raporunu Komisyona sunmuştur.

Raporda terörün insani ve toplumsal maliyeti ortaya çıkarılmıştır. Hem şehit yakınları hem de terör örgütü içinde bulunup hayatını kaybedenlerin yakınlarının acılarının ortaklığına vurgu yapılarak, toplumsal travmalara dikkat çekilmiştir. İlk defa terörden kaynaklı ölümlere dair kesine yakın rakamlar ortaya konulmuştur. Raporda, hakikat komisyonu kurulması dahil, çözüm sürecine yönelik pek çok öneri sunulmuştur. Rapor 13 Şubat 2013 tarihinde Komisyonda görüşülerek kabul edilmiş ve Alt Komisyonun çalışmaları sona ermiştir.

2.5. Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Alt Komisyonu

Alt Komisyon 2012 yılı Ekim ayından bu yana, Bolu F ve T Tipi Ceza İnfaz Kurumlarında (açlık grevleriyle ilgili olarak), İzmir Aliğa Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü (Ocak ve Haziran aylarında olmak üzere iki kez) ve Kocaeli İli Kandıra İlçesi'ndeki ceza infaz kurumlarında incelemeler yapmıştır. İzmir ve Kandıra cezaevlerinde yapılan çalışmaların raporları Komisyonca görüşülerek kabul edilmiştir. Komisyon Antalya L Tipi Ceza İnfaz Kurumunu da inceleme kapsamına almış, ancak ortaya çıkan zorunluluk nedeniyle inceleme gerçekleştirilememiştir.

Ayrıca İzmir ve İstanbul'daki bazı polis karakollarında kötü muamele yapıldığı iddialarının ortaya atılması ve adliye nezarethanelerinin iyi koşullarda olmadığına dair Komisyona başvurular yapılması üzerine 13 Şubat 2013 tarihli Komisyon toplantısında, Alt Komisyonun görev alanına polis merkezleri, karakollar ve adliye nezaretleri de eklenmiştir. Bu kapsamda Alt Komisyon, İzmir ilindeki bazı polis merkezlerinde incelemeler gerçekleştirmiştir. Bu çalışma sonucunda da bir rapor tanzim edilmiş ve Komisyonca görüşülerek kabul edilmiştir. Alt komisyonun çalışmaları sürmektedir.

2.6. Türkiye'de Bulunan Mülteciler, Sığınmacılar ve Yasadışı Göçmenler Alt Komisyonu

Alt Komisyon, 20 Şubat 2013 tarihinde Suriyeli sığınmacıların durumu ve yapılan çalışmalar hakkında Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı ve Türk Kızılayı ile bu alanda yoğun çalışmalar yaptığı öğrenilen İHH İnsani Yardım Vakfı, Kimse Yok Mu Derneği ve Deniz Feneri Derneği'nden bilgi almak üzere bir toplantı gerçekleştirmiştir.

Ardından da 13-14 Mart 2013 tarihlerinde Adıyaman ve Şanlıurfa (Harran ve Akçakale) illerinde Suriyeli sığınmacıların barındırıldığı çadırkent ve konteynırkentlerde inceleme gerçekleştirmiştir. Yukarıda ismi geçen STK'lar da bu incelemeye de davet edilmiştir. Anılan incelemenin raporu Komisyonca görüşülerek kabul edilmiştir.

Son olarak 23 Ağustos 2013 tarihinde Samsun'da, serbest ikamete tabi olarak yaşayan sığınmacıların sorunlarını yerinde incelemek üzere anılan ilde bir yerinde inceleme gerçekleştirilmiştir. Alt Komisyonun çalışmaları sürmektedir.

2.7. Şırnak ili Uludere ilçesi Irak Sınırında Yapılan Hava Harekâtı Sonucu Yaşanan Ölüm Olaylarının İncelenmesi Alt Komisyonu

Şırnak İli Uludere İlçesi Ortasu Köyü mevkiindeki Türkiye-Irak sınırının Irak tarafında 34 vatandaşımızın ölümüyle sonuçlanan 28.12.2011 tarihli hava harekâtını incelemek üzere, 9 Ocak 2012 tarihinde Komisyonca TBMM'de grubu bulunan tüm partilerin önerleriyle bir Alt Komisyon kurulmuştur.

Alt Komisyon, meydana gelen olay hakkındaki ilk faaliyetini 5-6 Şubat 2012 tarihlerinde, olayın gerçekleştiği bölgede yapmış; olayda hayatını kaybedenlerin yakınları ile sivil ve askeri yetkililerle görüşmeler gerçekleştirmiştir. Konuyla ilgili olarak yetkili mercilerden bilgiler talep eden ve olay anına ilişkin görüntüleri izleyen Alt Komisyon çalışmalarını 3'üncü yasama yılı içerisinde tamamlamış olup, raporunu Komisyona sunmuştur. Rapor 27 Mart 2013 tarihinde Komisyonca görüşülerek kabul edilmiştir.

Raporda olay titizlikle incelenmiş ve tüm ayrıntılar ortaya konulmuştur. Olayda istihbarat birimleri arasında ve silahlı kuvvetlerin merkezi ve yerel birimleri arasındaki iletişim eksiliğine dikkat çekilmiştir. Ancak herhangi bir delil elde edilememesi ve adli makamlarca başlatılan soruşturmada gizlilik kararı verilmesi nedeniyle kişisel sorumluluklara işaret edilmemiştir.

3. İZLEME DOSYALARI

Komisyon, Alt Komisyonlar kurmak suretiyle yapılan çalışmaların yanı sıra, Komisyon Başkanlığı eliyle yürütmek üzere birçok konuda izleme dosyası açmıştır. Basında çıkan haberler veya Komisyon'a yapılan başvurulardan hareketle başlatılan bu çalışmalarda amaç, kapsamlı bir çalışmanın için hazırlık aşamasını yürütmek veya bir meseleyi bir bütün halinde incelemektir. Bu amaçla açılan ve 3. Yasama Yılı boyunca üzerinde çalışılan izleme dosyaları şöyledir:

3.1. Sağlıklı Bir Çevrede Yaşama Hakkı İzleme Dosyası

Anayasamızda güvence altına alınan sağlıklı bir çevrede yaşam hakkı konusunda yapılan çalışmaları izlemek amacıyla açılmış bir dosyadır. Bu çerçevede, ilgili kurumların kirliliğin önlenmesi, denetlenmesi ve kaldırılmasına ilişkin çalışma ve projeleri hakkında bilgi talep edilmiştir. Geçen yasama yılında Ergene Havzasında yaşanan kirlilik üzerine girişimde bulunulmuştur. Bu yasama yılında Sakarya'da bazı derelerde oluşan kirlilik hakkında gelen şikâyetler üzerinden konu incelenerek proje çalışmaları başlatılması sağlanmıştır.

3.2. İşçi Hakları ve Çalışma Hakkına İlişkin Çalışma

Geçen yasama yılında açılan dosya kapsamında Komisyona intikal eden bireysel başvuruların yanında, basın yayın organlarından konu ile ilgili olarak haberler derlenmiş ve ilgili mercilerle yazışmalar yapılmıştır. Özellikle sendika üyeliği nedeniyle işten çıkarıldıklarını iddia eden çok sayıda işçinin şikâyetleri incelenmiş; ayrıca iddia sahipleri Komisyon Başkanlığınca kabul edilerek şikâyetleri hakkında bilgi edinilmiş ve gerekli girişimler başlatılmıştır.

3.3 Askerlikte Kötü ve Aşağılayıcı Muameleye İlişkin Yapılan Çalışma

Birinci Yasama Yılında, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde askerlik görevi esnasında çeşitli işkence ve kötü muameleye uğradığı iddia edilen ve bu nedenle komaya giren ve ardından vefat eden er Uğur Kantar’a ilişkin iddialar üzere Komisyon “askerlik hizmetinin ifası sırasında meydana gelen kötü muameleye ilişkin” izleme dosyası açmıştı.

3. Yasama Yılında Komisyon, 28 Kasım 2012 tarihinde yaptığı toplantısını askerlik hizmeti sırasındaki kötü muamele iddialarına ayırmıştır. Söz konusu toplantıda kendilerini “asker hakları insiyatifi” olarak adlandıran sivil oluşumun temsilcileri ve Milli Savunma Bakanlığı temsilcileri dinlenmiş, ayrıca Komisyon yasama uzmanlarınca Komisyona ulaşan dilekçeler hakkında bir sunum yapılmıştır.

Komisyon askerlik hizmeti sırasında karşılaşılan sorunlara ilişkin olarak başvurular almaya devam etmektedir. Bu kapsamda izleme dosyası üzerinden çalışmalar da sürdürülecektir.

3.4. İslam Karşıtlığı, Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı Hakkında Çalışma

Birinci Yasama Yılında, 22 Temmuz 2011 tarihinde Norveç’te 77 kişinin ölümüyle sonuçlanan bombalı ve silahlı saldırının arka planında İslam karşıtlığı fikri olduğunun tespitinin ardından, Batı’daki İslam karşıtlığı, yabancı düşmanlığı ve ırkçılık içeren tutumlar, uygulamalar ve mevzuat değişiklikleri hakkında çalışma başlatılmıştı.

Almanya’da 2000 ilâ 2006 yılları arasında işlenen seri cinayetlerin neo-Nazilerce ırkçı saikle işlendiğinin ortaya çıkması üzerine Komisyon, 8 Aralık 2011 tarihinde “*Neo-Nazi cinayet, saldırı ve sabotajlarını çeşitli heyetler halinde mahallinde incelemek, gerekli temaslarda bulunmak, rapor tanzim etmek ve yargısal süreci izlemek üzere çalışma kararı*” almıştır. Karar uyarınca, geçen yasama yılında (21-24 Şubat 2012 tarihlerinde) olaya ilişkin resmi temaslarda bulunmak ve ailelerle görüşmek üzere Almanya’ya gerçekleştirilen ziyaret yanında, 3. Yasama Yılında Komisyondan bir heyet cinayetlere ilişkin başlayan yargılamaların Münih’te yapılan ilk duruşmasına (6 Mayıs 2013) katılmıştır.⁵

İzleme dosyası kapsamında, 2012 yılındaki eylemlere ilişkin “Avrupa’da Türkiye Kökenlilere Yönelik Irkçı ve Yabancı Düşmanlığı Motifli Eylemler 2012 Ara İzleme Raporu” (bkz. EK-14) Komisyon Başkanlığınca yayınlanmıştır.

⁵ Oluşturulan ilk heyet (Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer Üstün, Ankara Milletvekili Levent Gök ve Ankara Milletvekili Mustafa Erdem) 17 Nisan 2013 tarihinde yapılacağı duyurulan ilk duruşmaya katılmak üzere Münih’e gitmiş ancak duruşmanın ertelenmesi üzerine, Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer Üstün, Konya Milletvekili Kerim Özkul, İstanbul Milletvekili Mahmut Tanal ve Ankara Milletvekili Mustafa Erdem’den oluşan ikinci bir heyet 6 Mayıs 2013 tarihindeki duruşmaya katılmıştır.

3.4. Avrupa'daki Göçmen Çocuklar ve Velayet Sorunu İzleme Dosyası

3'üncü Yasama Yılında, Avrupa'daki Türk çocuklarının ailelerinden haksız yere alındığı yönünde Komisyonumuza yapılan başvurular ve basında çıkan haberler üzerine Komisyon Başkanlığınca konu hakkında inceleme başlatmak üzere bir izleme dosyası açılmıştır.

Alınan bilgiler ışığında Almanya, Hollanda, Belçika, Norveç gibi ülkelerde yaşayan Türklerin çocuklarının idari kararlar ve basit sebeplerle ailelerinden alındığı, öz kültürlerinden uzaklaştırıldığı, bu nedenle hem çocukların hem de ailelerinin ciddi travmalar geçirdiği gibi bir takım bulgulara ulaşılmıştır.

Komisyon 13 Şubat tarihli toplantısında Komisyon Başkanlığınca hazırlanan dosyayı görüşmüş ve Avrupa'da heyetler halinde inceleme yapmaya karar vermiştir. Dışişleri Bakanlığı, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının da desteğiyle yürütülen çalışma kapsamında Komisyondan bir heyet 15-19 Nisan tarihlerinde Almanya'da⁶ ve bir diğer heyet ise 17-24 Haziran tarihlerinde de Hollanda ve Belçika'da⁷ incelemeler gerçekleştirmiştir. Yapılan ziyaretlerde, gençlik merkezlerinden sorumlu merkezî ve yerel resmi mercilerle görüşülmüş, mağdur ailelerle bir araya gelinmiştir. Bu incelemeleri de içeren genel bir rapor üzerinde çalışmalar devam etmektedir.

4. DİĞER ÇALIŞMALAR

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu yukarıda anılan çalışmalarının haricinde, Komisyonca veya Komisyon Başkanlığı eliyle çeşitli çalışmalarda da bulunmuştur. Bu girişimler çağrı, basın açıklaması, mektup teatisi, resmi yazı veya telefon yoluyla bilgi edinme biçiminde gerçekleşmiştir. Aşağıda bunlardan bazıları sıralanmıştır:

- ✓ Azerbaycan'ın Hocalı kasabasında Ermenilerce 1992 yılında gerçekleştirilen katliamı anmak üzere Taksim'de yapılan bir gösteri sırasında ırkçılık ve nefret söylemi içeren pankartları taşıyanlar hakkında TCK hükümlerine göre işlem yapılması yönünde Komisyon Başkanlığınca çağrı yapılmıştır. Bu çağrı üzerine İstanbul Savcılığınca ilgililer hakkında soruşturma başlatılarak dava açılmıştır. Sonuçta, Türkiye'de ilk kez, ırkçılık ve nefret söylemi gerekçesiyle çeşitli kişilere ceza verilmiştir.

⁶ Heyet şu şekilde oluşmuştur: Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer ÜSTÜN, Ankara Milletvekili Levent GÖK ve Ankara Milletvekili Mustafa ERDEM.

⁷ Heyet şu şekilde oluşmuştur: Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer ÜSTÜN, İzmir Milletvekili Hamza DAĞ ve Ankara Milletvekili Mustafa ERDEM.

- ✓ Belçika’da bir cezaevinde kötü muamele sonucu hayatını kaybeden Mikail Tekin isimli vatandaşımızın ölümünden sorumlu kişilerin yargılaması sonucunda verilen beraat kararına tepki olarak Belçika Parlamentosu Adalet Komisyonu Başkanına mektup gönderilmiştir (Mektup için bkz. EK-3).
- ✓ İstanbul’da 75. Yıl Polis Merkezi isimli karakolda iki gencin polis memurlarınca dövüldüğü iddiası üzerine İstanbul Valiliği ve İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına yazı yazılarak bilgi istenmiş ve suç duyurusunda bulunulmuştur.
- ✓ Asker kaçağı olduğu iddiasıyla gözaltına alınan bir vatandaşımızın İstanbul’daki Kâğıthane Sanayi Karakolunda ağır biçimde darp edildiği iddiasıyla ilgili olarak İçişleri Bakanlığından bilgi istenmiştir.
- ✓ Refakat izniyle ülkemizde kalan yabancıların izinlerinin kısıtlanmasıyla ilgili olarak İçişleri Bakanlığından bilgi istenmiştir.
- ✓ Ankara Üniversitesi öğrencisi Harun Torgay’ın Sincan 2 Nolu F Tipi Ceza İnfaz Kurumunda intihar ettiği bilgisinin alınması üzerine Adalet Bakanlığından bilgi istenmiştir.
- ✓ Muş Hasköy İlçe Jandarma Komutanlığına bağlı merkez karakolunda görev yapan Er Abdurrahman Çiftçi’nin üstlerinin tartaklaması ve baskısı nedeniyle 6 Mart 2013 tarihinde intihar ettiği yönünde alınan bilgi üzerine Milli Savunma Bakanlığından bilgi istenmiştir.
- ✓ Almanya’nın Köln şehrinde yaşayan bir soydaşımızın çalıştığı işyerinde ırkçılık yapıldığı ve bundan kendisi ve diğer Türklerin zarar gördüğü yönünde şikayet başvurusu üzerine Dışişleri Bakanlığına yazı yazılarak, konunun araştırılması talep edilmiştir.
- ✓ 2 Mayıs 2013 tarihli Komisyon toplantısında, Myanmar’daki Müslüman katliamı gündeme alınmış ve bu konuda inceleme yapılmasına ve gerekirse Myanmar ve komşu ülkelerinde incelemeler yapılmasına karar verilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak Başkanlıkça, Myanmar Parlamentosu Adalet Komisyonu Başkanına, Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliğindeki kurumlara, özel raportörlere ve insan hakları komiserliklerine mektup yazılmıştır (Mektup için bkz. EK-4).
- ✓ Hollanda’da ikamet etmekte iken polis merkezinde maruz kaldığı ağır darp sonucu hayatını kaybeden İhsan Gürz ile Belçika’da tutuklu bulunduğu cezaevinde gardiyanlarca darp edilerek hayatını kaybeden Aziz Karaşam hakkında, Komisyonun 17-24 Haziran tarihlerinde Hollanda ve Belçika’da Türk çocuklarla ilgili yaptığı çalışma sırasında,

inceleme gerçekleştirilmiş; hem soydaşlarımızın aileleri hem de polis merkezleri ve cezaevleri ziyaret edilmiştir.

- ✓ 4 Temmuz 2013 tarihli Komisyon toplantısında, Komisyonunda temsil edilen tüm siyasi parti gruplarına mensup milletvekillerince imzalanan bir Bildiriyle Mısır'daki darbe ve bunun sonucunda yaşanan hak ihlalleri kınanmıştır (Bildiri için bkz. EK-2).
- ✓ Komisyonun TBMM tatildayken çalışma izni kapsamında, Mısır'da gerçekleştirilen askeri darbe sonucunda yaşanan insan hakkı ihlallerini bir heyetle anılan ülkede incelemek üzere Dışişleri Bakanlığı üzerinden girişimde bulunulmuştur. Ancak Komisyonun bu talebi Mısır Cumhuriyeti tarafından kabul edilmemiştir. TBMM Başkanı Sayın Cemil ÇİÇEK ile Komisyon Başkanı Sayın Ayhan Sefer ÜSTÜN'ün ortak basın açıklamasıyla durum dünya kamuoyuna duyurulmuştur. Ardından Komisyon Başkanlığı yaşanan ağır ihlallere dikkati çekmek üzere çeşitli uluslararası kuruluşlar ile ülke parlamentolarındaki muadil komisyonlara mektup yazmıştır (Mektup için bkz. EK-5).

5. HAVALE EDİLEN KANUN TEKLİF VE TASARILARI

1/12/2011 tarihli 6253 sayılı Kanun ile 3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanununun 4'ncü maddesinin (c) bendinde değişiklik yapılarak Komisyona “*Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca havale edilen tasarı ve teklifleriyle, kanun hükmünde kararnameleri görüşmek, Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonlarının gündemindeki konular hakkında, istem üzerine görüş ve öneri bildirmek,*” görevi verilmiştir.

TBMM Başkanlığınca Komisyona 3. Yasama Yılında; esas komisyon olarak 1 kanun teklifi, tali komisyon olarak ise 4 kanun tasarısı ve 28 kanun teklifi havale edilmiştir. Komisyon 3. Yasama Yılı içinde esas komisyon olarak kanun tasarısı veya kanun teklifi görüşmemiştir. Tali komisyon olarak ise 2 kanun tasarısı görüşerek karara bağlamış ve raporlarını TBMM Başkanlığına sunmuştur. (2/240, 2/370 ve 2/956 esas numaralı kanun teklifleri 1/708 esas numaralı tasarı ile birleştirilerek görüşülmüştür.).

Komisyonca görüşülen kanun teklif ve tasarıları şunlardır:

1. Ceza Muhakemesi Kanunu ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/708) (2/240, 2/370 ve 2/956 esas numaralı teklifler bu tasarı ile birleştirilerek görüşülmüştür.)

2. Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Yer Alan Engelli Bireylere Yönelik İbarelerin Değiştirilmesi Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/745)

6. YERLİ VE YABANCI HEYET KABULLERİ

Komisyon 3. Yasama Yılında 19 yabancı, 11 yerli olmak üzere toplam 30 heyetle görüşmede bulunmuştur. Çeşitli sivil toplum kuruluşları ile yerli ve yabancı resmi makamlarla yapılan görüşmelerde bilgi alışverişi sağlanmış ve insan haklarına dair sorunlar ele alınmıştır.

6.1. Yerli Heyetler

3'üncü Yasama Yılında Komisyonu yurtiçinden 11 heyet (sivil toplum kuruluşu) ziyaret etmiştir.

Tarih	Heyet	Konu
16.10.2012	<i>Asker Hakları</i>	Zorunlu askerlik hizmeti sırasında yaşanan hak ihlalleri
20.11.2012	<i>MAZLUM-DER</i>	Evlatlarını askerlik yaptıkları birliklerde “şüpheli bir biçimde” kaybeden ailelerin ziyareti
14.12.2012	<i>Kaos Gay ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği</i>	Eşcinsel bireylerin hakları hakkında
09.01.2013	<i>Su Hakkı Kampanyası</i>	Su hakkının anayasal güvence altına alınması talebi
30.01.2013	<i>MAZLUM-DER</i>	Polis Vazife ve Salahiyeti Kanunundan kaynaklı sorunlar
21.02.2013	<i>Türkiye Konfederasyonlar Topluluğu</i>	Anayasada temel hakların Komisyon tarafından teminat altına alınması
26.02.2013	<i>Adaleti Savunanlar Derneği</i>	- 6191 sayılı Kanun ile YAŞ mağdurlarına sağlanan imkanlar, - TBMM Darbeleri ve Muhtıraları Araştırma Komisyon Raporu ile tespit edilen mağduriyetler, - TSK'den idari işlemlerle çıkarılan, ancak işlemleri yargıya açık olduğu için 6191 sayılı Yasanın kapsamı dışında kalan askerlerin mağduriyetlerini gidermek amacıyla Dernek tarafından hazırlanan “Yasa Teklifi” hakkında bilgi ve arzı
03.04.2013	<i>Uluslararası Af Örgütü</i>	İfade Özgürlüğü

09.05.2013	<i>Birleşik Metal-İş Sendikası</i>	İşçi sorunları
28.05.2013	<i>KESK Üyeleri</i>	Tutuklu KESK üyelerinin ailelerinin ziyareti
11.07.2013	<i>Doğu Türkistan Kültür ve Dayanışma Derneği</i>	Sincan Uygur Özerk Bölgesinde 05.07.2009 ve 26.06.2013'te gelişen saldırı ve ölüm olayları ile bölge halkına yönelik hak ihlalleri hakkında

6.2. Yabancı Heyetler

Komisyon 3'üncü Yasama Yılında 19 yabancı heyeti kabul etmiş olup, görüşmelerde ülkemizdeki ve dünyadaki insan hakları sorunları ele alınmıştır.

Tarih	Heyet	Konu
09.10.2012	<i>Almanya Federal Meclisi Dilekçe Komisyonu Üyeleri</i>	Bilgi alışverişi
12.10.2012	<i>Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri (Nils MUIZNIEKS)</i>	Yeni seçilen Komiserin nezaket ziyareti
17.10.2012	<i>Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Göç Komisyonu Raportörü</i>	Avrupa Birliğinin doğu sınırında göç ve irtica taleplerinin kontrolü hakkında
08.11.2012	<i>Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Denetim Komisyonu Raportörü Josette DURRICE</i>	Türkiye'deki insan hakları meseleleri hakkında
13.11.2012	<i>Almanya Fed. Mec. Nasyonal Sosyalist Yeraltı Terör Grubu Araştırma Komisyonu</i>	2000-2006 Yıllarında Almanya'da işlenen neo-Nazi cinayetleri hakkında
20.11.2012	<i>İngiltere Parlamentosu Türkiye Dostluk Grubu</i>	Bilgi alışverişi
29.11.2012	<i>BM Yargısız ve Keyfi İnfazlar Özel Raportörü Tess BORDEN</i>	Görev alanına ilişkin görüşme
14.12.2012	<i>Avrupa Konseyi İnsan Hakları Direktörü (Christos GIAKOUMOPOULOS)</i>	Bilgi alışverişi

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
24. Dönem 3. Yasama Yılı Faaliyet Raporu

20.12.2012	<i>Avrupa Parlamentosu İnsan Hakları Alt Komisyonu (Barbara LOCHBIHLER ve Marie-Christine VERGAIT)</i>	Türkiye’deki insan hakları meseleleri hakkında
12.02.2013	<i>Lüksemburg Milletvekilleri Serge WILMES ve Felix BRAZ</i>	Parlamentolar arası değişim ve diyalog projesi kapsamında yaptıkları ziyaret
14.02.2013	<i>Almanya Fed. Mec. Nasyonal Sosyalist Yeraltı Terör Grubu Araştırma Komisyonu</i>	2000-2006 Yıllarında Almanya’da işlenen neo-Nazi cinayetleri hakkında yaptıkları çalışmalar
04.04.2013	<i>Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi (AKPM) Hukuk ve İnsan Hakları Komisyonu (İspanyol Parlamenter Jordi XUCLA)</i>	“Avrupa’da Ombudsmanlık Kurumunun Güçlendirilmesi” konulu raporları için bilgi alışverişi
25.04.2013	<i>AB Konseyi Genişleme Çalışma Grubunun Ziyareti</i>	Bilgi alışverişi
08.05.2013	<i>İsveç Milletvekilleri Yılmaz KERİMO ve Jacob JOHNSON</i>	Türkiye’deki insan hakları meseleleri ve Süryanilerin sorunları hakkında
23.02.2013	<i>Bangladeş Hukuk ve Adalet Bakanlığı</i>	Kadın hakları ile aile içi ve kadına şiddet hakkında
28.05.2013	<i>Brüksel Doğu Batı Enstitüsü</i>	Bilgi alışverişi
10.06.2013	<i>Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi</i>	Görev alanına ilişkin bilgi alışverişi
02.07.2013	<i>Almanya Federal Meclis üyesi Serkan TÖREN’in ziyareti</i>	Bilgi alışverişi ve Gezi Parkı olayları hakkında
04.07.2013	<i>Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri (Nils MUIZNIEKS)</i>	Türkiye’deki insan hakları meseleleri

BAŞVURULAR

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 3686 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinin (e) fıkrasına göre "*insan haklarının ihlale uğradığına dair iddialar ile ilgili başvuruları incelemek ve gerekli gördüğü hallerde ilgili mercilere iletmek*" ile görevlendirilmiştir.

Bu bağlamda Komisyon, bireysel başvurular yoluyla idarenin veya özel işletmelerin işlem, eylem, tutum ve davranışlarından kaynaklanan insan hakları ihlallerini incelemekte ve bu doğrultuda denetim faaliyetini yerine getirmektedir.

Komisyonumuza 1 Ekim 2012 – 16 Eylül 2013 tarihleri arasında **2338⁸** başvuru yapılmıştır.

Başvurular elden teslim, posta ve faks yolu ile yapılabilmektedir. Komisyona ulaşan bir başvuru öncelikle Komisyonun evrak bölümünde tarih ve sayı almaktadır. Ardından Komisyonda görevli yasama uzmanları tarafından başvuruya hangi işlemin yapılabileceği belirlenerek Komisyon Başkanına sunulmaktadır. Dilekçelere Başkanın uygun gördüğü şekilde işlem başlatılmaktadır.

Komisyon kendisine ulaşan başvurulardan gerekli gördüklerini ilgili kurum ve kuruluşlara ileterek başvuru konusu ile ilgili bilgi istemekte ve gereğinin yapılmasını talep etmektedir. Başvuru konusu, Komisyonun görev alanı dışında bulunanlar hakkında (nakil talebi, genel af talebi gibi) işlem yapılmayıp başvuru bilgileri iletilmektedir. Komisyon, kendisine yapılan başvuruları Anayasa, 3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu ve 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun çerçevesinde ele almakta, dilekçe sahipleri hem yapılmakta olan işlem hem de sonuca ilişkin olarak bilgilendirilmektedir.

Aşağıda, Komisyona 3'üncü Yasama Yılı içerisinde yapılan başvurular, konularına ve ihlal edildiği iddia edilen hak konularına göre tasnife tutulmuştur.

➤ Başvuruların Konularına Göre Dağılımı⁹

Konu Adı

Sayı

İşleme Alınmayanlar

Ad-Soyad/İmza/İş-İkametgâh Adresinin Bulunmaması Nedeniyle	9
Belli Bir Konuyu Muhteva Etmemesi Nedeniyle.....	29
Şikâyet Konusunun Ortadan Kalkması Nedeniyle	7

⁸ Bu sayı bireysel ve toplu başvuruları içermektedir. Toplu başvuru, aynı konu hakkındaki başvuruların bir arada tek bir sayıyla işleme alınmasıdır.

⁹ Komisyona gelen başvurular birden fazla konuyu içerebilmektedir. Örneğin, cezaevinden gönderilen bir dilekçede hem verilen mahkûmiyet kararından hem de cezaevindeki koşullardan şikâyet yer alabilmektedir. Bu nedenle bu başlık altındaki rakamların toplamı başvuru sayısından fazla görünebilir.

Askerlikle İlgili Sorunlar

Disiplin Cezasından Şikâyet.....	3
Askerlik Sırasında Kötü Muamele-İşkence.....	34
Askeri Personelin Özlük Hakları Sorunları.....	2
Askeri Personelin Kötü Muamele-İşkence Şikâyetleri.....	6
Askeri Cezaevlerinin Koşullarından Şikâyet.....	3
Askeri Öğrencilerin Sorunları	2
Askerde Şüpheli Ölüm.....	19
Askerliğe Dair Diğer Sorunlar.....	24

Cezaevleri

Keyfi Tutum ve İşlemler	507
Fiziki Koşulların İyileştirilmesi.....	116
Kötü Muamele.....	61
Nakil Talebi.....	99
Sağlık Sorunları.....	182
İşkence.....	8
Diğer Şikâyetler.....	154

Gayrimenkul Sorunları

Hazine Arazisi İhtilafı	2
İmar Durumu	2
Kadastro.....	2
Tapu.....	3
Kamulaştırma	7
Diğer Sorunlar	24

Terör Kaynaklı Sorunlar

Terör Örgütünce Gerçekleştirilen Kayıp ve Kaçırma.....	1
Terör Örgütünün Öldürme ve Yaralama Olayları	2
Terörden Doğan Zararların Tazmini Talebi	8
Faili Meçhul Cinayetler ve Kayıplar	5
Diğer.....	2

Kolluğun Uygulamaları

Kötü Muamele.....	9
İşkence.....	4
Gözaltında Ölüm	2
Diğer.....	13

İşçi Sorunları

Psikolojik Baskı.....	1
Çalışma Koşulları	2
İş Kazaları.....	4
İşten Çıkartılma	13
İşçi Alacakları.....	6
Sendikal Sorunlar	8
Başörtüsü Sorunu.....	2
Diğer Şikayetler.....	13

Memur Sorunları

Disiplin Cezaları.....	4
Emeklilik Talebi	2
Göreve İade Talebi	8
Nakil Talebi ve Sorunları	5
Psikolojik Baskı (Mobbing)	11
Sendikal Sorunlar	1
Başörtüsü	1
Zam Talebi	1
Diğer Sorunlar	23

Engellilerin Sorunları

İş Talebi	6
Maddi Yardım Talebi	4
Engellilerin Diğer Sorunları	23

Üniversiteler ve YÖK

Öğrenci Sorunları	3
Öğretim Üye ve Görevlilerinin Sorunları	1
Başörtüsü	1
Diğer	6

Yabancı Ülkelerle İlgili Sorunlar

Yasal Düzenlemelerden Şikayet.....	2
Uygulamalardan Şikâyet	1

Yabancıların Sorunları

Türk Vatandaşlığına Geçme Sorunları	1
Uygulamalardan Şikâyet	12

Yardım Talebi

İş Talebi.....	13
Maddi Yardım Talebi	27
Konut Talebi.....	4
Diğer	15

Yargıya İlişkin Sorunlar

Şartlı Tahliye İle İlgili Sorunlar	7
Genel Af/Özel Af Talebi	7
Mahkeme Kararının Uygulanması Talebi	6
Yargılamanın Uzun Sürmesi (Tutukluluk ve Yargıtay Süresi dâhil)	5
Yargılamanın Yenilenmesi	7
Yargı Kararından Memnuniyetsizlik	341
Bireysel Af ve Cezanın Ertelenmesi Talebi	7
Yargı Sürecine İlişkin Diğer Sorunlar	76

Yurtdışındaki Türklerin Sorunları

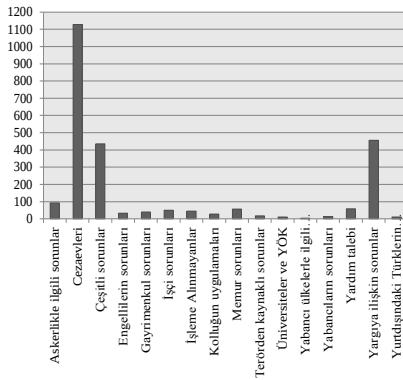
Cezaevlerindeki Türklerin Sorunları	2
Uygulamalardan Yakınmalar.....	3
Yurtdışı diğer.....	5

Çeşitli Sorunlar

Ailevi Sorunları	11
Çevre Sorunları.....	4
Memuriyet Sınavı Sorunları	2
Ticari Sorunlar.....	8
Yasal Düzenleme Talebi.....	50
AİHM'ye Başvuru İçin Yardım Talebi	9
Köylülerin Sorunları.....	18
Yerinde İnceleme Talebi	18
Komisyonun Girişimde Bulunması Talebi	35
Sosyal Güvenlik İşlemlerinden Şikâyet.....	33
Kayıp Vakaları	3
Şehitlik ve Gazilik ile ilgili Sorunlar.....	13
Güvenlik Soruşturması Kaynaklı Sorunlar.....	3
Cinsel taciz	2
Sağlık Sorunları.....	10
Muhtelif Şikâyetler	217

Başvuru sayıları oransal olarak şöyledir: (Toplu Dilekçeler Dâhil)

	<u>Sayı</u>	<u>Oran</u>
Cezaevlerine İlişkin Sorunlar	1127	(% 46)
Yargıya İlişkin Sorunlar	456	(% 18)
Askerlikle İlgili Sorunlar	93	(% 4)
Yardım Talebi.....	59	(% 2,4)
Memur Sorunları.....	56	(% 2)
İşçi Sorunları.....	49	(% 2)
İşleme Alınmayan Başvurular.....	45	(% 2)
Gayrimenkul Sorunları.....	40	(% 2)
Engellilerin Sorunları.....	33	(% 1,3)
Kolluğun Uygulamalarından Şikâyet	27	(% 1)
Terör Kaynaklı Sorunlar	18	(% 1)
Yabancıların Sorunları	13	(% 0,5)
Üniversitelerle İlgili Sorunlar.....	11	(% 0,4)
Yurtdışında Yaşayan Türklerin Sorunları.....	10	(% 0,4)
Yabancı Ülkelerle İlgili Sorunlar	3	(% 0,1)
Çeşitli Sorunlar	436	(% 18)



İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna, 24'üncü Dönem 3'üncü Yasama Yılında insan hakları ihlali iddialarının yanı sıra, idarenin her türlü işlem ve eylemlerine, kişisel uyumsuzluklara ve diğer sorunlara ilişkin çok sayıda bireysel başvuru iletilmiştir.

Komisyonu yapılan başvurularda hükümlü ve tutukluların sorunları geçen yıllarda olduğu gibi yine başı çekmektedir. Bu sorunların başında cezaevlerindeki uygulamalar ile hürriyetin kısıtlanmasından kaynaklı sorunlar ve yargılamaya ilişkin şikâyetler gelmektedir.

Cezaevlerindeki uygulamalar ile hürriyetin kısıtlanmasından kaynaklı sorunların geçen yıllarda gelen başvuruyla aynı içeriğe sahip olduğu görülmektedir. Buna göre;

İkamet ettikleri illerde bulunan ceza infaz kurumlarına nakil talebi, disiplin cezalarının keyfi şekilde verildiği, mevzuatın keyfi biçimde yorumlandığı, ceza infaz kurumlarında yeterli sağlık hizmetinin olmadığı gibi hususlar hükümlü ve tutukluların en çok yakındığı konulardır.

Nakil sorunları, ailelerinin yakınındaki ceza infaz kurumlarına sevk olmaya veya buna ilişkin Bakanlığa yaptıkları başvuruların reddedilmesine ilişkindir.

Cezaevlerindeki kötü muamele ve işkence iddiaları çoğunlukla F tipi ceza infaz kurumlarındaki hükümlü ve tutuklulardan gönderilmektedir. Bunların büyük oranda matbu dilekçeler olduğu ve idarenin her türlü tutumunu işkence ve kötü muamele olarak değerlendirdikleri gözlemlenmektedir.

Ceza infaz kurumlarındaki sağlık hizmetlerine ilişkin şikâyetler ise, kurumlarda bulunan doktorların yeterince ilgi göstermediği, hastanelere sevklerin geç gerçekleştirildiği veya cezaevinde oluşu nedeniyle tedavisinde sıkıntı yaşadığı gibi sorunları içermektedir.

Ceza ve tutukevlerinin kapasitesinin üzerinde tutuklu ve hükümlü bulunmasına ilişkin şikâyetler de ise büyük orada azalma mevcuttur.

Komisyonu ulaşan başvurularda ikinci sırayı **yargıya** ilişkin başvurular almaktadır. Yargılamanın uzun sürmesi, mahkeme kararlarından, soruşturma aşamasından, hâkim ve savcılarının tutumundan şikâyetler yoğun başvuru konuları arasındadır. Ancak kuvvetler ayrılığı ve yargı bağımsızlığı ilkeleri gereği bu tür başvurularda Komisyon tarafından herhangi bir işlem yapılmamakta ve bu durum başvuruca gerekeşi ile bildirilmektedir.

Dönem başından 3'üncü Yasama Yılına kadar en gözle görülür başvurunun yapıldığı **askerlik** hizmeti sırasında yaşanan sorunlar, bu yasama yılında da çokça şikâyet konu olmuştur. Özellikle askerlik sırasında kötü ve aşağılayıcı muameleye maruz kalındığına ilişkin şikâyetler ile intihar vakalarına ilişkin şüpheler dikkat çekmektedir.

Yardım talebi bir diğer sıkça rastlanan dilekçe konusudur. Para yardımı yapılması yanında, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarından şikâyetle bu başlık altında rastlanan konulardandır.

Memurların yaptığı başvurular arasında, 28 Şubat dönemi ile 12 Eylül askeri müdahalesi dönemlerinde yaşanan mağduriyetler başı çekmiştir. Bu dönemlerde görevine son verilenlerin göreve iade talepleri; diğer memurlar için, eş durumu nedeniyle tayin talepleri, bezdiri (mobbing) iddiaları ve karşılaşılan diğer idari sorunlar Komisyonumuza sıkça yapılan memur şikâyetleri arasındadır.

İşçi hakları ihlali iddiaları, işten çıkarılma ve buna bağlı olarak kıdem tazminatı gibi alacaklara dair sorunları içermektedir. Aynı zamanda sendikali işçilerin yaşadıkları sorunlar da yer almaktadır.

Kolluğun uygulamalarından şikâyet konuları, polis veya askerin görevi sırasında orantısız güç kullandığı, haksız uygulama yaptığı, görevini gerektiği gibi ifa etmediği, kötü veya aşağılayıcı muamelede bulunduğu iddialarını içermiştir. Örneğin, bu yasama yılında “Gezi Parkı” olayları hakkında Komisyonun elektronik posta adresine yurtdışından 58.000 ileti gönderilmiştir.

Gayrimenkul sorunları başlığı altında en fazla şikâyet, kamulaştırma işlemlerinden ve orman statüsü verilmiş arazilerden gelmektedir.

Üniversiteler ve YÖK başlığı altında yapılan başvurularda, yurtdışındaki üniversitelerden mezun olanların denklik sorunları, üniversitelerde psikolojik taciz iddiaları öne çıkmaktadır. Geçen yıl olduğu gibi 28 Şubat döneminden kaynaklı mağduriyetlere ilişkin dilekçelerde yoğunluk görülmüştür.

Engellilerin yaptığı başvurularda, engellilik oranının doğru tespit edilmemiş olması nedeniyle sosyal güvenlik hakkından faydalanamama, sağlık hizmetlerine ilişkin sıkıntılar ve istihdam sorunları yer almaktadır. İstihdam sorununda özellikle, Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavı sonucu kamu kurumlarına ataması yapılan engelli bireylerden “engellilik” durumları nedeniyle göreve başlatılmadıkları yönünde bazı başvurular gelmiştir.

Ayrıca Komisyonumuza, kayıp vakaları, şehitlik ve gazilik statü hakkında sorunlar, tedavi hizmetin alımında ortaya çıkan sorunlar, ailevi sorunlar, çevresel sorunlar, ticari ilişkilerden kaynaklı şikâyetler, sosyal güvenlik hizmetlerinden yakınmalar gibi idarenin pek çok işleminden ve özel ilişkilerden kaynaklı temel hak ve özgürlüklere ilişkin olmayan ve ayrıca protesto niteliğinde **çeşitli şikâyetler** yapılmıştır. Bunların bir kısmı uygulamada karşılaşılan sorunlara dair yasal değişiklik yapılması taleplerini de içermektedir.

Komisyonumuza yapılan başvuruların büyük bir kısmı bireysel başvuru olsa da bazı konularda toplu dilekçeler alınmıştır. En çok toplu başvuru konusunu cezaevlerindeki uygulamalar içermektedir. Bunlar büyük oranda yüksek güvenlikli cezaevlerinde kalan mahpuslar tarafından iletilmektedir. Üniversitelerin ikinci öğretimlerinde harçların kaldırılması, sendika üyeliği nedeniyle işten çıkarılma, köyde yaşayanların sorunları (elektrik bağlanması, derenin ıslah edilmesi gibi), 28 Şubat süreci sonrası memuriyetten el çekirme, terörden doğan zararların karşılanması hakkında kanunun uygulamasından şikâyet, askerde şüpheli ölümlerin araştırılması talebi, Gezi Parkı olaylarında

polisin aşırı güç kullanımından şikayet vb. konuları kapsayan çok sayıda toplu başvuru yapılmıştır.

Ayrıca birçok başvuru 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun'da yazılı şartları taşımamaları nedeniyle herhangi bir işleme tabi tutulamamıştır.

➤ **Başvuruların Hak Konularına Göre Dağılımı¹⁰**

Komisyon kendisine gelen başvuruları ihlal edildiği iddia edilen hak konusuna göre sınıflandırmıştır.

<u>Haklar ve Özgürlükler</u>	<u>Sayı</u>
Hükümlülerin ve Tutukluların Hakları	490
Adil Yargılanma Hakkı	399
Hak İhlali İçermeyenler veya İnsan Hakları İhlaline	
İlişkin Olmayan	105
Diğer Hakları	98
Sosyal Güvenlik Hakkı	72
Kötü Muamele Yasağı	71
Sağlık ve Hasta Hakkı	61
Mülkiyet Hakkı	54
Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı	49
Yaşam Hakkı	46
Çalışma Hakkı	39
Çalışma ve Sözleşme Özgürlüğü	27
Ayrımcılık Yasağı	22
Engellilerin Hakları	21
İşkence Yasağı	17
Eğitim ve Öğrenim hakkı	16
Kamu Hizmetlerine Girme Hakkı	11
Aile Kurma ve Ailenin Korunması hakkı	11
Hak Arama Hürriyeti	9
Yerleşme ve Seyahat Özgürlüğü	7

¹⁰ Sınıflandırma, 1982 Anayasası, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Ek Protokoller ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi dikkate alınarak hazırlanmıştır. Sayıya toplu başvurular dâhil değildir. Ayrıca başvuruların konularına göre dağılımı sonucu çıkan sayı ile hak konularına göre dağılımı sonucu çıkan sayı birbirinden farklıdır. Bunun nedeni örnek olarak, bir tutuklu ve hükümlünün sorunu tutuklu ve hükümlü hakkı kapsamında değil de, sağlık hakkı kapsamında değerlendirildiğindendir.

Çevre Hakkı.....	5
Bilgi Edinme Hakkı.....	5
Konut Dokunulmazlığı.....	5
Din ve Vicdan Özgürlüğü.....	4
İhraç, Sınır Dışı veya İade Etme Yasağı.....	4
Örgütlenme Özgürlüğü.....	4
Özel Hayatın Gizliliği Hakkı.....	4
Dilekçe Hakkı.....	2
Çocuk Hakları.....	2
Kadın Hakları	2
Sığınma Hakkı.....	2
Haberleşmenin Gizliliği.....	1
Yaşlıların Hakları	1

Yukarıda yapılan sınıflandırmada hem Anayasa hem de uluslararası temel insan hakları sözleşmeleri esas alınmıştır. Ancak bütün hak ve özgürlükleri sınıflandırma imkânı bulunmamaktadır ya da ihlal edildiği iddia edilen bir hak Anayasa veya uluslararası sözleşmelerde düzenlenmemiş olabilir. Komisyonumuza ulaşan başvuruların çok farklı talepler ve iddialar içermesi ve dolayısıyla her zaman için yukarıda sayılan hakların kapsamına konulamaması nedeniyle, *diğer haklar* şeklinde bir sınıflandırma yapılmıştır.

Önceki yıllara ilişkin faaliyet raporlarında da ifade edildiği gibi, Komisyonun kendisine gelen başvuruları hak konularına göre ayırması, bu hakların ihlal edildiğinin tespiti anlamına gelmemektedir. Burada yapılan sadece iddiaları ortaya koymak, bir dilekçenin hangi hak kapsamında değerlendirilebileceğini belirlemektir.

Görülebileceği üzere en çok hak ihlali iddiaları **tutuklu ve hükümlü hakları, adil yargılanma hakkı, sosyal güvenlik hakkı, kötü muamele yasağı ve salık ve hasta hakkına** ilişkindir.

İNSAN HAKLARININ GELİŞTİRİLMESİ AMACINI İÇEREN KANUNİ DÜZENLEMELER

24'üncü dönem 3'üncü Yasama Yılında TBMM'de temel insan haklarına dair bazı önemli tasarı ve teklifler kabul edilerek kanunlaşmıştır:

1. Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu (18/10/2012 tarihli ve 6356 sayılı) ile, Sendikalar Kanunu ile Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu yürürlükten kaldırılarak işçi ve işveren sendikaları ile konfederasyonların işleyişleri ve toplu iş sözleşmeleri ile ilgili hususlar yeniden belirlenmiştir. İşçi ve işveren sendikaları ile konfederasyonların kuruluş esasları, organları, gelirleri, denetim esasları belirlenmiş, bu kuruluşlara üyelikle ilgili hususlar, sendikal faaliyetler ile ilgili güvence ve faaliyetler, toplu iş sözleşmesi, grev ve lokavt düzenlenmiştir. Kanunla sendikal hak ve özgürlükler ile toplu sözleşme ve serbest toplu pazarlık hakkı; özgürlükçü ve demokratik toplum esasları temelinde yeniden kaleme alınmıştır.

2. Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu (31/01/2013 tarihli ve 6413 sayılı) ile, disiplin hukuku insan hakları temelli bir anlayışla yeniden kaleme alınmıştır. Nitekim önceki disiplin hukukundaki bazı konular Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde dava konusu edilmiş ve bu davalar Türkiye aleyhine sonuçlanmıştı. Kanunla, adil yargılanma hakkına aykırılık teşkil eden oda ve göz hapsi uygulamasına son verilmiş; işkence kötü muamelenin sıkça yaşandığı disiplin koğuşları kaldırılmış; disiplin cezalarına yargı yolu açılmıştır.

3. Ceza Muhakemesi Kanunu ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (24/1/2013 tarihli ve 6411 sayılı) ile, gerek adil yargılanma hakkı kapsamında değişiklikler yapılmış gerekse de hak kısıtlamalarının sıkça yaşanabildiği ceza infaz kurumlarına yönelik hakları genişletici düzenlemeler getirilmiştir. Buna göre, sanık sözlü savunmasını “kendisini daha iyi ifade edebileceğini beyan ettiği başka bir dilde” yapabilecektir. Gebelerin, ağır hasta ve sakatların infazının geriye bırakılabilmesine imkan verilmiştir. Yetişkin ve çocuk hükümlülere eşleriyle, anne-babalarıyla veya vasilileriyle cezaevi personelinin yakın nezareti olmadan görüşme imkanı getirilmiştir.

4. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun (09/01/2013 tarihli ve 6384 sayılı) ile, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış, uzun yargılama ile Mahkeme kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasını içeren başvuruların tazminat ödenmek suretiyle çözüme kavuşturulması yönünde düzenleme yapılmıştır. Ayrıca Bakanlar Kuruluna verilen yetkiyle gerekirse yoğun başvuruların olduğu diğer alanlar da tazminat

ödenmek suretiyle çözüme kavuşturulabilecektir. Böylece adil yargılanma hakkı ihlalinin sonlandırılması konusunda önemli bir adım atılmıştır.

5. Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Yer Alan Engelli Bireylere Yönelik İbarelerin Değiştirilmesi Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (25/04/2013 tarihli ve 6462 sayılı) ile, mevzuatımızda sıkça kullanılan ancak negatif bir algılamının konusu olan “özürlü”, “sakat” ve “çürük” gibi engelli yerine kullanılan ifadeler kaldırılarak, artık yalnızca “engelli” ifadesinin kullanılması düzenlenmiştir. Taraf olduğumuz Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesinde ve insan hakları belgelerinde özürlü kişi/birey ifadesinin yerine engelli kişi/birey ifadesi tercih edilmektedir. Aynı zamanda bu düzenleme, alana ilişkin olarak tıbbî bir perspektiften insan hakları temelli bir perspektife doğru bir geçişi de ifade etmektedir.

6. İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (11/04/2013 tarihli ve 6459 sayılı) ile, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından sürekli ihlal kararı verilen konularda ve ihlal kararı verilmesi potansiyel konularda düzenlemelere gidilmiştir. Buna göre, Askeri Yüksek İdare Mahkemesine yapılan tam yargı davalarında talep edilen tazminatın artırılabilmesi sağlanmış; AİHM kararlarının Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde görülen davalar bakımından yargılamanın iadesi sebebi olarak kabul edilmesi düzenlenmiş; kamulaştırmadan kaynaklı hak kayıpları engellenmiş; AİHM içtihatlarıyla uyumlu olarak ifade özgürlüğünün sınırları genişletilerek yalnızca şiddeti öven ve teşvik edenlerin cezalandırılması kuralı getirilmiş; kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkmaması hâlinde yapılan açıklamaların “suçu ve suçluyu övme” suçunu oluşturmayacağı düzenlenmiş; askerlikten soğutma suçunun unsuru yeniden belirlenmiş; işkence suçlarında zamanaşımı kaldırılmış; örgüt propagandası suçunun unsurları yeniden belirlenmiş ve hangi fiillerin propaganda suçunu oluşturacağı hususu daha somut hale getirilerek AİHM standartlarıyla uyum sağlanmış; silahların eşitliği ilkesine uygun olarak, duruşma dışından yapılan tahliye taleplerinde Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafinin görüşünün alınmaması kuralı getirilmiş ve soruşturma evresinde şüphelinin tutukluluk halinin devam edip etmeyeceği hususunun dosya üzerinden incelenmesine son verilerek şüpheli veya müdafinin dinlenilmesi suretiyle inceleme yapılması kabul edilmiş; yakalama ve tutuklama işlemine karşı tazminat isteme hakkı getirilerek etkili başvuru hakkı tanınmış; gözaltı ve tutukluluk süresi başka bir hükümlülüğünden indirilen kişilerin tazminat isteyemeyeceklerine dair düzenleme yürürlükten kaldırılmış; yaşam hakkı ile işkence ve kötü muameleye ilişkin yapılan şikayetler üzerine verilen kovuşturmayla yer olmadığına dair kararların etkin soruşturma yapılmadan

verildiğinin AİHM'in kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması durumunda, üç ay içinde talep edilmesi hâlinde yeniden soruşturma açılacağı hükmü getirilmiş; ceza muhakemesinde silahların eşitliğinin sağlanması amacıyla, tutukluluğa yapılan itirazlarda Cumhuriyet savcısının görüşünün alınması durumunda, alınan bu görüşün şüpheli, sanık veya müdafiiine bildirilmesinden sonra şüpheli, sanık veya müdafinin görüşü alınmak suretiyle itiraz hakkında karar verileceği düzenlenmiş; ceza hükmünün AİHS'nin ihlali suretiyle verildiğinin tespit edildiği bazı davalarda (15/6/2012 tarihi itibarıyla icra süreci denetlenmekte olan kararlar açısından) yargılamanın yenilenmesi yolu açılmış; adli yardımdan yararlanılabilmenin kapsamı genişletilmiştir.

7. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (04/04/2013 tarihli ve 6458 sayılı) ile, ulusal iltica sistemi insan hakları temelli bir anlayışla ve uluslararası alandaki düzenleme ve görüşler ışığında oldukça kapsamlı biçimde yeniden kaleme alınmıştır. Kanunla, yabancıların giriş-çıkışından, vize ve ikamet biçimlerine, düzenli ve düzensiz göçten entegrasyona kadar göçün tüm yönleri düzenlenmiştir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, insan haklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştiren parlamenter bir denetim mekanizmasıdır. Komisyonun temel görevi insan haklarına ilişkin mevzuat ve uygulamaları izlemek ve denetlemektir. Bu bağlamda Komisyon insan hakları alanında ülkemizdeki ve dünyadaki gelişmeleri izlemekte, insan hakları ihlali iddialarını incelemekte, insan haklarına ilişkin uluslararası mevzuatın iç hukuka aktarılması konusunda ve insan hakları bilincinin artırılması amacına yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır.

24. Dönem'in başında 3686 sayılı Kanun'da yapılan değişiklik ile Komisyona "*Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca havale edilen kanun tasarısı ve teklifleriyle, kanun hükmünde kararnameleri görüşme*" görevi verilmiştir. Böylece Komisyonun izleme ve denetleme görevi kapsamına, yasama metinlerini görüşme yetkisi de eklenmiştir.

Komisyona 3'üncü Yasama Yılı içerisinde TBMM Başkanlığınca 33 kanun teklifi ve tasarısı havale edilmiştir. Bunlardan iki kanun tasarısı, "Ceza Muhakemesi Kanunu ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı" ile "Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Yer Alan Engelli Bireylere Yönelik İbarelerin Değiştirilmesi Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı" tali komisyon olarak görüşülerek karara bağlamış ve TBMM Başkanlığına sunulmuştur.

Komisyon ve özellikle alt komisyonlar yasama yılı boyunca çok sayıda toplantı gerçekleştirmiş ve Ankara dışında 15 defa yerinde inceleme yapılmıştır. Bunlardan 4'ü yurtdışı ziyaretleri içermektedir.

Komisyonun denetim alanında temel çalışma prensibi alt komisyonlar eliyle inceleme yapmaya dayandığından, Kanun'da verilen yetkiye de dayanılarak, mevcut alt komisyonlara ek olarak, ülkemizde öne çıkan insan hakları konularına ilişkin üç adet alt komisyon kurulmuştur. Biri olay diğerleri konu temelli kurulan alt komisyonların konusunu sivillerin fişlenmesi, engellilerin hakları ve suç mağdurları oluşturmıştır. Özellikle engelli hakları konusunda kurulan alt komisyon tüm ülkeyi içine alan kapsamlı bir çalışma yürütmüş, bu alanda kaydedilen ilerlemeleri izlemiş ve raporlaştırmıştır. Suç mağdurlarının hakları üzerine kurulan alt komisyon yasama yılının sonlarına doğru kurulduğundan asıl çalışmalarını 4'üncü yasama yılında gerçekleştirmesi beklenmektedir. Güvenlik güçlerince sivillerin fişlenmesi hakkında alt komisyon gerekli çalışmaları sürdürmüş, henüz çalışmasını tamamlamamıştır.

Geçen yasama yıllarında kurulan terör ve şiddet olaylarındaki yaşam hakkı ihlalleri alt komisyonu ile Şırnak'ın Uludere ilçesine yakın bölgede 34 vatandaşımızın jet uçaklarınca bombalanarak hayatlarını kayb ettikleri olay hakkındaki alt komisyonlar çalışmalarını tamamlayarak raporlaştırmışlardır.

Her iki alt komisyon da kamuoyunda önemli yer tutan çalışmalar yapmışlardır. Cezaevleri ve mülteciler hakkındaki mevcut alt komisyonlar yıl boyunca yoğun biçimde çalışmışlar ve önümüzdeki yasama yılında da çalışmalarını sürdürmeleri planlanmaktadır. Cezaevleri alt komisyonu cezaevlerinin yanı sıra polis merkezleri, jandarma karakolları ve adliye nezarethanelerini de izlemeye almıştır. Mülteciler alt komisyonu ise Suriyeli sığınmacılar ile serbest ikamete tabi sığınmacılar üzerine çalışmalar gerçekleştirmiştir.

Komisyon Başkanlığı önemli olarak değerlendirildiği bazı konularda, özellikle kendisine yapılan başvurular veya basında çıkan haberler üzerine bazı konularda izleme dosyaları açmıştır. Bununla amaç, belli bir konu hakkında bir izleme dosyası açarak o konuyu detaylı ve derli toplu biçimde izlemek ve gerekli işlemleri başlatmaktır.

2012 yılı Ekim ayından bu yana, mevcut izleme dosyalarına ek olarak “Avrupa’daki Göçmen Çocuklar ve Velayet Sorunu” başlıklı bir izleme dosyası açılmıştır. Bu izleme dosyası ile Avrupa’da yaşayan Türk ailelerin çocuklarının idari makamlarca ailelerinden haksız yere alındığı yönünde iddialar mercek altına alınmış; Almanya, Hollanda ve Belçika’da heyetler halinde çalışmalar yapılmıştır.

İrkçılık ve yabancı düşmanlığı dosyası kapsamında, Almanya’da 8 Türk’ün ırkçı terör örgütü tarafından öldürülmesi davasının duruşmasına katılım sağlanmıştır. İlk defa, bazı Batı Avrupa ülkelerindeki yabancı düşmanlığı içeren saldırı ve tehditlere ilişkin veriler yayımlanmıştır.

Hollanda ve Belçika’ya yapılan ziyaretler sırasında, Türk kökenli bazı kişilerin ceza infaz kurumları ile polis merkezlerinde işkence ve kötü muameleye maruz kaldıkları yönünde iddialar da incelenmiş; bazı cezaevleri ve polis merkezleri ziyaret edilmiştir.

Gerek Komisyon Başkanlığınca gerekse de Komisyonca Myanmar ve Mısır’daki ciddi insan hakkı ihlalleri hakkında girişimlerde bulunulmuş; bildiriler yayımlanmış, bu ülkelere ziyaret kararı alınmış, muhatap uluslararası kurumlara mektup yazılmıştır.

Komisyon alt komisyonların veya Başkanlık olarak hazırladığı tüm raporları kamuoyu ile paylaşmış; ayrıca tespit, öneri ve tenkitler hakkında gereğinin yapılması için ilgili kamu kurumlarına raporlarını göndermiştir. 3’üncü Yasama Yılında Komisyonca görüşülerek açıklanan raporlar şöyledir:

1. Sakarya İlinde Serbest İkamete Sahip Sığınmacılar Hakkında İnceleme Raporu
2. Edirne, İstanbul ve Kırklareli İllerinde Bulunan Geri Gönderme Merkezleri Hakkında İnceleme Raporu
3. Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme Raporu -2-
4. Mardin E Tipi ve Kızıltepe K1 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporu

5. Şanlıurfa E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İnceleme Raporu
6. Silivri L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporu
7. Terör ve Şiddet Olayları Kapsamında Yaşam Hakkı İhlallerini İncelenme Raporu
8. Aliğa Ceza İnfaz Kurumu Kampüsü İnceleme Raporu
9. İzmir Polis Merkezleri İnceleme Raporu
- 10.Şırnak İli Uludere İlçesi Irak Sınırında Yapılan Hava Harekâtı Sonucu Yaşanan Ölüm Olaylarının İncelenmesi Raporu
- 11.Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme Raporu -3-
- 12.Kocaeli (Kandıra) Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü İnceleme Raporu
- 13.İzmir Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu Raporu
- 14.Engelli Hakları İnceleme Raporu

Bu raporların 11'i ilgili Bakanlıklara ve Valiliklere gönderilerek raporlardaki tespit, tenkit ve önerilerin incelenerek geri bildirimde bulunulması istenmiştir. Bunların da 9'u hakkında geri bildirim alınmıştır.

Komisyon, ulusal ve uluslararası sivil toplum örgütleri, Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği gibi hükümetler üzeri kuruluşlar ve yabancı ülke parlamentolarından olmak üzere yerli ve yabancı çok sayıda kabul etmiştir. Bu ziyaretlerde hem Komisyon çalışmaları hem de Türkiye ve Dünya'daki insan hakları meseleleri hakkında görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Komisyon 3'üncü Yasama Yılında vatandaşlardan 2338 dilekçe almıştır. Yargılama ve soruşturmaya ilişkin konular ile cezaevleri yine en çok konu edilen şikâyetlerdir. Geldiği yer bakımından en çok başvuru hükümlü ve tutuklularca yapılmıştır.

Türkiye gündeminde öne bazı konularda dilekçe sayılarının arttığı görülmüştür. Bunu özellikle toplu başvurularda görmek mümkündür. Üniversitelerin ikinci öğretimlerinde harçların kaldırılması, işçi hakları, askerde şüpheli ölümlerin araştırılması talebi, Gezi Parkı olaylarında polisin aşırı güç kullanımı vb. şikâyetler toplu başvurular arasındadır.

Komisyonun, başvurular, alt komisyonlar gibi rutin çalışmalarının yanı sıra bir biçimde bilgi edindiği tüm ciddi insan hakları ihlali iddialarının üzerine gitmiştir. Her ayrı olayda ilgili kamu kurumlarıyla yazışma yapılarak veya telefon yoluyla, konu ve alınan önlemler takip edilmiştir. Özellikle kötü muamele iddiaları ve benzeri konularda çok sayıda idari ve adli soruşturma talep edilmiştir. Örneğin Komisyon Başkanlığınca yapılan şikâyet üzerine başlatılan adli soruşturma sonucunda, şüphelilere, ilk kez, ırkçılık nedeniyle ceza verilmiştir

Komisyon insan haklarının korunup geliştirilmesi amacına yönelik çalışmalarına devam etmektedir.

**GENERAL INFORMATION ON HUMAN RIGHTS INQUIRY
COMMITTEE AND SUMMARY OF THE REPORTS ISSUED FOR THE
3rd LEGISLATIVE YEAR (OCTOBER 2012 - 2013) OF THE 24th TERM
OF GNAT**

**Duties, Competence and Working methods and principles of the
Committee:**

Human Rights Inquiry Committee is the first mechanism at national level to protect human rights. It is established with the Law No. 3686, adopted on 5 December 1990 and attributes the functions in accordance with this law and the standing orders of the Turkish Grand National Assembly.

The political parties and the independent members are represented in the Committee relatively to their proportions in the Assembly. Elections for the Committee membership take place two times during each session. The term of the office is two years for each period. In proportion to the representations of the political parties in the Assembly, the Committee elects a chairman, deputy chairman, spokesman and a secretary.

The Article 2 of the Committee Law, which determines the field of operation of the Human Rights Inquiry Committee, states that “this law acknowledges the human rights defined in the Turkish Constitution and various international treaties and declarations such as the Human Rights Universal Declaration and European Convention on Human Rights”.

The duties of the Human Rights Inquiry Committee, identified in the Article 4 of the concerning Law, are as follow:

a- To follow the developments regarding the human rights at international levels

b- To propose amendments to the Constitution of Turkey and national law in order to harmonize domestic law with the international treaties to which Turkey is a party in the field of human rights

c- To examine draft laws as a main or secondary committee

d- To monitor the harmonization of the human rights practices with the Constitution, acts and international treaties which Turkey is a party of and, to this end, to conduct inquiries, and to suggest solutions and better functioning reforms.

e- To examine the petitions on human rights violations filed to the Committee and to refer them to the relevant departments or offices of the government if it deems necessary.

f- To examine human rights violations in foreign countries and to arouse attention of the members of the parliament in foreign countries directly or through the parliamentary forums

g- To prepare a committee report on annual activities, results obtained, and human rights practices at home and abroad

The Committee has the right to request information from all the public and private institutions. Additionally, inquiring those on-site and convoke and obtain information from the persons concerned in the committee hearing are within the Committee's province.

If required, the Committee may ask expert's opinion and may work outside Ankara. The Committee may also establish subcommittees to hold inquiries.

In case of any crime factor in the appeals, the Human Rights Inquiry Committee may file criminal complaints to the chief public prosecutor's office.

Human Rights Inquiry Committee gathers by minimum of the absolute majority of the members and the decision requires the absolute majority of the present members.

The reports prepared by the subcommittees are submitted to the Committee and are adopted as the Committee report upon agreement by vote.

The reports of the Committee are presented to the Presidency of the Turkish Grand National Assembly and are included in the plenum agenda with the advice of the Consultative Committee. By means of reading or general debate it is possible to obtain information.

The Committee reports are also submitted to the Prime Ministerial Office and to the concerned ministries. Thereby, the Committee draws attention of the executive power to violations monitored in the inquiries.

The Committee in 3rd Legislative Year (October 2012- 2013) of the 24th Term of Grand National Assembly of Turkey

Human Rights Inquiry Committee of Grand National Assembly of Turkey consists of 26 members of Parliament during the year: Justice and Development Party has 16, Republican People's Party has 6, Nationalist Movement Party has 3 and Peace and Democracy Party has 1 members in the Committee.

Mr. Ayhan Sefer ÜSTÜN (MP of Sakarya Province) is the Chairman of the Committee.

Committee received about 2400 petitions. Most of them were about judicial review and problems related to prisons.

The Committee conducted inquiries into civil and military prisons, police stations, disabled persons, racism, xenophobia and İslamophobia and also immigrant children in Europe, refugees and illegal immigrants, mistreatment in military service, blacklisting, victims of crime, etc.

The Committee examined two draft bills.

I. Subcommittee Work

During the legislative year, in addition to the existing subcommittees, two more subcommittees have been established:

1. Subcommittee to Review Rights of the Disabled Persons and Inquire Violations of Rights of the Disabled Persons

It was established on December the 5th, 2012 in order to review the problems of the disabled Persons and to raise societal and institutional awareness. The subcommittee has invited the relevant public institutions and CSOs to the committee in order to listen to what they had to say. Communications were exchanged with all governorates and municipalities as well as relevant public institutions in order to request information concerning the work carried out to ensure alignment with the legislation concerning the disabled persons as well as accessibility. Moreover the work carried out in İstanbul, Kayseri and Ankara concerning the disabled persons as well as accessibility has been reviewed.

2. Subcommittee to Inquire the Allegations of Blacklisting in Hozat District of Tunceli

Upon news reports claiming that several local politicians and civilians were illegally blacklisted by the police in Hozat district of Tunceli, it has been decided to establish a subcommittee on December 5th 2012 to inquire the matter. The Subcommittee heard polis officers and a military officer who served in the region during the period of blacklisting as well as the journalist who reported the incident. Moreover, information has been requested from relevant institutions and an inquiry was carried out and relevant authorities were consulted in the aforementioned district. The work of the Subcommittee has been ongoing.

3. Subcommittee to Review Rights of Victim of Crimes

The Committee established the subcommittee in 23th May 2013. The aim is to make an inquiry into problems of victim of crimes and how to assist to them in the immediate aftermath of crime, during the trials and rebuilding their lives. The subcommittee continue to work.

In addition to the work of subcommittees above, other subcommittees established last year also continue with their work.

4. Subcommittee to Inquire the Violations of Right to Life within the scope of Acts of Terrorism and Violence

The Subcommittee established on 13 October 2011, has followed a method according to which as part of its work it has consulted to the views of journalists, writers, academics and human rights defenders and met with the families of those who lost their lives among all segments of the society.

The subcommittee has corresponded with all relevant ministries and other institutions and requested the number and list of public officers and civilians martyred during the acts of terrorism and violence, as well as the number of

members of terrorist organisation who lost their lives. It is aimed to put forth an overall picture.

The subcommittee held around 40 sessions; heard a total of 139 people including journalists, writers, academicians, human rights defenders and relatives of those who lost their lives, and witnessed to highly important testimonies. In addition to Ankara, the subcommittee has carried out its work also in Tunceli, Batman, Diyarbakır, Denizli, İzmir, Aydın and Manisa. The subcommittee has completed its work and submitted its report to the Committee. The report has revealed the humanitarian and societal cost of terrorism. It has underlined that the relatives of the martyrs and those who lost their lives as a member of the terrorist organisation shared the same sorrow, and highlighted the societal trauma. For the first time almost definite figures concerning terror-related deaths have been revealed. The report involved many proposals, including the establishment of a truth commission, concerning the settlement process. The report was debated and adopted on February 13, 2013 at the Committee.

5. Subcommittee on Penal Execution Institutions and Prisons

The Subcommittee has carried out inquiries in Bolu F and T type Penal Execution Institutions (with respect to hunger strikes), İzmir Aliğa Penal Execution Institution (twice) and Kocaeli Kandıra Penal Execution Institution since October 2012. The reports of the work carried out in İzmir and Kandıra prisons has been debated and adopted at the Committee.

Moreover upon applications to the Committee on alleged perpetration of ill-treatment in several police stations in İzmir and İstanbul and poor conditions in detention rooms in courthouses, police headquarters, police stations and detention rooms in courthouses were included in the mandate of the subcommittee during the meeting held at the Committee on February 13, 2013. In this mainframe the Subcommittee has carried out inquiries in several police headquarters in İzmir. As a result of this work a report has been issued which was debated and adopted by the Committee. The work of the subcommittee has been ongoing.

6. Subcommittee to Inquire the Problems of Refugees, Asylum seekers and Illegal Migrants in Turkey

The subcommittee held a meeting on February 20, 2013 in order to obtain information on the situation of the Syrian asylum seekers and the activities carried out in this mainframe, from the Presidency of Disaster and Emergency Response and Turkish Red Crescent as well as İHH Humanitarian Aid Foundation, Anybody Out There Association (Kimse Yok Mu) and Light House Association (Deniz Feneri). The Subcommittee carried out the inquiry on 13 – 14 March 2013 in the tent and container cities in Adıyaman and Şanlıurfa (Harran and Akçakale) where the Syrian asylum seekers are being

accommodated. The aforementioned CSOs were also invited to take part in this inquiry. The report of the said inquiry has been debated and adopted by the Committee. The Subcommittee also made a visit to Samsun on August 23, 2013 in order to observe the problems of refugees living in the city. The work of the subcommittee has been ongoing.

7. Subcommittee established to Inquire the Deaths Resulting from the Air Operation at the Iraqi Border in Uludere district of Şırnak

A subcommittee was established on January 9, 2012 by the Committee on the basis of the proposals of all parties with a group at the TGNA in order to inquire the air operation held on 28.12.2011 at the Iraqi side of the Turkish – Iraqi border in Ortasu Village of Uludere district of Şırnak, which claimed the lives of 34 citizens.

The subcommittee carried out its first activity concerning the aforementioned incident on 5-6 February 2012 in the region where the incident took place. The subcommittee held meetings with the relatives of those who lost their lives in the incident as well as with the civilian and military authorities. The subcommittee requested information from the relevant authorities with respect to the incident and watched the video recordings of the incident, completed its work and submitted its report to the Committee. The report was debated and adopted by the Committee on March 27, 2013.

The incident has been analysed meticulously and all details have been included in the report. The report underlines the lack of communication between the intelligence units and headquarters of the Armed Forces and local units. However due to lack of any evidence personal responsibilities could not be highlighted. The decision concerning the responsible persons will be taken by the judicial bodies which have launched investigation on the incident and have taken a decision of confidentiality on the case.

II. Monitoring Dossiers

Since October 2012, a new monitoring dossier has been added on top of the already existing ones:

1. Monitoring Dossier on Immigrant Children in Europe and the Question of Guardianship

Upon the applications filed with our Committee alleging that Turkish children in Europe are forcefully taken away from their families as well as the media reports thereof, a monitoring dossier has been opened by the chairmanship of the Committee in order to look into the matter.

In light of the information received, findings have been compiled pointing to the direction that children of the Turks living in countries like Germany, the Netherlands, Belgium, and Norway are taken away from their families for simple reasons; that such practices are based on administrative decisions rather

than judicial rulings; that children are distanced from their original culture; and that both the kids and the families undergo serious traumas.

In its session on February 13th, the Committee opened the dossier to elaborations and decided to conduct an inquiry in Europe through delegations. In this cope, a delegation visited Germany on 15-20 April, Netherlands on 19-22 June and Belgium on 17-19 June. Outcome of the inquiry will be debated in the Committee after the opening of the new legislative year.

Here are the monitoring dossiers from the previous year, which are still processed:

2. Monitoring Dossier on Maltreatment during Military Service

Like the previous year, Committee has received numerous applications on maltreatment during performance of military service.

The Committee reserved its session on 28 November 2012 to the issue. In this session, the founders of the formation which call themselves as “the soldiers' rights initiative” and the representatives of the National Defense Ministry were heard. Furthermore, the experts of the Committee made a presentation on the petitions received by the Committee as well as the contents thereon.

3. Monitoring Dossier on Anti-Islamism, Racism and Xenophobia

Upon the revelation of the racist motives behind the serial homicides committed by the Neo-Nazis in Germany between 2000 and 2006, the Committee had decided to “work on the spot through its delegations in order to look into the murders, assaults and sabotages committed by the neo-Nazis, to hold necessary contacts, to draft reports and to follow the judicial process”. Pursuant to this decision, an official visit was organized on 21-24 February 2012 to Berlin-Germany to hold official contacts and meet with the families. The detailed report on the matter has been prepared and submitted to the Committee, which, on 13 June 2012, discussed and adopted it.

Pursuant to the decision above, a delegation from the Committee attended the first hearing held in Munich on 6 May 2013 concerning the homicides.

Committee continues to closely follow the attacks in Europe motivated by xenophobia, racism and Islamophobia. In this context, "2012 Interim Monitoring Report on the Racist and Xenophobic Assaults against people in Europe with origins from Turkey" has been published early 2013 by the chairmanship of the Committee.

4. Monitoring Dossier on Workers' Rights and the Right to Labor

Pursuant to constitutional article no 49, the State is liable to take the necessary measures to raise the living standards of the employees, to improve their working lives and to protect them as well as the unemployed. Furthermore,

according to the European Social Charter, the State is also obligated to ensure safe and healthy working conditions. In this framework drawn up by these supra-norms, and with a view to contributing to the improvement of the working conditions of our workers and to the settlement of problems encountered thereon, the Committee has opened a monitoring dossier. In addition to the individual applications arriving before the Committee, media reports related with the issue are compiled and the committee conducts necessary correspondences with the relevant authorities.

In particular, a large number of applications were received from workers claiming that they were dismissed for belonging to unions. Also Head of the Committee received representatives of unions and workers and listen to them on the issue.

III. Petitions

During the year, the Committee received about 2400 petitions. Nearly half of them were about judicial decisions and problems related to prisons. But it is also a fact that most of the petitions were not related to human rights.

IV. Other Initiatives Undertaken by the Committee

- The committee called for the necessary proceedings to be conducted under relevant TPC provisions against those who carried placards containing racist expressions and hate discourse at a demonstration held in Taksim in order to commemorate the massacres carried out by Armenians in Azerbaijan's Hocalı town in 1992. Following this call, the Prosecution Office of Istanbul launched an investigation and a court case was filed. As a result, for the first time in Turkey, people carrying placards were penalised for racist expressions and hate discourse.

- Concerning death in a police station of a Turkish citizen residing in the Netherlands, a letter was communicated to our counterparts in the Dutch Parliament thereby drawing their attention to this matter.

- Concerning a Turkish person who was beaten up to death by prison guards at a prison in Belgium, a letter was sent to our counterparts in the Belgian Parliament and they were requested to conduct an inquiry into the incident.

- The Committee has undertaken many initiatives and thereby conducted inquiries, exchanged correspondences and issued statements on many issues, including mistreatment at orphanages in our country, beatings at police stations, suspicious deaths in prison, suicides and suspicious deaths during military service, hunger strikes and other allegations of human rights violations.

- The massacre of Moslems in Myanmar was placed on the agenda of the Committee meeting on 2 May 2013 and it was decided to conduct inquiries on this issue as well as an on-site visit to Myanmar and its neighbouring countries,

if necessary. In this respect, as an initial step, a letter was penned by the Head of the Committee to counterparts in Myanmar.

- Also, the Committee has planned a visit to Egypt related to violation of human rights by military after the coup d'état. But this initiative was refused by the Egyptian authorities. Upon that, a joint public statement has been made by the Head of Grand National Assembly and the Head of the Committee. Also a letter was penned by the Head of the Committee to counterparts in international area.

V. Bills and Draft Laws referred by the Presidency of the TGNA

Law numbered 6253 dated 1/12/2011 has amended Article 4 paragraph (c) of Law No: 3686 on the Human Rights Inquiry Committee and has consequently entrusted the Committee with the task of "deliberating bills and draft laws referred to it by the Presidency of the TGNA, as well as decree-laws, and expressing -upon request- its opinion and recommendations on issues that are on the agenda of the TGNA committees".

Since October, 30 bills and the draft laws have been referred to the Committee. The (subsidiary) draft laws and bills that have been delivered to the agenda of the Committee and deliberated are as follows:

- Draft Law Amending the Code on Criminal Procedures and the Law on the Execution of Penalties and Security Measures (1/708)
- Draft Law Amending Certain Laws and Decree-laws in order to Amend Expressions Concerning Disabled Persons in Laws and Decree-laws (1/745)

VI. Reports

Since October, 14 reports have been adopted:

1. Inquiry Report on Asylum Seekers Subject to Free Residence in Sakarya Province (10 October 2012)
2. Inquiry Report on Removal Centres in Edirne, Istanbul and Kırklareli Provinces (10 October 2012)
3. Inquiry Report on Tent Cities Providing Shelter to Syrian Citizens Seeking Asylum in Turkey -2- (10 October 2012)
4. Inquiry Report on Mardin E Type and Kızıltepe K1 Type Closed Penal Institutions (11 October 2012)
5. Inquiry Report on Şanlıurfa E Type Closed Penal Institution (11 October 2012)
6. Inquiry Report on Silivri L Type Closed Penal Institutions (11 October 2012)
7. Inquiry Report on Aliğa Penal Institution Campus (13 February 2013)
8. Inquiry Report on Izmir Police Centres (13 February 2013)
9. Inquiry Report on Violations of the Right to Life under the scope of Acts of Terrorism and Violence (13 February 2013)

10. Inquiry Report on Uludere (27 March 2013)
11. Inquiry Report on Tent Cities Providing Shelter to Syrian Citizens Seeking Asylum in Turkey -3-
12. Inquiry Report on Kocaeli (Kandıra) Penal Institutions Campus
13. Inquiry Report on İzmir Closed Penal Institutions for Children and Youth
14. Inquiry Report on the Rights of the Disabled Persons

VII. Local and Foreign Delegations

The Committee has received 31 local and foreign delegations from national and international civil society organisations, supranational organisations such as the United Nations, the Council of Europe and the European Union as well as from the Parliaments of foreign countries. During these visits, views have been exchanged on the activities of the committee as well as on human rights issues in Turkey and in the world.

*For more information on the Committee, you may visit the Committee's web site:
<http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklarieng/index.htm>*

----- 0 -----

EKLER

EK-1

İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU KANUNU

Amaç

Madde 1 – Bu Kanunun amacı; Dünya'da ve ülkemizde insan haklarına saygı ve bu konudaki gelişmeleri izlemek suretiyle uygulamaların bu gelişmelere uyumunu sağlamak ve başvuruları incelemek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisinde bir İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun kuruluş, görev, yetki, çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 – Bu Kanun; T.C. Anayasası ile İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi çok taraflı uluslararası belgelerde belirlenmiş bulunan insan hak ve hürriyetleri ile uluslararası alanda genel kabul gören insan haklarını kapsar.

Komisyonun Kuruluşu

Madde 3 – Üye sayısı Danışma Kurulunun teklifi üzerine Genel Kurulca belirlenecek İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunda; siyasi parti grupları ile bağımsızlar Meclisteki sayılarının - boş üyelikler hariç - üye tamsayısına nispet edilmesi ile bulunacak yüzde oranına uygun olarak temsil edilirler.

Bu Komisyon üyelikleri için, bir yasama döneminde iki seçim yapılır. İlk seçilenlerin görev süresi iki, ikinci devre için seçilenlerin görev süresi üç yıldır.

Komisyon, Siyasi Parti gruplarının yüzde oranlarına göre, bir başkan, iki başkanvekili, bir sözcü ve bir kâtip seçer. Bu seçim, üye tamsayısının salt çoğunluğuyla toplanan Komisyonun, toplantıya katılanlarının salt çoğunluğunun gizli oyuyla yapılır.

Komisyonun Görevleri

Madde 4 – İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun görevleri şunlardır:

a) Uluslararası alanda genel kabul gören insan hakları konusundaki gelişmeleri izlemek,

b) Türkiye'nin insan hakları alanında taraf olduğu uluslararası andlaşmalarla T.C. Anayasası ve diğer milli mevzuat ve uygulamalar arasında uyum sağlamak amacıyla yapılması gereken değişiklikleri tespit etmek ve bu amaçla yasal düzenlemeler önermek,

c) (Değişik: 1/12/2011-6253/41 md.) Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca havale edilen kanun tasarı ve teklifleriyle, kanun hükmünde kararnameleri görüşmek, Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonlarının gündemindeki konular hakkında, istem üzerine görüş ve öneri bildirmek,

d) Türkiye'nin insan hakları uygulamalarının, taraf olduğu uluslararası andlaşmalara, Anayasa ve Kanunlara uygunluğunu incelemek ve bu amaçla, araştırmalar yapmak, bu konularda iyileştirmeler, çözümler önermek,

e) İnsan haklarının ihlale uğradığına dair iddialar ile ilgili başvuruları incelemek veya gerekli gördüğü hallerde ilgili mercilere iletmek,

f) Gerektiğinde dış ülkelerdeki insan hakları ihlallerini incelemek ve bu ihlalleri o ülke parlamenterlerinin dikkatlerine doğrudan veya mevcut parlamenter forumlar aracılığıyla sunmak,

g) Her yıl yapılan çalışmaları, elde edilen sonuçları, yurt içi ve dışında İnsan Haklarına saygı ve uygulamaları kapsayan bir rapor hazırlamak.

Komisyonun Yetkileri

Madde 5 – İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, görevleri ile ilgili olarak, Bakanlıklarla Genel ve Katma Bütçeli Dairelerden, mahalli idarelerden, muhtarlıklardan, üniversitelerden ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlardan bilgi istemek ve buralarda inceleme yapmak, ilgililerini çağırıp bilgi almak yetkisine sahiptir.

Komisyon, gerekli gördüğünde uygun bulacağı uzmanların bilgilerine başvurabilir ve Ankara dışında da çalışabilir.

Komisyonun Çalışma Usul ve Esasları

Madde 6 – İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, üye tamsayısının en az üçte biri ile toplanır ve toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz.

Komisyon, incelemelerini alt komisyonlar kurmak suretiyle de yapabilir.

Komisyon, görevleri ile ilgili olarak hazırladığı raporları Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunar. Bu raporlar Danışma Kurulunun görüş ve önerisi ile Genel Kurul gündemine alınabilir ve okunmak suretiyle veya üzerinde görüşme açılarak bilgi edinilir.

Komisyon raporları Başbakanlık ve ilgili bakanlıklara da Başkanlıkça gönderilir.

Komisyonun gerekli görmesi halinde; inceleme konusunun sorumluları hakkında genel hükümlere göre kovuşturma veya işlem yapılabilmesi için, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca Komisyon raporu ilgili mercie bildirilir.

Komisyon çalışmaları ile ilgili olarak, yurt içi ve yurt dışı görevlendirmelere ait giderler, Komisyonun Kararı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının onayı ile 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerine göre Türkiye Büyük Millet Meclisi Bütçesinden karşılanır.

İnceleme ve Sonucun Bildirilmesi

Madde 7 – İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca havale olunan başvurular ile ilgili konuları inceler.

(Değişik: 2/1/2003-4778/29 md.) Komisyon, başvuruların sonucu veya yapılmakta olan işlem hakkında başvuru sahibine en geç altmış gün içinde bilgi verir.

Uygulanacak İçtüzük

Madde 8 – İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun çalışmaları, bu Kanunda sarahat olmayan hallerde, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü hükümleri uygulanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü gereğince komisyonlar üzerinde haiz olduğu denetleme yetkisi bu Komisyon için de geçerlidir.

Yürürlük

Madde 9 – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 10 – Bu Kanun hükümlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ile Bakanlar Kurulu yürütür.

EK-2

KOMİSYON BİLDİRİSİ*

04/07/2013

“Dünya’daki örneklerinden bilindiği üzere darbe zamanlarında idamlar, işkenceler, uzun gözaltılar, haksız tutuklamalar ve başkaca insan hakları ihlallerinin olağan biçimde yaşandığı herkesçe bilinmektedir.

Demokrasilerde seçilmiş iktidarlar ancak yine önceden belirlenmiş kurallarla el değiştirirler. Bunun dışında yapılan her türlü müdahale demokrasiye, hukuka ve insan haklarına aykırıdır.

Mısır’da yapılan da daha önce onlarcasını gördüğümüz ve demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan haklarını ayaklar altına alan darbelerden biridir.

Yetkisiz bir şekilde gasp edilen iktidar derhal halka iade edilmelidir. Dünyadaki bütün demokratik kurum ve kişiler, içinde insan hakları ihlali potansiyeli barındıran böylesi girişimlere karşı açıkça tavır almalıdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu olarak Mısır’daki askeri darbeyi kınar; iktidarın bir an evvel halka teslimini ve darbe girişimlerinin bir daha tekrarlanmamasını temenni ediyoruz.”

* 4 Temmuz 2013 tarihli Komisyon toplantısında, Komisyonda temsil edilen tüm siyasi parti gruplarına mensup milletvekillerince imzalanan, Mısır’daki darbe ve bunun sonucunda yaşanan hak ihlallerinin kınanmasına ilişkin Bildiridir.

EK-3

***Belçika’da Bir Cezaevinde Gardiyanların Darp Etmesi Sonucu Hayatını Kaybeden
Mikail Tekin Hakkında Belçika Parlamentosu Adalet Komisyonuna Yazılan Mektup***



**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU BAŞKANLIĞI**

Sayın Sarah SMEYERS
Adalet Komisyonu Başkanı
Temsilciler Meclisi

Değerli meslektaşım,

Öncelikle, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde insan hakları alanında çalışmalar yürüten Komisyon olarak ülkemizde insan haklarının korunması ve geliştirilmesine önemli katkılar sağladığınızı ve insan hakları ihlallerinin olmadığı bir Türkiye ve Dünya özlemiyle çalışmalarınızı sürdürdüğünüzü ifade ederek sözlerime başlamak isterim. Komisyonumuz sadece Türkiye’deki meselelere odaklanmamakta, diğer dünya milletlerinin ve yurtdışında yaşayan Türklerin de sorunlarıyla yakından ilgilenmektedir.

Bu kapsamda, önceki yıllarda aralarında Belçika’nın da olduğu pek çok Avrupa ülkesine ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Özellikle kendi vatandaşlarımızın temel hak ve özgürlüklere ilişkin sorunları ziyaretlerimizin temel amacını oluşturmuştur. Dünyanın her yerinde olabildiği gibi, Avrupa’nın insan haklarına saygıyı en temel prensip olarak edinmiş ülkelerinde dahi insan hakları ihlalleri olabilmektedir.

Aldığımız bir habere göre, Belçika’nın Jamioux Cezaevinde hükümlü iken hayatını kaybeden ve cezaevi gardiyanlarının buna sebep olduğu otopsi raporlarıyla tespit edilen Mikail Tekin isimli Türk’ün ölümü hakkında yürütülen dava sonucunda, gardiyanlar hakkında meşru müdafaaan beraat kararı verilmiştir.

Mahkemelerin bağımsızlığı gereği sonuca müdahale edemediğinizi yakinen bilmekteyiz. Ancak, Tekin’in devletin koruması altında olduğu ve tüm kuvvet kullanım araçlarının devlet görevlilerinde olduğu göz önüne alındığında ‘son derece orantısız’ bir meşru müdafaaan haklılığından söz etmek doğru olamaz. Devletin gözetiminde olan bireylerin yaşam hakkından devletin sorumluluğu evrensel bir kuraldır. Siz değerli meslektaşım, böylece üzücü bir sonucu dikkatle değerlendirerek, olayı takip etmenizi ve imkânlarınız ölçüsünde parlamenter denetim mekanizmalarını işletmenizi istirham ederim. Ayrıca varsa yapmakta olduğunuz veya yapacağınız çalışmalardan bizi de bilgilendirmeniz bizleri fazlasıyla memnun edecektir.

En derin saygılarımla.

Ayhan Sefer ÜSTÜN
İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı
Türkiye Büyük Millet Meclisi



Adres : TBMM Tören Salonu Üstü, Bakanlıklar-ANKARA
e-posta : insanhaklari.kom@tbmm.gov.tr
Telefon : 0312 420 56 44 Faks : 0312 420 53 94

EK-4

**Myanmar'da Müslüman Halkın Katledilmesine Yol Açan Olaylar Hakkında
Uluslararası Kurumlara Yazılan Mektup**



**GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TURKEY
HUMAN RIGHTS INQUIRY COMMITTEE**

Sayı : 56244878-454-127-19
Mr. BAN KI-MOON

05 Haziran 2013

Secretary-General of the United Nations

Dear Mr. Ban Ki-Moon,

I am writing this letter with regard to the events that occurred between Buddhists and Muslims in July and September in 2012 in the Arakan region of your country and the incidents exclusively targeting Muslims that took place at the end of March and April of this year.

While the incidents that took place in 2012 targeted Rohingya Muslims, who are deprived of their citizenship rights, it is ominous that the latest events targeted Muslims who live in other regions in the country, who are integrated into the society of Myanmar and who hold citizenship.

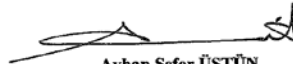
I am sure that you are also disturbed by these deplorable incidents which cause us great distress. The massacres, the demolition and burning down of houses and the forced migration of people are a source of concern for us. As you know, as religions of peace, both Buddhism and Islam prohibit unjustly killing people whoever they are. "To kill one man is to kill all mankind". In addition, it is a human tragedy that it is still not possible for the more than 120.000 Muslims who have reportedly lost their homes to return to their places of previous residence and that they have to live in desperate humanitarian conditions in the camps where they took refuge. This situation also entails that Buddhist and Muslim communities are permanently separated from each other.

Mr. Secretary-General,

We would be gratified if you could expend your endeavors towards the prevention of the repetition of such incidents, the ending of discrimination against ethnic and religious minorities including Muslims and the establishment of the rule of law. In this context, the fact that in a recently rendered verdict the court dealing with the cases concerning the incidents in Meikhtila held only Muslims responsible and condemned them to severe punishments reveals that there is still a long way to be covered in this respect. Undoubtedly, it is of vital importance that relevant authorities and security forces take all necessary measures in order to prevent such incidents, that the perpetrators be arrested and that peace and harmony between the two communities be nurtured with the contribution of religious leaders. Equality must be for everyone and everywhere. In this respect, it is extremely sad that people, whoever they are, cannot make use of some of their fundamental rights and liberties on the land where they were born and raised just because of their religious belonging.

We wholeheartedly believe that you will make your best efforts to prevent the recurrence of these incidents, to prevent Muslims from being exposed to prejudice and to provide the Rohingya people with equal rights and liberties.

Yours most respectfully,


Ayhan Sefer ÜSTÜN
Member of Parliament for Sakarya
Chairman of the Committee

Address : TBMM Tören Salonu Üstü Bakanlıklar-ANKARA/TURKEY
Telephone : +90 312 420 54 06 Faks: +90 312 420 53 94
e-mail : insanhaklarikom@tbmm.gov.tr

Myanmar’da Müslüman Halkın Katledilmesine Yol Açan Olaylar Hakkında Myanmar Parlamentosuna Yazılan Mektup



TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Sayın AUNG SAN SUU KYİ

Kawhmu Milletvekili

Demokrasi için Ulusal Birlik Partisi Başkanı

Temsilciler Meclisi Hukukun Üstünlüğü Komisyonu Başkanı

Saygıdeğer Hanımefendi,

Öncelikle şunu ifade etmek isterim ki, ülkenizdeki demokratikleşme ve reform süreci ile bu sürece katkınız takdire şayandır. Temennimiz odur ki, demokratik bir devlet inşasına katkınız hız kesmeden devam eder. Bu hususta başarılarınızın devamını yürekten diliyorum.

Size bu mektubu yazmaktaki amacım, ülkenizin Arakan bölgesinde yaşayan Budistler ve Müslümanlar arasında 2012 Haziran ve Ekim aylarında meydana gelen olaylar ile bu yılın Mart ve Nisan aylarının sonunda ülkenin diğer kesimlerinde münhasıran Müslümanları hedef alan hadiselerdir.

2012 yılındaki olaylar, vatandaşlık haklarından mahrum bırakılmış Rohingya Müslümanları’na yönelik olarak meydana gelmişken, son olaylarda ülkenin diğer bölgelerinde yaşayan, Myanmar toplumuyla bütünleşmiş ve vatandaşlıkları bulunan Müslümanların hedef alınmış olması özellikle kaygı verici olmuştur.

Bizlere ziyadesiyle üzüntü veren bu elim hadiselerin sizi de rahatsız ettiğine eminim. Basın-yayın organları aracılığıyla izlediğimiz görüntülerdeki katliamlar, evlerin yakılıp yıkılması ve insanların başka yerlere göç etmeye zorlanması bizi endişeye sevk etmektedir. Bildiğiniz üzere, gerek Budizm gerek İslamiyet birer barış dini olarak kim olursa olsun haksız yere insan öldürmeyi yasaklamaktadır. “Bir insan öldüren bütün insanlığı öldürmüş gibidir.” İlaveten, olaylar sonucunda evlerini kaybeden ve sayılarının 120.000’i geçtiği bildirilen Müslümanların yaşadıkları yerlere dönmelerinin hala mümkün olmaması ve sığındıkları kamplarda vahim insani koşullarda yaşamak zorunda kalmaları, bir insanlık trajedisi olduğu kadar Müslüman ve Budist toplumların kalıcı biçimde birbirinden ayrılması sonucunu da doğurmaktadır.

Sayın Başkan,

Böylesi olayların artık tekrarlanmaması ve Müslümanlar dahil etnik ve dini azınlıklara yönelik ayrımcılığın sona erdirilerek hukukun üstünlüğünün tesisi yönünde yapacağınız çalışmalar bizi ziyadesiyle mutlu edecektir. Bu bağlamda, Meikhtila’da yaşanan olaylara ilişkin olarak görülmekte olan mahkemede, geçtiğimiz günlerde yalnızca Müslümanların olaylardan sorumlu tutularak ağır cezalara çarptırılmaları, bu konuda alınması gereken mesafeyi gözler önüne sermiştir. İlgili makamların ve güvenlik güçlerinin olayları engellemeye yönelik gerekli önlemleri alması, failerin yakalanarak iki toplum arasında barış ve uyumun din adamlarının da katkılarıyla geliştirilmesi kuşkusuz önem arz etmektedir. Eşitlik herkes için ve her yerde olmalıdır. Bu bakımdan, her kim olursa olsun insanların



TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

doğup büyüdüleri topraklarda sadece dini aidiyetleri sebebiyle bazı temel hak ve hürriyetlerden faydalanamamaları son derece üzücüdür. Bu bağlamda, özellikle Rohingya Müslümanları'nın sorunlarına uzun vadeli çözümler bulunabilmesi için vatandaşlıklarının iadesi dahil kapsamlı çalışmalar yapılmasının yararlı olacağını düşünüyoruz.

Sizin ve Başkanı olduğunuz Partinin ve Komisyon'un, olayların tekrarrünün önlenmesi, Müslümanların önyargıya maruz kalmamaları, Rohingaların ise eşit hak ve hürriyetlere sahip olabilmeleri yönünde çaba sarf edeceğine yürekten inanıyoruz.

Dost Myanmar halkının barış, huzur, birlik ve refah içinde uluslararası toplumla bütünleşmesine atfettiğimiz önemi bu vesileyle teyid etmek isterim.

En derin saygılarımla,

Ayhan Sefer ÜSTÜN
Sakarya Milletvekili
Komisyon Başkanı

EK-5

**Mısır'da Askeri Darbe Sonrası Ortaya Çıkan İnsan Hakkı İhlalleri Hakkında
Uluslararası Kurumlara Yazılan Mektup**



**GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TURKEY
HUMAN RIGHTS INQUIRY COMMITTEE**

05 Eylül 2013

Dear Sir / Madam, / 494

The process that has been termed as the “Arab Spring” which flourished in the Middle East in recent years constitutes a milestone for paving the way to democratic governments in the region. The breach of human rights occurred during the incidents that took place in Egypt and Syria can be evaluated as a continuation of this process and is a great distress to all. Regrettably, in the face of severe human rights violations committed by the current rulers of both countries, the international community has failed to make necessary and sufficient response.

The fact that international community turns a blind eye to these incidents, especially to those that took place in Egypt, is heartbreaking. The massacre of armless civilians in Egypt is an inevitable consequence of the military coup. During periods of military junta, executions, torture, long detention periods and other types of human rights violations become “ordinary”, as one can trace many similar instances in human history. In this sense, the current events that take place in Egypt demonstrate the painful evidence that history repeats itself. As a matter of fact, right after the military coup in Egypt, our Committee held a meeting and unanimously adopted a declaration which strongly condemned those who committed this lawless act that lays the groundwork for violation of human rights and called for the urgent reestablishment of the rule of the people usurped by the military.

Attempts made by our Committee to pay an on-site visit to Egypt and to prepare a report on the current events in which armless and innocent civilians were killed by state forces did not receive a positive response from Egyptian authorities. The international community, however, fails to take action in this respect. For this reason, we strongly believe that the initiatives to be taken by international organizations which are sensitive to human rights, by parliamentarians and relevant units of parliaments to encourage the international actors to break their silence against this tragedy are of great importance.

The situation of human rights in Syria is no better than that in Egypt. Of all the human rights violations committed, the worst is the use of chemical weapons which causes the death of



**GRAND NATIONAL ASSEMBLY OF TURKEY
HUMAN RIGHTS INQUIRY COMMITTEE**

thousands. As a result of the chemical attacks in Syria, thousands of civilians including women and children lost their lives. This grave situation evidently proves that in their efforts to remain in power, dictators know no boundaries. The only consolation is the growing response of the international community against the bloody incidents that take place in Syria and the sign of hope that the perpetrators of these violent acts will be held accountable and such incidents will not be repeated again.

In this framework, it is our sincere belief that we should fulfill our responsibilities to prevent further human tragedy in Egypt and Syria. To this end, we kindly ask you to take action against the violation of human rights committed in Syria and Egypt and to take necessary steps to put further pressure on the dictatorship in Syria and the military junta in Egypt in the name of human rights.

I avail myself of this opportunity to reiterate to you the assurances of my highest consideration.

Ayhan Sefer ÜSTÜN

Deputy for Sakarya Province

Chair of the Committee on Human Rights Inquiry

The Grand National Assembly of Turkey

EK-6

SAKARYA İLİNDE SERBEST İKAMETE SAHİP SIĞINMACILAR HAKKINDA İNCELEME RAPORU

I. BAŞLANGIC

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 8 Aralık 2011 tarihli 4'üncü toplantısında, Türkiye'de bulunan mülteciler, sığınmacılar ve yasadışı göçmenlerin sorunlarına ilişkin incelemelerde bulunmak üzere bir Alt Komisyon kurmuştur. Alt Komisyon çalışma konusu kapsamında, Sakarya ilinde serbest ikamete tâbi sığınmacıların durumlarını mahallinde incelemek, ilgili sivil toplum kuruluşları ve üst düzey yerel yetkililerin bilgisine başvurma kararı almıştır.

12 Mart 2012 tarihinde Sakarya ilinde gerçekleştirilen incelemeye Alt Komisyon üyeleri olarak Samsun Mv. ve Alt Komisyon Başkanı Cemal Yılmaz DEMİR, Kahramanmaraş Mv. Nevzat PAKDİL, Konya Mv. Kerim ÖZKUL ve İstanbul Mv. Atila KAYA'nın yanı sıra, Sakarya Mv. ve Komisyon Başkanı Ayhan Sefer ÜSTÜN de katılmıştır. Ayrıca Heyete Yasama Uzmanı Kenan ALTAŞ eşlik etmiştir.

II. İNCELEMENİN KONUSU VE AMACI

İncelemenin konusunu, ülkemizde serbest olarak ikamet ettirilmekte olan ülkemize sığınmış çeşitli ülke vatandaşlarının sorunlarını tespit etmek ve sivil toplum ile mahalli yöneticilerin bu sorunlar karşısında tutum ve davranışları oluşturmıştır.

III. İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM

Ülkemize sığınan binlerce yabancı göçmen çeşitli illerde ikamet etmektedirler. Bu kişilerin ülkemizde ikamet sürelerinin geçici olması nedeniyle birçok hakka sahip olmamaları dolayısıyla çeşitli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu sorunların gerek sığınmacılar gerek sivil toplum örgütleri gerekse de mahalli yöneticiler tarafından Komisyonumuza sıkça şikâyet konusu yapılması üzerine, konu hakkında kurulmuş bulunan Alt Komisyonca mesele gündeme alınmış ve inceleme amacıyla Sakarya örnek il olarak seçilmiştir.

İncelemeler sırasında Valilikte bir toplantı gerçekleştirilerek İl Valisi, sorumlu Vali Yardımcısı, Belediye Başkanı, İl Emniyet Müdürü ve diğer idari yetkililerden bilgi alınmış, sivil toplum temsilcilerinin görüşlerine başvurulmuş ve ilde ikamet eden sığınmacıların sorunları dinlenerek il yöneticileri ve sivil toplum kuruluşlarının fikir ve çözüm önerileri ele alınmıştır.

IV. İLGİLİ MEVZUAT HÜKÜMLERİ VE YAZILI METİNLER

Heyet çalışması sırasında, 14.09.1994 tarihli Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, Birleşmiş Milletlerin 28 Temmuz 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi, 31 Ocak 1967 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokolü ve ilgili diğer yazılı metinleri dikkate almıştır.

V. İNCELEMELER

1. Genel Bilgi

28 Temmuz 1951 tarihli Birleşmiş Milletler Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi ve 31 Ocak 1967 tarihli Birleşmiş Milletler Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokol evrensel mülteci hukukunun temelini oluşturmaktadır. Türkiye anılan Sözleşmelere coğrafi çekince ile taraf olmuştur. Mültecilerle ilgili en geniş kapsamlı düzenlemeleri içeren Sözleşmelerde mülteciliğin tanımı yapılmakta, mültecilere sağlanacak korumanın kapsamı belirlenmektedir.

Sözleşmelere göre mülteci tanımı, ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen kişilere denilmektedir.

Türkiye'nin 1951 Sözleşmesine koyduğu coğrafi çekince ile sadece Avrupa'dan gelenleri mülteci olarak kabul etmektedir. Avrupa olarak ifade edilen coğrafi kavram Avrupa Konseyi'ne üye ülkeleri belirtmektedir. Dolayısıyla Gürcistan, Ermenistan gibi ülkeler coğrafi olarak Avrupa'da olmasa da Avrupa Konseyi'ne üye olmaları nedeniyle çekince kapsamı dışında kalmaktadır.

Türkiye'nin coğrafi çekincesi sonucunda 1994 Yönetmeliğinde mülteci ve sığınmacı biçiminde iki statü belirlenmiştir. Mülteci, Avrupa'da meydana gelen olaylar sebebiyle ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı ifade etmektedir.

Sığınmacı ise Avrupa dışından gelen yukarıdaki tanıma uygun yabancıyı ifade etmektedir. Ülkemizin tanıdığı mülteci tanımına uygun mülteci sayısı az olup, 2012 yılı başında bu sayı 10 idi.

Avrupa dışından gelen yabancılar ise ülkemizden ancak sığınma talep edebilmekte, talepleri sonuçlandırılıncaya kadar bir ilde serbest olarak ikamet etmelerine izin verilmektedir. Bu kişiler ayrıca Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğine başvurarak üçüncü ülkelere iltica talebinde bulunmaktadırlar. İllerde ikamet eden bu durumdaki kişiler "iltica/sığınma başvuru sahibi" kişiler olarak ifade edilmektedir. İltica/sığınma başvuru sahipleri 52 ilde (uydu iller) serbest ikamete tabi tutulmaktadır. Bu kişiler yerleştirildikleri şehirde kendi imkânları doğrultusunda kalmaktadırlar.

2. Sakarya İlindeki Sığınmacıların Durumu

Sakarya ilinde Mart 2012 itibarıyla serbest ikamete tâbi iltica/sığınma başvuru sahibi 2073 kişi bulunmaktadır. Bu kişilerin Sakarya iline yerleştirilmelerine Mart 2011 yılında başlanmıştır. Avrupa'dan gelerek iltica talebinden bulunan başvuru sahibi sayısı 40'tır (Mart 2012). Bu kişiler genel olarak Balkanlar ve Kafkasya'dan gelerek iltica talebinde bulundukları görülmektedir. İltica başvurusu sahipleri kendi imkânlarıyla

ikamet etmekte olup haftada bir imzaya çağrılmaktadırlar. İlde iltica statüsü verilmiş bir kişi bulunmaktadır.

Sakarya ilinde ikamet ettirilen sığınma başvurusu sahibi veya başvuru yapmak için sırada bekleyen yabancıların çoğunluğu İran ve Irak'tan gelenlerden oluşmaktadır. Bunun haricinde Orta Asya, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'dan sığınma talebiyle gelenler de bulunmaktadır.

Sakarya iline ikamet etmek ve işlemlerini yürütmek üzere gelen bir iltica/sığınma başvurusu sahibi çeşitli bürokratik işlemlere tabi tutulmaktadır. Öncelikle anadilde dilekçe istenmekte, ülkesini neden terk ettiğine ilişkin beyanı alınmakta ve bunların çevirisi yapılmaktadır. Kendisine ülke içinde iken uyması gereken kurallar ve neler yapacağına ilişkin özet bilgi verilmekte, ardından üzerinde bulunan pasaport, kimlik, vatandaşlık belgesi ve sair belgeler incelenerek kimlik tespiti işlemlerine başlanmaktadır.

Kimlik tespiti yapılan yabancıya fotoğraflı bir 'Sığınma Başvuru Sahibi Tanıtma Kartı' verilmektedir (EK-1). Kimlik tespitinin ardından, yabancının ülkesinde yaşamış olduğu sorunları ile ilgili sorular yöneltilerek ön görüşmesi yapılmaktadır. Ön görüşme sonrası randevu belgesi düzenlenerek son mülakata çağrılmakta ve üçüncü bir ülkeye iltica talebinde bulunmuş ise işlemlerine statü olarak üçüncü bir ülkeye gidene kadar devam edilmektedir. Tüm bu işlemler Valilik tarafından yürütülmektedir.

İlde bulunan yabancıların tümü "iltica/sığınma başvurusu sahibi" konumunda olup, "sığınmacı" statüsünde yabancı bulunmamaktadır.

Ülkemiz topraklarına hukuken ya da teamülen kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın gelen ve bu tür bir kişinin bakımına etkin olarak alınmadığı sürece refakatsiz küçük olarak adlandırılan 18 (on sekiz) yaşın altında yabancı uyruklu ya da belli bir uyruğu olmayan kişiler de iltica/sığınma başvurusunda bulunabilmektedir. Türkiye topraklarına giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan iltica/sığınma başvuru sahipleri de bu kapsama girmektedir. İlde refakatsiz küçük çocuk bulunmamaktadır. Yabancı yetişkinlerin refakatinde ise toplam 350'ye yakın çocuk bulunmaktadır. Bunların çoğunluğu 6-14 yaş arasındadır.

3. Sığınmacıların Hak ve Özgürlükleri

a. Eğitim. Anayasa'nın 42. maddesine göre eğitim herkesin hakkıdır. Bu sebeple zorunlu eğitim süresi boyunca tüm çocukların statüsü ne olursa olsun eğitim ve öğrenime tâbi tutulması zorunludur. İltica/sığınma başvuru sahipleri ile mülteci ve sığınmacıların da bu zorunluluğa tâbi olduklarına şüphe yoktur.

Milli Eğitim Bakanlığının 16.08.2010 tarihli 'yabancı uyruklu öğrenciler' konulu Genelgesi uyarınca "Vatansız, sığınmacı/mülteci ve sığınma/iltica başvuru sahibi durumundaki yabancı uyrukluların kayıt-kabullerinde öğrenim vizesi istenmeyecek, ancak bunların, emniyet makamlarınca kendilerine ve veli veya vasilerine verilen en az altı ay süreli ikamet izinlerinin bulunması şartı aranacaktır."

Anılan husus doğrultusunda Sakarya ilinde (yapılan inceleme sırasında) 28 iltica/sığınma başvuru sahibi çocuğu farklı okullarda örgün eğitime devam etmektedir. Öğrencilerin eğitim ihtiyaçları il Milli Eğitim Müdürlüğüne karşılanmaya çalışılmaktadır. İlde ikamet tezkeresi almış olan 379 yetişkin yabancı olup bunların

refakatinde 173 çocuk bulunduğu görülmektedir. Dolayısıyla anılan Yönetmelik hükümlerinden az sayıda çocuğun faydalanmakta olduğu saptanmaktadır.

En az altı ay ikamet izni alan (ikamet tezkeresi alan iltica/sığınma başvuru sahiplerine verilen en düşük ikamet izin süresidir) her iltica/sığınma başvuru sahibinin çocuğuna eğitim fırsatı verilmeli, kendileri talep etmeseler dahi bu yönde kuvvetli biçimde teşvik edilmelidirler. Kimi iltica/sığınma başvuru sahiplerinin yıllarca ülkemizde ikamet etmek zorunda kaldıkları düşünüldüğünde öğrenim çağındaki çocukların mümkün olduğunca eğitime devam etmeleri kolaylaştırılmalıdır.

b. Sağlık. Yönetmeliğin 'Sağlık Muayeneleri' başlıklı 19'ncu maddesine göre, mülteci ve sığınmacıların periyodik sağlık muayeneleri yapılır. Bulaşıcı hastalık tespit edildiğinde, ilgili valilikçe derhal tedbir alınır ve durum ilgili makamlara bildirilir.

Ağır bir hastalığa yakalanan veya durumları özel bir tedaviyi, tıbbi müdahaleyi veya hastaneye yatırılmalarını gerektiren yabancıların muayene ve tedavileri ile koruyucu aşılarda yapılması devlete ait hastanelerde yapılır ve tedavi ücretleri genel hükümler çerçevesinde karşılanır. Organ nakli, protez, ortez, hemodiyaliz veya uzun süreli tedaviyi gerektiren kronik hastalıkların tedavisine ait ücret ve bedeller ise ilgili kişilerin kendileri tarafından karşılanır.

Ülkemizde mülteci ve sığınmacıların sağlık giderlerini kendilerinin karşılaması esastır. Ancak kendi imkânlarıyla sağlık giderlerini karşılayamayan ve ikamet teskeresi almış iltica/sığınma başvuru sahiplerinin sağlık giderleri Devlet tarafından karşılanmaktadır. İkamet teskeresi sahipleri Sağlık Bakanlığına ait sağlık kuruluşlarında gerekli sağlık hizmeti alabilmekte, bu alınan sağlık hizmetinin karşılığı faturalar ilgili sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarınca sağlık kuruluşlarına ödenmektedir. Buna rağmen, uygulamada sağlık hizmetinin faturasının ısrarla kişilerden istendiği öğrenilmiştir.

Sakarya ilinde Sağlık Bakanlığına bağlı müesseseler yanında Sakarya Büyükşehir Belediyesine ait sağlık kuruluşları tarafından da sığınma başvuru sahiplerine sağlık hizmeti sunulmaktadır. Belediye tıp merkezinde tıbbi tetkik ve tedavileri yapılmakta olup ilaçlar - ücretsiz verilmektedir.

Ancak, ikamet teskeresi henüz alamamış olan ve kendi maddi imkânları da yetersiz olan mülteci/sığınmacılar için yer yer uygulamadan kaynaklı sorunlar doğduğu görülmekte ise de yetkili makamlarca bu sorunlara çözüm üretilmekte olduğu ayrıca tespit edilmiştir.

c. Çalışma. İltica/Sığınma Başvuru Sahibi Yabancılar 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkındaki Kanun hükümleri gereğince, çalışmaya ilişkin gerekli şartlara sahip olmaları kaydıyla, yurt içinden çalışma izin başvurusunda bulunabilmektedirler.

İltica Sığınma Yönetmeliğinin 27 inci maddesine göre "Mülteci ve sığınmacıların ülkemizde kalacakları süre ile sınırlı olarak çalışmaları genel hükümlere tabidir." hükmünü amirdir.

1951 Sözleşmesinin 17. Maddesine göre "Taraf Devletler, ülkelerinde yasal olarak ikamet eden her mülteciye, ücretli bir meslekte çalışmak hakkı bakımından, aynı şartlar içinde yabancı bir memleketin vatandaşına uyguladıkları en müsait muameleyi uygulayacaklardır." hükmünü içermektedir.

Bu kapsamda, en az 6 (altı) ay ikamet tezkeresi düzenlenen başvuru sahipleri ile mülteci ve sığınmacıların çalışma izni için müracaat etmeleri mümkün olup, çalışma izni almaları konusunda teşvik edilmekte ve yardımcı olunmaktadır. Böylece hem ülkemizde kaldıkları müddetçe ülke ekonomisine katkıları sağlanacak, hem de kendi ayakları üzerinde durmaları sağlanmış olacaktır.

ç. Maddi Yardımlar. Sakarya ilindeki sığınmacı ailelere valilik, büyükşehir belediyesi ve sivil toplum örgütlerince önemli ölçüde yardım yapıldığı görülmektedir. Bu yardımlar yiyecek, giyecek, barınma ve parasal yardımı içermektedir. Örnek olarak, Adapazarı, Serdivan ve Erenler Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca 212 mülteci/sığınmacı ailesine 37.230 TL maddi yardım yapılmış; sobalı evlerde kirada oturan mülteci/sığınmacılara kömür yardımı yapılmıştır. Sakarya Büyükşehir Belediyesince 413 mülteci/sığınmacı aileye erzak, ev eşyası ve yakacak yardımında bulunulmuştur. Yine Belediye tarafından yemek yapamayacak durumda olanlara yemek yardımı yapılmaktadır. Yine birçok sivil toplum kuruluşunca kira yardımı, sıcak yemek hizmeti, giyecek gibi kayda değer yardımlar yapılarak sığınmacıların insanca şartlarda yaşayabilmeleri sağlanmaktadır.

VI. DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

1. Bir buçuk yıl önce uydu kent olarak tayin edilen Sakarya iline, bu kısa süre içinde iki binin üzerinde sığınma başvuru sahibi yerleştirilmiştir. Her ne kadar hem Sakarya halkı ve sivil toplum örgütleri hem de valilik ve belediye ortaklaşa çalışarak sorunun üstesinden gelmekteyse de gönderilecek sığınma başvurusu sahibi sayısındaki belirsizlik bu birimleri endişeye sevk etmektedir. Bu belirsizliği ve endişeyi bertaraf etmek için her uydu kentin ne kadar sığınma başvurusu sahibi hazmetme kapasitesinin olduğu belirlenmelidir. Böylece her uydu kentin alt yapısını ve örgütlenmesini buna göre düzenlemesine olanak verilmelidir. Kapasite belirlenirken, o ilin sosyal, kültürel ve ekonomik durumu da mutlaka göz önüne alınmalıdır.

2. Sığınmacıların tümünün yardıma muhtaç oldukları göz önüne alınarak, binlerce sığınmacının yiyecek, giyecek, eğitim, sağlık ve konut hizmetlerini sağlamak üzere valilik, belediye, kaymakamlık, diğer kamu kurumlar ve sivil toplum örgütlerince işbirliği içinde büyük gayret sarf edildiği görülmüştür.

3. Sığınmacıların başta sağlık hizmeti alımı olmak üzere birçok hakka erişimlerinin önündeki en büyük engel ikamet tezkeresidir. Bu belge Valiliklerce verilmekte ancak bedeli 210 sayılı Değerli Kağıtlar Kanuna göre her yıl Maliye Bakanlığı tarafından belirlenmektedir. 2012 için bu bedel 172 TL olarak belirlenmiştir. Ancak kimi sığınmacıların bu bedeli karşılama güçleri bulunmamaktadır. Oysaki sağlık, eğitim ve sosyal yardım ve hizmetlerden faydalanabilmek bu belgeye sahiplik şartına (tezkeredeki geçici kimlik numarasına) bağlanmıştır. Sığınmacıların hizmetlere daha kolay erişmelerini sağlamak ve kamu kurumlarının da iş ve işlemlerini kolaylaştırmak için ikamet tezkeresi harcının çok daha düşük bir bedelle tayin edilmesi yerinde olacaktır. Böylece karşılaşılan en temel sorun giderilebilecektir.

4. Sakarya ilindeki sığınmacıların kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının gayretlerinden ziyadesiyle memnun oldukları kendileriyle yapılan görüşmelerde

müşahede edilmiştir. Öyle ki, şehrin yardımseverliği nedeniyle başka illerde yaşayan sığınmacılar tarafından Sakarya en başta talep edilen uydu kent konumundadır.

5. Sığınmacıların ikamet tezkeresinden kaynaklı sıkıntılar yanında başkaca temel bir problemleri bulunmamakla birlikte, ülkemizde bulundukları süre içinde çalışmayı arzuladıkları görülmektedir. Özellikle de, üçüncü bir ülkeye kabul edilene kadar geçen sürenin iki yılı bulabildiği dikkate alındığında sığınmacıların çalışabilmelerinin kolaylaştırılması gerekmektedir. Nitekim ülkemizde halen bazı meslek dallarda işgücü açığı bulunmaktadır. Ayrıca çalışmanın bireylerin topluma yükünü de azaltacağı unutulmamalıdır.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
24. Dönem 3. Yasama Yılı Faaliyet Raporu



TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Toplantı No : 13

10.10.2012

Konu : Sakarya İlinde Serbest İkamete Tabi Sığınmacılar Hakkında İnceleme Raporu

 Başkan Ayhan Sefer ÜSTÜN Sakarya Milletvekili	 Başkanvekili Mehmet Naci BOSTANCI Amasya Milletvekili	 Başkanvekili Mustafa Sezgin TANRIKULU İstanbul Milletvekili
 Sözcü Yalçın AKDOĞAN Ankara Milletvekili	 Kaup Yusuf HALAÇOĞLU Kayseri Milletvekili	 Mehmet Kerim YILDIZ Ağrı Milletvekili
 Üye Ülker GÜZEL Ankara Milletvekili	 Üye Murat YILDIRIM Çorum Milletvekili	 Üye Oya ERONAT Diyarbakır Milletvekili
 Üye Hamza DAĞ İzmir Milletvekili	 Üye Mehmet METİNER Adıyaman Milletvekili	 Üye Nevzat PAKDİL Kahramanmaraş Milletvekili
 Üye Ahmet Salih DAL Kilis Milletvekili	 Üye Kerim YAKUL Konya Milletvekili	 Üye Abdurrahim AKDAĞ Mardin Milletvekili
 Üye İhsan ŞENBER Ordu Milletvekili	 Üye Cemal Yılmaz DEMİR Samsun Milletvekili	 Üye Gülşen ORHAN Van Milletvekili
 Üye Levent GÖK Ankara Milletvekili	 Üye Sinan Akın ERSEN Ankara Milletvekili	 Üye Refik ERYILMAZ Hatay Milletvekili
 Üye Mahmut CANAL İstanbul Milletvekili	 Üye Hüseyin AYĞÜN Tunceli Milletvekili	 Üye Mustafa ERDEM Ankara Milletvekili
 Üye Atilla KAYA İstanbul Milletvekili	 Üye Ertuğrul KÜRKÜ Mersin Milletvekili	



TBMM Tören Salonu Üstü Bakanlıklar – ANKARA
Tel. No : (0312) 420 54 06 Faks: (0312) 420 53 94
E-posta : insanhakarikom@tbmm.gov.tr

Bilgi için : Kenan ALTAŞ
Tel. No : (0312) 420 53 99

MUHALEFET ŞERHİ

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanlığı'na

Sakarya İlinde Serbest İkamete Tâbi Sığınmacılar Hakkında İnceleme Raporu hakkındaki muhalefet şerhim aşağıdaki gibidir.

Bilgilerinize sunarım.



Ertuğrul Kürkçü
Mersin Milletvekili

1. Raporun başlığında yer alan "sığınmacılar" terimi 1994 yönetmeliğine göre Avrupa dışından sığınma amacıyla Türkiye'ye gelen ve statü almaya hak kazanan bir grubu tanımlamaktadır. Fakat raporun içeriğine bakıldığında 1994 yönetmeliğinde tanımlanan "sığınma başvurusu sahibi", "iltica başvurusu sahibi" ve "mülteci"ler de konu edilmiştir. Dolayısıyla raporun isminde geçen "sığınmacılar" karşılık geldiği tanımları itibari ile doğru bir ifade değildir.
2. Türkiye'nin 52 farklı kenti İçişleri Bakanlığı tarafından sığınma amacıyla Türkiye'ye gelenlerin ikamet etmeleri için "uydu kent" olarak belirlenmiştir. Türkiye'de halen bir yasal düzenleme olmadığı için tüm uygulamalar başta İçişleri Bakanlığı olmak üzere ilgili bakanlıklar tarafından yayınlanan genelge ve yönergeler aracılığıyla yürütülmektedir. İlgili belgeler yereldeki kamu görevlilerine büyük inisiyatif hakkı tanıdığı için uygulamalar şehirlere göre farklılıklar göstermektedir. Bu nedenle sadece Sakarya ilinde yapılacak inceleme sadece Sakarya'daki sistem ile sınırlı bir tespit olacaktır. Olumlu veya olumsuz tüm uygulamalar Türkiye'deki kentlere göre farklılık arz ettiğinden Türkiye'deki genel sorunlarla ilgili tespit yapabilmek için çok sorunları giderecek genel düzenlemeler yapmak, yereldeki yöneticilerin keyfi uygulamalarının önüne geçebilecek bir sistem tesis etmek ve uygulamadaki sorunları daha fazla sayıda uydu kent ziyareti gerçekleştirmekle mümkün olabilecektir.
3. Türkiye'ye sığınma amacıyla gelen yabancıların yaşadıkları sorunlar ve hak yoksunluklarının nedeni ikamet sürelerinin geçici olması değil, hakları güvenceye alacak bir yasal düzenleme olmamasıdır. Raporun 2. Sayfasının 2. Paragrafında komisyona sıkça ihlal başvurularının yapıldığı vurgulanmaktadır. Fakat bu şikayetlerin büyük bölümünün Sakarya'dan geldiğine

dair bir ibare yoktur. Bu da sorunların birçok uydı kentte sorunlar yaşandığını göstermektedir. Ancak neden özellikle Sakarya ilinin ziyaret için seçildiği açıkça vurgulanmamıştır.

4. Raporun 3. Sayfasının 4. Paragrafında sözü edilen Avrupa'dan gelecek iltica başvurusu sahibi statüsünde ikamet eden 40 kişi Sakarya'ya değil, Türkiye geneline ait bir veridir.
5. Raporunda mülteciye "ülke içinde iken uyması gereken kurallar ve neler yapacağına ilişkin özet bilgi verilmekte" denilmektedir. Fakat bunun yazılı mı sözlü mü yapıldığı, kaç farklı dilde yapıldığı açıkça yazılmamıştır. Mültecilere bilgi ve tebligatların yabancıların anadillerinde yapılmadığı, bilgilendirmenin çok istisnai olarak Arapça, Farsça, İngilizce, Fransızca gibi genel dillerin bir kaçında yapılabildiği bilinmektedir. Bu husus Sakarya İl Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şubesinde çalışan çevirmen personel sayısına bakıldığında açıkça anlaşılacaktır. Türkiye sığınma sistemi anadilde bilgilendirme, tebligat gönderme, film-afiş-video üretme yetisine sahip bir sistem değildir. Sığınmacılara anladıkları dilde veya anadillerinde değil vatandaş olduğu ülkenin resmi dili baz alınarak hizmetler verilmektedir. Bu da okuma yazma bilmeyen veya ülkesinin resmi dilini anlamayan yabancılar açısından hak kaybına neden olacak sonuçlar doğurmaktadır. Örneğin Irak, İran, Suriye gibi ülkelerden gelen Kürtler Sorani, Kurmanci, Gorani gibi birçok anadile sahiptir. Fakat bu ülkelerden sığınma amacıyla gelenlere idarenin kendi dil ve lehçelerinde tebligat yapma uygulamasının olmadığı görülebilmektedir.
6. İlde bulunan yabancıların tümü "iltica/sığınma başvurusu sahibi" konumunda olup, "sığınmacı" statüsünde yabancı bulunmamaktadır. Bu cümlede ilde sığınmacı statüsünde kimse olmadığı görülecektir. Mülteci veya iltica başvurusu statüsünde olanların Türkiye genelindeki sayıları 100 kişiyi aşmadığı için Türkiye'deki genel uygulama gibi Sakarya'da da herhangi bir statü almadan (sığınma başvurusu sahibi) yıllarca bekletilmeleri söz konusudur. Raporun başlığında geçen "sığınmacı" kelimesinin anlamsızlığı bu cümle ile ortaya çıkmaktadır.
7. Komisyon ziyaretinden sonra uygulamaya konulan 4+4+4 eğitim sisteminde okul kayıtları TC kimlik numaraları ile otomatik olarak yapıldığı için ikamet harcı ödemediği için veya bürokratik işlemler nedeni ile yabancı kimlik numarası almayan çocukların okullara kaydının yapılması imkansız hale gelmiştir.
8. Raporun eğitim fırsatı verilmesi tavsiyesinde yer alan "en az altı ay ikamet izni alan" ibaresinin Anayasanın 42. Maddesinde geçen "herkesin" ibaresine aykırı olduğu görülmektedir. İkamet izni bürokratik bir işlem olup bazen yabancıların ikamet tezkeresi ve yabancılar kimlik no sahibi olmadan aylarca hatta yıllarca Türkiye'de ikamet etmek zorunda kaldıkları bir gerçektir. İstanbul, İzmir, Ankara gibi kentlerin uydı kent olarak kabul edilmedikleri fakat bu kentlerde aralarında sığınma/iltica nedeni ile gelenlerin de bulunduğu yabancıların ikamet ettiği göz önüne alınırsa buralarda yaşayan sığınmacı çocukların eğitim hakkına erişmedikleri görülecektir. Ayrıca hiç Türkçe bilmeyen, çeşitli ülkelerden Türkiye'ye gelen yabancıların tıpkı Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları gibi anadilde eğitim hakları olmadığı için Türkçe dilinde eğitim almak zorunda kaldıklarından aldıkları eğitimin kalitesi tartışmalıdır. Alt Komisyonun buradaki tavsiyesi "ikamet tezkeresi olsun olmasın tüm yabancıların Anayasa çerçevesinde eğitim hakkının olduğu ve bu hakkı kullanırmak üzere idarenin gerekli tedbirleri almakla yükümlü olduğu, yabancı çocukların anadillerinde eğitim imkanından yararlanabilmeleri için gerekli düzenlemelerin yapılması" yönünde olmalıdır.
9. Sosyal devlet ilkesi gereği maddi imkânları kısıtlı olan herkes devlet hizmetlerinden ücretsiz olarak faydalanabilmelidir. Fakat uygulamada inisiyatifin başta yabancılar şubesinde görev

yapan polis olmak üzere sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıf görevlileri ve müteveli heyeti, il sağlık müdürlüğü yetkilileri ve hastane yönetimine bırakıldığı görülmektedir. Uygulanmakta olan SSGSS kanunu çerçevesinde genel sağlık sigortası kapsamı yasa ve yönetmelikle belirlenmiş ve Türkiye'ye sığınma/iltica amacıyla gelen yabancılar bu kapsam dışında bırakılmışlardır. Sağlık hizmetinden faydalanabilmek için sırasıyla yabancılar şube polisi, SYDV personeli, SYDV müteveli heyeti, il/ilçe sağlık müdürlüğü yetkilileri, hastane yönetiminden oluşan bir izin prosedürünü tamamlaması beklenmektedir. Bu nedenle raporun konusu olan sığınma/iltica başvuru sahipleri ile mülteci ve sığınmacı statülerine sahip ihtiyaç sahibi kişilerin sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanabilmeleri hem yasal hem de pratik olarak mümkün değildir.

Alt komisyonunun buradaki tavsiyesi "ikamet tezkeresi olsun olmasın ihtiyaç sahibi tüm yabancıların "sosyal devlet ilkesi" gereği sağlık hakkının olduğu ve bu hakkı kullanırmak üzere idarenin gerekli tedbirleri almakla yükümlü olduğu" yönünde olmalıdır.

10. Türkiye'de ikamet eden sığınma/iltica başvuru sahipleri, mülteci ve sığınmacı statülerine sahip yabancıların hiç birinin çalışma izni olmadığı ilgili bakanlık yetkilileri ile yapılacak kısa bir bilgilendirmeden anlaşılacaktır. Dolayısıyla komisyon raporunda başvuru imkanı uygulanabilir etkin bir yol olduğu imajını vermekte ve gerçeklikten uzak bir tabloyu ortaya koymaktadır.
11. Raporun 9. Sayfasının 4. Paragrafında yazılanlar gerçeği yansıtmaktan uzaktır. Şimdiye kadar Türkiye'de kaç mülteci, sığınmacı ve iltica/sığınma başvurusu sahibi yabancıların başvuruda bulunduğu ve kaç kişinin izin aldığı bakanlık düzeyinde sorgulanırsa paragraftaki "yardımcı olmaktadır" ibaresinin ve uygulanabilir bir izin başvuru mekanizmasının olmadığı görülecektir. Çalışma hakkı ancak yasal bir düzenleme ile ve uygulanabilir prosedürlerle tesis edilebilir.
12. Raporun maddi yardımlar bölümünde sıralanan yardımların tümü ancak yerel yöneticilerin geniş inisiyatif kullanmalarına bağlı olarak ve sistemli olmayan bir düzende verildiği belirtilmelidir. Çünkü verilen yardımlar yukarıda da yazdığımız gibi polis, belediye veya SYDV yetkililerinden birinin olumsuz görüşü veya tayin/emeklilik gibi nedenlerle yer değiştirmesi sonucunda bir günde sonlanabilmektedir.
13. Raporun değerlendirme ve sonuç bölümünün 2. Maddesinde yer verilen tedbirlerin sistemli ve kalıcı bir çözüm olmadığı, sığınmacıların temel haklarından mahrum bir şekilde yaşadıkları belirtilmelidir. Hükümet merkezi bir bütçe ayırmadığı, sağlık, eğitim, çalışma gibi haklar konusunda yasal düzenleme yapılmadığı sürece kalıcı bir çözüm olmayacağı açıktır.
14. Raporun değerlendirme ve sonuç bölümünün 3. Maddesinde Komisyonun ücretlerin düşürülmesi önerisi kabul edilemez bir öneridir. Sığınma amacıyla Türkiye'ye gelen kişilerden harç alınması ve harcin tahsil edilememişinin yabancıların temel haklarından mahrum bırakılmalarına gerekçe olarak görülmesi Türkiye adına büyük bir utanç kaynağıdır. Başta güvenlik olmak üzere tüm temel haklarına sahip olmaları için tek sorumlu olan devlet, yardım edeceği kişilerden harç talep etmesi kabul edilemez.
15. Raporun değerlendirme ve sonuç bölümünün 4. Maddesinde Sakarya ilinde yaşayan 2073 kişinin hallerinden "memnun oldukları" sonuca varmak için titiz bir çalışma gerekmektedir. Komisyon raporunda kaç kişi ile görüşüldüğü, görüşme yapılan kişilerin özellikleri (cinsiyet, yaş, din, mezhep, geldikleri ülke vs.), görüşmelerinin nerede yapıldığı, görüşmeler yapılırken

yanlarında kamu görevlilerinin olup olmadığı, hangi dilde görüşmeler yapıldığı, görüşme yapılan kişilerin nasıl tespit edildiği, tespit ve davetin kimin tarafından yapıldığı gibi sorulara cevap yokken 2073 kişinin de memnun olduğu kanaatine varılması gerçekçi değildir. Komisyonun genel çalışma tarzından kaynaklanan eksiklikler de raporların gerçeği yansıtmaması önlemektedir. İncelemelerde önceden tüm kamu yetkilileri bilgilendirilerek eksikliklerin görünüşte giderilmesine yol açılmaktadır. Görüşülecek kişilerin polis tarafından belirlenip belirlenmediği, görüşmelerin kamu binalarında gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği konusu da önemli bir soru işareti olarak ortada durmaktadır.

16. Raporun değerlendirme ve sonuç bölümünün 5. Maddesinde 350 çocukta yalnızca 28'inin eğitim hakkına eriştiği, hiç birinin çalışma izni olmadığı, çok sınırlı sayıda mali yardım aldıkları, sağlık hizmetlerinden yararlanmada büyük sıkıntılar çektiği Sakarya ilinde problem yaşanmadığı kanaatine katılmak olanaksızdır. Komisyon raporunun içeriğinde sorunların bir kısmına değinilmesine rağmen değerlendirme kısmında yer verilen böylesi bir yanlış ifade aynı zamanda kamuoyu için de yanıltıcıdır. Raporun değerlendirme bölümü, hükümetin Türkiye'ye sığınma amacıyla gelen kişilere yönelik yanlış ve eksik uygulamalarını meşrulaştırma amacını taşımakta adil bir sistemin kurulması ve kalıcı yasal düzenlemelerin yapılmasına yardımcı olmamaktadır.

17. Raporun geneli üzerine bir değerlendirme yapmak gerekirse:

Türkiye halen coğrafi sınırlamayı fiili olarak uygulayan tek ülke konumundadır. Uluslararası korumaya muhtaç kişiler arasında coğrafi farklılık gözetmek ayrımcı bir politika'dır. Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesine koyduğu bu çekince nedeni ile başta AB olmak üzere uluslararası kurumlar ve sivil toplum örgütlerinin eleştirilerine maruz kalmaktadır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 14. Maddesinde temel bir hak olarak tanımlanan sığınma hakkının coğrafi ayırım gözetmeksizin herkes için tanındığı bir sistemin kurulmasının ilk adımı söz konusu çekinceyi ortadan kaldırmakla mümkündür. Coğrafi çekince ortadan kaldırılıp kalıcı bir korumanın hukuki alt yapısı oluşturulmadan sığınma amacıyla Türkiye'ye gelen insanlar için adil bir sistem kurulamayacaktır.

Raporda yapılan sağlık, eğitim, çalışma, maddi yardım çerçevesinde oldukça sınırlı bir alanı incelemekten ibarettir. Söz konusu kişiler arasında yer alan dezavantajlı grupların yaşadıkları spesifik sorun alanlarına hiç yer verilmemiştir. Kadınların, çocukların, engellilerin, LGBTT bireylerin, ten rengi farklı olanların yaşadıkları sorunlar özel olarak incelenmemiştir. Bu yönüyle eksik bir rapordur.

Sakarya'da "yabancı geri gönderme merkezi" adı verilen alıkonma yerlerinin var olup olmadığı, eğer varsa bu merkezin fiziki koşullarının ve yönetiminin nasıl olduğu konularına değinilmemiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Türkiye'yi defalarca mahkum ettiği konular ne Sakarya özelinde ne Türkiye genelinde bu rapora konu edilmmiştir.

Uluslararası korumaya ihtiyacı olan bu bireylerin hukuki haklarından hiç söz edilmemiştir. Gerekli hukuki yardıma erişip erişmedikleri, toplum tarafından ayrımcı uygulamalara tabi tutulup tutulmadıkları gibi önemli konular ihmal edilmiştir.

Tüm bu önemli noktalar eksik bırakılarak hazırlanan raporun sonuç bölümünde "herkesin memnun olduğu, sorun yaşanmadığı" tespiti gerçekçi olmaktan uzak, kalıcı çözüme katkı sunmayan bir nihai tespit olmuştur.

EK-7

**EDİRNE, KIRKLARELİ VE İSTANBUL İLLERİNDE BULUNAN GERİ GÖNDERME
MERKEZLERİ HAKKINDA İNCELEME RAPORU**

I. BAŞLANGIÇ

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 8 Aralık 2011 tarihli 4'üncü toplantısında, Türkiye'de bulunan mülteciler, sığınmacılar ve yasadışı göçmenlerin sorunlarına ilişkin incelemelerde bulunmak üzere bir Alt Komisyon kurmuştur. Alt Komisyon, yasa dışı göçmenlerin sınır dışı işlemleri yapıncaya kadar barındırıldıkları geri gönderme merkezlerinden Edirne, İstanbul ve Kırklareli illerinde bulunan merkezlerde inceleme yapma kararı almıştır.

10-11 Mayıs 2012 tarihlerinde yapılan incelemeye, Alt Komisyon üyelerinden Samsun Milletvekili ve Alt Komisyon Başkanı Cemal Yılmaz DEMİR, Konya Milletvekili Kerim ÖZKUL katılmış; ayrıca Yasama Uzmanı Fazlı PEHLİVAN ve Yasama Uzman Yardımcısı Selay GÖKALP Alt Komisyona eşlik etmiştir.

II. İNCELEMENİN KONUSU VE AMACI

İncelemenin konusunu, hududumuzda yakalanan yasadışı göçmenlerin sınır dışı edilene kadar barınma, iâşe ve sağlık ihtiyaçlarının belirlenmesi ve karşılanmasını sağlayan geri gönderme merkezlerinde bulunan yasa dışı göçmenlerin sorunları oluşturmaktadır.

İncelemenin amacı, Türkiye'de bulunan yasa dışı göçmenlerin ülkemizin taraf olduğu ve mükellefiyet altına girdiği uluslararası anlaşmalarla sağlanmış olan asgari haklarını kullanmalarına imkan sağlanıp sağlanmadığını tespit etmek ve bu konuda hak ihlallerinin yaşanmaması için nelerin yapılması gerektiğini belirlemektir.

III. İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM

Alt Komisyon, geri gönderme merkezlerinde yerinde inceleme yapma yöntemini benimsemiştir. Bu amaçla, 10 Mayıs 2012 tarihinde Edirne İli Geri Gönderme Merkezi ile Kırklareli İli Gazi Osman Paşa Sınır Dışı İşlemleri ve Geri Gönderme Merkezi'nde, 11 Mayıs 2012 tarihinde ise İstanbul İli Kumkapı Geri Gönderme Merkezi'nde inceleme gerçekleştirmiştir.

İncelemeler sırasında illerin valileri, emniyet müdürleri, diğer idari yetkilileri ve geri gönderme merkezlerinde barınan yasa dışı göçmenlerle görüşmeler gerçekleştirilmiş, barınma mekânları incelenmiş, çeşitli bilgi ve belgeler edinilmiştir. İncelemelerde mülteciler, sığınmacılar ve yasa dışı göçmenlerle ilgili çalışmalarda bulunan sivil toplum örgütlerinden İnsan Hakları Araştırma Derneği, Mülteciler Dayanışma Derneği, Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği, İnsan Hakları Derneği, Helsinki Yurttaşlar Derneği, İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği, İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı ve Uluslararası Af Örgütü temsilcileri de incelemelere bilfiil katılarak görüş ve önerileriyle Alt Komisyon çalışmalarına katkı sağlamışlardır.

IV. İLGİLİ MEVZUAT HÜKÜMLERİ VE YAZILI METİNLER

Alt Komisyon, çalışmalarında uluslararası ve ulusal mevzuatta konu ile ilgili düzenlemeler arasında bulunan Birleşmiş Milletlerin 28 Temmuz 1951 tarihli

Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi ile 31 Ocak 1967 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokolü; 5682 sayılı Pasaport Kanunu, 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkametleri ve Seyahatleri Hakkındaki Kanun, 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun ile Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Tasarısı hükümlerinden yararlanmıştır.

V. İNCELEMELER

1. Genel Bilgi

Yasa dışı göçmen, yaşadığı toprakları terk ederek, yasa dışı olarak bir başka ülkenin topraklarına giren veya çıkan, yasal olarak girmiş olsa dahi yasal bulunuş sürelerini aşmak suretiyle kalmaya devam eden kişi veya kişiler olarak tanımlanmaktadır. Ülkemizin yasa dışı göçte transit ülke olarak tercih edilme nedenleri arasında; ülkemizin coğrafi konumu itibarı ile doğal bir köprü durumunda olması, doğu sınırlarımızın dağlık ve kontrolünün zor olması, komşu ülkelerde siyasi ve ekonomik istikrarsızlık yaşanması, Doğu ve Güneydoğu’da yaşayan bölge halkının sınır ötesi sıkı akrabalık bağlarının bulunması, Ege ve Akdeniz sahillerinin coğrafi yapısının yasa dışı geçişlere müsait olması, ülkemizin doğusunda fakir (az gelişmiş), batısında ise zengin (gelişmiş) ülkelerin bulunması gibi nedenler yer almaktadır. Son yıllarda ülkemiz transit ülke olmaktan çok hedef ülke olmaya doğru eğilim göstermektedir. Avrupa’da yaşanan ekonomik istikrarsızlığın ve Türk ekonomisindeki gelişmelerin bu durumdaki payı büyüktür.

Hududumuzda yakalanan yasadışı göçmenlerin sınırdışı edilene kadar barınma işe ve sağlık ihtiyaçlarının karşılandığı yerlere geri gönderme merkezi denilmektedir. Ülke genelinde geri gönderme merkezlerinin kapasitesi 35 ilde toplam 2945 kişiden oluşmaktadır; ancak faal olarak bu illerden sadece 20’sinde bulunan merkezlerde hizmet verilmektedir. Ülkemizdeki yasa dışı göçmen sayısının ise geri gönderme merkezlerinin kapasitesinin oldukça üzerinde olduğu tahmin edilmektedir.

2. Geri Gönderme Merkezlerinde Yapılan İncelemeler

a) Edirne İli Geri Gönderme Merkezi

aa) Geri Gönderme Merkezi Hakkında Bilgilendirme

Komisyonumuz, Edirne ili Geri Gönderme Merkezindeki incelemesinden önce İl Valisi Gökhan SÖZER ve İl Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürü Selçuk ÖZTÜRK’ten konuyla ilgili bilgi almıştır. Edinilen bilgilere göre;

- Edirne İli Geri Gönderme Merkezi hizmet binası 3 Şubat 2012 tarihinde hizmete açılmıştır. Edirne Yabancılar Şube Müdürlüğü ve Geri Gönderme Merkezi, 5 blok ve kazan dairesi olmak üzere toplam 6.786 m² kapalı alana sahiptir. Erkekler için 14 kişilik odalarda 560 kişi, kadınlar için 16 kişilik odalarda 64 kişi, aileler için ise 4 kişilik odalarda 32 kişi olmak üzere toplam 656 kişilik kapasiteye sahip bir merkezdir.

- Ülkemize yapılan yasa dışı göçe kaynak ülkelerin başında Filistin, Myanmar (Burma), Afganistan, Somali, Irak, İran, Pakistan, Bangladeş ve Nijerya gelmektedir. Son zamanlarda Arap baharının etkisiyle özellikle Fas, Cezayir, Libya, Tunus, Mısır gibi Kuzey Afrika ülkelerinden yapılan göçlerde de artış gözlemlenmektedir. Son yıllarda ülkemiz, Avrupa Birliği’nde yaşanan ekonomik krizlerden dolayı göçmenler için transit ülke konumundan çıkmakta, hedef ülke konumuna gelmektedir. Bu çerçevede yasa dışı

göçmenler en çok İstanbul'un Aksaray semti ile İzmir'in Basmane semtlerinde toplanmaktadır.

- Yasa dışı göçmenlerin ülkemize girişi; karadan nakliye kamyonlarına veya diğer taşıtlara gizlenmek, denizden botlarla veya konteynırlara saklanmak, havadan sahte veya tahrif edilmiş seyahat belgeleri kullanmak suretiyle olmaktadır. Yasa dışı göçmenlerle yapılan mülakatlarda; yasa dışı göçmenlerin çoğunlukla Türkiye-İrak-İran sınırındaki fiziki şartlardan yararlanarak ülkemize rahatça giriş yaptıkları, Van'a kadar gelebildikleri, oradan da otobüsle İstanbul'a geçtikleri bilgisi edinilmiştir. Yasa dışı göçmenler Bitlis, Muş, Diyarbakır, Elazığ, Mardin, Şanlıurfa illerinden nakliye kamyonlarına saklanmak suretiyle veya otobüsle batıya göç etmektedirler. Son zamanlarda ise uçakla İstanbul'a gelmeye başladıklarına şahit olunmuştur.

- Yasa dışı göçmenler için ülkemiz, mevzuat boşluğu nedeniyle doğudan batıya en ucuz ve kontrolsüz seyahat edilebilen ülke konumundadır. Yasa dışı göçmenler ülkemize vizeyle veya vize muafiyetinden yararlanarak girdikten sonra pasaportlarını imha ederek yasadışı yollardan ülkemizden çıkma gayretindedirler. Çıkış yöntemleri ise daha çok Meriç Nehri üzerinden şişme botlarla ve Ege sahillerinden küçük teknelerle veya özel yatlarla hedef ülkeye geçme şeklinde olmaktadır. Bu bağlamda yabancı ülkelerin Türkiye'yi eleştirdiği en büyük nokta, Türkiye'nin vizeleri kaldırması nedeniyle kişilerin kolaylıkla Türkiye'ye girebilmeleri ve buradan da yasa dışı yollarla Avrupa'ya geçebilmeleridir.

- Sahil Güvenlik Komutanlığı ile Avrupa Birliği Sınır Güvenliği Birimi'nin (FRONTEX: Birliği'n üye olmayan komşu ülkelerle olan sınırlarının güvenliğinin sağlanması, ulusal sınır muhafızları arasında işbirliği yapılması ve sınırlarla ilgili risk analizleri oluşturulması amacıyla kurulan bir Avrupa Birliği kurumudur.) işbirliği ile yürütülen faaliyetler sonucunda Ege Denizindeki göç hareketi geçtiğimiz yaz aylarından itibaren Yunanistan'la ortak kara sınırimıza doğru kaymıştır. Bu bağlamda kara sınırlarımızda askeri birliklerimiz ve kolluk kuvvetlerimizce, yine komşu ülkelerimiz Bulgaristan ve Yunanistan tarafından alınan tedbirler ve alınması öngörülen ilave önlemler neticesinde, yasadışı göç hareketinin yeniden Ege Denizi'ne kayabileceği değerlendirilmektedir. Ayrıca Bulgaristan ve Romanya'nın Schengen alanına dâhil olmasıyla yasadışı göç hareketinin Karadeniz'e doğru yönelmesi de ihtimal dâhilinde görülmektedir.

- 2010 yılında ülkemiz genelinde yakalanan yasa dışı göçmenlerin üçte biri (11.384), 2011 yılında ise yakalanan yasa dışı göçmenlerin yaklaşık olarak yarısı (22.664) Edirne'de yakalanmıştır. Bu itibarla en çok göçe maruz kalan iller arasında Edirne ilk sırada yer almaktadır. 2010 ve 2011'de ilk beş sırada yer alan Filistinli, Myanmarlı, Afganistanlı, Somalili ve Pakistanlıların toplamı, aynı dönemde yakalananların yaklaşık yarısını oluşturmaktadır.

- Edirne İli Geri Gönderme Merkezi kapasitesi 656 kişiden oluşmaktadır; ancak Merkez'de kapasitenin daha üstünde yasa dışı göçmen barındırıldığı günlere de rastlanmaktadır. Merkeze günlük ortalama 50 ila 100 kişi gelmekte, bu rakamlar yaz aylarında daha da artmaktadır. Yasa dışı göçmenler Merkezde en fazla 35 gün barındırılmaktadır. Geri Gönderme Merkezine günlük kişi başı 6 TL verilmektedir, ancak bu meblağ giderleri karşılamaya yetmemektedir.

- Geri Gönderme Merkezinde yaşanan sorunlardan en önemlisi, kişilerin ülkelerine geri gönderilememeleridir. Kişilerin sınır dışı edilememelerinin en büyük nedeni, tabiiyet konusunda kişilerin beyanlarının esas alınmasıdır. Kişiler ülkelere dönmek için Türkiye’de temsilciliği olmayan ülkelerin tabiiyetinde olduklarını beyan etmekte, böylece ilgili ülke ile bağlantıya geçilemeyerek kişi geri gönderilememektedir. Geri gönderilemedikleri için de 15/7/1950 tarihli ve 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun’un 23’üncü maddesine istinaden 2 ay içinde yurtdışına çıkması şartıyla kişi serbest bırakılmakta, bu süre içerisinde yurtdışına çıkmayanlar tekrar yakalanmakta, böylece süreç yeniden başlamaktadır. Yasa dışı göçmenlerin kimlik ve tabiiyetini belirleme konusunda, genelde kişilerin üzerinde onları tanıtan bir belge bulunmadığından kişinin beyanı esas alınmaktadır; ancak kişinin beyanına güvenilmediği durumlarda kişilerin fiziki özelliklerinden tespit yapılmaya çalışılmaktadır. Bu sorunların üstesinden gelmek amacıyla Edirne’de son 1 aydır parmak izi sistemine dayalı kimlik tespiti yapılmaktadır.

- Yeterli sayıda ve çeşitli dillerde tercüman bulunmadığından yasa dışı göçmenlerle mülakat yapılamaması, Merkezde doktor bulunmadığından yasadışı göçmenlerden çevreye yayılacak muhtemel bulaşıcı hastalıklarla yeterli seviyede mücadele edilememesi, uyrukları tespit edilen yasa dışı göçmenlerin seyahat belgesi düzenlenmesi için randevu saatinde temsilcilikte olmalarına rağmen temsilciliklerde uzun süre beklemek zorunda kalınması karşılaşılan problemlerin başında gelmektedir.

- Entegre sınır yönetimi çalışmasına en kısa sürede geçilmesi, hizmetlerin tek çatı altında toplanmasına ve ilgili birimler arasında sorumluluk ve görev paylaşımı sağlanmasına imkân tanıyacağından İçişleri Bakanlığı tarafından bu çalışmanın bir an önce sonuçlandırılması büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma kapsamında Avrupa Birliği’nin ülkemize yasa dışı göçle mücadeledeki katkısı son derece sınırlı olup, mali destek sağlamaktan öteye gitmemektedir.

- Yunanistan ile ülkemiz arasında akdedilen 8 Kasım 2001 tarihli Geri Kabul Anlaşması gereğince Yunanistan ile her ay gerçekleştirilen toplantılar sonucunda yasa dışı göç kontrol altına alınmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda 2010-2012 yılları arasında Meriç Nehri vasıtasıyla Yunanistan’a geçmek isteyen kişilere ait 74 ceset çıkarılmış, 2012 yılında ise 28 yasa dışı göçmen boğulmaktan kurtarılmıştır.

ab) Geri Gönderme Merkezinde Yapılan Gözlemler

İnceleme tarihinde, Geri Gönderme Merkezinde 80 personel ile hizmet verildiği, 533 kişinin barındırıldığı ve bunların arasında refakatsiz çocuk bulunmadığı bilgisi edinilmiştir.

Geri gönderme merkezi henüz 3 ay önce hizmete açılmış olduğundan tesis olarak oldukça yeni ve temiz olduğu gözlemlenmiştir. Merkezin çevresinin boş arazi olduğu, kaçma olasılığına karşı çitlerle çevrilmediği, bu anlamda herhangi bir güvenlik önleminin alınmadığı görülmüştür.

Merkezde cep telefonu ve kamera gibi elektronik haberleşme ve kayıt cihazlarının kullanılmasına izin verilmemektedir. Merkezde her dinden insanın ibadetlerini yerine getirebileceği ibadethaneler bulunmaktadır. Özürlü asansörü, özürlülerin ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla hizmet vermektedir. Merkezde barınan yasa dışı göçmenlere 24

saat sıcak su temin edilmekte ve 3 öğün dört çeşit soğuk ve sıcak yemek hizmeti sunulmaktadır. Daha temiz bir ortamda barınmak ve daha sağlıklı bir şekilde beslenmek amacıyla hem temizlik hizmetleri hem de yemek ihtiyacı dışarıdan hizmet alımı yoluyla karşılanmaktadır. Diğer taraftan barınanların her türlü ihtiyaçlarının yanında özel ihtiyaçlarının da karşılanabilmesini teminen Merkezde büyük bir kantin hizmet vermekte ve ihtiyaç duyulan hemen hemen her şey bu kantinden sağlanabilmektedir. Kantinde satışa sunulan ürün ve eşyaların fiyatlarının dışarıdaki fiyatlara oranla daha uygun olduğu müşahade edilmiştir. Merkezde yasa dışı göçmenlerle görüşmelerin gerçekleştirildiği bir mülakat odası bulunmaktadır. Bu mülakat odasındaki görüşmelerde göçmenlerin kendileri hakkında bilgi edinilmeye çalışılmakta, Merkezin fonksiyonlarının yanında yasal hakları ve konumları konusunda kendilerine bilgi verilmektedir. Ayrıca yasa dışı göçmenlerin eşyalarını zimmet karşılığı emanet edebilecekleri bir emanet odasına da Merkezde yer verilmiştir.

Merkezde kadın koğuşları ile aile koğuşlarının yan yana olduğu ve bu nedenle aile koğuşlarında da ailelerin yerine kadınların barındırıldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca Merkezde asayışı bozan yasa dışı göçmenlerin tutulduğu tecrit odalarının yer aldığı görülmüştür. Tecrit odalarına ilişkin olarak yetkililer tarafından, Merkezde taşkınlık çıkaran, huzur ve sükûnu bozan kişilerin sinirleri yatışana kadar geçici olarak bu odalarda tutulduğu bilgisi verilmiştir.

İnceleme esnasında yasa dışı göçmenlerin koğuşlarında kilitli halde tutulduğuna şahit olunmuş, yetkililer tarafından heyet incelemesi nedeniyle odaların kilitli tutulduğu belirtilmiştir. Zira normal zamanlarda kişilerin belirli aralıklarla havalandırmaya çıkarıldığı ve ayrıca aileleri ve arkadaşlarıyla yemekhanede görüşmelerine imkân sağlandığı bilgisi verilmiştir.

Koğuşlarda yapılan incelemelerde; koğuşlarda 6 adet ranza (12 adet yatak) bulunduğu, yasa dışı göçmenlerin kişisel ihtiyaçlarını koğuş içinde bulunan banyo ve tuvaletlerde giderdikleri görülmüştür. Başka bir koğuşta yapılan incelemede yerde yatan birine ve oda duvarlarının çizik olduğuna şahit olunmuştur. Yetkililer tarafından Merkezde yeterli yatağın ve ranzanın bulunmasına rağmen yerde yatan kişinin arkadaşlarından ayrı bir koğuşta kalmak istememesinden dolayı yerde yatmaya razı olduğu ifade edilmiştir.

İncelemeler esnasında diğer bir koğuşun kapısının yumruklanması üzerine, koğuş içine girilmiş ve bir Suriyeli; sorunlarını kimsenin dinlemediğini, bir kaçakçıyla anlaşarak ona resmi belgelerini verdiğini ancak parasını veremediği için belgelerini alamadığını, kaçakçının parasını almak için kendisini Suriye'deki ailesini öldürmekle tehdit ettiğini, karısı ve çocuklarının da Merkezde bulunduğunu, onlarla görüşme imkânlarının sağlandığını ve bu konuda bir sıkıntısı olmadığını belirtmiştir. 3 yıldır Türkiye'de bulunan bir yasa dışı göçmen tarafından 1 ay önce yakılan bir koğuş ziyaret edilmiş, koğuşta yangın söndürme sisteminin mevcut olmasına rağmen sistemin arızalı olmasından dolayı yangın esnasında çalışmadığı bilgisi edinilmiştir.

Merkezde kültürel ve mesleki faaliyet odalarının yer aldığı; ancak bunların atıl durumda tutulduğu görülmüştür. Ayrıca yasa dışı göçmenlerin vakitlerini geçirebilecekleri oyun ve spor alanlarına rastlanmamıştır.

Merkezin sağlık birimine yapılan ziyarette, birimin gayet düzenli ve hijyenik olduğu gözlenmiştir. Sağlık biriminde doktor bulunmadığı, bir hemşire tarafından yasa dışı göçmenlerin şikâyetlerine ilişkin ilk işlemlerin yapıldığı bildirilmiştir. Burada hastanın tansiyon kontrolü, ateş ölçümü ve pansuman ihtiyacı gibi acil müdahalelerin yapıldığı; hastanın ilaç tedavisine başlanmasından sonra kişiye ilaç kutusunun verilmeyip hemşire elinden ilaçların tek tek verildiği bilgisi edinilmiştir. Hasta olan yasa dışı göçmenlerin haftanın belli bir günü bir aile hekimi tarafından muayene edildiği, gerektiğinde ağır hastaların hastaneye sevkinin gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Günlük ortalama 20 ila 30 kişinin sağlık birimine müracaat ettiği, bunlar arasından en az 5 ila 6 kişinin ise hastaneye sevk edildiği bildirilmiştir.

Merkezdeki 80 personelden sadece 6'sının yabancı dil bilmesi ve bunların çoğunluğunun İngilizce bilenlerden oluşmasından dolayı tercüman sıkıntısının bulunduğu, bu nedenle misafir edilen yasa dışı göçmenlerle irtibat kurulmakta zaman zaman zorlanıldığı belirtilmiştir.

ac) Yasa dışı Göçmenlerle Yapılan Görüşmeler

Merkez yemekhanesinde 8 erkek, 3 kadın yasa dışı göçmen ile tercüman eşliğinde yapılan görüşmelerde, barınanların genel olarak Merkezde bir sıkıntılarının olmadığı ancak bir an önce Merkezden ayrılıp hedefledikleri ülkeye gitmek istedikleri beyan edilmiştir.

a) Kadınlarla yapılan görüşmelerde;

- Bayan Mari; Türkmenistanlı ve ortaokul mezunu olduğunu, yemeklerden memnun olduğunu, ailesi ile yemekten sonra 3- 4 saat yemekhanede görüştürüldüklerini, kocasının da burada bulunduğunu, çocuğunu ise memlekette ablasının yanına bıraktığını, yaklaşık 5 yıldır Türkiye'de kaçak çobanlık yaptığını,

-Kadınlardan biri; Filistinli olduğunu, Suriye Hamas'ta sığınmacı statüsünde oturduğunu, 12 yıl okuduğunu, kocasının Almanya'da bulunduğunu, yanına gidebilmek için 3 kez vize almayı denediğini ama alamadığını, Bulgaristan sınırında yakalandığını, 21 gündür burada olduğunu,

-Bayan Gabriela; Romanya vatandaşı olduğunu, 12 yıl okuduğunu, 5 yıldır Türkiye'de bir Türk ile evli olduğunu, Keşan'da yaşadığını, ikametgâh izninin süresi bittiği için burada bulunduğunu, Merkezde ziyaretçileri ile her zaman görüşebildiğini, hasta olduğunda doktora gidebildiğini,

belirtmiştir.

b) Erkeklerle yapılan görüşmelerde;

- Erkeklerden birisi; İran Azerisi olduğunu, İran'da rütbeli asker olarak görev yaptığını ve işkencelere maruz kaldığını, ülkemize Van'dan giriş yaptığını, İran'da kalan çocuklarının tehlikede olduğunu, Merkezde kendilerine iyi bakıldığını ve bu bakımdan kendisini Türk gibi hissettiğini,

- Erkeklerden Suriyeli, Filistinli, Faslı olan diğerleri ise; Merkezde bir problemlerinin olmadığını, ama bir an önce buradan ayrılıp hedef ülkeye gitmek istediklerini ve Merkezde verilen hizmet standartlarının Avrupa'daki tüm ülke merkezlerinde verilen hizmetlerden daha üst standartta ve kalitede olduğunu,

ifade etmişlerdir.

**b) Kırklareli İli Gazi Osman Paşa Sınır Dışı İşlemleri ve Geri Gönderme Merkezi
ba) Geri Gönderme Merkezi Hakkında Bilgilendirme**

Komisyonumuz, Kırklareli ili Gazi Osman Paşa Sınır Dışı İşlemleri ve Geri Gönderme Merkezindeki incelemesinden önce il valisi Mustafa YAMAN ve İl Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürü Göksel KAYA'dan bilgi almıştır. Edinilen bilgilere göre;

- Merkez, ilk olarak 1989 yılında Bulgaristan'da zorunlu göçe tabi tutulan soydaşlarımızın geçici olarak barındırılması için Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde Gazi Osman Paşa Göçmen Misafirhanesi adıyla kurulmuştur. 2007 yılında Emniyet Genel Müdürlüğü'nün kullanımına devredilerek Yabancı Kabul ve Barınma Merkezi adını almış; ancak 2010 yılında Geri Gönderme Merkezi olarak adı değiştirilmiştir. 2011 yılından itibaren ise Yabancılar Şube Müdürlüğüne bağlı 'Sınırdışı İşlemleri ve Geri Gönderme Merkezi Büro Amirliği' adıyla işlevini yürütmektedir.

- Merkezde 5 odadan oluşan idari bina, sağlık ocağı, 2 malzeme deposu, kadınların ve erkeklerin kullanımına ayrılmış birer mescit, erkeklerin kaldığı A ve B koğuşları, kadınların kaldığı D ve E koğuşları ile ailelerin kaldığı C1 ve C2 koğuşları bulunmaktadır. Toplam 98 odası bulunan Merkezin kapasitesi 288 kişidir. Merkezde bir adet kantin, TV odası, yemekhane bulunmaktadır. Merkez 28 personel ile hizmet vermektedir.

- Merkezde yemek hizmeti dışarıdan hizmet satın alma yolu ile temin edilmekte olup 3 öğün yemek verilmektedir. Merkezde kalanlar için kişi başı 5,5 Lira ödenek verilmektedir. Merkeze girişlerinde kişilere battaniye, çarşaf, yemek tabldotunun yanı sıra temizlik malzemesi olarak sabun ücretsiz olarak verilmektedir. İçme suyu, su deposu vasıtasıyla karşılanmakta olup, su analizleri İl Sağlık Müdürlüğü tarafından aylık periyotlar halinde yapılmaktadır. Haftanın 3 günü (Pazartesi - Çarşamba - Cuma) sıcak su verilmektedir. Hafta içi her gün mesai saatleri içerisinde sağlık ocağında bir sağlık görevlisi bulunmaktadır. Haftanın 2 günü (salı - perşembe) ise bir doktor İl Sağlık Müdürlüğü tarafından vizite yapmak üzere Merkezde görevlendirilmektedir. Kantin, barınanların olası diğer ihtiyaçları için haftanın her günü hizmet vermektedir.

- Merkezin bulunduğu alanın ormanlık olması nedeniyle İl Tarım Müdürlüğü ve Kavaklı Belediyesi tarafından belirli periyotlarda haşeratla mücadele için ilaçlama yapılmaktadır.

- Merkezde barındırılan yabancıların gözetim ve denetimi 19'u sabit, 11'i hareketli olmak üzere toplam 30 kamera ile sağlanmaktadır. Ayrıca, harekete duyarlı projektörlerden de faydalanılmaktadır.

- Merkez eski tarihli olduğu için su tesisatı, kanalizasyon, ısınma konularında alt yapı sıkıntıları yaşanmaktadır. Yine İngilizce bilmeyen yasa dışı göçmenler için yerel dilleri bilen tercüman veya personele ihtiyaç vardır.

- Kişilerin üzerlerinde kimlik olmadığı durumlarda karı-koca olup olmadıkları anlaşılamamakta, ancak ortada bir çocuk varsa, bu kişiler aile kabul edilmekte ve aile koğuşlarında barındırılmaktadır.

- Refakatsiz çocuklar, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından bakımevlerine yerleştirilmektedir.

- Merkeze gelen kişilere ilk olarak hemen hemen her dilde hazırlanan ve kişilerin hangi hak ve sorumluluklara sahip olduğuna ilişkin bilgiler içeren formlar verilmektedir.
- Dışarıyla iletişim konusunda sıkıntı yaşanmamakta, barınanların Merkezde yer alan 7 telefon aracılığıyla dışarıyla haberleşmelerine izin verilmektedir.
- 2011 yılından itibaren, Merkezde tutulan kişilerin sınır dışı işlemlerinin 3 aylık süreyi geçirmeyecek şekilde tamamlanması uygulamasına başlanmıştır. Buna rağmen 2011 yılı içerisinde Merkezde en fazla 4 ay süreyle kalanlar da olmuştur.
- Merkezde istisnai olarak asayiş sorunlarına rastlanmakta, dönem dönem sığınmacıların kendilerine zarar verme teşebbüsünde bulunduklarına şahit olunmaktadır.

bb) Geri Gönderme Merkezinde Yapılan Gözlemler

İncelemenin yapıldığı tarihte; Merkezde 90 erkek, 17 kadın olmak üzere toplam 107 kişinin barınmakta olduğu ve bunların arasında 18 yaşından küçük çocukların bulunmadığı bilgisi edinilmiştir.

Merkez, ormanlık bir alanda yer almakta olup etrafı barınanların kaçma tehlikesine karşı çitlerle çevrilmiştir. Kaçma tehlikesi olmadığından Merkezde barınanların alanda serbestçe dolaşabilmelerinden olsa gerek, oldukça mutlu ve huzurlu oldukları gözlemlenmiştir. Merkezdeki koşulların ziyaret edilmesi esnasında, sığınmacıların hepsinin Heyetin etrafında toplanması ve Heyeti güler yüzle karşılaması bunun en büyük göstergesidir.

Erkeklerin kaldıkları bölümde bulunan koşulların durumu oldukça kötü bulunmuştur. Koşulların duvarlarının yıllardır boyanmadığı, çizik ve karalamalarla dolu olduğu görülmüştür. Koşullarda yer alan odalarda 4'er yatak, 4 banyo ve 4 tuvalet olduğu görülmüştür. Koşullarda yer alan yataklar ile banyo ve tuvaletler hijyen açısından sağlıklı bulunmuştur.

Kadınların kaldığı koşulların erkeklerinkine oranla daha tertipli, düzenli ve iyi durumda olduğu gözlemlenmiştir.

Kadınların bulunduğu bölümde bir kadının tek başına bir ağacın altında oturduğu görülmüş, yetkililer tarafından bu kadında AIDS virüsüne rastlandığı, bu nedenle kimsenin kendisiyle arkadaşlık yapmak istemediği belirtilmiştir.

İnceleme esnasında ziyaret edilen sağlık ocağında bir hemşire ile bir doktorun görev yapmakta olduklarına şahit olunmuştur. Sağlık ocağında kullanılan alet ve malzemelerin tıptaki son gelişmelerden uzak ve eski model oldukları gözlemlenmiştir. Doktor ile yapılan görüşmede; genellikle idrar yolu enfeksiyonu, mantar, kaşıntı, uyuyamama şikayetlerinden günlük ortalama 50 kişinin sağlık ocağına başvurduğu; hemşirenin her gün, ancak doktorun haftada 2 gün hizmet verdiği, acil durumlarda hastaya burada müdahale edildiği, önemli vakılarda ise hastanın hastaneye sevk edildiği, hastanede cuma günlerinin Merkezden gelen sevklerle ayrıldığı, Merkezde hijyenden kaynaklı rahatsızlıklar olduğu, ama bu duruma temizlik kültürü gelişmemiş ülkelerden gelen yasa dışı göçmenlerin neden olduğu, bütün bu olumsuzluklara rağmen bugüne kadar bit, pire, uyuz salgını yaşanmadığı belirtilmiştir.

bc) Yasa dışı Göçmenlerle Yapılan Görüşmeler

Merkezde Farsça bilen bir kadın tercüman ve kendi çabalarıyla İspanyolca öğrenen kantin görevlisi aracılığıyla 3 Afganistanlı, 1 İranlı, 1 Bangladeşli, 2 Dominikli, 1 Pakistanlı ve 1 Burmalı yasa dışı göçmenle görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde bulunan yasa dışı göçmenler genel olarak Merkezde bir sıkıntıların olmadığını, su ve temizlik malzemesinin sağlanmasına rağmen kendilerinin temizlik konusunda eğitilmiş olmadıklarını, Merkezin yönetiminden memnun olduklarını, yetkililerin kendileriyle ilgilendiklerini belirtmişlerdir. Bunların yanı sıra;

- Afganistanlı bir erkek barınan; iltica talebinde bulunabileceği bir ülkeye gitmek istediğini ancak burada da iltica talebinde bulunabileceğini öğrendiğini, iltica hakkı konusunda burada kendilerinin bilgilendirildiğini, memleketinde inşaat firmasında yönetici olduğunu, Taliban'ın eziyetinden kaçtığını, Edirne'deki Merkez ile burası kıyaslandığında Edirne'nin görsel olarak daha güzel olmasına rağmen burada özgürlüğün daha fazla olduğunu ve yetkililerle daha fazla görüşebilme imkânına sahip olduklarını,

- Dominikli bir kadın barınan; kantinden özel ihtiyaçlarını karşılayabildiklerini, ihtiyaçları olan parayı ailelerinden istediklerini, görevli eşliğinde bankaya gidip çekebildiklerini, asıl amaçlarının çalışmak olduğunu, Merkezi hijyen açısından olumlu bulmadıklarını,

- Burmalı bir erkek çocuğu; Yunanistan'a gitmek istediğini, buradan bir şikayeti olmadığını, yönetimden memnun olduklarını, yetkililerin ilgisinin kendisine çocukluğunu ve baba şefkatini hatırlattığını, yaşının küçük olmasından dolayı herkesin kendisine kardeş gibi davrandığını,

ifade etmişlerdir.

c) İstanbul İli Kumkapı Geri Gönderme Merkezi

ca) Geri Gönderme Merkezi Hakkında Bilgilendirme

Komisyonumuz İstanbul İli Kumkapı Geri Gönderme Merkezindeki incelemesinden önce İl Emniyet Müdür yardımcısı Hüseyin PUTUR ve Komiser Esen YILDIRIM'dan bilgi almıştır. Edinilen bilgilere göre;

- Yabancılar Şube Müdürlüğü bünyesinde; ikamet, vatandaşlık, sığınma, iltica, sınır dışı işlemleri ile geri gönderme merkezindeki barınma hizmetleri yürütülmektedir.

- Geri gönderme merkezinin profiline bakıldığında daha çok yasa dışı göçmenlerden oluştuğu görülmektedir.

- Misafirhanenin barındırabileceği kişi sayısı 100'ü kadın, 200'ü erkek olmak üzere toplam 300'dür. Burada ülkemizde bulundukları esnada suça karışan, ülkemize illegal yollardan giriş-çıkış yapan/yapmaya çalışan, vize ve ikamet süresi ihlalinde bulunan, izinsiz çalışan yabancı uyruklu şahıslar sınır dışı işlemleri için bekletilmektedir.

- Bina, 2007 yılından itibaren geri gönderme merkezi olarak kullanılmaktadır.

- Geri gönderme merkezine yaklaşık 40 farklı ülkeden günlük ortalama 30 ila 40 yabancı teslim edilmekte ve yine günde 30 ila 40 yabancının sınır dışı işlemleri yapılmaktadır.

- Yakalanan yasa dışı göçmenlerden üzerlerinde pasaportu olmayanların konsoloslukları ile irtibata geçilerek belge temin etmek suretiyle ülkelerine çıkışları

sağlanmaktadır. Kişinin maddi imkânı varsa kendi imkânları ile uçak bileti alınmakta; ancak yoksa uçak biletleri İkmal Şube Müdürlüğü ve Genel Müdürlük ile yapılan yazışmalar neticesinde devletimizce karşılanmaktadır.

- Gün içerisinde sabah ve akşam devlet bütçesinden, öğlen ise Zeytinburnu Belediyesi Aşevinden karşılanmak üzere 3 öğün yemek verilmekte olup, haftanın her günü 24 saat sıcak su imkanı sunulmaktadır.

- İl sağlık müdürlüğü tarafından Merkeze gönderilen doktor, haftada bir gün gelip sağlık sorunları olanları muayene etmektedir. Doktorun gelmediği günlerde hastalananlar ise Haseki Hastanesine götürülmekte, acil hastalar için ambulans hizmeti sunulmaktadır. İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı aracılığıyla haftanın bir günü Merkeze gelen psikolog, sadece kadınlara psikolojik yardımda bulunmaktadır. Merkezde kadınlara yönelik kişisel hijyen malzemeleri ile tüm kalanlara yönelik temizlik malzemeleri ücretsiz verilmektedir. Ayrıca kıyafeti bulunmayanlara kıyafet yardımı yapılmaktadır. Özellikle Pakistan, Afganistan ve Bangladeş'ten gelenlerin yıpranan giysileri yenileriyle değiştirilmektedir. Merkezde kalan çocuklara oyuncak ve günlük süt verilmektedir.

- Merkezin konumunun kaçmaya müsait olması nedeniyle sadece haftada 1 gün (özellikle Pazar günü) havanın müsait olduğu zamanlarda, barınanlar bahçede havalandırmaya çıkarılmaktadır. Çocuklar ise istedikleri zaman havalandırmaya çıkabilmektedir.

- Merkezde bulunan yasa dışı göçmenlerin boş zamanlarını değerlendirmeleri ve bir meslek öğrenebilmeleri için bir takım sosyal faaliyetler sunulmaktadır. Bu kapsamda; geri gönderme merkezindeki spor aletleriyle spor yapma imkanının sağlanmasının yanı sıra İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları'na (İSMEK) Merkeze gönderilen hoca tarafından verilen takı kurslarına da katılım sağlanmaktadır. Merkezde ibadethane de bulunmaktadır.

- İltica erişiminin kolaylaştırılmasından dolayı son yıllarda sınır dışı edilme sayısının düştüğü, sığınma talebinde bulunanların sayılarının ise arttığı görülmektedir.

- Sınır dışı edilenlerin uyruklarına bakıldığında ön sıralarda; Afganistan, Azerbaycan, Irak, İran, Moldova, Pakistan ve Özbekistan'ın yer aldığı görülmektedir.

- Sınır dışı edilme nedenlerinin başında bulaşıcı hastalık taşıma, illegal giriş, izinsiz çalışma yer almaktadır.

- 2010 yılı içerisinde İçişleri Bakanlığınca yayımlanan Genelgeye paralel olarak, geri gönderme merkezine gelenlere kendisinin anladığı dilde buraya neden alındığı, hangi haklara sahip olduğu, burada neleri yapmasının yasak olduğu gibi konularda bilgilerin yer aldığı bir bilgilendirme formu verilmektedir. Bu bilgilendirme formu yaklaşık 40 ila 50 dilde hazırlanmıştır.

- Ayrıca Merkezde herhangi bir suç nedeniyle yakalanıp sınır dışı işlemleri yapılan kadar tutulanlar da yer almaktadır. Ancak bu kişiler suç türüne göre bir ayırım yapılmadan koğuşlarda barındırılmaktadır.

- Yakalananların işlemlerinin yapılacağı süreçte Merkezde barındırılmaları için 3'er aylık olurlar alınmakta; ancak ortalama 10 günde işlemlerin gerçekleştirilip kişilerin sınır dışı edilmesi sağlanmaya çalışılmaktadır. İnceleme tarihinde 4-5 aydır kalan Kazaklar olduğu, bunların ülkelerinde terörist olarak algılandığı için uluslararası

sözleşmeler çerçevesinde ülkelerine gönderilemediği, Gürcistan'a gönderildiği; ama Gürcistan'ın da kabul etmemesi sonucu Türkiye'ye geri geldikleri belirtilmiştir.

- Merkeze ilk defa gelen 3 Pakistanlının el ve ayak parmaklarının soğuktan kangren olduğunun teşhis edildiği, doktorun kesilmesi gerektiğini söylediği, ancak tedaviyi kabul etmedikleri, bunun sebebi olarak da buraya çalışmak için geldiklerini elleri ve ayaklarının kesilmesi halinde çocuklarına yük olacaklarını söyledikleri, ülkelerine geri gönderilmeyi istemeleri üzerine geri gönderildikleri belirtildi ve Merkezde duygu yüklü olaylarla karşılaşıldığının, yapılan işin bu yönden kolay olmadığının üzerinde duruldu.

cb) Geri Gönderme Merkezinde Yapılan Gözlemler

İnceleme sırasında Merkezde 291'i erkek, 97'si kadın, 7'si çocuk olmak üzere toplam 325 kişinin bulunduğu bilgisi edinildi.

Geri gönderme merkezinin inceleme yapılan diğer iki merkezin aksine şehir merkezinde olduğu görüldü.

Merkezde erkek ve kadınların koğuşlarının ayrı bloklarda olduğu, koğuşların ayrı ayrı odaları içerdiği ve odalardaki ranza sayılarının değiştiği gözlemlendi. Koğuşlarda bulunan tuvalet ve banyoların hijyen açısından yetersiz durumda olduğu kanaatine varıldı.

Merkezde sığınmacıların hemen hemen her istediklerini bulabilecekleri büyük bir kantin olduğu, kantinde masa ve sandalyelerin yer aldığı, ayrıca koğuşların önünde yiyecek ve temel ihtiyaçların satıldığı stantlar olduğu görüldü.

Merkezde her zaman bulunan bir sağlık görevlisinin olmadığı, sağlık hizmetlerinin sadece haftada bir kez gelen doktor eliyle yürütüldüğü bilgisi verildi.

İhtiyacı olanlara bedava verilecek kıyafetlerin toplandığı bir oda bulunduğu ve bu kıyafetlerin Merkeze yapılan bağışlar sayesinde toplandığı bilgisi edinildi. Yine Merkezde yasa dışı göçmenlerin özel eşyalarını emanete bırakabilecekleri emanet odalarının bulunduğu görüldü.

Merkezde barınanların boş zamanlarını geçirebilecekleri faaliyet odasında İSMEK'ten gelen hocalarca haftada 3 gün çeşitli kurslar verildiği belirtildi.

Merkezde çocukların günün her anında istedikleri zaman gelip oynayabilecekleri oyun odaları bulunmakta olup odalarda çeşitli oyuncaklar ile aktivite imkanları bulunduğu görüldü.

Merkezde hem televizyon odası hem de yemek odası şeklinde kullanılmak üzere ayrılmış odalarda kişilerin sohbet etmekte oldukları ve iyi vakit geçirdikleri görüldü. Burada bulunan televizyonların son teknoloji ve büyük ekranlı oluşu dikkat çekti.

Koğuşların birbirinden demir parmaklıklarla ayrıldıkları; ancak demir parmaklıkların kişilerin hareket imkanını engellemediği görüldü. Merkezde bulunan yasa dışı göçmenlerin serbestçe Merkez içinde dolaşabildikleri ve koğuşların koridorunda bulunan spor aletlerinde spor yapabildikleri gözlemlendi.

Merkezde kalanların dışarı ile bağlantı kurabilecekleri telefonların olduğu ve bunların koğuş koridorlarında konuşlandırıldığına şahit olundu.

cc) Yasa dışı Göçmenlerle Yapılan Görüşmeler

-Merkezde kalan Azeri bir kadın; eşinin Türk olduğunu ve resmi nikahlarının bulunmasına rağmen kendisinin ikamet izni işlemlerinin eksik olmasından dolayı burada alıkonulduğunu, eşinin ise ikamet izni işlemlerini yapmak üzere girişimlerde bulunduğunu ancak işlemlerin yavaş yürüdüğünü,

-Özbek bir kadın, ülkesindeki iş imkanlarının zayıf olmasından dolayı İstanbul'a çalışmak üzere geldiğini, ancak vize süresinin dolmasından dolayı kaçak durumuna düştüğünü ve kimlik kontrolü esnasında bu durumun tespit edilerek buraya getirildiğini,

-Ahıska Türk'ü olduğunu söyleyen bir kişi ikamet izni için gerekli makamlara başvurduğunu ancak işlemlerin yavaş işlemesinden dolayı işlemlerinin zamanında sonuçlandırılmadığını ve genel olarak da Merkez'in sağladığı barınma imkanlarından memnun kaldığını,

-İstanbul'un çeşitli semtlerinde kalan Çeçen temsilciler ile yapılan görüşmelerde ise; pasaport süresi dolanların pasaport sürelerini fiili imkansızlıklardan dolayı uzatamadıkları, böylece ikamet tezkeresi sürelerini de uzatma imkanları olmadığı, savaştan etkilenen çoğu Çeçenin eksik evraklarından dolayı kendi konsolosluklarına başvuru yapamadığı, başvuru yapsa bile gerekli evrakları temin edemediği, bazı durumlarda ise haklarında soruşturma ve kovuşturma yapılması tehlikesine karşı hiçbir zaman konsolosluklara başvuru yapamadıkları, bu durumlar karşısında Türk makamlarından gerekli anlayışın gösterilmesini beklediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca ilk geldikleri zamandan bu tarafa kendilerine sağlanan imkan ve fırsatlardan dolayı Türk makamlarına minnettar olduklarını ancak bazı Çeçenlerin halen Avrupa'ya gitme istemlerinin bulunduğunu da,

ifade etmişlerdir.

VI. DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

- Edirne İli Geri Gönderme Merkezi ile ilgili olarak;

1- Merkezin henüz iki aydır hizmet vermesinden dolayı mimarisi ve tesisleri oldukça yeni ve modern bulunmuştur.

2- Merkezde bulunan yasa dışı göçmenler ile gerek koğuş ziyaretlerinde gerekse de yemekhanede yapılan görüşmelerde, yasa dışı göçmenlerin psikolojik olarak sıkıntılı ve mutsuz olduklarına şahit olunmuştur. Bu duruma Merkezde boş vakitlerini geçirebilecekleri ve serbestçe dolaşabilecekleri faaliyet alanlarının çok sınırlı olması ve inceleme sırasında koğuşlarında kilitli tutulmalarının neden olduğu düşünülmektedir. Buradan hareketle Merkezde atıl durumda bulunan faaliyet odalarının değerlendirilerek hizmete açılması, Merkezin bahçesine barınanların egzersiz yapabilecekleri spor aletlerinin konulması ve spor müsabakalarının düzenlenebileceği alanların oluşturulması gerekmektedir.

3- Yetkililerle yapılan görüşmelerde Merkezde barınan yasa dışı göçmenlerin yeterince havalandırmaya çıkarılıp çıkarılmadıkları konusunda kesin bir kanaat oluşamamıştır. Kimi yetkililer kaçma tehlikesine karşı kişilerin çok fazla havalandırmaya çıkarılmadığını, kimileri ise istediklerinde çıkabildiklerini söylemişlerdir. Bu kapsamda Merkezde barınanların kaçma tehlikesine karşı etrafta gerekli güvenlik önlemlerinin

alınarak gün içerisinde diledikleri zaman havalandırmaya çıkmalarına imkân tanınmalı ve odalarında gün boyu kilitli tutulma uygulamasına son verilmelidir.

4- Merkezde gelen yasa dışı göçmenlere içinde bulundukları durumu açıklayacak, haklarını anlatacak, Merkezde uymaları gerekecek kuralları içerecek şekilde hazırlanan bilgilendirme broşürleri verilmelidir. Bu broşürler ilgilinin anlayacağı şekilde ve tüm dillerde hazırlanmalıdır.

5- Merkezde bulunan aile koğuşlarının, kadınlara ayrılan koğuşlarla yan yana olması sebebiyle ailelere tahsis edilemediği görülmüştür. Mimari açıdan yapılacak düzenlemelerle aile koğuşları ile kadınlara ayrılan koğuşlar arasında geçişin engellenerek aile koğuşlarının amacına uygun olarak tahsis edilmesi sağlanmalıdır.

6- Merkezde yer alan ve kısa bir süre önce bir yasa dışı göçmen tarafından yakılan bir odanın ziyaretinde, odada yangın söndürme tesisatı bulunduğu; ancak yangın esnasında çalışmadığı bilgisi edinilmiştir. Merkezin yeni olmasına rağmen yaşanan bu aksaklıkların bir an önce giderilmesi ve tesisata ilişkin rutin kontrollerin yapılması gerekmektedir.

- Kırklareli İli Gazi Osman Paşa Sınır Dışı İşlemleri ve Geri Gönderme Merkezi ile ilgili olarak;

1- Merkezin şehir merkezi dışında ormanlık bir arazide konuşlandığı ve barınma yerlerinin çevresinin çitlerle çevrili olduğu görülmüştür. Merkezin bulunduğu yer doğa ile iç içe olması açısından oldukça iç açıcı bulunmuştur.

2- Merkezde bulunan barınma yerleri fiziki açıdan oldukça bakımsız ve eski bulunmuş, bu yerlerin hijyen koşulları açısından iyi durumda olmadıkları görülmüştür. Özellikle erkeklere ayrılan koğuşların duvarlarının yıllardır boyanmadığı, çarşaflarının günlerdir değiştirilmediği, tuvalet ve banyolarının temiz olmadığı görülmüştür. Bu minvalde en azından koğuşların duvarlarının belirli aralıklarla boyanması gerektiği düşünülmektedir. Yasa dışı göçmenlere, Merkeze geldiklerinde temizlik malzemesi olarak sadece sabun verildiği, diğer ihtiyaçların ise kantinden para ile karşılandığı bilgisi edinilmiştir. Ancak bu durumun hijyen açısından sıkıntılar yarattığı düşünülmektedir. Bu nedenle deterjan, çamaşır suyu, tuvalet kağıdı vb. temizlik malzemelerinin kişilere ücretsiz verilmesi, sağlıklı ve temiz bir ortamda yaşamak için zorunluluk arz etmektedir. Banyolarda yer alan duşlarda olmayan duş başlıklarının acilen takılması ve bozuk olan tuvaletlerin ise en kısa sürede onarılması gerekmektedir. Ayrıca kıyafeti olmayan kişilere kıyafet yardımı yapılmalı, çarşaf ve havlular belirli aralıklarla değiştirilmeli ve yıkanmalıdır. Bunların yanı sıra Merkezde yaşanan temizlik sorunun aşılması amacıyla ortak kullanım alanlarının temizlik ihtiyacının dışarıdan hizmet satın alınması suretiyle giderilmesi düşünülebilir.

3-Merkaz, oldukça eski bir geçmişe sahip olduğundan su, kanalizasyon ve ısınma altyapısında yaşanan sıkıntıların acil olarak giderilmesi gerekmektedir.

4-Haftanın 3 günü saat 11:00 ile 17:00 arasında verilen sıcak suyun haftanın her günü en azından belirli saatlerde verilmesi yasa dışı göçmenlerin sağlıklı bir ortamda yaşam sürmesine yardımcı olacaktır.

5- Merkezin fiziki koşullarındaki eksikliklere rağmen Merkezde barınan yasa dışı göçmenlerin oldukça mutlu ve memnun oldukları gözlemlenmiştir. Bu durum;

Merkezin yer aldığı ormanlık alanın barınanların psikolojileri üzerindeki olumlu etkisine, serbestçe havalandırmaya çıkabilmelerine, boş zamanlarını geçirebilecekleri faaliyetlerde bulunmalarına ve kapalı bir ortamda kendi istek ve arzuları dışında tutulmalarına bağlanmaktadır.

6- Görüşmelerde bulunulan yasa dışı göçmenler, Merkezde görevli personelin kendilerine karşı tutumundan son derece memnun olduklarını belirtmişlerdir. Merkezde bulunanların özgürlüklerinin kısıtlanmaması, personel ile iletişimlerinin olumlu olması, hakları konusunda her türlü bilgilendirmenin yapılması ve bunlar sonucunda yasa dışı göçmenlerin bizleri güler yüzle ve sevecenlikle karşılaması Heyetimiz tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

7- Merkezdeki fiziki eksikliklerin en kısa zamanda tamamlanması halinde insani yönlerden de olumlu bulunan Merkezin yasa dışı göçmenlerin barındırılması için ideal bir ortam olduğu düşünülmektedir.

- İstanbul İli Kumkapı Geri Gönderme Merkezi ile ilgili olarak;

1- Merkezin şehir merkezinde, Kumkapı'nın ara sokaklarında oldukça dar bir alanda yer aldığı görülmüştür. Merkezde herhangi bir suç şüphesiyle yakalanıp sınır dışı edilene kadar tutulan kişiler barındırıldığından ve bu kişilerin havalandırmaya çıkarılması halinde kaçma şüphesi olacağından dolayı yasa dışı göçmenlerin havalandırılma imkanı sunulmayan bir yerde barındırılması uygun görülmemiştir. Bu itibarla Merkezin şehir dışında daha sakin ve geniş bir alana taşınmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

2- Merkezde bulunan suç şüphelisi yasa dışı göçmenlerin şüphe altında oldukları suçun türüne bakılmadan ve bir farklılaştırmaya gidilmeden aynı koşullara yerleştirildikleri görülmüştür; ancak suçların kategorize edilerek kişilerin koşullara yerleştirilmesi ceza hukukunun temel gereklerindendir. Böylece çalışma izni olmadığı gerekçesiyle yakalanan kişi ile uyuşturucu kaçakçılığı veya adam öldürme şüphesiyle yakalanan kişi aynı yerde barınmamış olacak ve suç türü itibarıyla Merkezde bir sınıflandırma yapılmış olacaktır.

3- Merkezde yer alan yasa dışı göçmenlerin gerek Merkezin konumu gerek personel eksikliği nedeniyle sadece haftanın bir günü kısa sürelerle havalandırmaya çıkarıldığı bilgisi edinilmiştir. Geri gönderme merkezinin yasa dışı göçmenler için hapisaneden farksız hale gelmemesi için en temel hakları olan yaşama hakkının bir uzantısı niteliğindeki bu haktan haftanın her günü diledikleri zaman yararlanmaları sağlanmalıdır. Bunun için Merkezde bulunan personel sayısının artırılması ve yasa dışı göçmenlerin kaçmalarını önleyici mekanizmaların geliştirilmesi, gerekirse Merkezin şehir dışında daha sakin ve geniş bir alana taşınması uygun olacaktır.

4- Merkezin sağlık biriminde haftada bir gün hizmet veren doktor aracılığıyla sağlık hizmetleri verildiği bilgisi edinilmiştir. Bunun yasa dışı göçmenlerin sağlık sorunlarını çözmede yetersiz olduğu düşünülmekte olup, en azından Kırklareli ve İstanbul'da yer alan geri gönderme merkezlerindeki gibi haftanın her günü acil durumlarda müdahale edecek bir sağlık görevlisinin görevlendirilmesinin gerektiği düşünülmektedir.

5- Merkez içerisinde bulunan yasa dışı göçmenlerin belli sınırlar içerisinde serbestçe dolaşabildikleri görülmüştür. Yasa dışı göçmenlerin boş zamanlarını

geçirebilecekleri faaliyet odalarında çeşitli kursların verilmesi, kadınlara psikolog aracılığıyla psikolojik yardımı sağlanması, Merkezde barınanların egzersiz yapmalarını sağlayacak spor aletlerinin olması, çocuklara yönelik olarak oyun odalarının bulunması, çocuklara süt ve oyuncak temin edilmesi, kıyafeti olmayanlara kıyafet yardımı yapılması, yasa dışı göçmenlere haklarının ve Merkez kurallarının yer aldığı kendi dillerinde bilgilendirme broşürlerinin verilmesi gibi imkânlar Heyetimizce memnuniyet verici bulunmuştur.

- Genel olarak;

1- Yasa dışı göçmenlerin sınır dışı edilene kadar barındırıldığı geri gönderme merkezlerinin yönetim ve kontrolü, Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Ancak Emniyet Genel Müdürlüğü'nün asıl uğraş alanı ve görevi, önleyici ve koruyucu niteliği ağır basan suç ve suçlularla mücadeledir. Bu nedenle geri gönderme merkezlerinin yönetim ve kontrolünün İçişleri Bakanlığı bünyesinde kurulacak olan Göç ve İltica Genel Müdürlüğü tarafından yapılması uygun olacaktır. Bu kapsamda sınır dışı işlemlerinin iltica, sığınma ve göç konusunda eğitim almış personel tarafından yürütülmesi bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. TBMM Genel Kurulunda bulunan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Tasarısı ile de geri gönderme merkezlerinin İçişleri Bakanlığı tarafından işletileceği belirtilmektedir.

2- Geri gönderme merkezlerinde bulunan yasa dışı göçmenlere ne tür muameleler uygulanacağı ve geri gönderme merkezlerinin işleyişi hakkında tüm geri gönderme merkezlerinde yeknesaklığı sağlayacak bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durum geri gönderme merkezlerinde farklı uygulamalara neden olduğundan bu konuda bir düzenleyici işlem niteliğinde hukuki metin hazırlanması gerekmektedir. Nitekim Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Tasarısında da "Geri gönderme merkezlerinin kurulması, işletilmesi, devri, denetimi ve sınır dışı edilmek amacıyla idari gözetimde bulunan yabancıların geri gönderme merkezlerine nakil işlemleriyle ilgili usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir." hükmü yer almaktadır.

3- Ülkemize gelen yasa dışı göçmenlerin geldikleri ülkeye iadesi veya ülkemizden başka bir ülkeye yasa dışı geçiş yapan yasadışı göçmenlerin ülkemize kabulü prosedürünü yasal bir zemine oturtmak amacıyla daha çok göç veren Doğu ve Afrika ülkeleriyle geri kabul anlaşmaları yapılmalıdır. Bu kapsamda İçişleri ve Dışişleri Bakanlığının koordineli bir şekilde çalışmalar yürütmesi icap etmektedir.

4- Geri gönderme merkezlerinde bulunan yasa dışı göçmenlerin sayısı, uyrukları ve haklarında yapılan işlemlere (sınır dışı, iltica başvurusu vb.) ilişkin oransal verilerin düzenli olarak tutulması ve herkesin erişimine açık bir şekilde belli periyotlarla yayınlanması gerekmektedir.

5- Sivil toplum örgütleri temsilcilerine, avukatlara geri gönderme merkezlerine giriş ve bilgi talebi hususunda yardımcı olunması gerektiği düşünülmektedir. Sivil toplum örgütlerinin geri gönderme merkezi idaresi ile koordineli bir şekilde çalışmalarına imkân tanınmalıdır. Sivil toplum örgütlerinin fikir üretmenin yanı sıra düzenleyecekleri yardım kampanyalarıyla da geri gönderme merkezlerinde barınan yasa dışı göçmenlere yardımda bulunması temenni edilmektedir.

6- Geri gönderme merkezine gelen yasa dışı göçmenlerin uyruklarının tespitinde beyanları esas olduğundan, doğru beyanda bulunup bulunmadıklarının yapılacak mülakatlarda tercümanlar aracılığıyla denetlenmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra yasa dışı göçmenlerle iletişimin sağlanmasında da tercümanların önemi büyüktür. Bu nedenle geri gönderme merkezlerinde farklı dillerden tercümanlar görevlendirilmesi büyük önem arz etmektedir.

7- Ülkemizde uluslararası koruma ve yabancılarla ilgili hususlarda bir kanun bulunmamakta; insan haklarını, milli güvenliği ve uluslararası ilişkileri doğrudan etkileyen bu son derece önemli konu, idari düzenlemeler aracılığıyla yürütülmeye çalışılmaktadır. Bu itibarla kanunla düzenlenmesi gerekirken daha çok ikincil düzenlemelerle yürütülen uluslararası koruma ve yabancılar konusu, kanun ve kanun temelinde hazırlanacak düzenlemelerle yürütülmeli, uluslararası insan hakları standartlarına uyumlu bir uluslararası koruma sistemi hayata geçirilmelidir. Bu bakımdan TBMM Genel Kurulu gündeminde bulunan “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Tasarısı”nın bir an önce kanunlaşmasında fayda bulunmaktadır.

8- Ülkemizin artan ekonomik gücü ülkemize yönelik göç hareketleri için bir çekim unsuru oluştururken, yer aldığı coğrafi bölgede devam eden siyasi istikrarsızlıklar, Türkiye’ye yönelik göçü teşvik eden bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Son döneme kadar göç hareketleri açısından Türkiye daha çok “geçiş ülkesi” konumunda iken, yabancılar tarafından ülkemizin artan ekonomik gücü ve istikrarıyla giderek bir “hedef ülke” olarak görüldüğü ve bu bağlamda ülkemize yönelik göçün artarak devam ettiği bir gerçektir. Bu bakımdan yasa dışı göç ile mücadele konusunda sınır güvenliğinin artırılması büyük önem arz etmektedir.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
24. Dönem 3. Yasama Yılı Faaliyet Raporu



TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Toplantı No : 13

10.10.2012

Konu : Edirne, İstanbul ve Kırklareli İllerinde Bulunan Geri Gönderme Merkezleri Hakkında
İnceleme Raporu

 Başkan Ayhan Sefer ÜSTÜN Sakarya Milletvekili	 Başkanvekili Mehmet Naci BOSTAÇI Amasya Milletvekili	 Başkanvekili Mustafa Sezgin TANRIKULU İstanbul Milletvekili
 Sözcü Yalçın AKDOĞAN Ankara Milletvekili	 Kayseri Yusufl HATACIOĞLU Kayseri Milletvekili	 Mehmet Kerim YILDIZ Ağrı Milletvekili
 Üye Ülker GÜZEL Ankara Milletvekili	 Üye Murat YILDIRIM Çorum Milletvekili	 Üye Oya ERONAT Diyarbakır Milletvekili
 Üye Hamza DAĞ İzmir Milletvekili	 Üye Mehmet METİNER Adıyaman Milletvekili	 Üye Nevzat PAKDİL Kahramanmaraş Milletvekili
 Üye Ahmet Salih DAL Kilis Milletvekili	 Üye Kerim ÖZÜLÜ Konya Milletvekili	 Üye Abdurrahim AKDAĞ Mardin Milletvekili
 Üye İhsan ŞENLER Ordu Milletvekili	 Üye Cemal Yılmaz DEMİR Samsun Milletvekili	 Üye Gülşen ORHAN Van Milletvekili
 Üye Levent GÖK Ankara Milletvekili	 Üye Sinan Aygün BEYİN Ankara Milletvekili	 Üye Refik ERYILMAZ Hatay Milletvekili
 Üye Mahmut TANAL İstanbul Milletvekili	 Üye Hüseyin AYĞÜN Tunceli Milletvekili	 Üye Mustafa ERDEM Ankara Milletvekili
 Üye Atilla KAYA İstanbul Milletvekili	 Üye Ertuğrul KÜRKÇÜ Mersin Milletvekili	



TBMM Tören Salonu Üstü Bakanlıklar - ANKARA
Tel. No : (0312) 420 54 06 Faks: (0312) 420 53 94
E-posta : insanhaklarikom@tbmm.gov.tr

Bilgi için : Kenan ALTAŞ
Tel. No : (0312) 420 53 99

MUHALEFET ŞERHİ

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanlığı'na

Edirne, İstanbul ve Kırklareli İllerinde Bulunan Geri Gönderme Merkezleri Hakkında İnceleme Raporu hakkındaki **muhalafet şerhim** aşağıdaki gibidir.

Bilgilerinize sunarım.



Ertuğrul Kürkçü
Mersin Milletvekili

1. Raporun 7. Sayfasında yeralan; “Merkezde taşkınlık çıkaran, huzur ve sükûnu bozan kişilerin sınırları yataşana kadar geçici olarak bu odalarda tutulduğu bilgisi verilmiştir.” ifadesi ile ilgili olarak, Bu durum adli bir süreç olmadan görevli personel tarafından hüküm koyma işlemidir ve hukuki değildir. İdari personel bir kişinin suçlu olup olmadığına karar veremeyeceği gibi cezalandırma yoluna da adli denetim olmadan asla gidemez. Zaten ihlal merkezi haline gelen GGM lerde bir de teerit odalarının yapılmış olması işkence ve kötü muamelenin uygulanması açısından büyük bir risk taşımaktadır.
2. Raporun değerlendirme ve sonuç bölümünün 1. Maddesi ile ilgili olarak; Geri gönderme merkezleri alı konma yerleridir. Bir alıkonma merkezinin modern olduğunu söylerken yapının fiziki özellikleri değil, insan haklarına standartlarına uygunluğu baz alınmalıdır. Alıkonma yerlerinin mimari yapısının insan hakları standartlarına uygun olup olmadığını incelemek başlı başına bir uzmanlık alanıdır. Raporun ayrıntılarından anlaşıldığı üzere heyette bu konuda uzman herhangi bir kimse yer alamamış yapının modern olduğu tespiti milletvekillerinin şahsi kanaatlerinin ötesine geçmeyen bir tespit niteliğindedir. F tipi ceza evleri örneğinde de görüldüğü üzere fiziki olarak “modern” görünmesine rağmen Türkiye’deki en büyük insan hakkı ihlali alanlarından biri haline gelmiştir.
3. Raporun değerlendirme ve sonuç bölümünün 3.Maddesi ile ilgili olarak; Raporda sıkça kullanılan “yasadışı göçmen” kavramı yanlış bir ifade biçimidir. Bir kişi yasadışı olarak nitelendirilemez. Yasadışı işler yapabilir ama insanın kendisi yasadışı olamaz. Kasıtlı olarak olumsuz bir anlam yükleme, suçla ilişkilendirme amacıyla kullanılan bu tabir komisyonun tarafsız ve bağımsızlığına gölge düşüren bir etkidir. Uluslar arası literatürde de artık düzenli ve düzensiz göç, dolayısıyla düzenli göçmen veya düzensiz göçmen kavramları kullanılmaktadır.

Maddede tasvir edilen alıkonulan kişilerin havalandırmaya çıkarılmadıkları ve sürekli kilit altında tutuldukları durumu açık bir insan hakkı ihlalini tasvir etmektedir. Özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin tutulma koşulları kendi başına işkence ve

kötü muamele olarak tanımlanabilmektedir. Unutulmamalıdır ki geri gönderme merkezlerinde tutulan göçmenlerin yaptıkları başvurular sonucunda Türkiye Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. Maddesini ihlal ettiği gerekçesi ile bir çok kez mahkum edilmiştir.

4. Raporun değerlendirme ve sonuç bölümünün 4.Maddesi ile ilgili olarak; Maddede belirtilen durum alıkonularının neden / ne kadar tutuldukları hakkında anladıkları bir dille bilgilendirilmemektedirler. Bu durum da idarenin kendisi ile ilgili yaptığı işlemle ilgili bilgi veremeyerek açık bir hak ihlaline neden olmaktadır.
5. “Kırklareli İli Gazi Osman Paşa Sınır Dışı İşlemleri ve Geri Gönderme Merkezi ile ilgili olarak” adlı paragrafın 2. Maddesinde yapılan tespitler açıkça işkence ve kötü muamele durumunu tasvir etmektedir. Fiziki koşulları bu kadar kötü olan, ciddi sağlık sorunlarına neden olabilecek bir mekanda zorla alıkonulan göçmenlerin en temel hakları ihlal edilmektedir. Söz konusu koşullarda zorla alıkoyma işlemini yürüten tüm yetkililerle ilgili ivedilikle adli ve idari soruşturmalar başlatılmalıdır. Raporla yer verilen bu vahim durum ciddi bir sorun olmaktan çok duvarlar boyanarak çözülecek küçük bir problemmiş gibi kaleme alınmıştır. Komisyon üyeleri devam eden bir hak ihlaline şahitlik etmişken durumun devamlılığına göz yumarak bu durumun ortagi durumuna düşmüşlerdir.
6. Aynı bölümün 3. Maddesinde; Kanalizasyon, su ve ısınma altyapısı olmayan bir alıkonma merkezinin acilen kapatılması gerekmektedir. İyileştirme önerilerek durumun devamına meşruluk kazandırılmaktadır.
7. Aynı bölümün 5. Maddesinde; Yukarıda tasvir edilen fiziki koşullara sahip bir yerde zorla tutulan insanların mutlu olduklarını belirtmek gerçeklikten uzak bir tespittir. Kırklareli soğuk iklim şartlarına sahip bir coğrafyada yer aldığı bilinmektedir. Dolayısıyla kişin dışarıda uzun süre beklemek imkansızdır. Eğer varsayıldığı gibi havalandırma imkanından yararlandıkları için mutlu iseler kış ve bahar aylarında kapalı mekanda barındırılarak mutsuz bir yaşam sürmelerine neden olmaktadır.
8. Komisyonunda “Genel Olarak” cümlesiyle ifade edilen bölümle ilgili olarak;
 - a) Geri gönderme merkezleri olarak adlandırılan alıkonma merkezlerinin yasal bir statüsünün bulunmadığı, yine tasarı halinde olan bir yasaya referans verilmesi söz konusudur. Türkiye’deki GGM leri yasadışı, hiçbir hukuki metinde kuruluşuna ve işleyişine yer verilmeyen ihlal merkezleridir. Adli süreç olamadan idarenin kararıyla ne kadar süreyle tutulacağını yasal sınırları konulmadan özgürlüklerinden mahrum bırakılmaktadırlar. Bir çok kez AİHM tarafından bu merkezler nedeni ile mahkumiyet kararları verilmiş olsa da Hükümet bu konuda adım atma yoluna gitmemiştir.
 - b)Yapılması önerilen geri kabul anlaşmaları “zincirleme sınırışı” olarak adlandırılan bir sisteme hizmet ettiği için özellikle Türkiye gibi etkin bir uluslar arası koruma sistemi olmayan ülkeler açısından büyük insan hakları ihlali potansiyeli taşımaktadır. Türkiye mülteci kabul etmeyen, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından mülteci olara kabul edilenleri bile zorla sınırışı etmekten çekinmeyen kötü bir sicile sahip bir ülke konumundayken, söz konusu anlaşmaların yapılması korumaya ihtiyacı olanlar açısından büyük bir risk taşımaktadır.

c) Beşinci maddede yer alan avukatların GGM lere girişleri ve bilgi talepler konusunda yardımcı olunması düşünülmektedir cümlesi hukuk devleti niteliğinden uzak bir yapı görüntüsü çizmektedir. Avukatlık kanununda açıkça yer verilmesine rağmen halen idareye bağlı resmi bir kuruma mesleğini icra etmek üzere girmesinin engellenmesi büyük bir hukuksuzluk örneğidir. Ayrıca zorla alıkonulan kişilerin hukuki yardıma erişemediklerinin de açık göstergesidir. Suriye’den gelenler için kurulmuş kamplarda olduğu gibi GGM’ler de şeffaf olmayan bir yönetim anlayışına sahiptir. GGM ler STÖ lere kapalı tutularak oraları birer gizli ihlal merkezi haline getirmektedir.

d) Türkiye’de daha önce “yabancı misafirhanesi” olarak adlandırılan, ismi 2011 yılında “geri gönderme merkezi” olarak değiştirilen, ülkelerine geri gönderilmek üzere özgürlüklerinden mahrum bırakılan göçmenlerin tutulduğu alıkonma merkezlerinde sorunlar devam ediyor. Göçmenler, İçişleri Bakanlığının ve Valiliklerin verdiği idari kararla, süresi belli olmadan kötü koşullar altında tutuluyorlar. Alıkonma kararı her ne kadar cezalandırma amacıyla değil düzensiz göçü engellemek için yapılıyorsa da uzun süreli alıkonmalar cezalandırmaya dönüşmektedir.

e) Geri Gönderme Merkezleri olarak adlandırılan alıkonma yerlerinin hukuki statüsünü düzenleyen bir yasa henüz çıkarılmamıştır. Merkezlerin uygulamasında tüm aşamalarında tek yetki polislerde bulunmaktadır. Helsinki Yurttaşlar Derneği, İnsan Hakları İzleme Örgütü, Uluslararası Af Örgütü gibi insan hakları kurumların raporlarında göre göçmenlerin “insanlık dışı ve aşağılayıcı koşullarda tutulduklarına” dair bilgilere yer verilmiştir.

f) Komisyon raporunda görüşülen kişilerin hangi kriterlere göre ve nasıl belirlendiği ile ilgili net bir bilgi bulunmamaktadır. görüşme yapılan kişilerin özellikleri (cinsiyet, yaş, din, mezhep, geldikleri ülke vs.), görüşmelerinin nerede yapıldığı, görüşmeler yapılırken yanlarında kamu görevlilerinin olup olmadığı, hangi dilde görüşmeler yapıldığı, görüşme yapılan kişilerin nasıl tespit edildiği, tespit ve davetin kimin tarafından yapıldığı gibi önemli konularda yeterince açıklayıcı bilgi içermemektedir. Komisyonun genel çalışma tarzında büyük eksikler mevcuttur. Önceden tüm kamu yetkilileri bilgilendirilerek hazırlık yapmaları sağlanıyor. Görüşülecek kişilerin polis tarafından belirlenip belirlenmediği, görüşmelerin alıkonma merkezleri binalarında gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği araştırmanın seyrini değiştiren etkenlerdir.

g) Raporda yasal alt yapı sağlanıp fiziki koşulları iyileştirilinceye kadar faaliyet halinde olan tüm yasadışı GGM lerin kapatılması önerilmelidir. Bu kötü koşullara sahip yasadışı gözaltı merkezlerin faaliyette olduğu her gün Türkiye’nin insan onuruna yakışan bir muameleyi göçmenlerden esirgediğinin ve her gün insan haklarını yeniden ihlal ettiğinin açık göstergesi olacaktır.

EK-8

**ÜLKEMİZE SIĞINAN SURIYE VATANDAŞLARININ BARINDIKLARI ÇADIRKENTLER
HAKKINDA İNCELEME RAPORU -2-**

I. BAŞLANGIÇ

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 8 Aralık 2011 tarihli 4'üncü toplantısında, Türkiye'de bulunan mülteciler, sığınmacılar ve yasadışı göçmenlerin sorunlarına ilişkin incelemelerde bulunmak üzere bir Alt Komisyon kurmuştur. Alt Komisyon, Suriye Arap Cumhuriyetinde meydana gelen olaylar sonucu yaşanan insan hakkı ihlalleri nedeniyle Türkiye'ye sığınan Suriye vatandaşlarının Hatay ilinde misafir edildiği konaklama merkezlerinde inceleme yapma kararı almıştır.

3-5 Eylül 2012 tarihlerinde yapılan incelemeye, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı ve Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer ÜSTÜN, Alt Komisyon üyeleri Samsun Milletvekili ve Alt Komisyon Başkanı Cemal Yılmaz DEMİR, Konya Milletvekili Kerim ÖZKUL ve İstanbul Milletvekili Atila KAYA katılmış; ayrıca Yasama Uzmanı Kenan ALTAŞ ve Fazlı PEHLİVAN Alt Komisyona eşlik etmiştir.

II. İNCELEMENİN KONUSU VE AMACI

1. Büyük insanlık dramlarına sahne olan göç ve sığınma vakalarında güvenlik ve diğer insani ihtiyaçların öncelikle giderilmesi hedeflenmekte bu bakımdan bu vakalar insan hakları ekseninde ve insani açıdan değerlendirilmektedir. Bu itibarla göç ve sığınma olgusu öncelikle içinde bir insanlık dramını içeren topraksız, evsiz, barksız ve gelecek umudu olmayan insanların oluşturduğu bir vakia olarak nitelendirilmekte ve bu vakia insan hakları temelinde insani açıdan ele alınıp irdelenmektedir.

Dünya üzerinde göçmenlerin ve sığınmacıların insani olmayan kötü şartlarda barındırıldığı görülmektedir. Bu tür kötü durumların ülkemizde de yaşanmaması ve göç ve sığınma vakalarının insan hakları temelinde insani açıdan ele alınıp irdelenmesi için Türkiye'de bulunan mülteciler, sığınmacılar ve yasadışı göçmenlerin sorunlarına ilişkin incelemelerde bulunmak üzere bir Alt Komisyon kurulmuştur. Alt Komisyon kurulduğu tarihten bu zamana kadar Türkiye'de bulunan yasa dışı göçmenlerin, ülkemizin taraf olduğu ve mükellefiyet altına girdiği uluslararası anlaşmalarla sağlanmış olan asgari haklarını kullanmalarına imkan sağlanıp sağlanmadığını tespit etmek ve bu konuda hak ihlallerinin yaşanmaması için nelerin yapılması gerektiğini belirlemek amacıyla Hatay, Sakarya, Edirne, Kırklareli ve İstanbul illerinde incelemelerde bulunmuştur. Söz konusu Alt Komisyonun yasama dönemi boyunca faaliyetlerine devam etmesi planlanmaktadır.

Ayrıca Komisyonumuz halen Genel Kurul gündeminde yasalaşmayı bekleyen "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanun Tasarısı"nı gündemine alıp görüşmüştür. Tasarının çağdaş, insan haklarına saygılı, uluslararası standartları karşılayan ve "kendisine sığınanı iade etmeme ilkesine" uygun şekilde kanunlaşması için her türlü katkısı sunmuştur.

2. İncelemenin konusunu, ülkemize sığınan Suriye vatandaşlarının barındırıldığı Hatay ili Apaydın Konaklama Merkezinde askeri eğitim verildiği, bu eğitimi alan sığınmacıların ise Suriye'ye geçerek oradaki birtakım faaliyetlere iştirak ettiği

yönündeki iddialar ile genel olarak Suriyeli sığınmacıların bölgede asayiş bozucu davranışlarda bulundukları iddiası oluşturmuştur. Öncelikle bu iddiaların ileri sürüldüğü Konaklama Merkezinde incelemelerde bulunmak amaçlanmış, ancak daha önceden Alt Komisyonumuz tarafından bazı Konaklama Merkezlerinde incelemelerde bulunulduğu için, Alt Komisyon Heyetinin belirleyeceği diğer Konaklama Merkezlerinde inceleme de hedeflenmiştir.

III. İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM

Geçici koruma statüsünde Hatay İli Apaydın Konaklama Merkezinde barındırılan Suriye vatandaşlarına ilişkin basında yer alan ve Komisyon üyesi Milletvekillerimizin Komisyona ulaştırmış oldukları çeşitli iddialar ve bilgiler ışığında incelemelerde bulunulmuş ve bu kapsamda değerlendirilmeler yapılmıştır. Bu amaçla, 4 Eylül 2012 tarihinde Apaydın Konaklama Merkezinde, Altınözü Tekel Konaklama Merkezinde ve Yayladağı Yatılı İlköğretim Bölge Okulu Konaklama Merkezinde inceleme gerçekleştirilmiştir.

Alt Komisyon, iddialara ilişkin olarak öncelikle Apaydın Konaklama Merkezinde incelemelerde bulunmuş; daha sonra ise Alt Komisyonun 2012 yılı Ocak ayındaki inceleme ziyaretinde incelemelerde bulunduğu ancak o tarihten bu zamana kadarki gelişme ve iyileştirmeleri yerinde görmek amacıyla Altınözü Tekel Konaklama Merkezinin yanı sıra daha önce incelemelerde bulunulmayan Yayladağı Yatılı İlköğretim Bölge Okulu Konaklama Merkezinde de inceleme gerçekleştirmeyi tercih etmiştir.

İncelemeler sırasında İl Valisi, konaklama merkezlerinden sorumlu Kaymakamlar, kolluk kuvveti amirleri, diğer idari yetkililerle ve konaklama merkezlerinde barınan Suriye vatandaşlarıyla görüşmeler gerçekleştirilmiş, barınma mekanları incelenmiş, çeşitli bilgi ve belgeler edinilmiştir.

IV. İLGİLİ MEVZUAT HÜKÜMLERİ VE YAZILI METİNLER

Uluslararası hukukta ve Türk mevzuatında konu ile ilgili düzenlemeler arasında bulunan Birleşmiş Milletlerin 28 Temmuz 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi, 31 Ocak 1967 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokolü, 11.08.1941 tarihli ve 4104 sayılı Muharip Yabancı Ordu Mensuplarından Türkiye'ye İltica Edenler Hakkında Kanun, 30.11.1994 tarihli ve 22127 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 07.11.1995 tarihli ve 22456 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Muharip Yabancı Ordu Mensuplarından Türkiye'ye Kabul Edilenler Hakkında Yönetmelik ve ilgili diğer yazılı metinler Alt Komisyon çalışmasında esas alınmıştır.

V. İNCELEMELER

1. Genel Bilgi

Suriye Arap Cumhuriyetinde meydana gelen olaylar sonucu insan hakkı ihlalleri yaşanmaya başlamasından sonra insani gerekçelerle geçici olarak ülkemizde misafir edilmek üzere kabul edilen 250 kişilik ilk grup, 29 Nisan 2011 tarihinde Yayladağı İlçesi

Güveççi Köyü bölgesinden giriş yapmıştır. Daha sonraki zamanlarda Suriye Arap Cumhuriyetinde şiddet olaylarının artmasına paralel olarak anılan mevkiden alımlar ile birlikte, Altınözü ve Reyhanlı İlçelerinden de girişler devam etmiştir.

İnceleme tarihi itibarıyla 103058 kişi ülkemize zorunlu sebeplerden dolayı giriş yapmış olup, 15160 kişi Gaziantep İline, 7313 kişi Kilis İline, 30548 kişi Şanlıurfa İline, 7517 kişi Kahramanmaraş İline, 1814 kişi Osmaniye İline, 1130 kişi Adana İline, 2146 kişi Malatya İline sevk edilmiş olup o illerdeki konaklama merkezlerinde misafir edilmektedir. Bu kişilerden 25206'sı ise ülkesine geri dönmüştür.

Hatay'da sığınmacıları ağırlamak üzere Merkez, Altınözü ve Yayladağı ilçelerinde ikiye adet olmak üzere inceleme tarihi itibarıyla toplam 5 adet Konaklama Merkezinde 11068 kişi misafir edilmekte olup bunların yaklaşık yüzde 65 oranındaki kısmını kadın ve çocuklar oluşturmaktadır. Misafir edilen erkek nüfusun yüzde 50 ye yakını da 50 yaşın üzerindedir.

Sınırlarımız ötesinde yaşanan acil durumlardan kaynaklı ateşli silahla yaralanmış 2443 kişiye inceleme tarihi itibarıyla tıbbi müdahalede bulunulmuştur. Gelen sığınmacılardan 163 tanesi çeşitli nedenlerle vefat etmiştir. Bunlardan 128 tanesi ateşli silah yaralanması sonucunda vuku bulmuştur.

4 Eylül 2012 tarihine kadar çeşitli medikal rahatsızlığı olan kişilere 178811 adet poliklinik uygulanmış ve 1747 hasta ameliyat edilmiştir. Ayrıca Adana, Ankara, Gaziantep, İstanbul, Antalya ve Kahramanmaraş illerinde bulunan hastanelere de sevk edilerek tedavileri sağlanmıştır. Konaklama Merkezlerinde toplam 354 doğum (10'u ikiz olmak üzere toplam 364 bebek) gerçekleşmiş olup, 194'ü erkek, 170'i kız çocuğudur.

Konaklama Merkezlerinde bugüne kadar 159 asayiş olayı meydana gelmiş, 388 kişi hakkında adli işlem yapılmıştır. Bunların çoğu sığınmacıların kendi aralarından doğan sürtüşmelerden kaynaklanmıştır.

Apaydın Konaklama Merkezinde Suriye silahlı kuvvetleri ile emniyet teşkilatına mensup asker ve polisin yanı sıra yüksek bürokratlarda misafir edilmekte olup bunların sayısı 300 civarındadır. Bu kişiler aileleri ile birlikte kalmakta olup bu nedenle toplamda misafir edilen kişilerin sayısı 2764 tür. Bunlardan 18 yaşın üstünde (+18) 628 erkek, 18 yaşın üstünde (+18) 702 kadın, 18 yaşın altında (-18) 786 erkek çocuk ve 18 yaşın altında (-18) 648 kız çocuk misafir edilmektedir. Bu bakımdan demografik olarak bu Konaklama merkezinin diğer konaklama merkezlerinden farklı bir yanı bulunmamaktadır.

Apaydın Konaklama Merkezi daha önce mera ve otlak olarak kullanılan 130 bin metrekarelik bir alana kurulmuş, bu alanın yaklaşık 40 bin metrekaresi idari iş ve işlemlerin yürütülmesi amacıyla yöneticilerin ihtiyaçlarının giderilmesine ayrılmış, geri kalan 90 bin metrekare ise sığınmacıların barındırılmasına tahsis edilmiştir. İdari iş ve işlemlerin yürütülmesi amacıyla ayrılan yerde Altınözü Kaymakamlığı'na, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığına, Kızılay'a ve güvenliğin sağlanması açısından kolluk kuvvetlerine yer tahsis edilmiştir. Ayrıca bu alanda acil durum ve vakalar için ambulans ve itfaiye her an hazır bulundurulmaktadır.

Altınözü Tekel Konaklama Merkezinde 18 yaşın üstünde (+18) 551 erkek, 18 yaşın üstünde (+18) 230 kadın, 18 yaşın altında (-18) 249 erkek çocuk ve 18 yaşın altında (-18) 196 kız çocuk olmak üzere toplam 1226 kişi misafir edilmektedir.

Yayladağı Yatılı İlköğretim Bölge Okulu Konaklama Merkezinde ise 18 yaşın üstünde (+18) 797 erkek, 18 yaşın üstünde (+18) 814 kadın, 18 yaşın altında (-18) 654 erkek çocuk ve 18 yaşın altında (-18) 585 kız çocuk olmak üzere toplam 2850 kişi misafir edilmektedir.

29.5.2009 tarihinde kurulan Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) afet ve acil durumlar halinde diğer kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonun sağlanması ile görevlendirilmiştir. Bu bakımdan Suriye’den ülkemize yönelik kitlesel bir nüfus hareketinin sevk ve idaresinden sorumlu AFAD’ın koordinasyonunda; İçişleri, Dışişleri, Sağlık, Milli Eğitim, Gıda, Tarım ve Hayvancılık, Gümrük ve Ticaret, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme, Çevre ve Şehircilik ve Maliye Bakanlıkları, Genelkurmay Başkanlığı, Hatay Valiliği, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Kızılay ortak çalışmalar yürütmektedir.

2. Konaklama Merkezlerinde Kalan Sığınmacılara Sağlanan İmkanlar

Konaklama Merkezlerinde sağlanan alt yapı imkanları sonucunda verilen hizmetler: Sondaj kuyusu ile su imkânı sağlanmış, içme ve kullanma suyu çeşmelerinin çadırkent alanlarına kurulması için 7100 metre su şebekesi döşenmiş, ayaklı seyyar depo ile basınçlı su imkânı sağlanmış, 4476 metre kanalizasyon şebekesi döşenmiş, çadırkent içi yolların bir kısmı asfaltlanmış bir kısmına ise parke taşı döşenmiş, sabit ve seyyar banyo ve tuvaletler kurulmuş, her çadırdaki elektrik kullanma imkânı sağlanmış, buzdolabı ve aydınlatma ekipmanları temin edilmiş, konaklama merkezleri içinde ses düzeni için hoparlör sistemi kurulmuş, sığınmacıların görüşme ve haberleşme ihtiyaçlarının giderilmesi için ankesörlü telefon kulüpleri kurulmuş, 24 saat hizmet veren çay-kahve makineleri temin edilmiş, sıcak hava koşullarından dolayı soğuk su dolapları kurulmuş, soğuk su termosu sağlanmış, sosyal ve kültürel aktivitelerin gerçekleştirilmesine yönelik televizyon salonları kurulmuş, oturma bankları ve gölgelikler yapılmış, her çadıra sandalye veya tabure verilmiş, sandalye ve masa ile yemekhane düzeni sağlanmış, çocuk parkları, açık hava sinema sistemleri, bazı konaklama merkezlerinde futbol, basketbol, voleybol gibi spor alanları yapılmış, ihtiyaç duyulan çadırkentlere ağaçlandırılma çalışmalarında bulunulmuş ve elektrikli soba ile ısınma imkanları sağlanmıştır.

Güvenlik hizmetleri kapsamında konaklama merkezlerinde çevre güvenliği ve mahremiyetin sağlanması amacıyla örme tel ve branda çekilmiştir. Çadırkentlerin güvenliğinin artırılmasını teminen 24 saat kamera takib sistemi kurulmuştur. Ayrıca bayan güvenlik personeli istihdamının da sağlanması suretiyle 24 saat kesintisiz verilen güvenlik hizmetlerinin kalitesi artırılmıştır.

Sağlık hizmetleri kapsamında düzenli olarak sağlık taramasından geçirilen sığınmacıların tedavileri yapılmakta ve ilaç ihtiyaçları giderilmektedir. Bu itibarla Altınözü Boynuyoğun Konaklama Merkezinde 50 yataklı sahra hastanesi kurulmuş, diğer konaklama merkezlerinde ise ihtiyaca göre çadır hastaneleri kurulmasına devam edilmektedir. Suriye aşı takvimine göre 1-15 yaş arasındaki çocukların aşıları düzenli olarak takip edilmekte ve gerekli aşıları yapılmaktadır. 24 saat esasına göre tam donanımlı ambulans hizmetlerinin yanında, ambulans helikopter veya ambulans uçak hizmetleri de temin edilmektedir. Doktor raporu üzerine ihtiyacı olanlara ortopedik

yatak, işitme engelli sığınmacılara kulaklık ve görme bozukluğu olan sığınmacılara da gözlük verilmektedir. Çadırkentler içerisindeki dezavantajlı kişilere yönelik çalışmalar yürütülmüş ve bu çalışmalar sonucunda yaşlı ve engellilere tekerlekli sandalye temin edilmiştir. Kadın ve erkek kuaförü hizmetlerinin sunulması ile de saç ve sakal bakımı ve temizliği gibi ihtiyaçlar da giderilmektedir.

Din hizmetleri bakımından bay ve bayanlar için mescitler yapılmış, buralarda erkek ve kadın din görevlisi görevlendirilmiş, merkezi ezan sistemi kurulmuş, Kuran-ı Kerim kursu açılmış, Ramazan ayına mahsus programlar tertiplenmiş ve teravih namazı için uygun çadırlar kurulmuştur.

Eğitim-öğretim hizmetleri kapsamında eğitim-öğretim çağındaki çocukların tüm ihtiyaçları karşılanarak eğitim-öğretim imkanı da sağlanmıştır. Ayrıca çocukların ruh ve fiziki gelişimlerinin sağlanmasına yönelik eğitim ve oyun etkinlikleri tertiplenmiştir. Kadınlara yönelik de bıkçı-dikiş kursları ile ebru kursları açılmıştır. Dil öğrenmek isteyen sığınmacılar için ise Türkçe / İngilizce dil kursları düzenlenmiştir.

Konaklama merkezlerinde günde 3 öğün sıcak yemek hizmeti verilmesinin yanı sıra kendi yemeklerini yapma imkanı sağlanmıştır. Çadır yerleşiminde aile durumu göz önünde bulundurulmak suretiyle çadırkentler arası aile ve akraba nakline imkan tanınmıştır. Mülki İdare Amirliği sınırları içerisinde sığınmacıların özel ihtiyaçlarını karşılamak üzere haftada en az bir gün izin verilmektedir. Ayrıca bir defaya mahsus olmak üzere kişisel bakım ihtiyaçlarını karşılamak üzere kişi başı 100,00 TL nakdi yardım ve kıyafet yardımı yapılmıştır. Çadırlar içerisinde ev ortamının oluşturulması ve düzenin sağlanması bakımından el süpürgesi, faraç, çöp poşeti gibi küçük ihtiyaçlar dışında halı, battaniye, elektrikli soba, çamaşır makinesi, buzdolabı, vantilatör ve tüplü-elektrikli ocak gibi ihtiyaçlarda giderilmiştir.

Bütün imkanlardan yararlanan çadırkentlerde 73 adet düğün merasimi 88 adet de sünnet merasimi gerçekleştirilmiştir. Ayrıca çöp konteynırları ve temizlik görevlileri aracılığıyla da sahanın çöplerinin düzenli olarak alınmasının yanı sıra ortak alanların temiz ve tertipli olmasına özen gösterilmiştir.

Diğer taraftan sınırdaki bekleyen Suriye vatandaşlarının açlık ve susuzluk hali ayrı bir göç dalgası oluşturabileceğinden Dışişleri Bakanlığı ile koordine edilmek suretiyle sınırın sıfır noktasında bulunan kişilere sıcak yemek verilmektedir. Sınırın sıfır noktasında bulunan Suriye vatandaşlarına sadece sıcak yemek verildiği, Birleşmiş Milletlere bağlı 7 ayrı ülke temsilcisinin refakatleri ve şahitlikleri huzurunda yapılmakta ve kayıt altına alınmaktadır.

3. Konaklama Merkezlerinde Yaşayan Suriye Vatandaşlarının Hukuki Statüsü

Ülkemizin de tarafı olduğu ve uluslararası mülteci hukukuna esas teşkil eden iki temel metin bulunmaktadır: 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi ve 1967 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin New York Protokolü. Türkiye, devletlerin mültecilerle ilgili uluslararası koruma yükümlülüklerini düzenleyen her iki metne de “coğrafi sınırlama” ile imza atmıştır. Buna göre “Avrupa’dan gelen kimselere” mülteci olma hakkı tanınırken; Avrupa dışından gelenlere bu hak tanınmamakta, üçüncü ülkelere geçebilecekleri süre boyunca sığınma hakkı verilmektedir.

Uluslararası mülteci hukuku ulusal hukuka 4104 sayılı “Muharip Yabancı Ordu Mensuplarından Türkiye’ye İltica Edenler Hakkında Kanun”, 1994 İltica Yönetmeliği olarak da adlandırılan “Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” ve “Muharip Yabancı Ordu Mensuplarından Türkiye’ye Kabul Edilenler Hakkında Yönetmelik” ile aktarılmıştır.

Türkiye’nin açık kapı politikası sonucunda ülkeye kabul edilen Suriye vatandaşlarına yukarıda anılan metinler ile uluslararası hukuk teamülleri uyarınca “geçici koruma” statüsü verilmiştir. Böylece Suriye’deki durum normale dönene kadar Türkiye’de bir anlamda “misafir” konumunda barındırılmaktadırlar. Sığınan kişilerin sayıca çok olması bu statünün verilmesinde en büyük etkidir. Bu hukuki statü kapsamında söz konusu kişilerin sınırdan girişlere izin verilmekte olup her türlü insani ihtiyaçları karşılanmakta ve güvenlikleri sağlanmaktadır.

Ülkelerine dönemeyen üçüncü ülke kişilerinden kaynaklanan kitlesel bir akının meydana gelmesi ya da derhal meydana gelebilecek olması durumunda, özellikle söz konusu kişilerin ya da koruma gerektiren diğer kişilerin yararına olarak, bu kişilere acil ve geçici koruma sağlamak amacıyla sağlanan istisnai özellikteki statü “geçici koruma” olarak adlandırılmaktadır (Bülent Çiçekli, edts., Göç Terimleri Sözlüğü, Uluslararası Göç Örgütü (IOM), İsviçre, 2009, s.20). Geçici koruma, 1990’lı yılların başında Yugoslavya’daki çatışmalardan kaçan insanları korumak için bazı Avrupa devletleri tarafından uygulanmıştır. Bu statü, 1951 Cenevre Sözleşmesindeki mülteci statüsünü tamamlar nitelikte olup, uluslararası mülteci hukukunda acil ve geçici bir çözüm olarak kabul edilmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülme sırasını bekleyen 1/619 esas numaralı “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Tasarısı” da ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılar geçici koruma sağlanabileceğini düzenlemektedir.

4. Apaydın Konaklama Merkezinde Askeri Eğitim Verildiği ve Bu Eğitimi Alan Sığınmacıların ise Suriye’ye Geçerek Oradaki Birtakım Faaliyetlere İştirak Ettiği Yönündeki İddialar

a. Konaklama Merkezinin Kuruluşu: Yakın tarihlerde Konaklama merkezlerinden kaçırılan ve Suriye makamlarına teslim edilen bir albayın ve diğer askeri yetkililerin kaçırılma olayından sonra Suriye silahlı kuvvetleri, emniyet teşkilatı ile yüksek bürokratik makamlardan ayrılan ve ülkemize sığınanların ayrı bir konaklama merkezinde barındırılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu husus 15 Şubat 2012 tarihli raporumuzda da eleştiri konusu olmuş ve yetkililerden kaçırılma olaylarının önlenmesi için güvenlik tedbirlerinin yanı sıra gerekli diğer tedbirlerin de alınması Komisyonumuzca istenmiştir.

Kaçırılma olayının yaşanmasından sonra Suriye silahlı kuvvetleri, emniyet teşkilatı ile yüksek bürokratik makamlardan ayrılan ve ülkemize sığınanların kendi can güvenliklerinin yanında ailelerinin ve akrabalarının da can güvenliğinin sağlanması

zorunluluğu hasıl olmuştur. Nitekim bu kişilere yönelik suikast düzenleneceği veya kaçırılacakları veya yemeklerine zehir katılmak suretiyle zehirlenebileceklerine dair sürekli ihbarlar alınmıştır. Konaklama merkezlerinde kalan bu tür sığınmacıların kendilerinin ve yakınlarının can güvenliklerinin her an yakın tehdit altında olduğu, Suriye istihbarat teşkilatına mensup kişilerin de Konaklama Merkezlerine sızma girişimi olduğu, buralarda kalan Suriye silahlı kuvvetleri, emniyet teşkilatı ile yüksek bürokratik makamlardan ayrılan ve ülkemize sığınan kişilerin endişelerini artırdığı Heyetimize bildirilmiştir.

Yine bu profesyonel kişilerin aileleri ile birlikte diğer sığınmacılar ile aynı konaklama merkezinde barındırılması durumu, bunların diğer sığınmacıları Suriye rejimine karşı organize ettiği iddialarını da gündeme getirme riski taşıyacaktı.

Konaklama Merkezinde kalan Suriye silahlı kuvvetlerinden ayrılan ve ülkemize sığınan bir asker, elektronik haberleşme aracı ile uluslararası basına demeç verdiği için bu askerin Suriye’de yerleşik bulunan yaklaşık 300 tane yakınının öldürüldüğü bildirilmiştir. Dolayısı ile Apaydın Konaklama Merkezinde kalan Suriye silahlı kuvvetleri, emniyet teşkilatı ile yüksek bürokratik makamlardan ayrılan ve ülkemize sığınan bu kişilerin Suriye rejimi tarafından burada kaldıklarının ve kimliklerinin herhangi bir şekilde öğrenilmesi sonucunda hem bu kişinin hem ailesinin hem de yakınlarının can güvenliği tehlikeye girmektedir. Bu itibarla bu Merkezde kalan kişilerin hem kendilerinin hem ailelerinin hem de Suriye’de geride bıraktıkları yakınlarının can güvenliklerinin korunması bakımından diğer sivil sığınmacıların barındırıldığı konaklama merkezinden başka bir konaklama merkezinde barındırılması ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Bu bakımdan profesyonel bu kişilerin ayrı bir Merkezde misafir edilmesi ihtiyacının yanında misafir edilecek Merkezin giriş ve çıkışlarının en üst düzeyde denetim ve kontrol altında tutulması, silah gibi yanıcı ve patlayıcı cisimler ile bıçak gibi delici ve yaralayıcı cinsten şeylerin Merkezden içeri sokulmaması için bütün tedbirlerin alınması ve bu insanlara bu anlamda böyle bir güvence verilmesi gereği hasıl olmuştur

b. Konaklama Merkezinin Konumu: Konaklama Merkezi konum olarak Reyhanlı İlçesi yoluna 2 kilometre, Hacıpaşa beldesi yoluna ise 30 metre mesafede olup, bitişiğinde bulunan Apaydın köyüne ise 500 metre mesafededir. Etrafında ise çiftçiler tarafından tarımsal faaliyetlerde kullanılan tarlalar bulunmaktadır. Bu itibarla Konaklama Merkezi içerisinde yapılacak silahlı bir eğitimin Apaydın Köyü sakinleri, 30 metre mesafedeki Hacıpaşa Beldesi yolunu kullananlar ve Merkez etrafından tarımsal faaliyetler ile uğraşan çiftçiler tarafından duyulmaması veya fark edilmemesi imkansızdır.

Özellikle Apaydın Köyü sakinleri tarafından evlerinin çatılarına, yüksek olan su deposu, minare gibi yerlere çıkılması halinde, Merkez içerisinde yürütülen her türlü faaliyetin ve eylemin çıplak gözle dahi görülebilmesi ve izlenebilmesi mümkünken, teknolojik araçlarla bu Merkezin her an izlenmesi ve takip edilmesi çok daha kolay ve basittir. 30 metre mesafede bulunan Hacıpaşa Beldesi yolundan geçen yüksek rakımlı araçların sürücüleri tarafından da, Konaklama Merkezi içerisinde gerçekleştirilecek her türlü faaliyetin ve eylemin fark edilmesi mümkündür. Yine söz konusu iddiaların ortaya atılmasından sonra Konaklama Merkezinin etrafına çok sayıda yerli ve yabancı basın

mensubu konuşlanmış ve adeta Konaklama Merkezini 7 gün 24 saat izlemeye almıştır. Bu bakımdan Konaklama Merkezi içerisinde olağan dışı bir eylem veya faaliyetin olması halinde, bunun çok kolay bir şekilde fark edilmesi aşîkardır.

Konaklama merkezinin konum itibarıyla da yerleşim yerine ve ulaşım yoluna yakın olması, burada en hafif bir silah sesinin dahi oradan geçenler veya yerleşim yerinde ikamet edenler veya tel örgü kenarında tarımsal faaliyetlerde bulunan çiftçiler veya dışarıda konuşlanmış basın mensupları tarafından kolayca duyulmasına imkan vermektedir. Bu itibarla Konaklama merkezinde hiçbir şekilde eğitim verilmesi veya alınması olasılığı bulunmamaktadır.

c. Sığınmacıların Suriye Topraklarına Geçerek Savaşa İştirak Ettiği ve Tekrar Konaklama Merkezine Döndüğü İddiası

Söz konusu Konaklama Merkezi kuş uçuşu Suriye sınırına 5 kilometre, yolların takip edilmesi halinde ise 8 kilometredir. Bütün bu olgular ve alınan tedbirler dikkate alındığında bu kişilerin gece Konaklama Merkezinden çıkarak Suriye tarafına geçmesi, sınırdan belirli bir uzaklıkta yaşanan savaşa katılması ve sabaha karşı tekrar Konaklama Merkezine dönebilmesi imkansızdır.

Konaklama merkezi girişi, içi ve etrafının 24 saat kamera ile izlendiği ve kayıt altına alındığına şahit olunmuştur. Zira Heyetimiz kamera görüntü ve kayıt merkezinde incelemelerde bulunmuş ve Konaklama Merkezinin tamamına hakim olan kameralar aracılığıyla bir süre çadırkenti izlemiştir. Bu görüntülerin kayıt altına alınarak muhafaza edildiği bildirilmiştir. 24 saat görüntü kaydı yapılan bir Konaklama Merkezinde, söz konusu iddialara konu olan eğitimin yapılması ve sığınmacıların savaşa iştirak etmek üzere dışarı çıkması mümkün değildir.

Sığınmacıların kullanım alanına tahsis edilen alan büyüklüğü ile birlikte nüfus yoğunluğu da göz önünde bulundurulduğunda fiziki mekan darlığından dolayı burada askeri eğitim yapma imkanının dışında, ilave çadır kurmak için bile açık bir alanın bulunmadığı gözlemlenmiştir. Ayrıca burada kalan kişilerin çoğunlukla kadın ve çocuklardan oluştuğu, erkeklerin çoğunun ise 50 yaş üstünde olduğu, geri kalan erkeklerin ise profesyonel asker ve polis ile yüksek bürokratlardan oluştuğu göz önünde bulundurulduğunda, bu kişilerin kendi kendilerine veya kadın ve çocuklara askeri eğitim vermelerinin mantıken tutarlı bir iddia olmadığı anlaşılmaktadır.

Heyetimiz tarafından yaz sonu sonbahar başlangıcı olarak kabul edilen Eylül ayında incelemelerde bulunulmasına rağmen, aşırı nemden kaynaklı hava sıcaklıklarının 40 derecenin üzerinde seyretmesi de, bu hava koşullarında yürümeye bile fiziki gücü bulunmayan bu insanların silahlı bir eğitim almasını veya vermesini son derece güçleştirmektedir.

Ülkesine geri dönmek isteyen sığınmacılardan Suriye'ye geri dönmesi halinde karşılaşıacağı her türlü muamele karşısında sorumluluk almamak ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi gibi uluslararası mekanizmalar karşısında hem yetkililerin hem de ülkemizin zor durumda kalmaması için uluslararası yetkililerin ve Kızılay personelinin tanıklığı nezaretinde imzalı beyanname düzenlenmektedir. Böyle bir beyanname düzenlenmesi sonucunda ülkesine geri dönmesine izin verilen Suriye vatandaşlarından çok azı ülkemize geri dönüş yapmışlardır. Bu kişilerin aynı veya farklı bir isim ile tekrar

konaklama merkezine girmesi mümkün değildir. Zira konaklama merkezlerine giriş ve çıkışlar parmak izi ile takip edilmekte, böylece bir kişinin başka bir isim altında tekrar konaklama merkezine ikinci bir giriş yapmasının önüne geçilmekte ve kimlerin hangi zamanlarda giriş ve çıkış yaptıkları kayıt altına alınmaktadır. Bu itibarla Merkezde kalan sığınmacıların giriş ve çıkışları her zaman kontrol altında tutulmakta, bunların Suriye topraklarına geçmesi ve orada bir takım faaliyetlerde bulunmalarına fırsat ve imkan verilmemektedir.

Konaklama Merkezinde bulunan sığınmacılar bütün hafta boyunca Merkezde tutulmakta, Mülki İdare Amirinin belirleyeceği bir günde ise çarşı iznine çıkarılmaktadır. Dolayısıyla sığınmacıların istediği bir zamanda Merkezden dışarı çıkmasına veya Merkeze geri dönmelerine izin verilmemektedir. Diğer günlerde ise çok acil, ivedi ve haklı bir sebebin bulunması halinde dışarı çıkmalarına izin verilmektedir.

Suriye vatandaşlarının hem sınırdan ilk geçişleri esnasında, hem de konaklama merkezlerine ilk kabulü aşamasında ayrıntılı üst araması yapılmakta, kesici, delici ve patlayıcı cisimlere güvenlik güçleri tarafından el konulmaktadır. Diğer taraftan konaklama merkezine hem gelen ziyaretçilerin hem de Merkeze giriş çıkış yapan sığınmacıların üst araması, tüm kontrol ve denetimleri ise en üst düzeyde titizlikle yapılmaktadır. Tüm giriş ve çıkışlar güvenlik kamera sistemleri ile 24 saat kontrol ve denetim altında tutulmaktadır. Bu bakımdan dışarıdan Konaklama Merkezi içerisine silah gibi tehlikeli cisimlerin sokulmasının yanı sıra kesici ve delici alet cinsinden bir şeyin sokulması da imkansızdır.

d. Basında Çıkan İddialar

Basında bir Rus kadın gazetecinin Apaydın Konaklama Merkezine girerek burada Albay Malik El-Kürdi ile görüşüldüğü iddiasına ilişkin olarak; ilgili kişi ile görüşüldüğünde, kendisinin yıllar önce Rusya’da eğitim aldığı esnada, bu Rus kadın gazeteci ile bir görüşme yaptığını ve haberi yapan kadın bansın mensubunu da o yıllardan tanıdığını ve o zamandan bu tarafa bir daha kendisi ile hiçbir görüşmesi bulunmadığını belirtmiş ve esasen kendisine ait olmayan düşünce ve ifadeler ile o yıllarda çekilmiş bir resminin basın ve yayın organları tarafından kullanıldığını söylemiştir. Ayrıca Konaklama Merkezi yetkilileri tarafından da basında yer bulan bu haberler üzerine kamera kayıtları ile ziyaretçi kayıtlarının incelenmesi sonrasında, söz konusu Rus kadın gazetecinin iki kez Konaklama Merkezine girme teşebbüsünde bulunduğu anlaşıldığı, bunlardan ilkinin normal günlük kıyafetleri ve kimliği ile giriş teşebbüsü olduğu, ikinci bir teşebbüsün ise tesettürlü bir kıyafet içerisinde yapıldığı ancak kendisinin daha önce gelen kişi olduğunun anlaşılması üzerine kendisine hiçbir şekilde Konaklama Merkezine giriş izni verilmediği beyan edilmiştir.

Apaydın Konaklama Merkezinde çekildiği iddia edilen ve burada silahlı eğitim verildiğini gösteren resimler ile Konaklama Merkezi görünümünün uyuşmadığı ancak buna rağmen iddianın ciddi olarak soruşturulması için soruşturma açıldığı, bu soruşturmanın halen devam ettiği, ancak burasının 24 saat kamera sistemi ile izlendiği için resimlerde görüldüğü şekilde bir faaliyetin imkansız olduğu, zira çocuklara oyun alanı açabilmek için bile çadır sökmek zorunda kalındığı, bu itibarla fiziki olarak da bu

resimlerde görülen faaliyetlerin icra edilmesinin imkansız olduğu Merkezde bulunan yetkililer tarafından belirtilmiştir.

5. Genel Olarak Suriyeli Sığınmacıların Bölgede Asayiş Bozucu Davranışlarda Bulundukları İddiası

29.04.2011 tarihinden bu yana insani gerekçelerle ülkemize girişlerine geçici olarak izin verilen Suriyeliler, oluşturulan Konaklama Merkezlerine yerleştirilmektedir. 17 aylık süreç içerisinde Hatay İli konaklama merkezlerinde 41.455 Suriyeli misafir edilmiştir. Suriyelilerin ülkemize gelmeye başladıkları günden itibaren günümüze kadar geçen süreçte konaklama merkezinde kalanların, konaklama merkezlerinde, hastanelerde ve sokakta karıştıkları toplam olay sayısı 157'dir. Bu olaylardan 19 tanesinin karşı tarafında Türk vatandaşları yer almaktadır. Bu olaylarla ilgili olarak 380 Suriyeli hakkında yasal işlem yapılmıştır. Bunlardan 13 olay hakkında yargı mercileri tarafından olaya karışan Suriyeliler hakkında çeşitli mahkûmiyet cezaları verilmiştir. 15 olayla ilgili olaya karışanlar hakkında beraat kararı verilmiştir. 38 olay hakkında takipsizlik kararı verilmiştir. 91 olayla ilgili yargılama süreci halen devam etmektedir.

Konaklama Merkezi dışında kaldığı iddia edilen Suriyeliler ise, pasaportla yasal yollardan ülkemize gelen Suriyeliler olup, vize süresi olan 3 ay boyunca ülkemizde kalabilmektedirler. Vize süresi bitiminde 5 aylık süre uzatımı hakları bulunmaktadır. Pasaportu olmayanlar veya vize süresi dolanlar tespit edildiğinde, bunlar konaklama merkezlerine sevk edilmektedir.

Konaklama merkezlerinde görevli kolluk kuvvetlerine görev yaptırmamak için direnme şeklinde 5 olay meydana gelmiş, 5 olayla ilgili 24 Suriyeli hakkında yasal işlem yapılmış, bunlardan 3'ü tutuklanarak cezaevine konulmuştur. Bu 5 olayla ilgili adli süreç devam etmektedir.

Suriyeli bazı sığınmacıların Hatay'da esnafı tehdit ettiği, hiç para ödmeden hizmet satın alır hale geldiği, hatta esnaftan haraç aldıkları, lokantada yemeklerini yiyen Suriyelilerin hesap ödmeden lokantadan ayrıldıkları iddialarına yönelik bugüne kadar, 155 ve 156 numaralı telefonlara ve kolluk birimlerine herhangi bir ihbar veya müracaatın yapılmadığı belirtilmiştir. Ayrıca esnaf odaları temsilcileri ile yapılan şifahi görüşmelerde kendilerine de böyle bir müracaatın veya şikayetin olmadığı bilgisi alınmıştır.

Kamu düzeninin korunması ve vatandaşların huzurunun temini için herhangi bir olaya karışan kişi veya kişilerin kim olduğuna bakılmaksızın gerek emniyet teşkilatı, gerekse jandarma teşkilatı kararlılıkla yasal işlem yapmakta ve suç işleyen/suçla karışanın kim olduğu dikkate alınmadan yasal süreç işletilmektedir. Bu bakımdan Hatay İli genelinde emniyet ve asayişe yönelik tüm tedbirlerin alındığı, yasadışı herhangi bir oluşuma kesinlikle izin verilmediği müşahade edilmiştir.

6. Altınözü Tekel Konaklama Merkezi ile Yayladağı Yatılı İlköğretim Bölge Okulu Konaklama Merkezinde Gerçekleştirilen İncelemeler

Alt Komisyonun Ocak ayındaki ziyaretinde incelemelerde bulunduğu ancak tarihten bu zamana kadarki gelişme ve iyileştirmeleri yerinde görmek amacıyla Heyetimiz tekrar Altınözü Tekel Konaklama Merkezinde inceleme yapmayı tercih etmiştir. Daha önceki incelemede eski tekel depoları içerisine yerleştirilen çadırlarda

kalmak zorunda kalan sığınmacıların, depoda gerçekleştirilen tadilat çalışmaları sonucunda kapalı alanların bölünerek geniş, ferah, daha konforlu, 35 metrekairelik odalarda misafir edildiklerine şahit olunması, Heyetimiz tarafından oldukça memnuniyet verici bir çalışma olarak değerlendirilmiştir.

Osmanlı döneminde hac yolunu korumak üzere Suriye'ye yerleştirilen Türkmenlerden ülkemize sığınmak zorunda kalanların ağırlıklı olarak yerleştirildiği Yayladağı Yatılı İlköğretim Bölge Okulu Konaklama Merkezinde yapılan incelemelerde, yiyecek, sağlık, güvenlik, sosyal aktivite, eğlence, eğitim, ibadet, tercümanlık, temizlik hizmeti ve diğer ihtiyaçlar doğrultusunda çeşitli imkanların sağlandığı görülmüştür. Bunların yanında sahra hastaneleri ve sağlık merkezleri ile sağlık hizmeti sunulmaktadır. Yetişkinler için dikiş nakış, el işi, okuma-yazma kursu gibi kurslar verilmektedir. Çadirkent sakinlerinin sportif faaliyette bulunmalarını sağlamak amacıyla çeşitli branşlarda spor tesisleri kurulmuş, gerekli malzemeler temin edilmiştir. Sosyal aktivite olarak satranç turnuvası, açık sinema gibi faaliyetler düzenlenmektedir.

Barınma koşullarına ilişkin olarak hem Yayladağı hem de Altınözü çadirkent sakinleri ile yapılan görüşmelerde herhangi bir şikayet iletilmemiştir. Sağlanan imkanlardan dolayı Türkiye'ye minnettar olduklarını, her türlü hizmetin verilmesinden çok memnun olduklarını, ilk kez kendilerini insan gibi hissettiklerini ve görevlilerin hiçbir yardımı esirgemediklerini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte kış şartlarına uygun giysilerin ve çadırların tedarik edilmesi ve çadirkentlere internet bağlantısı yapılması taleplerini iletmışlerdir. Bazı sığınmacılar tarafından Hatay ilinde bulunan akrabalarının yanında konaklama imkanı sağlanması noktasında talepler gelmiştir. Ayrıca kendi meslek ve sanat dallarında çalışma imkanlarının sağlanmasının hem kendileri için hem de Hatay ekonomisi için faydalı olacağını belirtmişlerdir.

Ayrıca Suriye hükümetinin ülkemize olan yoğun göçün engellenmesi amacıyla bilerek ve isteyerek sınıra yakın bölgelerde yangınlar çıkarttığı, bu nedenle ülkemize gelmek isteyen çok sayıda Suriye vatandaşının yangınlardan dolayı sınırımızın öbür tarafında mahsur kaldığı sığınmacılar tarafından heyetimize iletilmiştir. Bu bağlamda sınırın öbür tarafında mahsur kalan Suriye vatandaşlarına hem ulusal hem de uluslararası kuruluşlar nezdinde yardımda bulunulması istenmiştir. Çevre illerde yeni konaklama merkezlerinin ve konteyner kentlerin kurulması çalışmalarının devam edildiğinin ve yoğun göç dalgası ile gelen sığınmacıların kalacak yer ihtiyaçlarının karşılanmaya çalışıldığının bilindiği, ancak sınırın öbür tarafında bekleyen on binin üzerinde Suriye vatandaşının bir an önce ülkemiz topraklarına girişlerinin yapılması konusunda da yardımcı olunması talep edilmiştir.

VI. DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

1. Uluslararası hukuka göre iç çatışmalar uluslararası bir mülteci sorununa yol açtığında, sorunlu ülkede barış ve güvenliğin yeniden tesis edilmesi tüm ulusların özellikle de komşu ülkelerin sorumluluğundadır. Bu bağlamda Suriye'nin birçok şehrinde kitlesel biçimde ortaya çıkan gösterilere karşı Hükümetin silah kullanmaya başlayarak çok sayıda göstericiyi öldürmesi, şehirlerin güvenlik güçlerince ağır silahlarla ateş altına alınması ve rejim muhalifi çok sayıda insanın işkence görmesi üzerine, can

güvenliklerinden endişe eden yaklaşık 103 bin Suriye vatandaşı ülkemize sığınmak zorunda kalmıştır.

Hayatları ve özgürlükleri ciddi bir tehdit altında olmadıkça, insanların çoğunun ülkelerini ya da ait oldukları toprakları terk etmeyecekleri şeklindeki temel varsayım, tarih boyunca gerçekleşen göç hareketlerinin hepsinde doğrulanmıştır. Bu bakımdan hem 80 bin civarındaki Suriyeli sığınmacılar hem de 33 bin civarındaki ülkemizin çeşitli kentlerinde bulunan diğer sığınmacılar olgusuna, sadece siyasi ve ekonomik açıdan bakılması bu olgunun eksik ve yanlış değerlendirilmesine sebep olmaktadır.

Yaygın şiddet, iç çatışmalar, yoğun insan hakkı ihlalleri ya da kamu düzenini ciddi olarak bozan diğer olaylardan dolayı hayatları, güvenlikleri veya özgürlükleri tehdit altında olan her insan gibi hayatlarını ve özgürlüklerini zulümden koruyabilmek için yaşadıkları toprakları ve daha önce kurdukları hayatı terk etmek zorunda kalan Suriyeli sığınmacılar ülkemizde misafir edilmekte ve onlara öncelikli olarak insan hakları temelinde, insani açıdan yardımda bulunmaktadır.

Can ve mal güvenliklerinin ağır ve yakın tehdit altında bulunmasından dolayı ülkelerinden ayrılıp ülkemize sığınmak zorunda kalan Suriyeliler, sınırlarımıza ulaştığında aç, hasta, yaralı ve can güvenliği korkusu içinde bulunmaktadır. Bu nedenle bu hususta yapılacak bütün değerlendirmelerin öncelikle insan hakları temelinde ve insani açıdan yapılması gerekmektedir.

2. “V. İncelemeler” ana başlığı altında “4 numaralı” alt başlıkta kapsamlı ve detaylı bir şekilde açıklandığı üzere Apaydın Konaklama Merkezi konum itibarıyla, etrafında bulunan ana yola, yerleşim yerine ve tarımsal faaliyette bulunan tarlalara çok yakın bir mesafede olması, iklim koşulları, çadırkentten yeni bir çadır kurmak için bile yer açılmasını mümkün kılmayacak kadar kalabalık oluşu, Merkezde kalanların çoğunlukla kadın ve çocuklardan oluşması, erkeklerin genellikle 50 yaşın üstünde olması ve geri kalan erkeklerin ise silahlı eğitime ihtiyacı olmayan Suriye Silahlı Kuvvetlerinden ayrılan profesyonel asker, polis ve yüksek bürokratlardan olması nedeniyle Apaydın Konaklama Merkezinde askeri eğitim verildiği ve bu eğitimi alan sığınmacıların ise Suriye’ye geçerek oradaki birtakım faaliyetlere iştirak ettiği yönündeki iddialar fiziken ve mantiken mümkün değildir.

3. “V. İncelemeler” ana başlığı altında “5 numaralı” alt başlıkta kapsamlı ve detaylı bir şekilde açıklandığı üzere 29.04.2011 tarihinden bu yana Hatay İli konaklama merkezlerinde 41.455 Suriyeli misafir edilmiş, sığınmacıların ülkemize gelmeye başladıkları günden itibaren günümüze kadar geçen süreçte ise toplam 157 asayiş olayı yaşanmıştır. Bu olaylardan sadece 19 tanesinin karşı tarafında Türk vatandaşları yer almaktadır. Çok büyük insan hareketlerinin yaşandığı Hatay ilindeki asayiş oranı ile diğer bölgelerde ve illerde yaşanan asayiş oranları dikkate alındığında bu oran tolere edilebilecek durumdadır. Bu bakımdan Suriyeli sığınmacıların bölgede asayiş bozucu davranışlarda bulundukları iddiası abartılı bir iddiadır.

Yine kamu düzeninin korunması ve vatandaşların huzurunun temini için herhangi bir olaya karışan kişi veya kişilerin kim olduğuna bakılmaksızın gerek emniyet teşkilatı, gerekse jandarma teşkilatı kararlılıkla yasal işlem yapmakta ve suç işleyen/suçla karışanın kim olduğu dikkate alınmadan ceza yasalarında öngörülen yasal süreçler işletilmektedir. Bu bakımdan Hatay İli genelinde emniyet ve asayişe yönelik tüm

tedbirlerin alındığı, yasadışı herhangi bir oluşuma kesinlikle izin verilmediği müşahade edilmiştir.

4. Son zamanlarda basın ve yayın organlarında Suriyeli sığınmacılar hakkında çıkan olumsuz, asılsız ve abartılı haberler, onları misafir olarak algılayan iyi niyetli yaklaşımları geri plana itmekte, göç ve sığınma vakiasının insani bir dram olduğu gerçeğinin göz ardı edilerek değerlendirilmesine neden olmaktadır. Onların bir sıkıntı kaynağı, bir yük olarak görülmesine aracı olan bu tür haberler, toplumsal barışın ve huzurun tehlikeye sokulmasına zemin hazırlamaktadır. Bu bakımdan basın ve yayın organlarının haber sunuşlarında özellikle sığınmacıların insani dramı göz önüne alınarak daha duyarlı hareket etmesi gerekmektedir.

5. Göç ve sığınma vakıalarında bugüne kadarki edinilen uluslararası deneyimler, geçici koruma statüsünde bulunan sığınmacıları kaçmaya iten koşullarda önemli bir değişiklik olursa, onların büyük çoğunluğunun evlerine isteyerek döndüklerini göstermektedir. Suriyeli sığınmacılar da her fırsatta zorunluluktan dolayı konaklama merkezlerinde kaldıklarını, ülkelerindeki olumsuz şartların düzelmeye başladığı andan itibaren geri dönme arzu ve niyetinde olduklarını hem sözleri hem de davranışları ile ifade etmişlerdir. Heyetimizde, Suriye'deki savaş ortamının bir an önce bitmesini ve insanların güvenli bir şekilde hayatlarına devam edebilmelerine imkan sağlayacak barış ortamının oluşturulmasını dileyerek bütün Suriyeli sığınmacıların kendi ülkelerine, kendi vatanlarına dönmelerini temenni etmektedir.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
24. Dönem 3. Yasama Yılı Faaliyet Raporu



TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Toplantı No : 13

10.10.2012

Konu : Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme Raporu -2-

 Başkan Ayhan Sefer ÜSTÜN Sakarya Milletvekili	 Başkanvekili Mehmet Naci BOSTANCI Amasya Milletvekili	 Başkanvekili Mustafa Sezgin TANRIKULU İstanbul Milletvekili
 Sözcü Yalçın AKDOĞAN Ankara Milletvekili	 Kâtip Yusuf HALAÇOĞLU Kayseri Milletvekili	 Üye Mehmet Kerim YILDIZ Ağrı Milletvekili
 Üye Ülker GÜZEL Ankara Milletvekili	 Üye Murat YILDIRIM Çorum Milletvekili	 Üye Özgür ERONAT Diyarbakır Milletvekili
 Üye Hamza DAĞ İzmir Milletvekili	 Üye Mehmet METİNER Adıyaman Milletvekili	 Üye Nevzat PAKDİL Kahramanmaraş Milletvekili
 Üye Ahmet Salih DAL Kilis Milletvekili	 Üye Kerim AKGÜN Kocaeli Milletvekili	 Üye Abdurrahim AKDAG Mardin Milletvekili
 Üye İhsan ŞENER Ordu Milletvekili	 Üye Cemal Yılmaz DEMİR Samsun Milletvekili	 Üye Gülşen ORHAN Van Milletvekili
 Üye Levent GÖK Ankara Milletvekili	 Üye Şimşek AKGÜN Antalya Milletvekili	 Üye Refik ERYILMAZ Hatay Milletvekili
 Üye Mahmut TAMER İstanbul Milletvekili	 Üye Hüseyin AYGÜN Tunceli Milletvekili	 Üye Mustafa ERDEM Ankara Milletvekili
 Üye Atilla KAYA İstanbul Milletvekili	 Üye Ertuğrul KÜRCÜ Mersin Milletvekili	



TBMM Tören Salonu Üstü Bakanlıklar - ANKARA
Tel. No : (0312) 420 54 06 Faks: (0312) 420 53 94
E-posta: insanhaklari.com@tbmm.gov.tr

Bilgi için : Kenan ALTAŞ
Tel. No : (0312) 420 53 99

MUHALEFET ŞERHİ

TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA

ÜLKEMİZE SİĞINAN SURIYE VATANDAŞLARININ BARINDIKLARI ÇADIRKENTLER HAKKINDA İNCELEME RAPORUNA MUHALEFET ŞERHİMİZDİR

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonunca hazırlanan rapor gerçekleri yansıtmamaktadır.

Bu rapor, Suriye'deki çatışmanın bir tarafı olarak, Suriyeli silahlı askerlere himaye sağladığı ve bunun da anayasaya aykırı olduğu çok açık bir gerçeklik iken, iktidarı anayasaya aykırı tutumu nedeniyle sorumluluktan kurtarmak amacıyla hazırlanmış hukuki dayanaktan yoksun bir rapordur.

25 Ağustos 2012 tarihinde Hatay'da bir kısım CHP milletvekilleri sığınma kamplarını yerinde görmek üzere ziyaret etmek istemişlerdir.

Bunun için Vali ve diğer yetkililer aranmış, CHP Genel Merkezi aracılığıyla AFAD'a resmi başvuru yapılmıştır.

Milletvekili heyeti Apaydın Kampına yaklaşmışken kendilerine kampa giremeyecekleri ifade edilmiştir.

Milletvekillerinin kamptan içeri sokulmaması, kampta olup bitenlerin saklanması kamuoyunda tepki ile karşılaşınca, bu tepkileri gidermek amacıyla bir mizansen hazırlanmış ve buna uygun olarak, Dışişleri Bakanı Davutoğlu, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun Apaydın Kampını ziyaret için Dışişleri Bakanlığı'na başvuracağını, talebin kabul edileceğini açıklayarak bir aklama ziyaretine komisyonumuzu alet etmek üzere yol göstermiş, adeta komisyona talimat vermiştir.

25 Ağustos 2012'de milletvekillerinden gizlenen kamp, bir hafta sonra bir aklama raporu üretilmesi amacıyla göstermelik bir ziyarete açılmış ve AKP'li komisyon üyeleri de bu amaca uygun davranmışlardır.

CHP talimatla toplanan ve talimat doğrultusunda inceleme yapan bu komisyonun oyununa gelmemiştir.

Apaydın Kampı Özgür Suriye Ordusu Komutanı olduğu herkesçe bilinen ve basına demec vermekten kaçınmayan Riyad El Esad ve Suriye Ordusunda görev yapmaktan kaçan ve çatışmada taraf olan asker kişilerin himaye edildiği bir kamptır.

Hemen sınırdaki olan kampta, bu asker kişilerin Suriye'ye kolayca giriş-çıkış yapmaları, Suriye'deki çatışmayı bu kamptan sevk ve idare etmeleri, karargah olarak kullanmaları Özgür Suriye Ordusu'nun karargah adresi olarak burayı göstermeleri Türkiye halkından gizlenmiştir.

Apaydın Kampındakilerin durumu 1995 tarihli Muharip Yabancı Ordu Mensuplarından Türkiye'ye Kabul Edilenler Hakkında Yönetmelikle uyum içinde değildir.

Bu askerler üçüncü bir ülkeyle fillen savaş halinde bulunan bir ülkenin ordu mensupları değildir. Kendi ülkelerindeki bir iç çatışmada Suriye Ordusunda görev yapmaktan kaçan askerlerdir ve bu pozisyonları nedeniyle Apaydın kampında anılan yönetmelik çerçevesinde barındırılmaları yönetmeliğe her anlamda aykırıdır.

Türkiye bu tutumla bir ülkenin iç işlerindeki bir çatışmaya müdahale eden komşu ülke konumuna müdahale eden, bu çatışmada taraf olan bir konuma düşürülmüş bulunmaktadır.

Bu durum ülkemiz için tehlikeli bir durumdur. Atatürk'ün Yurtta Sulh, Cihanda Sulh ilkesine aykırıdır.

Yabancı asker kişilerin Türkiye'de barındırılması ancak TBMM'nin izin vermesine bağlıdır. TBMM'nce böyle bir izin verilmemiş olup anayasal suç işlenmiştir.

İktidarın bu anayasal suç nedeniyle siyasi ve hukuki sorumluluğu bulunmaktadır.

Yukarıda anılan nedenlerle çoğunluk görüşüne katılmadığımızı arz ederiz.

Saygılarımızla. 16.10.2012

Levent GÖK

Mahmut TANAL

Sinan AYĞÜN

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
24. Dönem 3. Yasama Yılı Faaliyet Raporu

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanlığına

Türkiye'deki mülteciler, sığınmacılar ve yasa dışı göçmenlerin sorunlarının incelenmesi amacıyla kurulan alt komisyonca hazırlanan "Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşların Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme" raporu ile ilgili muhalefet şerhim aşağıdaki gibidir.

Bilgilerinize sunarım.


Atilla KAYA
İstanbul Milletvekili

Apaydın Kampıyla ilgili iki önemli iddiadan dolayı bu incelemelerde bulunulmuştur.

Birincisi Apaydın Kampı'nda bir askeri eğitim verildiği;

İkincisi; Eğitim alan insanların Suriye'ye geçerek oradaki birtakım faaliyetlere bulunmuş oldukları şeklindedir.

1-Öncelikle Kampta kalan sığınmacıların barınma koşulları ve sağlanan imkanlar incelenmiş; yeme-içme, giyecek, sağlık, eğitim, din hizmetleri, haberleşme ve nakdi yardım konusunda yeterince hizmet verildiği görülmüştür.

2-Apaydın Konaklama Merkezi 130 bin metrekarelik bir alana kurulmuş, bu alanın yaklaşık 40 metrekaresi idari işlerin yürütülmesi amacıyla yöneticilerin ihtiyaçlarının ayrılmış, geri kalan 90 bin metrekare ise sığınmacıların barındırılmasına tahsis edildiği görülmüştür. Kampta 2764 kişi kalmaktadır. Bunlardan 300 kişiye yakını Suriye silahlı kuvvetleri ile emniyet teşkilatına mensup asker polis ve bürokrat, geri kalanın tamamı kadınlar ve çocuklardan oluşmaktadır.

Kampın bu fiziki ve demografik yapısının askeri eğitim vermeye uygun olmadığı müşahade edilmiştir.

3-Kampta görüşme imkanı bulduğumuz kişiler arasında Özgür Suriye Ordusunun komutanı olduğu iddia edilen Riyad El Esad'la yaptığım görüşmede kendisine "**ÖSO'nun komutanı olduğunuz söyleniyor, Sizinle ilgili böyle bir iddia var, hatta 2011'de BBC'ye verdiğiniz bir röportajda da bunu kabullenen ve orayla birtakım ilişkileriniz olduğunu söylüyorsunuz**" diye sorduğumuzda net bir cevap alamadım. Kaçamak birtakım cevaplar verdi. Ne Özgür Suriye Ordusu'nun bir komutanı olduğunu yani sorumlusu olduğunu teyit eden ne de inkâr eden bir ifade de bulunmamıştır. Şahsen meselenin bu yönüyle ilgili tatmin olmadığımı burada ifade etmek istiyorum. Ayrıca kendisinin yardımcısı olduğu söylenen Mahir Kürdi ile ilgili olan sorularımıza da kaçamak cevaplar vererek "**Kürdi'nin Suriye de olduğu söylemiş ancak daha önce kampta olduğunu da eklemiştir**"

Ayrıca kampta haberleşme ve iletişim araçlarının rahatlıkla kullanıldığı görülmüştür. Suriye tarafına geçişler konusunda da sığınmacıların "**her türlü sorumluluk bana aittir**" diye bir kağıt imzaladıktan sonra rahatlıkla kamptan çıkılabildiği söylenmiştir.

Çadırları gezdiğimiz sırada asker sığınmacılara yönelik "**Suriye tarafına giriş-çıkış yapıyor musunuz?**" sorumuza karşılık görevli tercümanın "**kaş-göz işaretleriyle**" yönlendirmede bulunduğu fark edilmiş; bunun üzerine kamp sorumlusu tarafından yeni bir tercüman görevlendirilmiştir.

Kamp sorumlusuna bu tür giriş çıkışların olup olmadığını sorduğumuz da "**Bir elin parmaklarını geçmeyecek sayıda da olsa var**" demiştir. Ayrıca kamp etrafında konuşlandırılan kamera kayıtlarını inceleme imkanımız olmadığı için bu konuda giriş-çıkışların kesinlikle olmadığı yönünde bir şey söylemek mümkün görünmemektedir.

Sonuç olarak Apaydın Kampının iddia edildiği gibi bir askeri eğitimin verilmesinin fiziki olarak mümkün olmadığı görülse de, Özgür Suriye Ordusu'yla ilgili iletişim, yönlendirme, planlama yapılabilecek bir üs konumunda olduğunun tarafımızdan müşahade edildiğini belirtmek isterim.

**TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu
Başkanlığı'na**

Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme Raporu -2-hakkındaki **muhalefet şerhim** aşağıdaki gibidir.

Bilgilerinize sunarım.



Ertuğrul Kürkçü
Mersin Milletvekili

1. Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun, 8 Aralık 2011 tarihli 4'üncü toplantısında, Türkiye'de bulunan mülteciler, sığınmacılar ve yasadışı göçmenlerin sorunlarına ilişkin incelemelerde bulunmak üzere kurduğu Alt Komisyon'da başlangıçta BDP-Blok grubunun üye sayısının sınırlılığının çalışmalarına katılımı güçleştirmesi dolayısıyla yer al(a)mamıştık. Bununla birlikte özellikle Apaydın kampında yapılacak inceleme gezisine enformel de olsa katılmamız için Komisyon Başkanı sayın Ayhan Sefer Üstün'ün gösterdiği yapıcı yaklaşım için müteşekkirim. Gene de Alt Komisyon'un 3-5 Eylül 2012 tarihlerinde yaptığı, aşağıdaki rapora konu olan incelemeye katılmadım. Bunun gerekçesini 2 Eylül 2012'de TBMM'de düzenlediğim basın toplantısında şöyle ifade etmiştim:

"Apaydın'a gitmiyoruz. Bunun nedeni bürokratik, ya da formaliter değil, siyasi. Başbakan ve Dışişleri Bakanının bu heyetin görevlendirilmesiyle ilgili medyaya yaptıkları açıklamalar, Komisyon heyetini bir Meclis heyeti olmaktan çıkarmış bir 'hükümet görevlisi heyet' haline düşürmüştür. Başbakan 1 Eylül'de bir TV kanalında yaptığı açıklamada CHP milletvekillerinin kampı ziyaretlerinin önlenmiş olmasına atfen şunları söyledi: "Bu kamplara gireceğim" diyor. Bunun emrini biz veriyor. Oralar yol geçen hanı değil. Daha kısa bir süre önce İnsan Hakları Komisyonu gitti. Biz bu kamp yerlerini şov merkezine dönüştürmeyiz. İznini talep eder, şu kamp uygundur deriz, oraya göndeririz."

"Meclis'le hükümet arası ilişki böyle olmaz; milletvekilleri ile idareciler arasındaki ilişki böyle olmaz. Milletvekilleri milletin seçtiği kişiler olarak bütün kurumlarda inceleme, görüşme yapma hakkına sahiptirler. Onları engelleyecek tek güç millettir, başka güç olamaz. Başbakanın bu tavrıyla Komisyon bir 'Başbakanlık görevlisi heyet' haline düşmüştür. Bu heyet bu itibar kaybıyla gerçekleri açığa çıkartamayacaktır."

"İtirazımız, heyet üyelerinin şahsiyetiyle ilgili değildir. Başbakanın bu heyeti

düşürdüğü durumla ilgilidir. Böyle bir duruma düşürülen heyetin inandırıcılığı şimdiden sıfırlanmıştır. Büyük olasılıkla geri döndüklerinde verecekleri rapor müspet olacaktır; hiçbir kural dışı duruma rastlamadıklarını, her şeyin temiz, pozitif olduğunu söyleyeceklerdir. Bu da hiçbirimiz için inandırıcı olmayacaktır.”¹

Raporun bu öngörümüzü doğruladığını görmekten üzgünüm. Öte yandan CHP milletvekillerinin bu tartışmaya yol açan Apaydın kampını inceleme taleplerinin, kamplardan sorumlu olan AFAD’ın onayına rağmen Hatay Valiliğince geri çevrilmesi ve vekillerin Apaydın Kampı’na sokulmamasının kabul edilemez olduğunu da belirtmek istiyorum. Milletvekillerinin, idareden “izin almaları” millet egemenliği ilkesine aykırıdır. Bu tür incelemelerde esas olan “izin almak” değil, bildirimde bulunmaktır. Bu bildirimin gereğinin nasıl yerine getirileceğinin yerel idarecilerle bir müzakere/danışma gerektirmesi başka, milletvekillerinin idareden/validen/başbakandan “izin almaları” bambaşka bir durumdur. Yasada ve teamülde yer almayan, millet egemenliği ilkesinin kaba bir ihlali olan bu engellemeden ötürü CHP’li vekillerden özür dilenmesi gerektirdi.

2. Raporun adı ve kapsamı “Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşları” ile sınırlandırılmıştır. Türkiye’ye sığınanların bir kısmı zaten Suriye’de mülteci konumunda yaşayan başka ülke vatandaşları ve Suriye topraklarında yaşayan “vatansız” kişiler olduğu halde bunlar tanım itibarıyla kapsam dışında bırakılmıştır.
3. Raporun 8. Sayfasında sözü edilen “geçici koruma” mevzuatta düzenlenmiş değildir. Uluslararası hukukta var olan bir kavram, yasal altyapısı oluşturulmadan Türkiye’ye uydurulmaya çalışılmıştır. Hukuki statü olarak tanımlanan “geçici koruma”nın, hangi yasayla düzenlendiği, bu statünün kim tarafından, nasıl verileceği, statünün ne kadar süreceği gibi konular yasal olarak açıklanmaya muhtaçtır. Raporun sıkça başvurduğu “misafir” kavramı ise ne ulusal ne de uluslararası hukukta tanımlı olan, hukuki güvenceden bütünüyle yoksun bir tanımlamadır. Aylardır Türkiye’de barındırılan Suriye vatandaşlarının yetkililerce hala “misafir” olarak tanımlanması ve bu tanımın raporda da hukuki bir statüyümüştüğüne yansıtılması da hayret vericidir. Raporda “geçici koruma”dan şöyle söz edilmektedir: “...Bu statü, 1951 Cenevre Sözleşmesindeki mülteci statüsünü tamamlar nitelikte olup, uluslararası mülteci hukukunda acil ve geçici bir çözüm olarak kabul edilmektedir.” Ancak, uluslararası mülteci hukukunda yer alan bu kavramın ulusal hukukta nasıl düzenlendiği raporda açıklanamamaktadır.
4. Raporun başvurduğu kavram ve tanımlar Suriye’den gelenlerin hukuki statüsünü açıklamaktan uzaktır. “Misafir” ve “geçici koruma” olarak zikredilen statülerin Türkiye’de karşılığı ve hukuki altyapısı yoktur. Raporda kampların hukuki statüsünü aydınlatmak maksadıyla atıfta bulunulan “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Tasarısı” (YUKK), adı üzerinde, sadece bir tasarıdır. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu her ne kadar gündemine alıp görüşmüş, aynı Tasarı, TBMM İçişleri Komisyonunda kabul edilmişse de genel kurula getirilip yasalaştırılmayanbu taslak metnin bir hukuki referans yerine geçmesi söz konusu olamaz. Dolayısıyla YUKK tasarısı yasalasana kadar hukuki bir statüden söz etmek mümkün değildir. “Sığınmacı” ulusal ve uluslar arası hukukta tanımlı net olarak yapılmış bir hukuki statü iken sığınma veya iltica mevzuatına özellikle alınmayan, “misafir” diye nitelendirilen kişiler için “sığınmacı” terimi raporun bu bölümü ve geri kalanında yanlış ve bağlam dışı kullanılmıştır.

¹ http://www.meclishaber.gov.tr/develop/owa/haber_portal.acililama?p1=122718

5. Raporun Türkiye'ye sığındıkları sırada Suriye Ordusu'nda görev yapmakta olan kişiler için ayrı bir "Konaklama Merkezinin Kuruluşu"nın gerekliliğinin gerekçeleri arasında şu olay da zikredilmiştir: "Yakın tarihlerde Konaklama merkezlerinden kaçırılan ve Suriye makamlarına teslim edilen bir albayın ve diğer askeri yetkililerin kaçırılma olayından sonra Suriye silahlı kuvvetleri, emniyet teşkilatı ile yüksek bürokratik makamlardan ayrılan ve ülkemize sığınanların ayrı bir konaklama merkezinde barındırılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu husus 15 Şubat 2012 tarihli raporumuzda da eleştiri konusu olmuş ve yetkililerden kaçırılma olaylarının önlenmesi için güvenlik tedbirlerinin yanı sıra gerekli diğer tedbirlerin de alınması Komisyonumuzca istenmiştir."

Ne var ki, Hüseyin Mustafa Harmuş ve diğerlerinin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan kamu görevlilerince kaçırılıp Suriyeli yetkililere teslim edilmesi raporda üstünkörü bir biçimde ele alınmaktadır. Konuyla ilgili olarak Adana Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma yürütülmüştür. Bu, ulusal ve uluslararası hukukun bizzat kamu görevlilerince nasıl ihlal edildiğini gösteren önemli bir olaydır. Benzeri ihlallerin yaşanıp yaşanmadığına dair etkili bir denetim mekanizması da yoktur. Türkiye'nin de onayladığı 1951 Cenevre Sözleşmesinin 33. Maddesine göre; "Hiçbir akid Devlet bir mülteciyi, ırkı, dini, vatandaşlığı, muayyen bir içtimai zümreye mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayat ve hürriyetinin tehdit edileceği ülkelerin hudutlarından her ne şekilde olursa olsun sınır dışı veya iade edemez." Uluslararası örf ve âdet hukuku kuralı olarak kabul edilen "geri gönderme ilkesi" temel insan haklarından biri ve bütün devletlerin uyması beklenen genel bir ilkedir. Ayrıca Türkiye iç mevzuatının bir parçası olarak 5237 sayılı TCK'nın 18. Maddesi "Geri Verme"yi düzenlemektedir. Bu maddeye göre geri verme talebine esas teşkil eden fiil "Düşünce suçu veya siyasi ya da askeri suç niteliğinde ise" ya da "Kişinin, talep eden devlete geri verilmesi hâlinde ırkı, dini, vatandaşlığı, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşleri nedeniyle kovuşturulacağına veya cezalandırılacağına ya da işkence ve kötü muameleye maruz kalacağına dair kuvvetli şüphe sebepleri varsa" geri gönderme işleminin gerçekleştirilemeyeceği düzenlenmiştir. Komisyon raporunda bu ağır ihlal olayının üzerine gitmek yerine, değinmekle yetinmiştir.

Aynı bölümde bu merkezin gerekliliği gerekçelendirilirken şu ifadeye de yer verilmiştir: "Konaklama Merkezinde kalan Suriye silahlı kuvvetlerinden ayrılan ve ülkemize sığınan bir asker, elektronik haberleşme aracı ile uluslararası basına demec verdiği için bu askerin Suriye'de yerleşik bulunan yaklaşık 300 tane yakınının öldürüldüğü bildirilmiştir." Bu ifadenin ise kime veya hangi kuruma ait olduğu raporda açıklanmamıştır. Komisyonun "konaklama merkezi"nin kuruluşunun gerekçelendirilmesi bakımından bu kadar ciddiye aldığı bir iddiaya raporda yer verebilmek için bu bilgiyi kaynağından doğrulamış ve netleştirmiş olması gerekirdi. Bu tür kulaktan dolma bilgilere yer verilmesi kamuoyunun sağlıksız bilgilendirilmesine yol açmak ve bu konaklama merkezlerinin kurulmasına dayanak yapılan gerekçeleri kuşkuyla hale getirmek dışında bir sonuç doğurmamaktadır.

6. Raporun girişinde incelemenin konusunu, "ülkemize sığınan Suriye vatandaşlarının barındırıldığı Hatay İli Apaydın Konaklama Merkezinde askeri eğitim verildiği, bu eğitimi alan sığınmacıların ise Suriye'ye geçerek oradaki birtakım faaliyetlere iştirak ettiği yönündeki iddialar ile genel olarak Suriyeli sığınmacıların bölgede asayiş bozucu davranışlarda bulundukları iddiası"nın oluşturduğu belirtilmektedir. Rapor, inceleme konusunun bu şekilde belirlenmesine Alt Kurul'un hangi üyelerince ve ne zaman karar verildiğine dair bir bilgi

sunmamaktadır. Başka iddialar arasından neden bunların seçildiği, ama örneğin bu merkezin bir hareket üssü, bir tür karargah, ya da lojistik destek merkezi olarak kullanıldığına dair iddiaların neden araştırılmadığı raporda ifade edilmemiştir.

Bu iddialar arasında hemen atıfta bulunulabilecek kimi örnekler şunlardır.

- Adından da anlaşılabilirliği gibi Rusya'da yayınlanan İngilizce gazete Russia Today (RT) muhabiri Sara Firth'in Türkiye'de yaptığı bir söyleşinin videosunda adını saklı tuttuğu bir Arap, Özgür Suriye Ordusu'nun sınır boyunca yaptığı operasyonları şöyle anlatıyor: "Suriyeli isyancılar sınırın Türkiye tarafına geçiyor sonra geri dönüyorlar. Bir bölümünü Türk ordusu bulup kamplara alıyor, diğerleri de kendileri geliyor. Bu insanların çoğu ÖSO ile çalışıyor." Söyleşi yapılan kişi Türk hükümetinin bu kişilerin hareketlerini görmezden geldiğini ve "savaşmak için geri dönmelerine ses çıkmadığını" da sözlerine ekliyor.²
- Lale Kemal tarafından kaleme alınan ve Ortadoğu'ya yönelik İngilizce yayın yapan uluslararası internet sitesi Al Monitor'da yayımlanan haberde şöyle deniliyor: "Suriye muhalefetine bir askeri üs olarak kullandığı merkezlerden biri de Hatay ilinde bulunan Reyhanlı 'askeri' mülteci kampı (...) Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) internet sitesi karargahlarının Reyhanlı'da olduğunu belirtiyor ve örgütteki yüksek komutanların listesini veriyor. Türkiye'ye kaçan ilk subay olan Riyad el-Esad ÖSO'nun baş komutanı (...) Reyhanlı'daki Suriye Yüksek Askeri Konseyi Esad'a karşı savaş planları hazırlıyor, Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) bu planları uygulamaya sokarak astlar için talimatlara dönüştürüyor, bu savaşçılar da münavebeli olarak Suriye içlerine yollanıyor. Savaşanlar kampa döndükçe onların yerini yenileri alıyor ve Suriye'ye gönderiliyor."³
- İngiltere'nin kamu yayıncısı BBC Türkçe Servisi'nin yayınladığı bir videoda konuşan bir ÖSO unsuru kendisinin Türkiye'de eğitilen binlerce insandan biri olduğunu ve bu kişilerin Türkiye tarafından yönetilen eğitim kamplarına "Riyad el-Esad'ın referansı"yla alındığını hiçbir tereddüde yer bırakmayacak bir açıklıkla ifade ediyor.⁴

Daha yüzlercesine kolayca erişilebilecek bu iddialar, görüldüğü gibi, yer ve kişi adları vererek ve tanıklıklara başvurarak Apyadın kampının bir askeri eğitim merkezi olmaktan çok;

- Riyad el-Esad adlı ÖSO başkomutanı olduğu söylenen kişinin askeri hareket sevk ve idare merkezi olarak kullanıldığı ve
- Bu işlem ve eylemlerin Türk Silahlı Kuvvetleri'nin ve mülki amirlerin gözetiminde ve kolaylaştırıcılığında gerçekleştirildiğini ileri sürmektedir.

Alt Komisyon bu tür iddiaları değerlendirmeye yönelmemiş ve her hangi bir gerekçe göstermeksizin inceleme altına almamıştır. Raporun İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'ndaki tartışılması sırasında bunun nedenini sorgulamam üzerine Rapor'u onaylayan iki üyenin bu iddiaların dışarıda bırakılmasını haklı göstermeye yönelik argümanları da aslında soruya açıklık getirmek yerine soruların ardındaki gerçeklerin iyice gölgelenmesine yol açmaktadır.

² <http://www.infowars.com/syrian-rebels-using-turkish-refugee-camps-as-base/>

³ <http://www.al-monitor.com/pulse/politics/2012/08/inside-the-free-syrian-armys-turkish-bq.html>

⁴ <http://potentnews.com/2012/08/23/free-syrian-army-trained-in-turkish-terror-camps/>

Amasya Milletvekili Naci Bostancı bu konuların araştırılmaması yönünde itirazlarımızın "iddiayı kanıt olarak kabul etmek"le malul olduğunu ileri sürmüştür. Ancak bu yanıt totolojiden ileri gitmemektedir. Çünkü soru, alt komisyonun neden bu iddiaları hakikat kabul etmediğiyle değil, neden başka iddiaları araştırmaya değer bulduğu halde bu iddiaları araştırmadığıyla ilgiliydi. Bu sorularına yanıt alamadım.

Ankara Milletvekili Ülker Güzel ise bu iddiaların "Batı Basını"nda yer almasını gerekçe göstererek, Batılıların Türkiye karşıtlığının bir ürünü oldukları gerekçesiyle "zaten Türkiye'yi karalamak maksadıyla" ortaya atıldığını ileri sürmüştür. Ancak, üyenin "Batı"nın Suriye ile ihtilafında Türkiye ile aynı kampta yer aldığı, ABD, NATO ve AB ve Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin "karalamak" bir yana Türkiye'nin faaliyetlerini hararetle desteklediğini ve örneğin üyesi olduğum Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'nde övgülere boğulduğunu bilmezden gelmesi kabul edilemez. Dahası, "Batı"da yayınlanıyor olmaları, internet medyası, gazete ve TV'lerin "sahibinin sesi" olmalarını gerektirmez. Dünyanın her yerinde ve Türkiye'de de egemenlik sahiplerini eleştirmek ve denetlemek, halkın gözü kulağı olmak işlevini sürdürme çabası içindeki binlerce yayının mevcudiyeti göz önünde tutulursa, sırf soruyu savuşturmak için ileri sürülmüş bu "Batı bizi karalıyor" itirazı da bir oksimoron olmanın ötesine geçmiyor.

7. Raporun değerlendirmeye aldığı iddialara gelince, diğer bölümlerinde kampta "yüksek güvenlik riski bulunan kişiler"in barındırıldığından söz edildiği halde "Konaklama Merkezinin Konumu" başlığı altındaki bölümde "kampta askeri eğitim yapıldığı" iddiaları değerlendirilirken şunlar denmektedir:

"Özellikle Apaydın Köyü sakinleri tarafından evlerinin çatılarına, yüksek olan su deposu, minare gibi yerlere çıkılması halinde, Merkez içerisinde yürütülen her türlü faaliyetin ve eylemin çıplak gözle dahi görülebilmesi ve izlenebilmesi mümkünken, teknolojik araçlarla bu Merkezin her an izlenmesi ve takip edilmesi çok daha kolay ve basittir. 30 metre mesafede bulunan Hacipaşa Beldesi yolundan geçen yüksek rakımlı araçların sürücülerinden de, Konaklama Merkezi içerisinde gerçekleştirilecek her türlü faaliyetin ve eylemin fark edilmesi mümkündür. Yine söz konusu iddiaların ortaya atılmasından sonra Konaklama Merkezinin etrafına çok sayıda yerli ve yabancı basın mensubu konuşlanmış ve adeta Konaklama Merkezini 7 gün 24 saat izlemeye almıştır. Bu bakımdan Konaklama Merkezi içerisinde olağan dışı bir eylem veya faaliyetin olması halinde, bunun çok kolay bir şekilde fark edilmesi aşıkardır."

Bu ifadeler kabul edilecek olursa raporun çelişkili bilgilerle hazırlandığını da kabul etmek kaçınılmazdır. Çünkü, denildiği gibi kamptı izlemek ve duymak bu kadar kolay ise ve basın mensuplarının zaten izleniyorsa "neden milletvekilleri dâhil hiç kimsenin girişine izin verilmiyor", sorusu yanıtsız kalmaktadır. Öte yandan bu gözlemler gerçekse "yüksek güvenlik"e hakikaten ihtiyaç duyan kişilerin neden raporda tanımlandığı haliyle yüksek güvenlikli tamamen yoksun bir yerde barındırıldıkları da bir muamma halini almaktadır.

8. Raporda "Sığınmacıların Suriye Topraklarına Geçerek Savaşta İştirak Ettiği ve Tekrar Konaklama Merkezine Döndüğü İddiası"nın geçersizliği ileri sürülürken "Heyetimiz kamera görüntü ve kayıt merkezinde incelemelerde bulunmuş ve Konaklama Merkezinin tamamına hâkim olan kameralar aracılığıyla bir süre cadırkenti izlemiştir," denmektedir. Merkezdaki kamera kayıtlarının "bir süre" izlenmiş olması bu iddiaların kamera görüntüleri ile çürütülmesine yetmeyecektir. Gerçek bir soruşturmada doyurucu sonuçlar için bağımsız gözlemler tarafından incelenmek üzere arşivdeki tüm kayıtlar izlenilmeliydi.

Aynı bölümde Konaklama Merkezi'nin Suriye sınırına olğan yollardan 8 kilometre mesafede olmasının kampta barınanların "Suriye tarafına geçmesi, sınırdan belirli bir uzaklıkta yaşanan savaşa katılması ve sabaha karşı tekrar Konaklama Merkezine dönebilmesi açısından imkansız" olduğu argümanı da inandırıcılıktan çok uzaktır. Hatta tam tersine bu belirlemeler iddiaların doğru olabileceğini düşündürmektedir. Çünkü, ilk olarak, raporda kampta hergün sayım yapıp yapılmadığına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Dolayısıyla kamptan ayrılanların gayubetinin ertesi sabah ortaya çıkabileceği yargısı kesin olmaktan uzaktır. "Yollarda alınan tedbirler" de iddiaları çürütmek için yetersizdir. Çünkü, iddia zaten bu kampta barındırılanların tedbirlerden varestе tutulduklarını, ya da tedbir alması gerekenlerin yasakların ihlaline "göz yumdukları"nı içermektedir. Nihayet bütün bu engellerin mevcudiyeti halinde dahi kampta kalanların Suriye'ye bir geceliğine gidiş gelişleri pekâlâ mümkün görünmektedir. Ortalama gece karanlığı süresinin 8-9 saat (20:00-05:00) olduğu düşünülecek olursa cebri yürüyüşle saatte 7 kilometre yol yapabilen hafif teçhizatlı bir erin bu mesafeler ve süreler içinde sınır yakınlarındaki çatışma noktalarına intikali ve geri dönüşü pekala mümkündür. İddia edildiği şekilde kampta kalan askerlere "göz yumulması" ve "kolaylık sağlanması" halinde bu süre ve mesafelerin çok daha uzayabileceği aşîkârdır.

Gene aynı bölümde kampta askeri eğitim yapıldığı iddialarının çürütülmesi babında yer verilen "Heyetimiz tarafından yaz sonu sonbahar başlangıcı olarak kabul edilen Eylül ayında incelemelerde bulunulmasına rağmen, aşırı nemden kaynaklı hava sıcaklıklarının 40 derecenin üzerinde seyretmesi de, bu hava koşullarında yürümeye bile fiziki gücü bulunmayan bu insanların silahlı bir eğitim almasını veya vermesini son derece güçleştirmektedir," ifadesinin de iddiaları çürütmek bakımından tamamen mesnetsiz olduğunu görmek gerekir. Türkiye'de TSK'ye bağlı güçler Apaydın kampına yakın bölgelerde, aynı iklim koşullarında yaz aylarında askeri eğitimlerini hava sıcaklığı dikkate alınmaksızın sürdürdükleri gibi bu kampta barındırılanların daha önce mensubu oldukları Suriye Ordusu ile şimdi dâhil oldukları "Özgür Suriye Ordusu" sınırın öte yakasında yaz-kış aralıksız karşılıklı askeri çatışma içindedir. Görüleceği gibi her iki argüman da iddiaları karşılamaktan tamamen uzak olmanın yanı sıra, iddiaların gereğince soruşturulmuş olduğuna dair ağır kuşku uyandırmaktadır.

Kampta kalanların geliş-gidişlerinin tam bir denetim altında olduğuna kanıt olarak şu gerekçe ileri sürülmüştür: "Ülkesine geri dönmek isteyen sığınmacılardan Suriye'ye geri dönmesi halinde karşılaşacağı her türlü muamele karşısında sorumluluk almamak ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi gibi uluslararası mekanizmalar karşısında hem yetkililerin hem de ülkemizin zor durumda kalmaması için uluslararası yetkililerin ve Kızılay personelinin tanıklığı nezaretinde imzalı beyanname düzenlenmektedir." Ancak bu gerekçe de tartışmayı sona erdirmemekte tersine yeni bir tartışma doğurmaktadır. Çünkü gönüllü geri dönüşün hukuki teminatı bağımsız uzman kurumların gözlem işlevini yerine getirmesidir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) gibi uzman bir kurumun gözetimi yerine kamu görevlisi olan bireylerin tanıklığında sınırdışı işleminin gerçekleştirilmesi bir güvence değildir.

Öte yandan "Böyle bir beyanname düzenlenmesi sonucunda ülkesine geri dönmesine izin verilen Suriye vatandaşlarından çok azı ülkemize geri dönüş yapmışlardır. Bu kişilerin aynı veya farklı bir isim ile tekrar konaklama merkezine girmesi mümkün değildir," saptamasının yanı sıra aynı kişilerin ikinci kez geldiklerinde kamplara alınmamasının hangi ulusal veya uluslararası ilke ve yasalara dayandırılmakta olduğu da meçhuldür.

9. Raporun İnsan Haklarını İnceleme Kurulu'ndaki değerlendirilmesi sırasında yapılan tartışmada İstanbul Milletvekili Atilla Kaya dışında hiçbir üyenin "ÖSO baş komutanı" olduğu söylenen Suriye Ordusu emekli albayı Riyad el Esad'a soru yöneltmedikleri, Apaydın kampında ikamet

edenlerin iddia edilen fiillerini soruşturmak ve incelemek yerine kendilerine resmi makamlarca verilen bilgileri sahih kabul ederek geri döndükleri ortaya anlaşılmıştır. Oysa bu kampa bir incelemede bulunmaya gitmek için başkalarının iddialarına kulak kabartmaya bile gerek yoktu. Bu kampta kaldığı artık saklanamayan ve ÖSO komutanı olarak bilinen Suriye ordusunun emekli albayı Riyad el Esad'ın kendisi ve bu kamptaki faaliyetleri hakkında bir yıldan beri uluslar arası kamuoyuna anlatmış olduklarını tahkik etmek etmeyecekse Alt Komisyon Apaydın kampına neden gitmiş olduğunu kimseye açıklayamaz. Ne var ki, raporda bu kişinin adı bile anılmamakta, varlığı adeta görmezden gelinmek istenmektedir.

Oysa bu konuya, alt komisyonun bölgedeki mülteci kamplarına yönelik olarak geçen yıl yaptığı inceleme raporuna yazdığım muhalefet şerhinde dikkat çekmiş, alt komisyonu raporun hazırladığı dönemde "uluslararası basında yer alan, Türkiye'deki kamplarda 'Özgür Suriye Ordusu'na askeri eğitim ve destek verildiğine dair yer, zaman, ve kişi adları içeren haberlere hiçbir biçimde eğilmemiş" olmakla eleştirmiş, ABD'de yayınlanan *New York Times* gazetesi muhabiri Lian Stack'ın 27 Ekim 2011'de Türkiye'den geçtiği haberine değinerek "bu 'mülteci'lerin, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği normlarıyla hiçbir biçimde bağdaştırılmayacak çok vahim etkinlikler içinde bulundukları" konusunda alt komisyonu ve kamuoyunu uyarıştım.

Bu uyarımın, alt komisyonun bu kez "iddiaları araştırmak" maksadıyla doğrudan doğruya Apaydın kampına gidildiği sırada bile hatırlanmamış ve İstanbul Milletvekili Atilla Kaya dışında hiçbir üyenin Riyad el Esad'a kamptaki faaliyetlerine dair soru yöneltmemiş oluşu alt komisyonun bu kampa -bu iddiaları da araştırmadığına göre- hangi maksatla gittiğine dair derin bir kuşkuyla yol açıyor.

Bir yıl önce, 27 Ekim 2011'de yayınlanan bu haberde muhabirin gözlemlerine ek olarak Riyad el Esad'ın kendi ifadeleri de incelemeye konu olan "konaklama merkezi"nin alt komisyon raporunda anlatıldığından bambaşka bir şekilde kullanıldığı ve bambaşka ilişkiler ağının içinde yer aldığına dair aşağıdaki vahim iddiaları haber veriyordu:

- Bir zamanlar Suriye'nin en yakın müttefiki olan Türkiye (...) Özgür Suriye Ordusu'nun komutanı ve onlarca üyesine barınak sağlıyor ve onların Türk askerleri tarafından korunan bir kamptan çıkıp sınırı geçerek saldırılar düzenlemesine izin veriyor.
- Türkiye'de çok sıkı korunan bir mülteci kampında yaşayan grup, Çarşamba günü (26 Ekim 2011) Suriye'nin kaynaşma halindeki orta bölgesinde aralarında üniformalı bir subayın da bulunduğu 9 Suriye askerinin öldürülmesinin sorumluluğunu üstlendi. Türk yetkililerse grubun komutanı Albay Riyad el-Esad ve "subay kampı"nda yaşayan 60 ile 70 arasındaki üyeleri ilişkilerinin tamamen insancıl olduğunu söylüyor.
- Albayla bir yerel mülki amirin dairesinde görüştük. Esad görüşmeye aralarında bir keskin nişancının da bulunduğu 10 ağır silahlı Türk askerinin korumasında geldi.
- Albay Esad Türkiye Dışişleri Bakanlığınca düzenlenen ve bir dışişleri yetkilisinin huzurunda yapılan söyleşide "Rejim çökene ve Suriye'de yeni bir güvenlik ve istikrar dönemi açılana kadar savaşağız. Biz Suriye halkının liderleriyiz ve Suriye halkıyla omuz omuzayız" dedi.
- Türk yetkililer hükümetlerinin isyancılara silah ya da askeri destek sunmadığı, isyancıların da böyle bir talebi olmadığını söylediler de Albay Esad daha iyi silahlara ihtiyaçları olduğunu açıklıyor: "Uluslararası camiadan Özgür Suriye Ordusu olarak bize silah

sağlamasını istiyoruz (...) Biz bir orduyuz, muhalefeteyiz ve askeri operasyonlara hazırlanıyoruz...

- Albay Esad kampta kalan herkesin Özgür Suriye Ordusu mensubu olduğunu söylüyor. Kampta bir yaveri ve 6 kişiden oluşan bir "medya ofisi" var. Esad grubun savaşçılarının çok sıkı örgütlü olduklarını ancak kaçarken yanlarında getirdikleri ya da öldürdükleri Suriye güvenlik güçlerinden aldıkları dışında silahları olmadığını söylüyor. Tam sayısını vermekten kaçınmakla birlikte savaşçı sayısının 10 bin civarında olduğunu, grubun açıkta 18 taburu ve birkaç da gizli taburu olduğunu ileri sürüyor.
- Albay Esad "geniş çaplı askeri hareketler"i planlanmasından sorumlu olduğunu ancak küçük çatışmaları ve gündelik kararları sahadaki komutanlara bıraktığını, bununla birlikte her gün her tabur komutanıyla temasta bulunduğunu, biri uyu telefonlu olan dört telefonundan bir düzüstü bilgisayarla saatlerce e-postaları takip ettiğini anlatıyor.

Ne yazık ki alt komisyonumuz herhalde Sayın Ülker Güzel'in görüşüne katılarak, "ülkemizi karalamak maksadıyla" çıkartılmış olmasının muhtemel olduğunu düşündüğü bu haber ve bunun gibi daha yeni tarihli onlarcasına itibar etmiyor. Belki de Sayın Naci Bostancı gibi "iddianın kendisi kanıt sayılmaz" düşüncesiyle Albay Riyad el Esad'a, kampın yöneticilerine ve yerel mülki amirlere soru yöneltmiyor. Raporla böyle bir sorgulama ve incelemenin izini görmüyoruz. Şu halde bir kere daha sormak kaçınılmaz: Alt Komisyon neden kampta "askeri eğitim verildiği" iddialarını araştırmış ama bu kampın bir askeri karargâh olarak kullanıldığına dair bizzat Albay Riyad el Esad'dan gelen beyanları araştırmak gereğini duymamıştır?

Doğrusu, Albay Esad'ın bütün beyanları, bu kamplarda Türkiye Hükümeti'nin, ve hükümete bağlı memurların himaye ve yönlendirmesi altında uluslararası ve ulusal mülteci hukukunun her gün yeniden çiğnendiğine ve savaş hukuku ile uluslararası insancıl hukukun ihlal edildiğine dair ağır suç itiraflarından başka bir şey olmadığı halde, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun bunları araştırmaya dahi değer görmemesini ne TBMM'nin politik şahsiyeti ne de Komisyon'un misyonuyla bağdaştırmak mümkündür.

Bu vesileyle bu muhalefet şerhinin, kanıtlara ve tanıklara dayalı olarak ileri sürdüğüm bu iddiaların yeniden araştırılması talebiyle hem komisyona hem de Dışişleri, İçişleri ve Milli Savunma Bakanlıklarına yönelik bir başvuru olarak değerlendirilmesini istediğimi bildiriyorum.

Bu ağır ihlal itiraf ve ispatlarından sonra da derhal harekete geçilmemesi halinde bu eylemsizlik ve sessizliğin muhatap bakanlıkların bu fiillere ortak oldukları ya da bunlara koruma sağladıklarına dair açık bir karine sayacağımızın bilinmesini isterim. Bilinen deyişi bir kez daha tekrar edersek: "Susmak, onaylamaktır."

10. Diğer iddialara ilişkin olarak şu görüş ileri sürülmüştür: "Apaydın Konaklama Merkezinde çekildiği iddia edilen ve burada silahlı eğitim verildiğini gösteren resimler ile Konaklama Merkezi görünümünün uyuşmadığı ancak buna rağmen iddianın ciddi olarak soruşturulması için soruşturma açıldığı, bu soruşturmanın halen devam ettiği, ancak burasının 24 saat kamera sistemi ile izlendiği için resimlerde görüldüğü şekilde bir faaliyetin imkânsız olduğu, zira çocuklara oyun alanı açabilmek için bile çadır sökmek zorunda kalındığı, bu itibarla fiziki olarak da bu resimlerde görülen faaliyetlerin icra edilmesinin imkânsız olduğu Merkezde bulunan yetkililer tarafından belirtilmiştir." Bu soruşturma hangi makamca açılmıştır. Bu bir yargısal işlem tesis edilmesine yönelik bir koğuşturma mıdır? İdari bir işlem midir? Yoksa askeri makamlarca mı yürütülen bir soruşturmadır? Bu soruların da yanıtlarını rapordan öğrenmek mümkün değildir.

11. Sonuç

- Hükümetin Suriye politikası çerçevesinde Türkiye'ye göç edenlerle ilgili uygulamaları şeffaflıktan uzaktır. Alt komisyonun incelediği kamplarla Kilis, Gaziantep gibi şehirlere kurulan diğer kampların bağımsız gözlemlilere kapalı tutulması, kamplara alanında uzman sivil toplum kuruluşlarının ısrarlı başvurularına rağmen giriş izni verilmemesi bunun en açık göstergesidir. Uluslararası Af Örgütü Londra merkezi uzmanları birden fazla başvuru yaparak kamplarda incelemeler yapmak istemiş fakat bu talep hükümet tarafından geri çevrilmiştir. Yine DİSK, Türk Tabipler Birliği ve TMMOB gibi Türkiye'nin en büyük sendika ve meslek odasının kampları ziyaret talebi geri çevrilmiştir. Mülteci hakları koordinasyonu çatısı altında bir araya gelen çok sayıda insan hakları örgütün de başvuruları geri çevrilmiştir.
- Dünyanın her yerinde mülteci kampları kuran, destek sunan BM Mülteciler Yüksek Komiserliği süreçten soyutlanmış, gönüllü geri dönüşler başta olmak üzere kampın işleyişi ile ilgili göstermelik bir işbirliği sağlanmıştır.
- İçişleri bakanlığı tarafından yayınlanan 30.03.2012 tarihli ve 62 sayılı "Türkiye'ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye ve Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge" kamuoyundan saklanarak kampların işleyişi hakkında nasıl bir yöntem izlendiği gizlenmektedir. Heyetin bu belge hakkında bilgilendirilmemiş olması, belgeye raporda yer verilmemiş olması gezinin amacına ulaşması yönünde büyük bir eksiklik olmuştur. İdarenin dünyadaki örnekleri gibi söz konusu belgeyi kamuoyu ile paylaşması gerekmektedir.
- Raporda birçok kez zikredilen "Suriyeli sığınmacılar" kavramı yanlış kullanılmış olup başka bir hukuki tanım üzerinden hareket edilmiştir.
- Geçici koruma adı verilen statünün hukukiliğinin sağlanması, kampların kuruluş ve işleyişine ilişkin düzenlemelerin yasal alt yapısının hazırlanması ve en önemlisi kamplarda kalanların haklarının hukuki bir güvenceye kavuşturulması için bir an önce TBMM çatısı altında bir yasal düzenlemenin yapılması gerekmektedir. Bu konular idarenin yayınladığı "gizli" belgelerle düzenlenemez.
- Geçici korumanın en çok ne kadar süreceğine dair uluslar arası ilkeler göz önünde bulundurulmalıdır. Suriye'den gelenler için sığınma başvurusu imkânı tamamen ortadan kaldırılmıştır. Bu imkân ivedilikle sağlanmalı ve kalıcı bir çözüm için sığınma prosedürüne başvurmak isteyenlere etkin mekanizmalar tesis edilmelidir.
- Sebebi ne olursa olsun uluslar arası ilkelere aykırı bir uygulama olan zorla geri gönderme yoluna başvurulmamalıdır.
- 20.02.2012 tarihli Radikal gazetesi manşetinde yer alan habere göre Kuyubaşı Kampı olarak adlandırılan kamp bir tecrit kampı olarak kullanılmıştır.³ Buradaki kişiler tecrit edilerek "gönüllü geri dönüş" zorlanmaları söz konusu olabilir. Hükümetten bu iddialara karşı herhangi bir yalanlama getirilmemiştir. Konuyla ilgili herhangi bir

³ <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1079294&CategoryID=77>

soruşturmanın yürütülüp yürütülmediği, kampın halen kullanımında olup olmadığı ile ilgili herhangi bir açıklama yapılmamıştır.

- Kim olursa olsun, ülkesini terk ederek Türkiye'ye sığınma talebinde bulunan çok sayıda göçmenin ülkemizde barındırılmalarında ahlaki ve insani açıdan bir kusur olduğunu söylemek yersiz olur. Hükümete yönelik eleştiri ve iddiaların kaynağı bu vazgeçilemez insani dayanışma ve yardımlaşma değildir. Özellikle bölge halkının tepkilerinin kaynağında yukarıda ayrıntılı olarak belirttiğimiz gibi kampların şeffaflıktan uzak oluşları, hükümet yetkililerinin bu kampları sürekli politik propaganda malzemesi olarak değerlendirmeleri ve bölgede ortaya çıkan büyük demografik değişikliklerin yol açtığı çalkantılara karşı takındıkları duyarsız hatta suçlayıcı tavırlardır. Bu algının oluşmasında ise en büyük pay başta Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ve Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu olmak üzere diğer yetkililerin açıklamaları ve yürüttükleri politikalarıdır.
- Hükümetin Suriye krizinde takip ettiği savaş yanlısı politika, ABD'nin bölgesel hâkimiyet projelerine angaje olarak Suriye'nin iç krizine doğrudan müdahililik çabaları büyük çoğunluğu savaşa karşı olan Türkiye halkları arasındaki tedirginliğin giderek büyümesine neden olmaktadır. Bütün kamuoyu yoklamalarının gösterdiği gibi ⁶, iktidardaki partiye oy veren seçmenler dahi bu savaşçı siyasete karşıdır ve bu karşıtlık giderek büyümektedir. Suriye'den kaçanların Türkiye'de barındırıldıkları kamplar bu gelişmelerin ışığı altında önem kazanmaktadır. "Güvenlik koridorları" açmak üzere Suriye'ye askeri harekât düzenlemek bakımından "kritik eşik" sayılacağı belirtilmiş olan 100 bin mülteci sayısına ulaşmak maksadıyla insanların Suriye'den Türkiye'ye göçe teşvik edildiği veya çatışmaların onları göçmek zorunda bırakacak şekilde sevk ve idare edildiği; sınır bölgelerinde bu mültecilerin silahlı hareketlerde bulunmalarının sağlandığı; bu çerçevede kampların insani olmaktan çok giderek siyasi ve askeri maksatlara hizmet eder olduğu iddialarının yaygınlaşması bu gelişmelerle ilgilidir.

Daha açık bir deyişle halkın kayda değer bir bölümü, özellikle 900 kilometrelik Suriye sınırı boyunca yaşayanlar, Suriyeli göçmenler ve göçmen kamplarının hükümetin Suriye'ye yönelik savaş siyasetinin bir enstrümanı haline geldiğinden kaygı duymaktadır.

- Ne yazık ki, alt komisyonun Apaydın incelemesi ve raporu iddiaları ciddiye alarak araştırma ve bu kaygıları gidermek bir yana, son derece dayanaksız ve derme çatma gerekçeler ve üstünkörü bir değerlendirmeyle en zayıf iddialardan birini (kampta askeri eğitim) savuşturma yolunu seçmiş, yetkililer yönünden hiçbir iddiayı araştırmamış, adı geçen Suriyelilerle aydınlatıcı görüşmeler yapmamış, doğru olması imkansız ölçüde bir "temizlik" ve yasallık içinde bir kamp manzarası çizerek hem kamplara hem de komisyon çoğunluğunun sahibi bir araştırma yapmadığına yönelik kuşkuların daha da artmasına neden olmuştur. Önümüzdeki aylar ve yıllarda ortaya çıkacak gerçekler bu görevin savsaklanmasının vebalinin ne kadar ağır olduğunu ortaya koyacaktır.

⁶ <http://andy-ar.com/wp-content/uploads/2012/08/T%C3%BCrkiye-siyasi-g%C3%BCndem-agustos2012.pdf>

⁷ <http://haber.gazetevatan.com/tampon-bolge-sayisina-ulasildi/487265/1/G%C3%BCndem>

EK-9

MARDİN E TİPİ VE KIZILTEPE K1 TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMLARI İNCELEME RAPORU

I. BAŞLANGIÇ

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 13 Ekim 2011 tarihli 3'üncü toplantısında, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde incelemelerde bulunmak üzere; Çorum Milletvekili Murat YILDIRIM, Ağrı Milletvekili Mehmet Kerim YILDIZ, Kilis Milletvekili Ahmet Salih DAL, Mardin Milletvekili Abdurrahim AKDAĞ, Sivas Milletvekili Malik Ecder ÖZDEMİR, İstanbul Milletvekili Atila KAYA ve Mersin Milletvekili Ertuğrul KÜRKÇÜ'den oluşan bir Alt Komisyon kurulmasına karar vermiştir.

Anılan karara istinaden, 31.05.2012 tarihinde Mardin ilindeki ceza infaz kurumlarında incelemede bulunan Heyet; Alt Komisyon Başkanı ve Çorum Milletvekili Murat YILDIRIM, Ağrı Milletvekili Mehmet Kerim YILDIZ, Kilis Milletvekili Ahmet Salih DAL, Mardin Milletvekili Abdurrahim AKDAĞ, Sivas Milletvekili Malik Ecder ÖZDEMİR ve Mersin Milletvekili Ertuğrul KÜRKÇÜ'den oluşmuştur. Alt Komisyon üyelerine, Komisyon Uzman Yardımcısı Abdussamed SİĞİRTMAÇ eşlik etmiştir.

II. BAŞVURUCULAR

24'üncü Yasama Dönemi'nde, Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'ndaki tutuklu ve hükümlüler tarafından iletilen dilekçelerde; kapasite fazlası tutuklu ve hükümlünün barındırılması, yemeklere ilişkin şikâyetler, suyun yetersizliği ve adil yargılanma yapılmadığı hususları konu edinilmiştir. Dilekçeler dışında, bazı medya organlarında yer alan Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda yemekten kaynaklı zehirlenme yaşandığı yönündeki haberler de dikkate alınmıştır.

III. İNCELEMENİN KONUSU VE AMACI

3686 sayılı "İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu"nın 6'ncı maddesine göre, Komisyon; alt komisyonlar kurmak suretiyle çalışabilir ve 5'inci maddesine göre; gerekli gördüğünde Ankara dışında incelemelerde bulunabilir. Ceza infaz kurumu ve tutukevlerindeki fiziki şartların ve kurum yöneticilerinin tutum ve davranışları ile mevzuattan kaynaklanan insan hakkı ihlallerinin incelenmesi amacıyla kurulan Alt Komisyon faaliyet yılı içerisinde, muhtelif ceza infaz kurumlarında incelemelerde bulunmaktadır. İncelemelerin genel amacı, ceza infaz kurumlarında, hükümlü ve tutukluların maddi ve manevi dokunulmazlığı haklarına ve ceza infaz kurumları yaşam koşullarına ilişkin sorunların olup olmadığının tespitidir. Komisyon hazırladığı raporlarda tespit edilen sorunlara ilgili kurumların dikkatini çekmekte ve bu sorunlara dair çözüm önerilerini yetkili mercilerle paylaşmaktadır. Söz konusu çözüm önerileri mevzuat değişikliğine veya belli bir konudaki uygulamanın iyileştirilmesi gerektiğine dikkat çekebilmektedir.

Tutuklu ve hükümlülerle birlikte ceza infaz kurumu görevlilerinin sorunları da incelemeler vesilesiyle milletvekilleri tarafından yerinde görülmekte ve bu durum mevcut sorunlara ilişkin parlamento ve kamuoyu duyarlılığının da artmasına hizmet etmektedir.

IV. İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM

Alt Komisyon ilk olarak Mardin Valiliği'ne nezaket ziyaretinde bulunmuş, ardından Cumhuriyet Başsavcısı ile kendi makamında görüşmelere geçilmiştir. Söz konusu görüşmelerde ceza infaz kurumlarından intikal eden şikâyetler hakkında bilgi alınmıştır. Buradaki temasların ardından, Heyet; ceza infaz kurumlarında yapılan toplantılara iştirak etmiştir.

Ardından, Mardin E Tipi ve Kızıltepe K1 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda Heyet tarafından rastgele seçilen koğuşlarda hükümlü ve tutuklularla cezaevinden hiçbir görevli olmaksızın görüşme gerçekleştirilmiştir. Son olarak, ceza infaz kurumları idaresinden bilgi ve belge toplanmıştır.

V. İLGİLİ MEVZUAT HÜKÜMLERİ VE YAZILI METİNLER

Heyet çalışmasında, Birleşmiş Milletlerin 13 Mayıs 1977 tarihli “Mahpusların İslahı İçin Asgari Standart Kurallar”, 9 Aralık 1988 tarihli “Herhangi Bir Biçimde Tutulan Veya Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin Prensipler Bütünü” 14 Aralık 1990 tarihli “Tutuklulara Uygulanacak Muameleler İçin Temel İlkeler”; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 11 Ocak 2006 tarihli ve (2006)/2 nolu “Hükümlülerin İyileştirilmeleri İçin Standart Asgari Kuralların Avrupa Metni” (Avrupa Cezaevi Kuralları), Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Cezaevinin Aşırı Kalabalıklaşması ve Cezaevi Mevcudu Enflasyonu Hakkındaki R (99) 22 sayılı Tavsiye Kararı; 5275 sayılı “Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun” ve “Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük” hükümleri ile ilgili diğer mevzuatı dikkate almıştır.

VI. İNCELEMELER

1. Cumhuriyet Başsavcılığı Makamında Yapılan Görüşmeler

Başsavcılık makamındaki görüşmelere Başsavcının yanı sıra ceza infaz kurumlarından sorumlu Cumhuriyet Savcısı Zekeriya KABASAKAL ve Ceza ve Tutukevleri İzleme Kurulu Başkanı Avukat Selahattin EFE de katılmıştır.

Başsavcılık makamında Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nun genel sorunlarına ilişkin bilgi alındıktan sonra, Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda yemekten kaynaklı zehirlenme yaşandığı yönündeki iddialar sorulmuştur. Sayın Başsavcı yaptığı bilgilendirmede, anılan iddialara ilişkin adli ve idari soruşturmaların sürmekte olduğunu, soruşturmalar neticesinde sorumlular varsa mutlaka cezalandırılacaklarını belirtmiştir.

İzleme Kurulu Başkanı ise, Ceza İnfaz Kurumundaki sorunların temelinde kapasite fazlası tutuklu ve hükümlünün barındırılmasının yattığını belirtmiştir. Başkan ayrıca Ceza İnfaz Kurumunun kalabalık olması nedeniyle başta su yetersizliği olmak üzere pek çok problemin ortaya çıktığını söylemiştir.

2. Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

2.1 Kurum İdaresi Tarafından Komisyonumuza Yapılan Bilgilendirme

- Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, şehir merkezinin güneyinde, Nusaybin yolu üzerinde ve şehir merkezine yaklaşık olarak 10 km uzaklıkta olup, 1965 yılında inşaatına başlanılmış ve 1976 yılında faaliyete geçmiştir.

- Kurumun toplam alanı 16.596 m2 olup, bina oturma alanı 8.692 m2'dir.
- Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nun artırılmış kapasitesi 480 olarak belirlenmiştir. Daha sonra hükümlü ve tutuklu sayısının artması nedeni ile zorunlu olarak ortak kullanım alanlarına ve koğuşlara ranza koyularak kapasite 706 kişiye çıkartılmıştır. Kurumda 30.05.2012 tarihi itibarı toplam 987 hükümlü ve tutuklu bulunmaktadır. Bu kişilerden 281'i yere yatak sererek yatmaktadır.

- Koğuşların büyüklüğüne bağlı olarak, koğuşlarda kalan kişi sayısı 8 kişiden 76 kişiye kadar değişmektedir.

- Kurumda 248 hükümlü 739 tutuklu bulunmaktadır.

- Adli Suçlardan Ötörü Kurumda Bulunan:

Hükümlü Sayısı : 179

Tutuklu Sayısı : 278

- Terörle Bağlantılı Suçlardan Ötörü Kurumda Bulunan:

Hükümlü Sayısı : 69

Tutuklu Sayısı : 461

- Kurumdaki 193 personelin dağılımı şöyledir:

Kurum 1'inci müdürü

2'nci müdür : 4

İdare memuru : 1

Öğretmen : 2

Psikolog : 1

Muhasebe yetkilisi : 1

Kâtip : 6

Ambar Memuru : 2

Sağlık Memuru : 1

İnfaz ve koruma baş memuru : 14

İnfaz ve koruma memuru : 150

Teknisyen : 4

Şoför : 3

Aşçı : 1

Kaloriferci : 1

Hizmetli : 1

- Kurumun su ihtiyacı müstakil sondaj sistemi ile yer altı kaynağından sağlanan bir adet su kuyusu tarafından karşılanmakta olup, şehir su şebekesi ile ayrıca bağlantısı bulunmaktadır. Kuyudan temin edilen su ceza infaz kurumunun içinde bulunan 100 tonluk su havuzunda toplanmakta, buradan klorlama ve dinlenme işi yapılarak ceza infaz kurumunun tamamına sabah 1 saat, öğleden sonra 1 saat olmak üzere günde 2 saat su verilmektedir. Su havuzundan alınan numunelerin on beş günde bir olmak üzere düzenli bir şekilde İl Sağlık Müdürlüğü tarafından analizleri yapılmaktadır. Kuruma kuyu suyunun yetersiz gelmesi nedeniyle ikinci bir sondaj kuyusu yapılmış olup; gömme depo, terfi hattı, terfi binası ve enerji hattı için 438.302,68 TL ödenek talebinde bulunulmuştur. Çalışmalar tamamlandığında kurumun su ihtiyacı giderilmiş olacaktır.

- Tutuklu ve hükümlülerin sağlık sorunlarının tedavisi için Mardin İl Sağlık Müdürlüğü'nden kuruma aile hekimi görevlendirilmiştir. Aile hekimi kuruma hafta içi her gün gelmekte olup, dış hekimi ise haftada üç gün gelmektedir.

- Yemeklerden kaynaklı zehirlenme olduğu yönündeki iddialara ilişkin olarak, Kurum Müdürü verdiği bilgilerde; 22 Nisan 2012 tarihinde yaşanan olay günü ilk etapta 60 kişinin rahatsızlanması üzerine hastaneye kaldırıldığını ancak bu sayının belki suuistimallerin de etkisiyle tedricen artarak 232 kişiye ulaştığını söylemiştir. Konuyla ilgili soruşturmanın devam etmekte olduğuna işaret eden Kurum Müdürü; bununla birlikte alınan gıda örneklerinde yapılan ilk incelemede sadece yoğurtta E. Coli bakteri miktarının fazla çıktığını bunun da sağlık açısından kayda değer bir fazlalık olmadığını söylemiştir.

- 30.05.2011 - 30.05.2012 tarihleri arasındaki disiplin cezalarına ilişkin veriler şöyledir:

İnfaz Hakimliğine Giden Dosya Sayısı : 580

İnfaz Hakimliğinde Onanan Dosya Sayısı : 541

Ağır Ceza Mahkemesinde Onanan Dosya Sayısı : 385

Kaldırılan Ceza Dosya Sayısı : 7

İnfaz Hakimliğinde Karar Aşamasında Olan Dosya Sayısı : 32

- Sorulan soru üzerine hastaneye sevklerde sorunlar yaşandığını teyit eden Kurum Müdürü bunun jandarma ve araç sayısının yetersizliğinden kaynaklandığını ifade etmiştir.

2.2 Koşullarda Yapılan Gözlemler ile Hükümlü ve Tutuklularla Gerçekleştirilen Görüşmeler

Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda değişik suçlardan veya suç isnadından ötürü bulunan 5 farklı koğuştaki pek çok hükümlü ve tutuklu ile görüşülmüştür. Ayrıca, koğuşlar dışında 80 hükümlü ve tutuklunun bir araya geldiği "ortak alanda" da görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda koğuşlara girildiğinde göze çarpan ilk sorun koğuşlardaki aşırı kalabalık olmuştur. Bazı koğuşlardaki tutuklu ve hükümlüler, tuvalete varıncaya kadar yerlere yatak sermek suretiyle sığabildiklerini ifade etmişlerdir. Kadınların bulunduğu 20 kişi kapasiteli koğuştaki 67 kişinin kalmakta olduğu görülmüştür. Kadın koğuşlarındaki iki kişilik bir ranzada dört kişinin yatmakta olduğu anlatılmıştır. Koğuşların büyüklüğüne göre koğuşlardaki kişi sayısı değişmekle birlikte, istisnasız hepsinde kapasite fazlası tutuklu ve hükümlünün barındırıldığı görülmüştür.

Pek çok koğuşa girer girmez, mekânın büyüklüğüne oranla fazla sayıda kişinin aynı ortamda teneffüs ediyor olmasının getirdiği ağır, oksijensiz hava hemen hissedilmiştir. Sigara içilen bazı koğuşlarda kötü hava daha keskin bir rahatsız ediciliktir. Pencerelemin küçüklüğü, havalandırmanın olmayışı ve koğuştaki uçan sinekler gözlenen diğer olumsuzluklar olarak belirmektedir.

Diğer taraftan koğuşlarda not edilen bazı olumlu unsurlar vardır. Kafeslerde kuş beslenmesi ve koğuşların havalandırmalarındaki saksılarda çeşitli bitkilerin yetiştirilmesi bu minvaldeki örneklerdir.

Koğuşlarda ve ortak alanda yapılan görüşmelerde dile getirilen başlıca sorunlar şunlar olmuştur:

- Koğuşlar çok kalabalıktır.
- Ceza infaz kurumundaki sağlık sorunları ciddi boyuttur. Hastaneye sevk edilmemiz çok uzun zaman almaktadır. Masrafını karşılayacak olmamıza rağmen, 9 aydır dişini çektiirmek için hastaneye götürülmeyi bekleyenler bulunmaktadır.
- Kurumdaki su sorunu çok ciddi boyuttur. Kurumda her biri sadece 30-40 dakika süreyle günde 3 defa su verilmektedir (toplamda yaklaşık 2 saat).
- Yemekler memnun olunacak nitelikte değildir. Hijyen konusunda zehirlenmelere yol açabilecek büyük sorunlar vardır.
- Mardin'in sıcak bir yer olması nedeniyle buradaki en temel ihtiyaçlarımızdan biri buzdolabıdır. Ancak koğuşlardaki sayının fazla olması nedeniyle tek buzdolabı yeterli olmamaktadır.
- Kantin ihtiyacı sadece haftada belirlenen iki günde karşılanabilmektedir.
- Bazılarımız memleketten çok uzaklardaki ceza infaz kurumlarına gönderilmektedir.
- Yargılanmamız adil bir şekilde gerçekleşmemiştir.

İncelemeler esnasında kadın koğuşunda 67 kişinin kaldığı görülmüştür. Yakın zamanda eklendiği öğrenilen tuvaletle birlikte koğuşun kullanımı için sadece 2 tuvalet bulunmaktadır.

Bu koğuşta üniversite öğrencisi gençlerden oldukça yaşlı kişilere kadar pek çok kişinin barındırıldığı görülmüştür.

2.3 İnfaz Koruma Memuru Olarak Görev Yapan Personelin İlettiği Sorunlar

İnceleme esnasında infaz koruma memurları da sorunlarını dile getirmiştir. Söz konusu personel mevzuatın izin vermediği talepleri reddetmeleri halinde yerine getirilmeyen isteğin sebebi sanki kendileriymiş gibi görülmesinden yakınmışlardır. İnfaz koruma memurları ayrıca günde iki dolmuşla bir saat süren yolculuk sonrası ceza infaz kurumuna gelebildiklerini personel servis olanaklarının bulunmadığını iletmışlerdir. İnfaz koruma memurlarının diğer talepleri ise, özlük haklarının iyileştirilmesine ve fazla mesainin sonlandırılmasına ilişkin olmuştur.

3. Kızıltepe K1 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

3.1 Kurum İdaresi Tarafından Komisyonumuza Yapılan Bilgilendirme

- Kurum 1985 yılında faaliyete geçmiş olup kapalı alanı 1060 m2 toplam alanı 3718 m2'dir.
- Kurum kapasitesi 42 kişi olup 37'si hükümlü 10'u tutuklu olmak üzere toplam mevcut 47'dir.
- Kurum'da 1 baş memurluk odası, 1 infaz birimi odası, 4 koğuş, 1 banyo, 2 disiplin hücresi, 1 kütüphane, 1 revir, 2 ambar, 1 çok amaçlı salon ve 1 el işi atölyesi bulunmaktadır.
- 01.07.2011 ile 31.05.2012 tarihleri arasında gerçekleştirilen faaliyetler:
 - I. ve II. kademe İngilizce kursu, 160 saatlik bilgisayar kursu ve telkârî (gümüş işletmeciliği) kursu düzenlenmiştir.

- Koğuşlar arası voleybol turnuvası yapılmış olup, turnuva sonrası kupa verme töreni gerçekleştirilmiştir.
- Kızıltepe Müftülüğü ile işbirliği içinde Kutlu Doğum Haftası semineri yapılmıştır.

3.2 Koğuşlarda Yapılan Gözlemler ile Hükümlü ve Tutuklularla Gerçekleştirilen Görüşmeler

Koğuşlarda yapılan incelemelerde bir koğuş haricinde Kurumda kapasite fazlası tutuklu ve hükümlü barındırılması sorununun olmadığı görülmüştür. Görüşülen mahpuslar kurum idaresinden memnun olduklarını ve Kurum Müdürü ile birebir görüşme olanağı bulduklarını söylemiştir. Kurumda dile getirilen en önemli sorun yemek konusunda olmuştur. Yemekleri kendileri pişirdiklerinden, günlük 4 TL olan iاشة bedelinin Kurum tarafından gıda malzemesi olarak verildiğini ancak bu miktarın yetersiz kaldığı ifade edilmiştir.

Tutuklu ve hükümlüler personelden veya müdürden şikâyetlerinin olmadığını Kurum Müdürü ile birebir görüşebildiklerini söylemiştir.

VII. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

İncelemede bulunulan Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda ilk göze çarpan husus koğuşlardaki aşırı kalabalık olmuştur. Bu durumun temizlik problemi, su yetersizliği ve hastaneye sevk edilmede gecikme başta olmak üzere pek çok sorunu zincirleme bir şekilde beraberinde getirdiği söylenebilir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, üye Devletlere sunduğu Cezaevinin Aşırı Kalabalıklaşması ve Cezaevi Mevcudu Enflasyonu Hakkındaki R (99) 22 sayılı Tavsiye Kararında, “cezaevlerindeki kalabalıklaşmanın ve cezaevi mevcudundaki artışın bir bütün olarak hem insan hakları hem de ceza infaz kurumlarına, cezaevi idarelerine ve ceza adaleti sistemine karşı önemli bir sorun yarattığını” vurgulamıştır. Kararda bahsedilen bu sorunların Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda görülebildiği rahatlıkla söylenebilir.

Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda tutuklu ve hükümlü mevcudu arasındaki sayısal anlamdaki orantısızlık çarpıcı bulunmuştur. Daha önce zikredildiği üzere, söz konusu ceza infaz kurumunda 248 hükümlü bulunurken 739 tutuklu bulunmaktadır. Başka bir deyişle tutuklu sayısı hükümlü sayısının neredeyse 3 katıdır. Bu durumun nedenlerinden birisi, hükmü kesinleşen kişilerin başka ceza infaz kurumlarına nakledilmesidir. Böylece –muhtemelen- ceza infaz kurumundaki yoğun mevcudun seyreltilmesi hedeflenmekte ve daha insani yaşam koşulları oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bununla birlikte bu uygulamanın kendi içerisinde bir çelişki barındırdığını söylemek gerekmektedir. Öncelikli olarak işaret etmek gerekir ki, başka ceza infaz kurumlarına gönderilen mahpuslardan azımsanmayacak kısmı, hâlihazırdaki barındırıldıkları yerden daha düşük düzeyde de olsa, yine kalabalığın sorun olduğu ceza infaz kurumlarına gönderilmektedir. Diğer taraftan yapılan görüşmelerde tutuklu ve hükümlülerin pek çoğu, daha iyi şartlarda olsa bile, ailesinden uzak bir şekilde cezasının infaz edilmesinden memnun olmayacağını dile getirmiştir. Öyle ki başka bir ceza infaz kurumuna nakledilmek bir kısım hükümlüler arasında “sürgün” olarak tarif edilmektedir. Nitekim ceza infaz kurumundaki yemeklerden oldukça şikâyetçi olduklarını dile getiren bir koğuştaki hükümlüler, en büyük endişelerinin mazgaldan

kendilerine başka bir ceza infaz kurumuna nakledilecekleri haberinin verilmesi olduğunu ifade etmişlerdir.

Mahpusların ailelerine yakın yerlerdeki ceza infaz kurumlarında tutulmalarına ilişkin talepleri son derece makuldür. İnsan haklarına ilişkin uluslararası belgeler de bu değerlendirmenin haklılığını teyit etmektedir. Nitekim Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 9 Aralık 1988 tarihli ve 43/173 sayılı Kararıyla kabul edilen “Herhangi Bir Biçimde Tutulan Veya Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin Prensipler Bütünü”nün “İkametgâhına yakın bir yerde tutulma hakkı” başlıklı 20’inci maddesinde, “Tutulan veya hapsedilen kimse talep ettiği zaman eğer mümkünse genellikle ikamet ettiği yere makul uzaklıktaki bir tutukevinde veya hapishanede tutulur.” denilmektedir.

Yemek için tahsis edilen (ekmek dâhil) günlük 4 TL’lik iâşe bedelinin yetersizliği, Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu’nda ve Kızıltepe K1 Tipi Ceza İnfaz Kurumu’nda şikâyet edilen ortak bir husus olmuştur. Kızıltepe Ceza İnfaz Kurumu’nda yemekler mahpuslar tarafından hazırlandığı için kullanılan tüp gazının mahkûmlar açısından ek maliyet oluşturduğunu belirtmek gerekir. Yemek için tahsis edilen bedelin bölgesel şartların göz önüne alınarak artırılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Hemen belirtmek gerekir ki, yemek konusu az ya da çok hemen her ceza infaz kurumunda şikâyet edilen ortak bir husustur. Bu şikâyetlerde damak zevki farklı olan yüzlerce kişiye yemek sunulmasının etkisini yadsınamak gerekir. Bununla birlikte, 2009 yılından beri güncellenmeyen yemek tahsis bedelinin nesnel bir sorun olarak belirmiş olduğu Mardin’deki ceza infaz kurumlarında somut bir şekilde görülmüştür.

Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu’nda şikâyet edilen bir diğer husus yemeklerden ötürü zehirlenmeye ilişkin olmuştur. 22 Nisan tarihinde meydana gelen olayda ilk etapta 60 kişi hastaneye kaldırılmıştır. Zehirlenme iddialarının açıklığa kavuşturularak varsa olayla ilgili sorumluların cezalandırılması büyük önem arz etmektedir. Zira koğuştaki görüşülenlerden bir kısmı sorumluların bulunamayacağını, bulunsalar dahi cezalandırılmayacaklarını söylemiştir. Bu kanaati taşımalarının sebebi ise, kendilerinin en nihayetinde mahpus kişiler olmasıdır. Ceza infaz kurumu içerisinde aktarılabilecek ve tutuklu ve hükümlülere insanca muamele yapılmadığı algısını tetikleyecek bu düşüncenin önüne geçilebilmesi ancak etkili bir soruşturma ile mümkün olacaktır. Aksi takdirde özgürlüklerinden alıkonulmuş kişilerin ceza infaz kurumu idaresi tarafından ek cezalandırmalara tabi tutulduklarını düşünmesi de mümkündür.

Sağlıkla ilgili sorunlar çerçevesinde dile getirilenlerden birisi hastaneye yapılan sevklerin aylar geçmesine rağmen gerçekleştirilmemesine ilişkindir. Bu hususta jandarma ve araç yetersizliği ile kapasite fazlası mahpusun barındırılmasının yanı sıra, hastane sevklerinin ve hastanelerden alınan randevu üzerine gerçekleştirilen nakillerin sayıca fazla olmasının da payı yadsınamaz. Bu nedenle doktor sayısının artırılmasına ek olarak, mahpusların hastaneye sevk edilmeden tedavi edilebilmesine imkân tanıyacak tıbbi donanımların sağlanması önem arz etmektedir. Diğer taraftan ceza infaz kurumuna gelen aile hekimlerinin tutuklu ve hükümlülerin psikolojisinden haberdar kişiler olması da elzemdir. Bu çerçevede, bazı mahpusların hastaneye sevk edilmeyi sosyal bir faaliyet alanı olarak değerlendirebileceği ve ihtiyacı olmamasına rağmen sevk konusunda ısrarcı olabileceği gözden uzak tutulmamalıdır. Mahpusların bu eğilimine karşı doktorların hastaneye sevk konusunda göstereceği cömert tavır pek çok ciddi

hastayı mağdur etme potansiyelini taşıyacaktır. Bu nedenle Kurumda tedavi edilebilecek sağlık sorunlarında doktorların sevk yazma yoluna gitmemesi, tereddütlü durumlarda ise, öncelikli sevk edileceklerle diğerlerinin ayrılması yolunun tercih edilmesi daha doğru olacaktır. Bununla birlikte önemle altını çizmek gerekir ki, belirtilen öneriler Kurumdaki sağlıkla ilgili sorunları çözebilecek kabiliyette olmayıp, bu sorunların sadece bir dereceye kadar hafiflemesine hizmet edebilecektir.

Hastaneye sevk konusunda yaşanan sorunların temelindeki bir başka husus ise, anılan süreçteki çok başlılık ile ilintilidir. Şöyle ki, bir hastanın hastaneye sevk edilmesine Sağlık Bakanlığı'nın personeli doktor karar vermekte, sevk işlemini İçişleri Bakanlığı'na bağlı jandarma gerçekleştirmekte, bu işlem gerçekleştirilirken Adalet Bakanlığı'nın nakil araçları kullanılmaktadır. Anlaşılabileceği üzere, süreçte yer alan güvenlik görevlisi (jandarma) ve doktor ceza infaz kurumu idaresinden bağımsız bir yapı içerisinde. Bu yapı koordinasyon konusunda sorun oluşturarak gecikme riski oluşturabilecek niteliktedir. Ayrıca aksama durumlarından kimin kusurlu olduğunun tespiti de zorlaşmaktadır. Bu nedenle anılan uygulamalara son verilerek, sevk konusunda ceza infaz kurumu idaresinin yetkisini artıracak bir düzenlemeye gidilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak,

1. Mardin ilinde incelemede bulunulan iki ceza infaz kurumunda idare tarafından uygulanan fiziksel şiddet, dayak ve darp gibi muamelelerin bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

2. Ceza infaz kurumlarında görüşülen tutuklu ve hükümlülerin kurum idarelerinin tutum ve davranışlarına ilişkin şikâyet iletmemesi olumlu bir unsur olarak not edilmiştir. Diğer taraftan Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nun özellikle koridora giriş çıkışlarında bazı mahpusların çok rahat hareket ettiği görülmüştür. Bu durumun güvenlik açısından zaaf oluşturabileceği değerlendirilmektedir.

3. Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda kapasiteyi fazlasıyla aşan tutuklu ve hükümlünün barındırılmasının, Kurumun iyileştirme (rehabilitasyon) görevini yerine getirmesini zorlaştıracığı ve hatta imkansız hale getirebileceği değerlendirilmiştir.

4. Kapasite fazlası tutuklu ve hükümlünün barındırılması insan onuruna yaraşır bir ortam oluşturulmasına engel teşkil etmektedir. Bu çerçevede Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'ndaki 67 kişinin barındırıldığı kadın koğuşunda, yakın zamana kadar sadece bir (1) tuvaletin kullanımda olması çarpıcı bir örnek teşkil etmektedir.

5. 21.01.2009 tarihinden beri artırılmayan 4 TL'lik iase bedelinin yetersizliğinden kaynaklı sorunlar olduğu görülmüştür. Hükümlü ve tutukluların iase bedellerinin her yıl gözden geçirilerek günün koşullarına uygun olarak belirlenmesinin yerinde olacağı düşünülmektedir.

6. Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'ndaki görüşmeler esnasında tutuklu ve hükümlüler yemeklerden kaynaklanan zehirlenme yaşadıklarını iddia etmişlerdir. Bu ciddi iddiaya ilişkin yürütülen adli ve idari soruşturmanın ivedilikle sonuçlanarak, varsa sorumluların ceza almasının sağlanması her açıdan önem arz etmektedir.

7. Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda sıcak iklim de bağlı olarak, su sorununun önemli boyutlara ulaştığı görülmüştür. Yaşam şartlarını daha da zorlaştıran bu soruna en kısa sürede çözüm bulunması gerekmektedir.

8. Mardin E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nun sağlık elemanı ve tıbbi donanım bakımından güçlendirilmesi gerekmektedir. Diğer taraftan hastaneye sevk sürecindeki çok başlılığın giderilmesi tavsiye edilmektedir.

9. Tutuklu bulunan öğrencilerin eğitim haklarını sürdürebilmeleri konusunda önlem alınması önem arz etmektedir.

10. İleri yaştaki tutukluların yargılama sürecinin bir an önce sonuçlandırılmasının ve suçlu bulunmaları halinde cezalarının konumlarına uygun şartlarda infaz edilmesinin, insan hakları açısından önemli bir husus olduğu düşünülmektedir.

11. Ceza infaz kurumlarında çalışan personelin mesleki haklarında yapılacak iyileştirmelerin, Komisyon tarafından memnuniyetle karşılanacağını belirtmek gerekmektedir.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
24. Dönem 3. Yasama Yılı Faaliyet Raporu



TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Toplantı No : 14

11.10.2012

Konu : Mardin E Tipi ve Kızıltepe K1 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları Hakkında İnceleme Raporu

 Başkan Ayhan Sefer ÜSTÜN Sakarya Milletvekili	 Başkanvekili Mehmet Naci BOSTANCI Amasya Milletvekili	 Başkanvekili Mustafa Sezgin TANRIKULU İstanbul Milletvekili
 Sözcü Yalçın AKDOĞAN Ankara Milletvekili	 Kâtip Yusuf HALAÇOĞLU Kayseri Milletvekili	 Üye Mehmet Kerim YILDIZ Ağrı Milletvekili
 Üye Ülker GÜZEL Ankara Milletvekili	 Üye Mustafa YILDIRIM Çorum Milletvekili	 Üye Oya ERONAT Diyarbakır Milletvekili
 Üye Hamza DAĞ İzmir Milletvekili	 Üye Mehmet METİNER Adıyaman Milletvekili	 Üye Nevzat PAKDİL Kahramanmaraş Milletvekili
 Üye Ahmet Salih DAL Kilis Milletvekili	 Üye Kerim ÖZKUL Konya Milletvekili	 Üye Abdurrahim AKDAĞ Mardin Milletvekili
 Üye İhsan ŞENER Ordu Milletvekili	 Üye Cemal Yılmaz DEMİR Samsun Milletvekili	 Üye Güler ORHAN Van Milletvekili
 Üye Levent GÖK Ankara Milletvekili	 Üye Sinan Aydın AKGÜN Ankara Milletvekili	 Üye Refik ERYILMAZ Hatay Milletvekili
 Üye Mahmut TANAL İstanbul Milletvekili	 Üye Hüseyin AYGÜN Tunceli Milletvekili	 Üye Mustafa ERDEM Ankara Milletvekili
 Üye Atilla KAYA İstanbul Milletvekili	 Üye Ertuğrul KÜRKÇÜ Mardin Milletvekili	



TBMM Tören Salonu Üstü Bakanlıktır - ANKARA
Tel. No : (0312) 420 54 06 Faks: (0312) 420 53 94
E-posta : insanhaklarikom@tbmm.gov.tr

Bilgi için : Kenan ALTAŞ
Tel. No : (0312) 420 53 99

MUHALEFET ŞERHİ¹

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanlığı'na

Mardin E Tipi ve Kızıltepe K1 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporu hakkındaki muhalefet şerhim aşağıdaki gibidir.

Bilgilerinize sunarım.



Ertuğrul Kürkçü
Mersin Milletvekili

1. Komisyonun raporunda Mardin Cezaevi'ndeki kapasite fazlalığı ile ilgili konuya değinmesi ancak bu kapasite fazlalığının nedenleri konusunda yeterli görüş beyan etmemesi, özellikle bütün cezaevlerinde yapılan gözlemlerde ortaya çıkan bir gerçeği kamuoyuyla paylaşmaktan kaçınması, dikkat çekicidir. Tutuklu ve hükümlü oranlarındaki fark ülkemizde uzun tutukluluk süreleri konusunda; yargı sistemi, ceza infaz sistemi ve TBMM'nin üzerinde düşünmeye gerek duyduğu bir problem alanıdır. Bilindiği gibi kapasite fazlalığı geçtiğimiz yaz ayı içerisinde birçok cezaevinde protestolara sebep olmuş, yangın çıkarmak yoluyla yapılan bu protestolar can kayıplarıyla sonuçlanmıştır. Bu konuyla ilgili acil önlem alınması gerekmektedir. Yeni cezaevleri yapmak yerine, cezaevlerinin fiziki şartlarının insan onuruna uygun bir şekilde düzenlenmesi ve yargı sisteminde; tutukluluk süreleri, yargılanmanın uzatılması, iddianamelerin geç hazırlanması konusunda önlemler alınmasının yollarını açacak yasa ve mevzuat değişikliklerine gidilmesi gerekmektedir. Birçok örnekte yaşandığı gibi önce, kişi tutuklanarak hapsedilmekte, daha sonra, kişi neyle ilgili tutuklandığını, suçunun ne olduğunu 8 ayla 1 yıl arasında hazırlanan iddianameden öğrenmektedir.
2. Mardin Cezaevi'nde yaşanan su sorunu aynı zamanda hijyen sorununun da nedenlerinden en önemlisidir. Hem mahpusun koğuş içerisindeki hijyeni açısından hem de yemekhaneden banyoya kadar birçok konuda su sorunu önemli bir yer teşkil eder. Devletin kurumları arasında yapılacak olan bir anlaşma ile bu sorunun giderilebileceği açıktır. Ancak bu mesele bürokratik engellere takılmakta olup birçok cezaevinde sorunun ikinci bir işkenceye dönüşmesine sebep olmuştur. Hijyen problemlerinin artması sağlık sorunlarının artmasıyla doğru orantılı olarak düşünülmelidir.
3. Yemeklerden zehirlenme olayı ise, su sorunuyla bağlı olarak düşünülmeli ancak özellikle denetleme, raporlama mekanizmalarının doğru çalışmamasıyla ilgili olarak raporda yer almalıdır.
4. Cezaevi'nde yaşanan sağlık sorunları ve hastaneye sevkler konusunda yaşanan sıkıntılar konusunda raporda yeterince çözüm önerileri geliştirilememiştir. Konunun bir aile hekimiyle çözülemeyeceğinin üzerinde yeterince durulmamıştır. Özellikle hastanedeki ve cezaevindeki doktorların mahkumlara yaklaşımı, rencide edici sonuçlar doğurmaktadır. Sağlık imkanlarının yetersizliği ise yalnızca ödenek sorunuyla çözülemeyeceği gibi, personelin eğitimi, sağlık hizmetlerine ulaşmaktaki zorlukların önlenmesi, düzenli sağlık kontrolü...vb gibi çok boyutlu bir yasal düzenlemeye ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

¹ İstanbul Milletvekili Mahmut Tanal, Ankara Milletvekili Levent Gök ve Ankara Milletvekili Sinan Aygün'ün Mardin, Şanlıurfa ve Silivri Ceza İnfaz Kurumları hakkındaki raporlara yönelik ortak muhalefet şerhi Silivri Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporunun sonuna eklenmiştir (Bkz. Syf. 162-168).

5. Görüşe gelen ailelerin rencide edici bir şekilde aranması konusu raporda yer almalıdır.
6. Avukat görüşleri ve aile görüşleri sırasında yaşanan sıkıntılar, mahkumların aranması sırasında yaşanan zorluklar dikkate alınmalıdır.
7. Raporda yer alan disiplin cezaları ile ilgili rakamların yüksekliği, konuyla ilgili cezaevi idaresi tarafından cezaların keyfi olarak uygulandığı izlenimini vermekte olup, raporun sonuç bölümüne yansıtılmamıştır.
8. Hasta mahkumlar meselesi Türkiye'deki birçok cezaevi'nde yaşanan ve mevzuat değişiklikleriyle çok rahat aşılabilecek bir meseledir. Cezaevi sağlık biriminin ve Adli tıp kurumunun bu konuyla ilgili yaklaşımı genel olarak ya "cezaevinde ölüm" ya da "ölüme birkaç gün kala salıverme" şeklindedir. Bu konunun cezaevi alt komisyonu tarafından etraflıca incelenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Raporda konuya kısaca değinilmiş olmasına rağmen derinliğine bir inceleme yapılmadığı gözlenmiştir. TBMM İnsan Hakları Komisyonu'na 19.03.2012 tarihli 1813 sıra sayılı dilekçemizde Mardin Cezaevi'nde konuya ilişkin şikayetleri dile getirmiştik. Elimizdeki verilere göre Mardin Cezaevi'ndeki hasta mahkumların durumları şöyledir;

-**Mürşit Aslan:** Belden aşağısı tamamen felçli.

-**Hüsamettin Ödenç:** Lösemi hastası.

-**Mesut Aslan:** Kemik kanseri

-**İsmet Çardak:** Miyopati, bel-boyun fıtığı, göz tansiyonu, varis.

-**Ramazan Çeteditir:** Omirilik darbesinden dolayı felç tehlikesi, çene kemiği yok, ayak parmaklarının kesilmesi, hepatit-B

-**İzzet Turan:** Ankilozan spondilit, bel fıtığı, kemik erimesi, mide ülseri, böbrek rahatsızlığı(taş ve iltihap), kronik bronşit.

-**Sinan Hezel:** Genetik cilt hastalığı

Hasta mahkumlarla ilgili konuyu rapora girmesi ve aynı zamanda Türkiye'de tüm cezaevlerinde yaşanan "hasta mahkumlar" sorununa dikkat çekilmesi gerekmektedir.

EK-10

**ŞANLIURFA E TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU
İNCELEME RAPORU**

I. BAŞLANGIÇ

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 13 Ekim 2011 tarihli 3'üncü toplantısında, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde incelemelerde bulunmak üzere; Çorum Milletvekili Murat YILDIRIM, Ağrı Milletvekili Mehmet Kerim YILDIZ, Kilis Milletvekili Ahmet Salih DAL, Mardin Milletvekili Abdurrahim AKDAĞ, Sivas Milletvekili Malik Ecder ÖZDEMİR, İstanbul Milletvekili Atila KAYA ve Mersin Milletvekili Ertuğrul KÜRKÇÜ'den oluşan bir Alt Komisyon kurulmasına karar vermiştir.

Anılan Karara istinaden, 19.06.2012 tarihinde Şanlıurfa E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda incelemede bulunan heyet; Alt Komisyon Başkanı ve Çorum Milletvekili Murat YILDIRIM, Ağrı Milletvekili Mehmet Kerim YILDIZ, Kilis Milletvekili Ahmet Salih DAL, Mardin Milletvekili Abdurrahim AKDAĞ, Sivas Milletvekili Malik Ecder ÖZDEMİR ve Mersin Milletvekili Ertuğrul KÜRKÇÜ'den oluşmuştur. Alt Komisyon üyeleri dışında heyete İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Ayhan Sefer ÜSTÜN ile Komisyon üyelerinden Hüseyin AYGÜN ve Mahmut TANAL katılmıştır. Ayrıca Şanlıurfa milletvekilleri İbrahim BİNİCİ ve Mahmut KAÇAR da heyete iştirak etmiştir. İncelemeye Komisyon Uzman Yardımcıları Abdussamed SİĞİRTMAÇ ve Mesut AYDINOĞLU eşlik etmiştir.

II. İNCELEMENİN KONUSU VE AMACI

16 Haziran 2012 tarihinde Şanlıurfa E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndaki C-15 koğuşunda meydana gelen yangında 13 tutuklu ve hükümlünün vefatı gerçekleşmiştir. Komisyonun inceleme konusunu anılan müessif olay teşkil etmektedir. Bu çerçevede, olayın neden ve nasıl meydana geldiğine ilişkin tespitlerde bulunmak ve olayla ilgili kamuoyuna sağlıklı bilgi akışının sağlanmasına katkıda bulunmak amaçlanmıştır. İncelemenin odak noktası ölüm olayı ve ölüme sebebiyet veren yangın olsa da 18.06.2012 tarihli can kaybının oluşmadığı yangına da temas edilmiştir.

III. İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM

Alt Komisyon ilk olarak Şanlıurfa Valiliği'ne ziyarette bulunmuş, ardından Cumhuriyet Başsavcısı ile kendi makamında görüşmelere geçmiştir. Söz konusu görüşmelerde olayın neden ve nasıl meydana geldiği hakkında ana hatlarıyla bilgi edinilmiştir. Buradaki temasların ardından, Heyet; Şanlıurfa E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'na geçerek ölümle neticelenen yangın olayının meydana geldiği C-15 koğuşunda incelemelerde bulunmuştur. Ardından yangına ilk müdahalede bulunan Kurum personeli ve yangından sağ kurtulan beş tutukludan sağlık durumu elveren dördüyle görüşülmüştür.

Son olarak ise, C-15 koğuşunun komşu koğuşlarında ve rastgele seçilen diğer koğuşlarda ceza infaz kurumundan hiçbir görevli olmaksızın görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

IV. İLGİLİ MEVZUAT HÜKÜMLERİ VE YAZILI METİNLER

Heyet çalışmasında, Birleşmiş Milletlerin 13 Mayıs 1977 tarihli “Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar”, 9 Aralık 1988 tarihli “Herhangi Bir Biçimde Tutulan veya Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin Prensipler Bütünü” 14 Aralık 1990 tarihli “Tutuklulara Uygulanacak Muameleler İçin Temel İlkeler”; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 11 Ocak 2006 tarihli ve (2006)/2 nolu “Hükümlülerin İyileştirilmeleri İçin Standart Asgari Kuralların Avrupa Metni” (Avrupa Cezaevi Kuralları), Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Cezaevinin Aşırı Kalabalıklaşması ve Cezaevi Mevcudu Enflasyonu Hakkındaki R (99) 22 sayılı Tavsiye Kararı; 5275 sayılı “Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun” ve “Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük” hükümleri ile ilgili diğer mevzuatı dikkate almıştır.

V. İNCELEMELER

1. Valilik Makamındaki Görüşme

Şanlıurfa Valisi Celalettin GÜVENÇ’in makamında yapılan görüşmeye İl Emniyet Müdürü de katılmıştır.

Sayın Vali ilk olarak, 16 Haziranda meydana gelen yangının ne zaman çıktığı ve ne zaman fark edildiği konularında henüz net bir saat söylenemediğini ancak 22:30 sularında meydana geldiğinin tahmin edildiğini ifade etmiştir.

Yine Sayın Vali yangın öncesi adli tutuklu ve hükümlülerin kaldığı C-15 koğuşunda ne yaşandığının şu aşamada tam olarak çözülemediği, bu konuda müfettişlerin çalışmalarını sürdürdüğü bilgisini vermiştir. Yangını gelen koku üzerine ilk fark eden infaz koruma memuruyla (M.E.K.) olayın hemen sonrası sıcaklığına konuştuğunu belirten Sayın Vali, yangına geç müdahale edildiği veya müdahalede ihmal yaşandığı konusunda bir izlenim edinmediğini aktarmıştır.

18 Haziran’da biri çocuk koğuşunda olmak üzere iki farklı yangın daha meydana gelmiştir. Bu olaylarda herhangi bir can kaybı yaşanmamıştır. Sonradan çıkan bu yangınlarda fazla telaş edildiği ve ceza infaz kurumu önünde konuşlanan kolluk güçleri tarafından yer yer orantısız güç kullanıldığı eleştirilerine ilişkin olarak, Sayın Vali; toplumsal olayların nereye varacağının bilinemeyeceğini, bu nedenle tedbir alınmasının gerektiğini belirtmiştir. Sayın Vali olaylar sonrası yaşanan gelişmelerde Kurum önünde kalabalığın birikmesi sonrası arbedelerin yaşandığını, bu esnada biber gazının kullanıldığını sözlerine eklemiştir. Bununla birlikte esef verici nitelikte büyük bir olayın yaşanmadığı, mahkûmların da sağduyulu davrandıklarını, kaçmaya teşebbüs dahi etmediklerini ifade etmiştir. Ayrıca gruplar halinde muhtelif şehirlerden gelen mahkûm yakınlarının gece boyunca anonslarla bilgilendirilerek teskin edilmeye çalışıldığını aktarmıştır.

Ceza infaz kurumundaki kapasite fazlası mahpusun barındırılması sorununa da değinen Sayın Vali, bu sorunun hâlihazırda nakiller yoluyla geçici olarak çözülebileceğini belirtmiştir. Bununla birlikte Siverek ve Akçakale’de yeni ceza infaz kurumu inşaatlarının devam ettiğini ayrıca arsa temini gerçekleşmiş olup plan aşamasındaki ceza infaz kurumunun inşaatının tamamlanmasıyla sorunun tamamen çözüleceğini söylemiştir.

2. Cumhuriyet Başsavcılığı Makamındaki Görüşme

16 Haziran'da meydana gelen yangına ilişkin olarak Cumhuriyet Başsavcısı Mustafa YALÇIN yaptığı bilgilendirmede özetle şunları aktarmıştır.

Yangının çıktığı C-15 koğuşunda adli tutuklu ve hükümlülerden oluşan 18 kişi kalmaktadır. Yangın ilk kez infaz koruma personelleri tarafından fark edilmiş olup, bu esnada C-15 koğuşundan veya yan koğuşlardan bağırışma veya ses duyulmamıştır.

Petrol türevinden üretilen süngerlerin aniden ateş alması sonucu ortalığa yoğun bir dumanın yayıldığı sanılmaktadır. Bunun neticesinde 3'ü hükümlü 10'u tutuklu olmak üzere 13 kişi yaşamını yitirmiştir. Olay sonucu hayatını kaybedenlerin kesin ölüm nedeni Gaziantep'teki otopsi sonucu belli olacaktır. Ancak ilk bulgular duman neticesinde boğulma olduğu yönündedir. İnfaz koruma memurlarının çabası sonucu koğuşun alt katındaki tuvalete kitlenmiş olan 5 kişi sağ olarak kurtarılmıştır. Bununla birlikte şiddetli yangın ve merdiven çıkışına yerleştirilen engel nedeniyle itfaiye gelmeden üst kata ulaşılması mümkün olmamıştır.

Kurtulan kişiler yangının çıkış sebebini anlattıkları ilk ifadelerinde, ölen kişiler arasında yer alan mahkûmlardan üç veya dördünün yangın eylemi tertip edeceklerini söylediklerini, kendilerinin katılmayacaklarını beyan etmeleri üzerine, tuvalete kitlendiklerini belirtmiştir. Kurtulan kişiler eylem nedenine ilişkin herhangi bir açıklamada bulunmamıştır.

Sayın Başsavcı, koğuştaki tutuklu ve hükümlüler arasında eskiler ve yeniler ayrımının olduğunu belirtmiştir. Göreceli olarak koğuşta yeni olanların eyleme katılmamasının yangından kurtarılabilmelerine zemin hazırladığını sözlerine eklemiştir.

İkinci yangına ilişkin olarak ise, Sayın Başsavcı bu yangında risk alıp insanların zarar görmemesi için duvarları yıkmak suretiyle insanları tahliye ettiklerini söylemiştir.

Ceza infaz kurumundaki kapasite sorununa ilişkin olarak ise, Sayın Başsavcı; kapasite fazlalığı sorunu olduğunu ancak buna rağmen, hemen her gün ailelerin gelerek Türkiye'nin muhtelif yerlerindeki yakınlarının bu ceza infaz kurumuna nakledilmesini talep ettiklerini ifade etmiştir.

Ceza infaz kurumunda tadilat yapılan kısmın 5 Temmuzda hizmete girmesiyle kapasite sorununun hafifletileceğini belirten Sayın Başsavcı, yine sorunun çözümü amacıyla başka ceza infaz kurumlarına nakillerin yapıldığının altını çizmiştir.

3. Olayın Meydana Geldiği C-15 Koğuşundaki İnceleme

Koğuşta incelemelerde bulunan Heyet, bu esnada yetkililerden bilgi almıştır. Kapısı açıldığında yanık kokusunun hala hissedildiği koğuşta duvarların ve etraftaki eşyaların olduğu, yerde sönmüş malzemelerin yığılı bulunduğu bir manzara ile karşılaşmıştır. Bu tablo yatak süngerlerinin hemen kapı girişinde ateşe verildiği doğrultusundaki ifadelerle örtüşmektedir.

Koğuşun üst katının dinlenme yeri, alt katının ise yaşam alanı olarak inşa edilmiş olduğu görülmüştür. Üst katta 3 tane ranza olup, koğuş toplamda 6 kişilik yatak kapasitesine sahiptir. Bu durumda geriye kalan 12 kişinin yerde yattığı ortaya çıkmaktadır.

Havalandırma bölümünden bakıldığında üst koğuş pencerelerinin bulunduğu kısımlarda aşırı duman izi görülmüştür. Yangının çıktığı alt kattaki tuvalet

penceresinden ise, bu yoğunlukta bir dumanın çıkmamış olduğu yine aynı yerden gözlenmiştir. Bu tespitler ışığında alt kattan üst kata çıkan merdivenlerin baca işlevini gördüğü böylece dumanın yoğunluklu olarak yukarıya doğru seyir aldığı düşünülebilir.

Merdivenlerin çıkış yerine demir dolap ve ranzaların yerleştirilmiş olduğu öğrenilmiştir. Sözü geçen eşyalar üst katta yanmış ve kararmış vaziyette görülmüştür.

Hayatını kaybedenlerin cesetlerinin bir kısmının üst kattaki pencerenin bittiği duvar köşesinde bulunmuş olduğu bilgisi edinilmiştir. Bu kişilerin dumandan korunmak için bu köşeye sığındığı tahmin edilmektedir. Yangın sonrası pek çok cesedin büsbütün yanmamış olmasından, olay anında her tarafa yayılmış çok hararetli bir ateşin bulunmadığını çıkarsamak mümkündür. Bu durum ölümlerin solunum yolu kaynaklı olduğu tezini güçlendirmektedir.

Ceza infaz kurumundaki rutin güvenlik uygulaması olarak, 19:30 sonrası havalandırmaya çıkış kapılarının kilitlendiği, bu nedenle tuvaletteki kişiler için buradan çıkma olasılığının söz konusu olmadığı öğrenilmiştir.

C-15 koğu su ve koğuşun bulunduğu koridorda kamera ve yangın ikazı düzeneklerinin bulunmadığı gözlenen bir başka husus olmuştur. Ayrıca tavanda pervanenin sabitlenmesi için yer yapıldığı görülmüştür.

4. Olaya İlk Müdahalede Bulunan Kurum Personeli İle Gerçekleştirilen Görüşmeler

Gerçekleştirilen görüşmelerde bilgisine başvuru lanlardan öncelikle olayın nasıl olduğunun anlatılması istenmiş, ardından bu kişilere sorular yöneltilmiştir. Görüşmede bulunanların ifadeleri özet halinde sunulmaktadır.

4.1 İnfaz Koruma Başmemuru M.Ö.

“Havalandırma kapısı 19:30’da kapanmakta olup, yangın olayı 22:30 sularında gerçekleşmiştir. Yangının infaz koruma memuru tarafından fark edildiği esnada, ortamda ses veya bağırışma duyulmamıştır. Yangına ilk müdahale yangın tüpleri ve kovalarla su taşımak suretiyle yapılmış, ardından hortum bağlanarak yangına tazyikli su sıkılmıştır. Ayrıca bitişik koğuşdaki mahkûmların odaları açılarak onların da koğuşlarındaki sularla yardım etmesine izin verilmiştir. Bir yandan yangına müdahale edilirken, diğer yandan içerdekilere çıkmaları için bağırılmıştır. Yangının bir miktar azaltılması ve içeride karartı halinde bazı kişilerin belirmesi sonrası, karartıya doğru ıslak battaniyeler atılmıştır. Sağ kalanların kurtulması bu şekilde gerçekleşmiştir.

Ranzalardan biri ile ikinci kattaki geçişe sıkıştırılması nedeniyle üst kata geçilememiştir. İtfaiyenin balyozla müdahalesi sonrası yol açılmış ve üst kata geçilebilmiştir. Ancak yukarıya ulaşıldığında cansız bedenlerle karşılaşmıştır.

İçerideki yangının şiddeti neticesinde havalandırma kapısı da sıcaktan genişlemiş ve açılammıştır. Burası da ancak itfaiye tarafından açılabilmiştir.”

4.2 Vardiya Şoförü A.Ö.

“Daha önce yangın tatbikatında bulunmuştum. Yangını fark edince dışardan koştum. Yangın tüpleri alıp içeri girdiğimde arkadaşlar yangına müdahale ediyordu. ıslak battaniyeye sarılarak yangına iyice yaklaştım. Kolumda yanık oluştu. Dumandan etkilendiğimden bir müddet hastanede kaldım.”

4.3 İnfaz Koruma Memuru M.E.K.

“Koşuşlar arasında dolaşırken bir koku hissettim. Herhangi bir ses veya bağırışma yoktu. C15’e vardığımda duman ve ateş gördüm. Bağırarak diğer infaz koruma memurlarına haber verdim. Birlikte yangını söndürmeye çalıştık. Üst kata merdiven çıkışına konan engel nedeniyle ulaşmak mümkün olmadı. Olayın gerçekleştiği gece bildiğim kadarıyla ceza infaz kurumunda 12 nöbetçi vardı.”

4.4 İnfaz Koruma Memuru Ö.D.

“Olay gecesı C blokta nöbetçiydim. Yangını fark edip kapıyı açtığımızda cehennem gibi bir ateş püskürdü dışarı. İtfaiye gelmeden içerdekiler çıkarılmaya çalışıldı. Köprüleme (bypass) ameliyatı olduğumdan, olaydan ilk etkilenenlerden biri oldum. Bu nedenle fazla müdahil olamadım.”

4.5 İnfaz Koruma Memuru F.T.

“Olay gecesı B blokta nöbetçiydim. Arkadaşlarımla bağırması üzerine geldim. C-15’in kapısını ben açtım. İçerde neredeyse omuz boyunda süngerler vardı. Bunlar kapıya tam dayalı değildi. Tazyikli su sıkamak için ekleme yaptığımız hortumda sorun olduğundan ben onunla uğraşıyordum. O esnada içerden bazı kişilerin kurtarıldığını gördüm. Bu kurtarma olayı itfaiye gelmeden önce oldu.”

5. Olaydan Sağ Kurtulanlar ve “C-15 Koşuşunun Eski Sorumlusu” ile Gerçekleştirilen Görüşmeler

Gerçekleştirilen görüşmelerde bilgisine başvuruhanlardan öncelikle olayın nasıl olduğunun anlatılması istenmiş, ardından sohbet havası içerisinde, bu kişilere sorular yöneltilmiştir. Görüşmede bulunulanların ifadeleri özet halinde sunulmaktadır.

5.1 1 Numaralı Tutuklu

“Ben ceza infaz kurumuna daha yeni gelmiş ve koşuşta sadece bir gece kalmıştım. Bu nedenle benimle fazla konuşan yoktu.

O gece yemeği aşağıda yedik, bir kısmımız bahçede yedik. Koşuş sorumlusu ve yardımcıları hiçbir şey yokken aniden bizi tuvalete gönderdiler. Korktuğum için karşı koyamadım. Niyetleri neydi, bizi mi yakmak istiyorlardı bilmiyor(d)um ama dışarı çıkmadım. Dışarı çıksam beni döverler, belki de öldürürlerdi. Tuvalete bizi soktuklarında dışarda ne yaptıklarına dair bir fikrim yoktu. Tüm hazırlıklarını biz içerdeyken yaptılar. Bizi tuvalete koyduktan sonra koşuşu yakıp yukarı kaçmışlar. Tuvalet ve banyo aynı yer. İçerde havlu vardı. Bunu ıslatıp ağzıma tutarak nefes aldım. Ben iki kez bağırdım ama nefes almada zaten zorlandığımızdan fazla bağırmadık. Yukardakilerin de kısa süreliğine bağırışını duydum, sonra ses kesildi. Tuvaletin kapısı sıcaktan eridi. Daha sonra battaniyeye sarılarak kendimizi dışarı attık.

Yangını neden çıkarttıklarını bilmiyorum. Koşuş sorumlusu ve yardımcıları olay öncesi kendi aralarında Kürtçe bir şeyler konuştu. Ben Arap kökenliyim. Bu nedenle konuşulanları anlamadım.”

5.1 2 Numaralı Tutuklu

“Olay gecesı Kandil günüydü. Abdest alıp, namaz kılmak için yukarı kata çıktım. Tekrar aşağı indiğimde koşuş sorumluları (3 kişi) bizi ‘lavaboya’ yönlendirdiler. Neden

böyle davrandıklarını bilmiyorum. Sonra ateşi gördük, duman gelmeye başladı. Biz ne yapacağımızı şaşırdık. Ardından gardiyanlar gelip koğuş kapısını açtı. Her şey çok hızlı gelişti.

Vantilatör kavgası olduğu doğru değil. Tavandaki sabit vantilatörün parasını ben verip taktırdım. ‘Aramızda ayrılık gayrılık yoktu.’ Yaşlıyım diye aralarına almayıp tuvalete koydular diye düşünüyorum. Ölenlerden ikisi Arap kökenlidir.”

5.2 3 Numaralı Tutuklu

“Ben iki aydır ceza infaz kurumundayım. Ölenler içinde koğuşta benden daha yenileri vardı. Ancak bu kişilerin koğuş sorumluları ile tanışıklığı daha eskiydi. Yangının neden çıkarıldığını bilmiyorum.”

5.3 4 Numaralı Tutuklu

“Olay gerçekleştiğinde 10 gündür C-15 koğuşundaydım. Koğuş sorumlusu, sorumlu yardımcısı, meydancı ve görevi olmayan bir kişi daha olmak üzere olayı 4 kişi organize etti. Koğuş sorumlusu koğuştaki düzeni sağlar. Biz düzenin devamı için onun söylediklerine uyarız. Meydancı ise sigara karşılığında bulaşıklarımızı yıkayan kişidir.

Olay günü yemeğimizi yedik, herhangi bir anormallik yoktu. Çay içip çekirdek yiyerek televizyon izliyorduk. Bu sırada benim anlamadığım Kürtçe sohbetler oldu. Aramızda konuştuğumuz ortak dil Türkçe ben Kürtçe bilmiyorum. Pijamamı değiştirdim geldiğimde koğuş sorumlusu beni tuvalete ‘gir gir!’ diye soktu. O esnadaki düşüncem, tuvalet kirli de temizlemem için mi yapıyor acaba, şeklinde oldu. Biz içeri girdikten birkaç dakika sonra dumanlar her yanı sardı. Ben dışarı çıkamadan bayılmışım. Kendime geldiğimde hastanedeydim.

Yangını niye çıkarttıklarını bilmiyorum. Bu konuda herhangi bir ipucu edinemedim. Hiçbir şey yokken oldu. Gardiyanlar hızlı yetiştii, yoksa biz de ölmüş olurduk.”

5.4 “Koğuş Eski Sorumlusu”

“Müşadiyeye çıkmadan önce koğuşun sorumlusuydum. Ancak annemin geçirdiği kaza sonrası psikolojim bozulduğundan kendi isteğimle müşadiyeye çıktım. Koğuş sorumlusuyken çay, şeker dağıtımında adaletin sağlanması ve bardak, sünger alımında düzenin kurulması gibi işlere baktım. Burada herkes kendi cezasını çeker, o nedenle diğer şeylere karışmadım. Adil olduğumu düşündüklerinden koğuştakiler tarafından seçildim. Yoksa aralarında yaşça en küçük olanı bendim.

Bana anlatılanlara göre, yangın çıkarma konusu koğuşta tartışılmış. Koğuş sorumlusunun yardımcısı olan kişi, koğuşu yakmak için bunların kafasına girmeye çalışmış. Bazıları ‘biz yakmayız’ demişler. Onlar ve yeni gelenler tuvalete atılmış. Koğuşu neden yakmayı düşündüklerini bilmiyorum.”

6. Komşu Koğuşlar

6.1 Adli Suçlar Nedeniyle Tutuklu ve Hükümlü Bulunanların Koğuşu

Koğuşta bulunanlar özetle şunları aktarmıştır.

“Önce duman kokusu aldık, sonra bağrışmalar duyduk. Kapıya vurduk ve mazgalımız açıldı. İlk başta kapıyı açmadılar biz ısrar ettik; su var, yardım edelim dedik. Gardiyanlar kapıyı açtı. Yangına müdahalede yardımcı olduk ancak alevler çok fazlaydı.

Söndürülecek gibi değildi. Merdiven çıkışına barikat kurulduğundan, yukarıya geçemedik.

Koğuş normalde gürültülüydü. Ama o gece hiçbir şey duymadık. Burada kavgaya etmek için her türlü sebep var. Yataktan inerken arkadaşşıma basıyorum. Nefes alamıyoruz. Su çok az akıyor. Hasta arkadaşlarımız revire çıkamıyor. Koğuşta 3 ranza var. Buna rağmen 20 kişi kaldığımız oluyor.”

6.2 Terör Suçları Nedeniyle Tutuklu ve Hükümlü Bulunanların Koğuşu

Koğuşta bulunanlar özetle şunları aktarmıştır.

“Koğuşlar kalabalık, şartlar kötü, sohbet alanı yok. Bu eylemi bir patlama noktası olarak görmek gerekir. Kavgadan kaynaklı bir yangın yok. Kapasite fazlası sorununa köklü çözümler üretilmeli. Nakille bu sorunlar çözülmez. Yangın daha önce de oldu. Mesela içinde bulunduğumuz koğuş geçen sene yakılmıştı.

Olayı mazgaldan gördük. Yangına müdahalede aksaklıklar yaşandı. Sözelimi hortum yetişmedi. İtfaiye de geç geldi.”

7. Diğer Koğuşlar

Komisyon tarafından rastgele seçilen koğuşlarda yapılan incelemelerde koğuşların kalabalık olduğundan şikâyet edilmiştir. Kapasite sorunu ile bağlantılı olan aynı tuvalet ve banyonun çok sayıda kişi tarafından kullanılması ile sosyal aktivite olanağının tanınmaması belirtilen diğer sorunlar olmuştur.

İnceleme kapsamında ziyaret edilen bir koğuşta Kurum kalabalık olduğundan ancak baskı ile idare edilebildiği iddia edilmiştir. İdarenin baskıcı uygulamalarına ilişkin olarak, kitapların elden kabul edilmediği ve bazı gazete ve yayınların sistemli bir şekilde içeri alınmadığı belirtilmiştir. Bu çerçevede, yangın olayının Kurumdaki şartları protesto amaçlı gerçekleştirildiği öne sürülmüştür.

VI.DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Devletin güvencesi altında bulunan tutuklu ve hükümlülerin yaşamını yitirdiği esef verici olayın aydınlatılması ve buna benzer olayların tekrarlanmaması için gerekli tedbirlerin alınması üzerinde hassasiyetle durulması gereken konulardır.

Kendi başlattıkları yangın sonrası 13 kişinin yaşamını yitirmesi, anlaşılması ve açıklanması güç bir olaydır. Olayın tüm boyutlarıyla aydınlatılabilmesi için adli ve idari soruşturmaların sonucu beklenmelidir. Bununla birlikte eldeki veriler ışığında bazı değerlendirmelerde bulunmak mümkündür.

Bu doğrultuda yangının çıkarılma sebebine ilişkin ihtimallerinden birisi, ceza infaz kurumu şartlarının protesto edilmek istenmesidir. Ancak yangın çıkarma eylemi, eğer doğrudan ceza infaz kurumundaki şartlardan kaynaklanıyorsa, neden kademeli bir şekilde eylem gerçekleştirilmesi taktiğinin izlenmediği sorusu akla gelmektedir.

Ceza infaz kurumu pratiğinde belli taleplerin karşılanmaması sonucu eylemlerin gerçekleşmesi mümkündür. Bununla birlikte somut olayda görülen ve son başvurulması beklenen koğuşun ateşe verilmesi eyleminin daha en baştan gerçekleşmesinin, hayatın olağan akışı ile bağdaştığını söylemek güçtür. Diğer taraftan eylemin tamamen Kurumdaki olumsuz koşullardan kaynaklandığı varsayımı altında, kamuoyunun dikkatini çekmeyi sağlayacak çarpıcı bir “faaliyete” imza atılmak istendiği düşünülebilir.

Bir diğer ihtimal ise, yangının terör örgütü ile bağlantılı olmasıdır. Bu çerçevede Şanlıurfa'daki yangınla birlikte, ülkemizdeki muhtelif ceza infaz kurumlarında çıkan yakın zamanlı diğer yangınların, örgütlü bir nitelik arz ettiği düşüncesi kamuoyunda da dile getirilmiştir. Yangının terör örgütü kaynaklı olduğu ihtimali adli ve terör suçları nedeniyle ceza infaz kurumunda tutulanların arasındaki etkileşimin zannedildiğinden fazla olduğu, kendilerine has yöntemlerle (havalandırmadan mesaj atmak, duvara bardak dayamak, rögar kapaklarını kullanmak gibi) haberleşebildikleri düşüncesinden kaynaklanmaktadır. C-15 koğuşunun hemen komşu koğuşunun terörle bağlantılı suçlardan ötürü mahpus edilenlerden oluşmasının, etkileşim için yeterli zemini hazırladığı düşünülebilir. Bununla birlikte bu etkileşimin yangını ortaya çıkardığına ilişkin herhangi bir kanıt rastlanmamaktadır.

Yangının çıkış nedenine ilişkin başka bir ihtimal ise, eylemi organize ettiği söylenenlerin yakın tarihlerde (2011 ve 2012) hüküm giymiş olmaları ile ilintilidir. Nitekim 4 kişiden 3'ünün; biri 18 yıl, bir diğeri 4 yıl 2 ay, sonuncusu ise 10 ay olmak üzere, hüküm giymiş olduğu öğrenilmiştir. Bu bilgi ışığında, anılan kişilerin cezalarının kesinleşmesine tepki olarak, yangın eylemini organize ettikleri ileri sürülebilir. Diğer taraftan koğuşun alt katındaki tuvaletin maksimum kapasitesi olduğu düşünülen 5 kişiyi barındırdığına işaret etmek gerekir. Böylece eylemi benimsemiş konusunda tereddüt yaşayanlar olduysa fazla alternatifleri olmadığından tavırlarını eylemden yana koydukları düşünülebilir.

Olayın hemen ardından bazı medya organlarının yapmış olduğu yayınlarda, yangının vantilatörün hangi yöne çevrileceği tartışmasından doğan kavga neticesinde çıktığı haberi yer almaktaydı. Anılan haberlerin aksine, Kurumdaki vantilatörlerin tavanda sabit duracak şekilde yerleştirilmesinden ötürü, yangının vantilatör kavgası sonucu çıkmadığına kesin gözüyle bakılmaktadır.

Yangın hangi saikle çıkartılmış olursa olsun, bu eylemin intiharı amaçlamadığı düşünülmektedir. Eylemin; öngörüsüzlük nedeniyle, ölümle neticelendiğinin kabulü akla uygun olacaktır. Daha açık bir anlatımla, yangın eylemine iştirak edenlerin petrol türevinden üretilen yatak süngerlerinin kısa zamanda nefes almaya imkân vermeyecek yoğunlukta bir dumanı ortaya çıkaracağını hesap edemediklerine kanaat getirilmiştir. Bu doğrultuda ikinci katın çıkışına barikat kurulmasını yangının söndürülmesi sonrası yaşanacak "mücadeleye" hazırlanıldığı şeklinde yorumlamak mümkündür. Bu anlamda yaşlı olduğu için üst kata kabul edilmediğini ifade eden tutuklunun bu düşüncesinde gerçeklik payının olması mümkün görülmektedir. Diğer taraftan tuvalete kapatılanların yangın eyleminden haberdar olmadıkları doğrultusundaki ifadeleri inandırıcı bulunmamıştır. Bu kişilerin hiçbir şey yokken ansızın tuvalete kapatılması ve bu duruma hiç tepki vermemeleri tutarlı görülmemiştir. Bu nedenle koğuş eski sorumlusunun yangın eyleminin koğuşta tartışılmış olduğu doğrultusundaki beyanına itibar etmek gerekmektedir. Zaten olayın hemen ertesinde kurtulanların savcılığa verdiği ilk ifade de bu yöndedir. Yangın esnasında tuvalette kalan tutukluların, yangından haberdar olduklarını söylemeleri halinde, sorumluluk altına girmekten korktukları için ifade değişikliğini benimsediği düşünülmektedir. Ceza infaz kurumunda pek az şeyin gizli kalacağından hareketle, zamanı net olarak bilinmese bile, diğer koğuşların yangın eylemi yapılacağından haberdar olması da ihtimal dâhilindedir.

Dış kamera kayıtlarından çatıdan yükselen dumanın ekranda ilk kez 22:39'da görüldüğü, itfaiyenin ise 22:45'te Kurumun nizamiye kapısından giriş yaptığı anlaşılmaktadır. Telefon etme ve itfaiyenin yol süresi göz önüne alınırsa altı dakika gibi kısa bir sürede olay yerine intikal edildiği ortaya çıkmaktadır.

Yangına müdahale esnasında Kurum personelinin ihmali olduğu yönünde bir kanıya varılmamıştır. Yangına müdahaleye yardımda bulunan mahpusların anlatımı ve kamera görüntüleri de bu değerlendirmeye paralellik arz etmektedir.

Diğer yandan Ceza ve Tevfikeyleri Genel Müdürlüğü'nden edinilen bilgiye göre, olay gecesı Kurumda 21 personel görevli olup, 16 personel fiilen görev başında bulunmaktadır. Kurumdaki toplam personel sayısı 206'dır. Nöbet hizmetlerinde dört (4) vardiya halinde çalışan personel sayısı ise 135'tir. Bu sayıların 1057 mahpusun barındırıldığı Kurum için yetersiz olduğuna işaret etmek gerekir.

Şanlıurfa E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'ndaki yaşam şartlarının olumlu olduğunu söylemek güçtür. Bu çerçevede sosyal faaliyet imkânı sunulmadığı, su sorunu bulunduğu, kitap, gazete gibi materyallerin Kuruma girişinde sorun yaşandığı hususları mahpuslar tarafından dile getirilmektedir.

Kurumda şahit olunan en önemli sorun ise, kapasite fazlası mahkûmun barındırılıyor olmasıdır. Bu bağlamda artırılmış kapasitesi 600 olan Kurumda yangın öncesi itibarıyla kapasitesinin oldukça üzerinde (1057 kişi) mahpus barındırıldığına işaret etmek gerekir. Yangının hemen ertesinde yapılan nakiller ve devam eden tadilatın birkaç hafta sonra bitmesiyle, Kurumun artırılmış kapasitesini aşmayan yoğunluğa kavuşacağı beklenmektedir. Bu gelişmeler takdirle karşılsa da bunların gecikmiş ve geçici önlemler oldukları yadsınamaz. Kapasite artırımı açısından kalıcı nitelikteki olumlu gelişmelerin ise, bir yıl içinde Siverek ve Akçakale'de inşaatı tamamlanacak ceza infaz kurumlarının açılmasıyla yaşanacağı bilgisi edinilmiştir.

Sonuç olarak,

1. Şanlıurfa E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda kapasite fazlası tutuklu ve hükümlü barındırılmaktadır. Kapasite sorunu ile bağlantılı olarak sosyal faaliyet için alan ayrılamaması, sağlık hizmetlerinin aksaması, koşullara verilen su miktarının ve personel sayısının yetersiz kalması gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu sorunların çözümü adına nakillerin yapılması olumlu görülmüştür. Fakat kalıcı çözüm için inşaatı süren binaların en kısa zamanda kullanıma sunulması gerekmektedir.

2. Olayın oluş şekli ve sağ kurtulan tutukluların beyanları ışığında, yangının yaşamını yitiren üst kattaki mahpuslarca başlatıldığı anlaşılmaktadır.

3. İnceleme sonrası, yangının vantilatör kavgası nedeniyle çıkmamış olduğu tespit edilmiştir.

4. Yangın hangi saikle çıkarılmış olursa olsun, devletin güvencesi altında bulunan 13 kişinin yaşamını yitirmesi kabul edilemez bir durumdur. Bu durumun olası sebeplerini ortadan kaldırmak gerekir. Bu çerçevede ceza infaz kurumu şartlarının iyileştirilerek insan onuruna yaraşır hale getirilmesi ve adli suçlardan ötürü mahpus bulunanlarla terör suçluları arasındaki etkileşimi en aza indirecek önlemlerin alınması gerekmektedir.

5. Kurum binası modernize edilmesi gereken eski bir yapıdır. Bu çerçevede kamera ve yangın ikazı (sensör) düzeneğinin kurulması önem arz etmektedir.

6. Petrol türevinden üretilen yatak süngerlerinin kullanımının büyük bir risk olduğu bu olayda somut bir şekilde görülmüştür. Bu uygulamanın terk edilmesi tavsiye edilmektedir.

7. Yangına müdahalede görevli personelin ihmali olduğu yönünde bir kanıya varılmamıştır.

8. Kitap, gazete ve dergilerin infaz kurumlarına alınması konusunda yargı kararı dışında kısıntıya gidilmemesinin önemini bir kez daha vurgulama ihtiyacı hissedilmiştir.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
24. Dönem 3. Yasama Yılı Faaliyet Raporu



TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Toplantı No : 14

11.10.2012

Konu : Şanlıurfa E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Hakkında İnceleme Raporu

 Başkan Ayhan Sefer ÜSTÜN Sakarya Milletvekili	 Başkanvekili Mehmet Naci BOSTANCI Amasya Milletvekili	 Başkanvekili Mustafa Sezgin TANRIKULU İstanbul Milletvekili
 Sözcü Yalçın AKDOĞAN Ankara Milletvekili	 Katip Yusuf HALAÇOĞLU Kayseri Milletvekili	 Üye Mehmet Kerim YILDIZ Ağrı Milletvekili
 Üye Ülker GÜZEL Ankara Milletvekili	 Üye Murat YILDIRIM Çorum Milletvekili	 Üye Oya ERONAT Diyarbakır Milletvekili
 Üye Hamza DAĞ İzmir Milletvekili	 Üye Mehmet METİNER Adıyaman Milletvekili	 Üye Nevzat PAKDİL Kahramanmaraş Milletvekili
 Üye Ahmet Salih DAL Kilis Milletvekili	 Üye Kerim ÖZALP Konya Milletvekili	 Üye Abdurrahim AKDAG Mardin Milletvekili
 Üye İhsan KENER Ordu Milletvekili	 Üye Cemal Yılmaz DEMİR Samsun Milletvekili	 Üye Gülşen ORHAN Van Milletvekili
 Üye Levent GÖK Ankara Milletvekili	 Üye Sinan ARIKAN GÜN Ankara Milletvekili	 Üye Refik ERYILMAZ Hatay Milletvekili
 Üye Mahmut TANAL İstanbul Milletvekili	 Üye Hüseyin AYGÜN Tunceli Milletvekili	 Üye Mustafa ERDEM Ankara Milletvekili
 Üye Atilla KAYA İstanbul Milletvekili	 Üye Ertuğrul KÜRKÇÜ Mardin Milletvekili	



TBMM Tören Salonu Üstü Bakanlıklar – ANKARA
Tel. No : (0312) 420 54 06 Faks: (0312) 420 53 94
E-posta : insanhaktarikom@tbmm.gov.tr

Bilgi için : Kenan ALTAŞ
Tel. No : (0312) 420 53 99

MUHALEFET ŞERHI¹

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanlığı'na

Şanlıurfa E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İnceleme Raporu hakkındaki **muhtalefet şerhim** aşağıdaki gibidir.

Bilgilerinize sunarım.



Ertuğrul Kürkçü
Mersin Milletvekili

1. Şanlıurfa E Tipi Kapalı Cezaevi'nde 13 mahpusun nasıl ve hangi saiklerle hayatlarını kaybettiklerini araştırmak, anlamak ve ortaya çıkarmak üzere gerçekleştirilen alt-komisyon incelemesinden çıkan ve hem alt komisyon hem de komisyonda çoğunlukla benimsenen raporun başta gelen ve metnin tümüne yansıyan kusuru şudur: Rapor, bir bağlamdan yoksun oluşuna ek olarak bu cezaevinde olan biteni anlamayı ve açıklamayı zorlaştıran muğlak bir dille kaleme alınmıştır.

13 insanın hayatlarını kaybetme riskini göze alarak eyleme geçmelerini açıklayabilmemizi ve anlamlandırabilmemizi sağlayacak bağlam, Şanlıurfa E Tipi Kapalı Cezaevi'nde kendisini çok çarpıcı ve sert bir biçimde dışa vuran ceza ve infaz genel rejiminde bulunabilir: Türkiye'nin ceza ve infaz genel rejimi bugünkü durumuyla başlı başına bir sistematik işkence ve insanlık dışı muamele rejimidir. Rapor ise üstü kapalı ifadelerle Şanlıurfa E Tipi Kapalı Cezaevi'ndeki vahim olayın bu bağlama tam olarak yerleşmekte olduğunun anlaşılmasını önlemektedir.

Bu durum son 10 yıl içinde cezaevleri nüfusundaki artış ile Türkiye nüfusundaki artış oranlarının karşılaştırılmasıyla anlaşılabilir. Türkiye'nin 2002'de 69 milyon 875 bin olan nüfusu, 2012'de yüzde 9,13 artışla 74 milyon 724 bin 269 kişi oldu. Oysa Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü istatistiklerinin de gösterdiği gibi 2002'de 59 bin 429 olan toplam cezaevi nüfusu 31 Mayıs 2012'de yüzde 230 artışla 125 bin 100'e yükselmişti. Cezaevleri nüfusunun genel nüfustan 23 kat hızlı büyüdüğünü gösteren bu yalın sayısal karşılaştırma bile Türkiye'deki ceza ve infaz rejiminin gelişmesindeki anormallliği yansıtmaya yeter.

¹ İstanbul Milletvekili Mahmut Tanal, Ankara Milletvekili Levent Gök ve Ankara Milletvekili Sinan Aygün'ün Mardin, Şanlıurfa ve Silivri Ceza İnfaz Kurumları hakkındaki raporlara yönelik ortak muhtalefet şerhi Silivri Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporunun sonuna eklenmiştir (Bkz. syf.161-168).

Dünya ölçeğinde bir uluslararası karşılaştırma için elverişli başka bir ölçeğe –her 100 bin yurttaş başına düşen mahpus sayısına- başvurarak söylersek Türkiye’de 2001’de 81 olan cezaevi nüfus haddi, 2012’de 167’ye yükselmiştir. Yaklaşık aynı dönemler için bu hadlerin Yunanistan’da 76 (2001)/111 (2011), İspanya’da 114 (2001)/150 (2012), Rusya Federasyonu’nda 636 (2001)/502 (2012), ABD’de 730 (2010)/685 (2001) olduğu anlaşılıyor. Kendi içlerindeki görece büyüklük farklarına karşın, karşılaştırılan hiçbir ülkede aynı on yıllık dönem içinde Türkiye’deki gibi bir ani sıçrama olmadığı, kötü ceza infaz rejimleriyle ünlü ABD ve Rusya Federasyonu’nda ise gözle görülür bir düşüş olduğu da görülecektir.¹

¹ http://www.prisonstudies.org/info/worldbrief/wpb_stats.php?area=all&category=wb_poprate

Gerçi bu durum Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü’nün Mart 2012 tarihli istatistiklerinde de yansıyor. Cezaevlerinde tutulan 9 bin 83 kişinin yatacak yerinin olmadığı belirtilen istatistiklerde açık cezaevlerindeki “kapasite fazlası”nın 1007, kapalı cezaevlerindeki “kapasite fazlası”nın ise 8076 kişi olduğu tespit edilmiştir. Bu “kapasite fazlalığı”nın genellikle cezaevlerinin özgün kapasitelerinin üç kat artırılmasından sonraki “fazlalık” olduğu akıld tutulursa bu istatistiğin altında insanların cezaevlerinde “balık istifi” yatırılmakta olduğunun itirafı olduğu sonucuna varılabilir.

Şanlıurfa E Tipi Kapalı Cezaevi bu ceza infaz rejiminin en tipik örneklerinden biridir. Özgün olarak 375 kişi için inşa edilmiş olan cezaevinin “kapasitesi” mümkün bütün alanlar koşullara dönüştürülerek ve bir kişilik hacimlere iki kişi tükılarak “artırılmış” ve 600 kişiye çıkartılmıştır. Ancak olay tarihinde cezaevinde tam 1057, özgün kapasitenin üç katı tutuklu ve hükümlü kalmaktadır. Bunların 800’ünün tutuklu olduğu bizzat Adalet Bakanlığı tarafından açıklanmıştır. Yaklaşık 50 yıldır faaliyette olan Şanlıurfa E Tipi Kapalı Cezaevi köhnemiş binası, yetersiz koşulları, sıhhi koşullardan uzak yapısı ile adeta yıllardır tutuklu ve hükümlüler için ceza üstüne cezanın uygulandığı bir mekân haline almıştır. Mahpuslar uyuma, yemek vb. ihtiyaçlarını insan onuruna yaraşır bir şekilde karşılamaktan mahrum bırakılmışlardır. Adalet Bakanı olaydan hemen sonra cezaevinde çıkan yangını “bir isyan” olarak nitelerken cezaevindeki şartların katlanılmazlığına dair bu bilgiyle hareket etmiş olmalıdır.

Şanlıurfa E Tipi Kapalı Cezaevi’ndeki trajedinin gelişi, başka hiçbir şeye gerek kalmaksızın yalnızca bu fiziki arka plan üzerinden bakıldığında dahi görülebilirdi. Bunu görmek ve tedbirlerini almak aldırma Adalet Bakanlığı’nın göreviydi. Üstelik koşulların katlanılmazlığına ilişkin sinyaller ve göstergeler de eksik değildi. Temmuz 2010’da Erkan Gümüştas isminde bir mahkûm aynı cezaevinde kendisini ateşe vermiş, Urfa Barosu, geçtiğimiz yıl hazırladığı raporda cezaevindeki koşulları insanlık dışı ve onur kırıcı olarak nitelmiştir. Buna rağmen, 3 kişilik koşullarda 18 kişi barındırılmaya devam edilmiş, bir yatağı üç kişinin paylaşmasına devam edilmiş, gölgede bile 40 dereceyi aşan sıcaklıklara rağmen cezaevinde iklimlendirme sağlanmamış, bu temel sorunların çözümüne dair talepler yanıtsız kalmıştır.

Raporda Şanlıurfa Cezaevi’ndeki “kapasite fazlalığı” ile ilgili konuya değinilmekle birlikte bunun nedenlerine dair yeterli görüş beyan edilmemesi, özellikle gittiğimiz bütün cezaevlerindeki gözlemlerimizde saptanan bir gerçeğin kamuoyuyla paylaşmaktan kaçınılması, ve Adalet Bakanlığı’nın birinci dereceden sorumlu olduğunun teslim edilmemesi dikkat çekicidir. Tutuklu ve hükümlü sayıları arasındaki oransızlık, uzun tutukluluk süreleri, yargı sistemi ve ceza infaz rejimi TBMM’nin üzerinde durmaksızın edemeyeceği temel problem alanlarıdır. Ölen 13 mahpustan 10’unun tutuklu olduğu düşünülürse yeni cezaevleri yapmak veya mahkûmları bir cezaevinden diğerine nakletmek yerine, acilen cezaevlerinin fiziki şartlarının insan onuruna yaraşır bir şekilde düzenlenmesi ve yargı sisteminde; uzun tutukluluk süreleri, yargılanmanın uzatılması, iddianamelerin geç hazırlanması gibi olumsuzlukların giderilmesine dönük yasa ve mevzuat değişikliklerine gidilmesi gerekmektedir.

2. Rapor, esasında 13 kişinin hayatlarını kaybetmelerine yol açan yangının nasıl başladığı ve neden onlar hayatlarını kaybetmeden söndürülemediğini açıklamaktadır. İncelememiz bu açıdan asli işlevini yerine getirememiş, yetersiz kalmıştır.

Raporun sonuç bölümünde yer verilen “Yangına müdahalede görevli personelin ihmali olduğu yönünde bir kanıya varılmamıştır,” saptaması dinlenen tanıklar ve kayıtlar göz önüne alındığında yanlıştır, gerekmediği ölçüde bağışlayıcıdır. Bu saptamanın dayandırıldığı olgular raporda şöyle sıralanmıştır:

“Dış kamera kayıtlarından çatıdan yükselen dumanın ekranda ilk kez 22:39’da görüldüğü, itfaiyenin ise 22:45’te Kurumun nizamiye kapısından giriş yaptığı anlaşılmaktadır. Telefon etme ve itfaiyenin yol süresi göz önüne alınırsa altı dakika gibi kısa bir sürede olay yerine intikal edildiği ortaya çıkmaktadır.

Yangına müdahale esnasında Kurum personelinin ihmali olduğu yönünde bir kanıya varılmamıştır. Yangına müdahaleye yardımcı bulunan mahpusların anlatımı ve kamera görüntüleri de bu değerlendirmeye paralellik arz etmektedir.”

“Dış kamera kayıtlarından” dumanın görünmesiyle itfaiyenin nizamiyeden girişi arasında 6 dakika geçmiş olması, yangına çok kısa sürede müdahale edildiğini doğrulamadığı ve “ihmal” ve/veya tedbirsizliklere yönelik değerlendirmelerin önünü kapatmadığı halde, çoğunluğun bu yönde bir tartışmadan kaçınmış olması can kayıplarının büyüklüğü karşısında sorumsuzluk olarak görünmektedir.

Rapor yangının başlamasından ne kadar süre sonra dumanların dışarıya yükseldiğini ve itfaiyenin nizamiyeden girişinden ne kadar sonra koğuşa su sıkmaya başladığını açıklamamaktadır. Yangının çıktığı bölümdeki ceza infaz görevlilerinin anlatımlarına göre, onlar ancak yanan C-15 koğuşunun kapılarının altından duman sızmaya başladıktan sonra durumu fark edebilmişler; kapıyı açtıklarında ateş ve dumanla karşılaşınca içeriye girememişler; yangın hortumlarına yöneldiklerinde hortumlar kısa kaldığından yan koğuşların kapılarını açarak mahkûmlardan aldıkları bidonlarla ateşe su dökülmesini ve onların yardımlarını sağlamaya çalışmışlar, itfaiye ise alevler her yeri sardıktan sonra içeri girmeyi başaramamıştır.

Bu anlatımlardan hareket edilirse yangına raporun yarattığı izlenimin tersine 6 dakika içinde müdahale edilmiş değildir. En iyi olasılıkla içerideki koruma görevlilerinin yangının başlamasından en erken 10 dakika sonra haberdar oldukları, itfaiyenin de yangının başlamasından en erken 20 dakika sonra içeri girerek su sıkmaya başladığı sonucuna varılması gerekir.

1057 kişinin kaldığı cezaevinde ve yangının çıktığı bölümdeki yangın söndürme tüplerinin sayısına ve yönetmeliklere uygun olup olmadığına raporda yer verilmemiştir. Ancak hem gardiyanlar hem mahpuslar yangın söndürme hortumunun kısa kalması yüzünden itfaiye yetişinceye kadar yangına tazyikli suyla müdahale edilemediğini defalarca ve açıklıkla belirtmelerine rağmen raporun sonuç bölümünde buna yer verilmemiş, buna karşılık olayda yetkililerin “ihmalî olmadığı” kanısına varılmıştır. Bu kanı dayanaksızdır. Yangın söndürme tüplerinin olayda bir işe yaramadığı, yangın söndürme hortumlarının ise kısa kaldıkları, üstelik bu hortumların standart dışı olduğu raporda yer almamıştır.

Yanıcı ve parlayıcı maddelerle dolu koğuşların bulunduğu aşırı kalabalık bir cezaevinde yangına içeriden, hızla ve sonuç alıcı bir biçimde müdahaleyi sağlayacak donanımı bulundurmamak, personeli bunları kullanacak şekilde eğitmek “ihmal” veya “tedbirsizlik” değilse nedir? Çoğunluk görüşüne katılanların, cezaevinde çıkan/çıkarılan bir yangına müdahale için donanım sağlamayan, personeli eğitmeyen sorumlu idari makamlara bunca ölümden sonra diyecek hiçbir sözünün olmaması, ama sonuç bölümünde “devletin güvencesi altında bulunan 13 kişinin yaşamını yitirmesi kabul edilemez bir durumdur” demekten de geri durmaması siyasi literatürümüzdeki “idare-i maslahatçılık” deyimine tam karşılık gelmektedir.

3. Komisyon raporunun hem giriş hem de sonuç bölümünde yangının “terör örgütü” ile bağlantısı olabileceğine dair aşağıdaki alıntıda ifade edilen spekülasyonlar yer almıştır.

“Bir diğer ihtimal ise, yangının terör örgütü ile bağlantılı olmasıdır. Bu çerçevede Şanlıurfa'daki yangınla birlikte, ülkemizdeki muhtelif ceza infaz kurumlarında çıkan yakın zamanlı diğer yangınların, örgütlü bir nitelik arz ettiği düşüncesi kamuoyunda da dile getirilmiştir. Yangının terör örgütü kaynaklı olduğu ihtimali adli ve terör suçları nedeniyle ceza infaz kurumunda tutulanların arasındaki etkileşimin zannedildiğinden fazla olduğu, kendilerine has yöntemlerle (havalandırmadan mesaj atmak, duvara bardak dayamak, rögar kapaklarını kullanmak gibi) haberleşebildikleri düşüncesinden kaynaklanmaktadır. C-15 koğuşunun hemen komşu koğuşunun terörle bağlantılı suçlardan ötürü mahpus edilenlerden oluşmasının, etkileşim için yeterli zemini hazırladığı düşünülebilir. Bununla birlikte bu etkileşimin yangını ortaya çıkardığına ilişkin herhangi bir kanıt rastlanmamaktadır.”

Bu spekülasyon aslında çoğunluk görüşüne katılanların da itiraf etmekten kaçınmadıkları gibi mesnetsizdir, “herhangi bir kanıt rastlanmadığı” halde rapora içerilmekten bir türlü kaçınılamamıştır. Bu spekülasyona vesile olarak gösterilen “Şanlıurfa'daki yangınla birlikte, ülkemizdeki muhtelif ceza infaz kurumlarında çıkan yakın zamanlı diğer yangınların, örgütlü bir nitelik arz ettiği düşüncesi” de bir spekülasyondan ibarettir. Şanlıurfa'daki yangını izleyen günlerde gene Şanlıurfa, Kürkçüler, Gaziantep, Ceyhan ve Osmaniye cezaevlerindeki yangınlardan Şanlıurfa, Kürkçüler ve Ceyhandakiler çocuk koğuşlarında, Osmaniye'deki ise adli hükümlülerin kaldığı koğuşta çıkmıştır. Sadece Gaziantep'teki yangında 1 siyasi hükümlünün “dayanışma” amacıyla yatak yaktığı haber verilmiştir.²

İncelemelerimiz sırasında, hiçbir mülki amir ve/veya idarecinin Şanlıurfa Cezaevindeki yangını siyasi hükümlülerle irtibatlandıran bir beyanına şahit olmadık. Siyasi hükümlülerin koğuşunda milletvekilimiz İbrahim Ayhan'ın da tutuluyor olması bu yöndeki bütün şüpheleri bertaraf etmeye yetmeliydi. Bir TBMM heyetinin bir milletvekiline bu şekilde üstü kapalı da olsa suçlama yönelmeden evvel dokuz kere yutkunması gerekirdi. Ona ve diğer siyasi tutsaklara yönelik bu küçük düşürücü spekülasyonun raporda döne döne tekrarlanması aslında bir başka küçük düşürücü varsayımdan, sıradan adli mahkûmların isyanı “akıl edemeyeceği” varsayımından kaynaklanıyor. Bu spekülasyon için ölenlerin bir kısmının Kürt olmasının yeterli zemini oluşturduğu, cezaevindeki her Kürdün potansiyel “terörist” olduğuna dair ayrımcı bakışı yansıttığı anlaşılıyor. Ölenlerden ikisinin Arap olması dahi çoğunluğun bu konudaki şüphelerini gidermeye yetmemiş, bazı yerlerde üstü kapalı, bazı yerlerde ise açık bir şekilde bu anlayış kendini dışa vurmuştur. Bu kabul edilemez bir yaklaşımdır. İnsan Hakları İnceleme Komisyonu her protestonun ya da muhalefetin ancak “terör örgütü” kaynaklı olacağına dair bir önyargıyla kendisini teslim edemez. Bu yaklaşım, haksızlıklara yönelik protestoların kriminalize edilmesine, olayların nedenleri üzerinde durmak, düşünmek ve çözüm yolları önermek yerine “terörle mücadele” zihniyeti içinde önyargılar ve vesveselerle hareket edilmesinin yolunu açmaktadır. Nitekim, aşağıda aktardığımız, sonuç bölümünde yer alan tavsiyeler arasında da bu zihniyet kendisini açığa vurmaktadır:

“(…) adli suçlardan ötürü mahpus bulunanlarla terör suçluları arasındaki etkileşimi en aza indirecek önlemlerin alınması gerekmektedir.”

Çoğunluk, bu görüşe nereden, hangi olgulardan hareketle varmıştır. Hangi somut belirti, ihbar, şikayet, gözlem onları bu sonuca ulaştırmıştır? Bu soruların yanıtı olmasa da işin kolayı bulunmuştur: Gerçek sorunlarla ilgilenmek yerine mevhum bir düşman ile savaşmak. Bu, bağımsız bir insan hakları inceleme heyetinin uzak durması gereken bir bakış açısı olmalıydı. Bu bakış açısının rapora nasıl sindiğinin, aynı cezaevini birlikte ziyaret ettiğimiz alt komisyon çoğunluğunun gerçekte kendi şahsiyetlerini de zedeleyen bu çıkarsamalara nasıl onay verdiklerinin akılla izah edilmesi zordur.

4. Olaydan sonra mahpusların, özellikle siyasilerin, apar topar -şu anda yoğun hak ihlalleri yaşanmakta olduğuna dair sayısız şikayetin komisyonumuza ulaştırıldığı- Yenişakran Cezaevi'ne konması bir çözüm değil bu cezaevindeki krizin yönetilmesinde düşünülen acle ilgilidir. Nakillerin sorunu çözmeye değil “günü kurtarmaya” yönelik önlemler olduğunu açıklamaya bile gerek yoktur. Kaldı ki, bu nakillerle mahpuslardan ve onların haklarından ayrı düşünülemeyecek olan mahpus yakınları içeridekileri görmek ve onlarla ilgilenmek için evlerine 1200 kilometre uzaktaki bir cezaevine gidip gelmeye mahkûm edilmekte, mahpuslar da her duruşma için aynı mesafeyi çok ağır koşullarda kat etme ya da savunma haklarından yoksun kalma ikilemiyle karşı karşıya bırakılmaktadırlar. Sonuçta tutuklu ve hükümlü haklarının zalimce ihlalden kaynaklanan bir faciaya çare olarak tutuklu ve hükümlü haklarının başka bir şekilde zalimce ihlaliinde bulunmuştur.
5. Raporun dikkat çekici bir diğer bölümü ise Şanlıurfa valisinin açıklamalarıdır. Cezaevi önünde çocuklarının hayatından endişe eden ailelere dönük polisin şiddetli saldırı ve orantısız güç

² <http://gundem.milliyet.com.tr/13-mahkumun-oldugu-sanliurfa-cezaevinde-yanigin/gundem/gundemdetay/18.06.2012/1555421/default.htm>

kullanmış olması vali tarafından “olağan müdahale “ olarak görülmekte, komisyon raporu ise bunu eleştiren veya buna yönelik telkinlerde bulunan herhangi bir pozisyon almaktan kaçınmaktadır. Yangının çıktığı gecenin sabahında, Alt Komisyonun cezaevine gelmesinden bir gün önce Şanlıurfadaydım. Valinin emri altındaki güvenlik güçlerinin, tazyikli su, biber gazı ve coplarla halka nasıl saldırdıklarına şahsen tanık oldum, Şanlıurfa Milletevekilimiz İbrahim Binici'yle birlikte bu darbelerden kendimizi zor sakındık, ıslanmaktan ve biber gazından ise korunamadık. Güç halle kendimizi tanıtır içerici girebildiğimizde cezaevi yöneticilerinin panik içerisinde olduklarını, mahpusların ise serinkanlı bir biçimde müdahalenin sonuçlanmasını beklediklerine tanık olduk. Sadece gece çıkan yangına müdahale açısından değil, ertesi gün cezaevi önünde haklı olarak toplanan mahpus yakınlarına yaklaşım, onlara yapılan muamele ve kriz yönetimi açısından da Şanlıurfa'daki yetkililerin sorunların üstesinden gelmekte başarısız, halka karşı ise hoyrat olduklarının altını çizmek isterim.

6. Komisyon raporundaki önerilere ek olarak aşağıdaki çözüm önerileri ceza infaz sisteminde uygulanmak üzere komisyon tarafından kabul edilmelidir.
 - Yeni cezaevleri yapmak yerine, Ceza ve İnfaz Yasası ile CMK'da insan haklarına dayalı düzenlemeler yapılmalıdır.
 - Mevcut cezaevlerinde fiziki şartlar biran önce iyileştirilmeli ve insani standartlar sağlanmalıdır.
 - Ağırlaştırılmış infaz rejiminden vazgeçilmeli, tutukluluk istisnai hale getirilmeli, denetimli serbestliğin kapsamı genişletilmeli, infaz süresinde adli ve siyasi ayırımına son verilmeli ve infaz süreleri kısaltılmalıdır.
 - İşkenceye karşı sözleşmenin seçmeli protokolü uyarınca kurulması öngörülen ulusal önleme mekanizması tarafsız ve bağımsız bir mekanizma olarak kurulmalıdır.
 - Cezaevleri STK'ların ve DTÖ'lerin denetimine açık hale getirilmelidir.
 - Cezaevlerindeki olaylar nedeniyle etkili bir soruşturma yapılabilmesi için sorumlular açığa alınmalı ve etkin bir soruşturmanın önündeki bütün engeller kaldırılmalıdır.

EK-11

SİLİVRİ L TİPİ KAPALI İNFAZ KURUMLARI İNCELEME RAPORU

I. BAŞLANGIÇ

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 13 Ekim 2011 tarihli 3'üncü toplantısında, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde incelemelerde bulunmak üzere; Çorum Milletvekili Murat YILDIRIM, Ağrı Milletvekili Mehmet Kerim YILDIZ, Kilis Milletvekili Ahmet Salih DAL, Mardin Milletvekili Abdurrahim AKDAĞ, Sivas Milletvekili Malik Ecder ÖZDEMİR, İstanbul Milletvekili Atila KAYA ve Mersin Milletvekili Ertuğrul KÜRKÜ' den oluşan bir Alt Komisyon kurmuştur. Alt Komisyon bu kapsamda Silivri L Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda inceleme yapma kararı almıştır.

Anılan karara istinaden, 11.06.2012 tarihinde İstanbul Silivri'deki ceza infaz kurumlarında incelemede bulunan heyet; Alt Komisyon Başkanı ve Çorum Milletvekili Murat YILDIRIM, Ağrı Milletvekili Mehmet Kerim YILDIZ, Kilis Milletvekili Ahmet Salih DAL, Mardin Milletvekili Abdurrahim AKDAĞ, Sivas Milletvekili Malik Ecder ÖZDEMİR, İstanbul Milletvekili Atila KAYA ve Mersin Milletvekili Ertuğrul KÜRKÜ' den oluşmuştur. Alt Komisyon üyelerine, Komisyon Uzman Yardımcıları Abdussamed SİĞİRTMAÇ ve Mesut AYDINOĞLU eşlik etmiştir.

II. BAŞVURUCULAR

24'üncü Yasama Dönemi'nde, Silivri Ceza İnfaz Kurumları'ndan İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'na 79 başvuru iletilmiştir. Başvurularda genel olarak, adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiaları ile tutukluluk süresinin uzunluğuna, sağlık sorunlarına ve bilgisayar kullanma hakkının sınırlandırılmasına ilişkin şikâyetler yer almaktadır. Ayrıca açık ceza infaz kurumuna nakil, denetimli serbestlik müessesesinden yararlanma ve Komisyonun yerinde incelemede bulunması talepleri de başvuru konusu olmuştur.

III. İNCELEMENİN KONUSU VE AMACI

3686 sayılı "İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu"nun 6'ncı maddesine göre, Komisyon; alt komisyonlar kurmak suretiyle çalışabilir ve 5'inci maddesine göre; gerekli gördüğünde Ankara dışında incelemelerde bulunabilir. Ceza infaz kurumu ve tutukevlerindeki fiziki şartların ve kurum yöneticilerinin tutum ve davranışları ile mevzuattan kaynaklanan insan hakkı ihlallerinin incelenmesi amacıyla kurulan Alt Komisyon faaliyet yılı içerisinde, muhtelif ceza infaz kurumlarında incelemelerde bulunmaktadır. İncelemelerin genel amacı, ceza infaz kurumlarında, hükümlü ve tutukluların maddi ve manevi dokunulmaz haklarına ve ceza infaz kurumları yaşam koşullarına ilişkin sorunların olup olmadığının tespitidir. Komisyon hazırladığı raporlarda ilgili kurumların tespit edilen sorunlara dikkatini çekmekte ve bunlara dair çözüm önerilerini yetkili mercilerle paylaşmaktadır. Söz konusu çözüm önerileri mevzuat değişikliği gerekliliğine vurgu yapabilmekte veya belli bir konudaki uygulamanın iyileştirilmesine dikkat çeken mahiyette olabilmektedir.

Tutuklu ve hükümlülerle birlikte ceza infaz kurumu görevlilerinin sorunları da incelemeler vesilesiyle milletvekilleri tarafından yerinde görülmekte ve bu durum

mevcut sorunlara ilişkin parlamento ve kamuoyu duyarlılığının da artmasına hizmet etmektedir.

IV. İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM

Alt Komisyon ilk olarak, Silivri Cumhuriyet Başsavcısı ve ceza infaz kurumu yöneticileri ile gerçekleştirdiği görüşmede tutuklu ve hükümlülerin barındırıldığı şartlar hakkında bilgi almıştır. Bilgilendirme toplantısının ardından, ceza infaz kurumlarının fiziki ve yaşam koşullarına ilişkin gözlemlerde bulunulmuş, bazı tutuklu ve hükümlülerle görüşülmüştür.

Tutuklularla ve hükümlülerle yapılan görüşmeler ceza infaz kurumundan hiçbir görevli olmaksızın gerçekleştirilmiştir. Bu yöntemle tutuklu ve hükümlülerin baskı altında kalmadan, rahat bir şekilde konuşmalarına imkân sağlanması amaçlanmıştır.

İncelemeler sonrasında Cumhuriyet Başsavcısı ve kurum yöneticileriyle, koşullarda dile getirilen şikâyetlerin ele alındığı değerlendirme toplantısı gerçekleştirilmiştir.

V. İLGİLİ MEVZUAT HÜKÜMLERİ VE YAZILI METİNLER

Heyet çalışmasında, Birleşmiş Milletlerin 13 Mayıs 1977 tarihli “Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar”, 9 Aralık 1988 tarihli “Herhangi Bir Biçimde Tutulan Veya Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin Prensipler Bütünü”, 14 Aralık 1990 tarihli “Tutuklulara Uygulanacak Muameleler İçin Temel İlkeler”; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 11 Ocak 2006 tarihli ve (2006)/2 nolu “Hükümlülerin İyileştirilmeleri İçin Standart Asgari Kuralların Avrupa Metni” (Avrupa Cezaevi Kuralları), Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Cezaevinin Aşırı Kalabalıklaşması ve Cezaevi Mevcudu Enflasyonu Hakkındaki R (99) 22 sayılı Tavsiye Kararı; 5275 sayılı “Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun” ve “Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük” hükümleri ile ilgili diğer mevzuatı dikkate almıştır.

VI. İNCELEMELER

1. Ceza İnfaz Kurumları İdarecileri Tarafından Komisyonumuza Yapılan Bilgilendirme

Komisyonun Silivri Ceza İnfaz Kurumları idarecileri ile yaptığı görüşmeye Silivri Cumhuriyet Başsavcısı Ali İŞGÖREN de iştirak etmiştir. Görüşmede Silivri Ceza İnfaz Kurumları’na ilişkin şu bilgiler verilmiştir:

- Silivri Ceza İnfaz Kurumları Kampüsünde 1 adet Açık Ceza İnfaz Kurumu ile 7 adet L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu bulunmaktadır. Kapalı Ceza İnfaz Kurumları toplam 60 adet 21 kişilik koğu, 4 adet 3 kişilik oda, 35 adet tek kişilik oda ve 1 adet 17 kişilik hasta ve özürlü koğuşundan oluşmakta olup, kurumların bir bölümü yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumu statüsündedir.
- Arttırılmış kapasitesi 11270 olan kurumda halen 8586 mahpus barındırılmaktadır.
- Kampüste toplam 2677 personel görev almaktadır. Ayrıca kampüste 500 lojman, 2 duruşma salonu bulunmakta olup 1 duruşma salonunun inşaat çalışmaları devam etmektedir.
- Mahpusların temel sağlık gereksinimlerini karşılamak üzere her bir ceza infaz kurumunda aile hekimi ve sağlık personeli bulunmaktadır. Tedavileri kurumlarında

yapılamayan mahpuslara 1 başhekim ve 17 uzman doktorun görevli olduğu Silivri Ceza İnfaz Kurumları Devlet Hastanesi'nde sağlık hizmeti sunulmaktadır. 13 branşta sağlık hizmeti verilen hastanede uzman doktorla 24 saat nöbet hizmeti verilmektedir. Hastanede saat 17:00'dan sonra 1 uzman doktor hazır bulundurulmaktadır. Ayrıca kampüs içinde, sadece kampüsteki acil sağlık vakalarına bakmakla görevli 112 acil sağlık istasyonu da yer almaktadır.

- Mahpuslara başta okuma yazma kursları olmak üzere üniversite eğitimi dahil bütün eğitim imkanları sağlanmaktadır. Tahliye sonrasına hazırlık amacıyla çeşitli iş ve meslek kursları da açılmaktadır.
- Her bir ceza infaz kurumunda 2 adet halı saha ve 1 adet çok amaçlı kapalı spor salonu bulunmaktadır. Kapalı spor salonlarında sportif faaliyetlerin yanı sıra konser, tiyatro gibi sosyal ve kültürel faaliyetler de gerçekleştirilmektedir.
- Mahpusların bulunduğu koşulların ortak alanları, ses kaydı yapmayan, sadece görüntü kayıt özelliğine sahip 324 kamerayla 24 saat izlenmektedir.

2. Koşullarda Yapılan Gözlemler ile Mahpuslarla Gerçekleştirilen Görüşmeler

İncelemelerde bulunan koşulların bazılarında cezaevi koşullarından ziyade yargılanma sürecine ilişkin değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bu çerçevede adil yargılanma hakkının ihlali ve tutukluluk sürelerinin uzunluğuna ilişkin şikâyetler öncelikle dile getirilmiştir.

Heyet tarafından 1 Nolu L Tipi Ceza İnfaz Kurumunda 4 farklı koşutta yapılan incelemelerde, mahpuslar tarafından, sohbet hakkından faydalandırılmadıkları ve sosyal faaliyetler ile kurslardan yararlanma taleplerinin geri çevrildiği belirtilerek bu durumun açık bir yalnızlaştırma politikası niteliği taşıdığı iddia edilmiştir.

Ayrıca, bazı mahpuslar ayda iki saat olarak uygulanan açık görüşün, Kurum idaresince ceza infaz kurumu mevcudunun artması gerekçesiyle bir saate indirildiğini ifade etmiştir. Ancak, açık görüşün gerçekleştirildiği salonunun fizik şartlar itibarıyla daha fazla ailenin görüşme yapmasına olanak tanıdığı iddia edilerek anılan bir saatlik sürenin uzatılması talebi dile getirilmiştir.

Ziyaret edilen bir koşutta ayrıca, bilgisayar kullanım hakkının haftada 4 saat süreyle kısıtlı olduğu belirtilmiştir. Anılan sürenin uzatılması talebinin yanı sıra koşullarda elektronik ortamda yazı yazılmasını sağlayacak bilgisayar benzeri cihazların eksikliğinden de şikâyet edilmiştir.

Görüşülen bazı mahpuslarca, suyun gün boyu toplam yedi saat süreyle belirli bir çizelge çerçevesinde verildiği ancak bu sürenin yeterli olmadığı ifade edilmiştir.

Koşullarda akustik problemi bulunduğunu belirten bazı mahpuslar ise koşullardaki seslerin yankılanarak tüm koşutta gürültüye neden olduğunu ve bu durumun işitme sorunlarına yol açtığını söylemiştir.

5 Nolu L Tipi Ceza İnfaz Kurumunda Komisyon üyelerince 3 farklı koşutta incelemelerde bulunulmuştur. Bu koşullardaki mahpuslar, koşullarda yer sıkıntısı yaşanmadığını ve ceza infaz kurumu idaresi tarafından herhangi bir onur kırıcı muameleye maruz kalmadıklarını belirtmiştir.

Diğer taraftan, yemeklerin aşırı yağlı olmasının çeşitli mide rahatsızlıklarına yol açtığını ifade edilmiştir.

Ayrıca soğuk suyun günde 9 saat süreyle, sıcak suyun ise haftanın 3 günü iki buçuk saat süreyle verilmesinin yetersiz olduğu söylenmiştir. Ayrıca sıcak suyun verildiği günlerde çamurlu aktığı belirtilmiştir.

Mahpusların bazılarınca, açık ceza infaz kurumuna çıkış taleplerine geç cevap verildiği şikâyetleri dile getirilmiş, sohbet hakkının kullanımına ilişkin şikâyetler yinelenmiştir.

4 Nolu L Tipi Ceza İnfaz Kurumunda ziyaret edilen koğuşta yapılan incelemede ise bazı mahpuslar tarafından, tutuklu ve hükümlü rejiminin farklı olması ve tutukluların hükümlülerden daha fazla haktan yararlanması gerektiği belirtilerek, kurum idaresiyle diyalog eksikliğinin karşılaşılan sorunların çözümünü güçleştiren bir etken olduğu ifade edilmiştir.

8 Nolu L Tipi Ceza İnfaz Kurumunda ziyaret edilen koğuşta tek başına kalan kadın tutuklu ile görüşülmüştür. Görüşmede tutuklu tarafından, koğuşta tek başına kalmasının kendi isteğiyle gerçekleştiği, ceza infaz kurumundan sağlık ve yiyecek hizmeti almadığı ancak bu tavrının cezaevi idaresiyle herhangi bir ilgisinin bulunmadığı belirtilerek infaz koruma memurlarının kendisine karşı anlayışlı bir tavır sergilediği ifade edilmiştir.

Komisyon üyelerince Silivri Ceza İnfaz Kurumları Devlet Hastanesinde yapılan incelemelerde hastanenin teknik donanım ve fiziksel şartlar açısından modern bir görünüm arz ettiği gözlemlenmiştir.

3. Silivri Cumhuriyet Başsavcısı ve Ceza İnfaz Kurumları İdarecileri ile Gerçekleştirilen Değerlendirme Toplantısı

İnceleme sonrası tutuklu ve hükümlüler tarafından Komisyona iletilen şikâyetler ve kurumlarda tespit edilen sorunlar ele alınmıştır. Dile getirilen şikâyet ve sorunlara ilişkin Silivri Cumhuriyet Başsavcısı Ali İŞGÖREN ve ceza infaz kurumları idarecileri aşağıda başlıklar halinde sunulan bilgileri vermiştir.

- Sohbet Hakkının Kullanılmadığına İlişkin Şikâyetler:

Mahpuslarla yapılan görüşmelerde dile getirilen ortak konu olan sohbet hakkının kullanılmadığına ilişkin sorulara yetkililerce, tutuklu ve hükümlülere sosyal faaliyetler çerçevesinde haftada toplam 10 saati geçmemek üzere sohbet hakkı tanındığı; hakkın kullanıma ilişkin başvurularla ilgili kararların, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 113'üncü maddesinin birinci fıkrası ve 45/1 nolu Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsis, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler Hakkında Genelge hükümleri çerçevesinde İdare ve Gözlem Kurulu tarafından incelenerek verildiği ve mahpusların anılan kararlara ilişkin infaz hâkimliğine itirazda bulunabilmesinin mümkün olduğu şeklinde cevap verilmiştir.

- Su Sorununa İlişkin Şikâyetler:

Su sıkıntısına ilişkin sorunların çözümü konusunda önemli aşamalar kaydedildiği ve çalışmaların sürdüğü belirtilmiştir. Bu doğrultuda daha öncesinde günde yedi saatle sınırlı hizmetin dokuz saate çıkarıldığı, bu sürenin yirmi dört saate çıkarılmasının amaçlandığı ifade edilmiştir. İkişer buçuk saat sunulan sıcak su olanağının da arttırılarak haftada iki günden üç güne çıkarıldığı bilgisi Komisyonumuza aktarılmıştır. Halen her bir koğuş için verilmekte olan toplam su miktarının (400 litre) dünya standartlarının ve

yönetmelikte belirlenen miktarın üstünde olduğuna işaret edilerek, yaşanan sıkıntıların bir kısmının suyun kötü niyet veya ihmâl içeren kullanımından kaynaklandığı ifade edilmiştir. Son olarak, bu kullanımların önlenmesi için koğuş bazında su saati konulmasının düşünüldüğü dile getirilmiştir.

- **Yemeklere İlişkin Şikâyetler:**

Komisyon'a iletilen yemeklerin aşırı yağlı olduğuna ilişkin şikâyetlerle ilgili olarak, kampüste bulunan herkese aynı yemeğin sunulduğu ve yemeklerin genel anlamda beğenildiği ifade edilmiştir. Yemeklerde piyasadaki kaliteli yağların kullanıldığı ve kullanılan yağ miktarının asgari ölçüde olduğu belirtilmiştir. Yağ miktarının daha da azaltılmasında idare açısından bir mahzur görülmemekle beraber, bu durumun yemeklerin yapılmasını güçleştireceğinin aşçılar tarafından ifade edildiği vurgulanmıştır.

- **Aynı İnfaz Rejimine Tabii Mahpuslara Farklı Koğuşlar Tahsis Edildiğine İlişkin Şikâyetler:**

Komisyon üyeleri tarafından yapılan incelemeler sırasında bazı koğuşların fiziksel şartlar, temizlik ve düzen açısından olumlu anlamda farklı görünüm arz etmesinin sebebi sorulmuştur. Kurum idarecileri odaların temizliğinin mahpuslarca gerçekleştirildiğini, görülen farklılığın kişilerin kullanımından ve temizlik alışkanlıklarından kaynaklandığını ifade etmiştir. Buna ilaveten, koğuşlarda tadilat yapılması gerektiğinde konunun idareye iletilmesi durumunda gerekli düzenlemelerin gecikmeksizin yapılabileceği belirtilmiştir.

- **Kamera Kayıtlarına İlişkin Sorunlar:**

Ortak yaşam alanlarında yapılan kamera kayıtlarının güvenliğinin sağlanmasına dair şu bilgi edinilmiştir: "Ortak alanlara ilişkin kayıtlar ses kaydedici özelliği olmayan sadece görüntü kayıt özelliği bulunan kameralar tarafından yapılmaktadır. Bu kameralar Kurum Merkez Kontrol Birimi tarafından 24 saat kesintisiz olarak 2 adet vardiya görevlisi infaz koruma memuru ve 2 adet gündüz birim görevlisi olmak üzere toplam 4 adet infaz koruma memuru tarafından takip edilmektedir. Ayrıca blok girişlerinde bulunan kontrol ünitelerinde görevli birer personel tarafından kayıtlar titizlikle incelenmektedir. Söz konusu ünitelere girişler güvenlik kartlarıyla yapılmakta olup, izinsiz olarak anılan görevliler dışında başka bir kimse tarafından giriş yapılamamaktadır. Kayıtların ortalama altı ay süre ile arşivlenerek elektronik ortamda saklanmakta olup kamera kayıtları Cumhuriyet Başsavcılıkları ve mahkemeler tarafından talep edilmediği sürece kurum dışına çıkarılamamaktadır."

VII. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

1. Silivri Ceza İnfaz Kurumları'nda kapasite fazlası tutuklu ve hükümlünün barındırılmıyor olması memnuniyetle karşılanmıştır.

2. Silivri Ceza İnfaz Kurumları ve aynı yerleşkede bulunan devlet hastanesinin fiziki şartlar ve donanım açısından modern bir görünüm taşıdığı görülmüştür. Diğer taraftan hastanede akşamları nöbetçi kalan uzman doktor sayısının artırılması hususunun değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

3. Ortak alanların kamerayla izlenmesinin tutuklu ve hükümlü hakları açısından sorun oluşturmadığı düşünülmektedir. Bununla birlikte kamera kayıtlarının muhafazası hususunda mevzuat düzenlemesi yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir.

4. Aralarında husumet bulunanlar ile iştirak halinde suç işlemiş olan tutukluların birbirleriyle temas etmelerinin önüne geçilecek tedbirlerin alınması gerektiğine ilişkin mevzuat hükmü çerçevesinde, sohbet hakkına ilişkin uygulamaların mevzuata aykırı nitelik taşımadığı değerlendirilmiştir.

5. Kurslara katılım ve açık görüş olanaklarının artırılması hususunda yapılabilecek iyileştirmeler memnuniyetle karşılanacaktır.

6. Su sıkıntısının giderilmesine ilişkin alınması düşünülen tedbirlerin ivedilikle hayata geçirilmesi önem arz etmektedir.

7. Koğuşların akustik özelliğinin mahpusların sağlığını olumsuz etkileyebileceği düşünüldüğünden bu sorunun çözümü için çalışmalar yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
24. Dönem 3. Yasama Yılı Faaliyet Raporu



TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Toplantı No : 14

11.10.2012

Konu : Silivri L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları Hakkında İnceleme Raporu

 Başkan Ayhan Sefer ÜSTÜN Sakarya Milletvekili	 Başkanvekili Mehmet Naci BOSTANCI Amasya Milletvekili	 Başkanvekili Mustafa Sezgün TANRIKULU İstanbul Milletvekili
 Sözcü Yalçın AKDOĞAN Ankara Milletvekili	 Üye Yusuf HALAÇOĞLU Kayseri Milletvekili	 Üye Mehmet Kerim YILDIZ Ağrı Milletvekili
 Üye Ülker GÜZEL Ankara Milletvekili	 Üye Mustafa YILDIRIM Çorum Milletvekili	 Üye Oya ERONAT Diyarbakır Milletvekili
 Üye Hamza DAĞ İzmir Milletvekili	 Üye Mehmet METİNER Adıyaman Milletvekili	 Üye Nevzat PAKDİL Kahramanmaraş Milletvekili
 Üye Ahmet Salih DAL Kilis Milletvekili	 Üye Kerim ÖZKILIÇ Konya Milletvekili	 Üye Abdurrahim AKDAĞ Mardin Milletvekili
 Üye İhsan ŞENER Ordu Milletvekili	 Üye Cevat Kalmaz DEMİR Samsun Milletvekili	 Üye Çiğdem ORHAN Van Milletvekili
 Üye Levent GÖK Ankara Milletvekili	 Üye Sinan Aydın AYDIN Ankara Milletvekili	 Üye Refik ERYILMAZ Hatay Milletvekili
 Üye Mahmut TAPAKAL İstanbul Milletvekili	 Üye Hüseyin AYGÜN Tunceli Milletvekili	 Üye Mustafa ERDEM Ankara Milletvekili
 Üye Atilla KAYA İstanbul Milletvekili	 Üye Ertuğrul KÜRKÇÜ Mersin Milletvekili	



TBMM Tören Salonu Üstü Bakanlıklar – ANKARA
Tel. No : (0312) 420 54 06 Faks: (0312) 420 53 94
E-posta : insanhaklarikom@tbmm.gov.tr

Bilgi için : Kenan ALTAS
Tel. No : (0312) 420 53 99

MUHALEFET ŞERHLERİ

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanlığı'na

Silivri L Tipi Ceza İnfaz Kurumu İnceleme Raporu hakkındaki **muhtalefet şerh**im aşağıdaki gibidir.

Bilgilerinize sunarım.



Ertuğrul Kürkçü
Mersin Milletvekili

Raporun IV. İNCELEMELER ve V. SONUÇ başlıklı bölümleri hep birlikte gözlediğimiz Silivri yerleşkesindeki kimi temel sorunları ve tutukluların yakınmalarına yönelik olarak verilen yanıtların eksiklik ve tutarsızlıklarını tam olarak ortaya koymaktan uzaktır.

1. IV. İNCELEMELER başlıklı bölümün "3. Silivri Cumhuriyet Başsavcısı ve Ceza İnfaz Kurumları İdarecileri ile Gerçekleştirilen Değerlendirme Toplantısı" başlıklı altbölümünde "İnceleme sonrası tutuklu ve hükümlüler tarafından Komisyona iletilen şikâyetler ve kurumlarda tespit edilen sorunlar ele alınmıştır" denmekte ancak görüşmenin seyri sırasında Silivri Cumhuriyet Başsavcısı Ali İŞGÖREN'in milletvekillerinin yönelttikleri soru ve taleplere karşı kayıtsız ve buyurgan tavrı rapora yansıtılmamıştır. Görüşme sırasında kurulumuz üyesi Sivas Milletvekili Malik Ejder ÖZDEMİR'in ileri sürdüğü talep ve şikâyetlere yönelik olarak "dilekçe versinler bakarız" şeklindeki umursamaz karşılık, sadece ÖZDEMİR'e değil hepimize yönelikti. Sayın ÖZDEMİR'in ağır tepkisine yol açan bu durum rapora kaydedilmeliydi. Bunun dışında bu bölümde ele alınan konulardan;
- **Sohbet Hakkının Kullanılmadığına İlişkin Şikâyetler** bahsi, bütün cezaevlerinde dile getirilen bir ortak kısıtla ilgilidir. Sadece Silivri'de değil bütün cezaevlerinde mahpusların yakındıkları bu hususun Genelgeye uygun olduğunun ifade edilmesi, Genelgenin ortaya çıkardığı sonuçların bütün mahpuslar açısından bir sorun olduğu gerçeğini ortadan kaldırmaz. Komisyonumuz bu rejimin serbestleştirilmesinin önünde ne gibi bir engel olduğunu sorgulamalıydı.
- **Su Sorununa İlişkin Şikâyetler** konusuna dair başka pek çok cezaevinde de dinlediğimiz sudan yararlanma saatlerinin sınırlandırılmasının anlaşılması mümkün değildir. Bunun gerekçesi olarak "suyun kötü niyetli kullanımı"nın ileri sürülmesi de kabul edilemez. Su halen Türkiye'de en ucuza sağlanabilen temel kaynaktır. Suyun kısıtlı verilmesinin "tasarruf" maksatlı olduğu dahi bu kısıtlama açısından ikna edici değildir. Taşıma suyla ihtiyaç giderilmesi sırasında, akarsuya oranla daha fazla suyun ziyan olması olasılığı yanında, mahpuslara gerekli donanım sağlanmadığından suyun taşınması, aktarılması, kullanılması sırasında mahpusların eziyete maruz kaldığı da açıktır.

- **Yemeklere İlişkin Olarak** aşırı yağlılık şikâyetleriyle ilgili, “yemeklerin genel anlamda beğenildiği” ifadesinin tatminkar olmadığı açıktır. Bu konuda Silivri yerleşkesinden tahliye olan gazeteci Ahmet Şık'ın söyledikleri gerçeğe bu ifadede daha uygundur:

“Orada 11 bin kişiye yemek çıkıyor ve herkesi memnun etme şansı olmadığını biliyorum. Bunu asla bir şımarıklık içinde söylemiyorum. Yemek seçen biri değilim. Ama en sağlıklı insanı bile iki yıl Silivri’de besle, çok ciddi hastalık sahibi olur. Yemekler o kadar yağlıydı ki, kevgirden geçiriyorduk. Neden olduğunu bilmiyorum ama plastik kevgir yasak. 5 litrelik pet su şişesinin altını kestik, sönmüş kibritle delikler açtık ve kevgir haline getirdik. Suyunu süzüp yiyorduk.”¹

2. V. SONUÇ başlıklı bölümde Silivri yerleşkesinde tutulan siyasi mahpusların adil yargılamadan yoksunluk ve cezaevi rejiminin tecrit esasına dayandırılmasına dair temel yakınmaları hakkında herhangi bir çıkarsamada bulunulmamaktadır.

“Adil yargılanma” konusu sadece mahpusların ileri sürdükleri bir yakınma da değildir. Başbakan Tayyip Erdoğan birçok Silivri yerleşkesinde tutulan eski askerlerin tutukluluğuyla ilgili olarak zamanında şu açıklamada bulunmuştu:

“Şu anda içeride olan insanların hepsi haklı olarak içeridedir diyemeyiz. Kim bilir burada düşünce noktasından, hatta adı suçlardan bile bir çok insan içeriye atılabilir. Yanlış hükme mahkum olanlar da var. Beni niçin içeri attıklarını bilemiyorum. Çünkü devletin bütün kitaplarında, Milli Eğitim Bakanlığı’nın kitaplarında olan bir şiiri okuyan insan içeriye giriyor. Bunun hiçbir şeyle izahı yok. Geliyorlar ambalajlıyorlar; o ambalajla içeri koyuyorlar.

“Ben kolay kolay bir silahlı kuvvetler mensubunun bu ülkeden kaçacağına ihtimal vermiyorum. Hatta hatta NATO’da yurt dışında görev yapan personellerimizden bu süreç içerisinde olanlar, çağırılmışlardır ve onlar ailelerini bırakmak suretiyle gelmişler, tutuklanmışlardır. Bu bir incelettir. Bir hassasiyet vardır. Öyleyse tutuksuz yargıyorsunuz. Ama bu şekildeki bir yaklaşım hakikaten birçok sıkıntıya neden olmuştur. Üzülerek söylemek durumundayım.”²

Yargı, içinde yaşadığımız dönemde ceza ve infaz rejiminin dolaysız bir parçası haline gelmiştir. Şanlıurfa E Tipi Kapalı Cezaevi Raporu’na şerhimizde de ifade ettiğimiz gibi Türkiye’de 2001’de 81 olan cezaevi nüfus haddi, 2012’de 167’ye yükselmiştir. Yaklaşık aynı dönemler için bu hadlerin Yunanistan’da 76 (2001)/111 (2011), İspanya’da 114 (2001)/150 (2012), Rusya Federasyonu’nda 636 (2001)/502 (2012), ABD’de 730 (2010)/685 (2001) olduğu anlaşılıyor. Kendi içlerindeki göreceli büyüklük farklarına karşın, karşılaştırılan hiçbir ülkede aynı on yıllık dönem içinde Türkiye’deki gibi bir ani sıçrama olmadığı, ceza infaz rejimleriyle kötü ünlü ABD ve Rusya Federasyonu’nda ise gözle görülür bir düşüş olduğu da görülecektir.³

Komisyonumuz, “konu yargıyı ilgilendirdiği” gerekçesiyle “adil yargılama” ilkesinin ihlali yakınmalarını görmezden gelemeyiz. Bir Orgeneral ya da bir vasıfsız işçi olması arasında fark gözetmeden “adil yargılama” hakkı ihlal edilerek hapse atılanların, cezaevi nüfustaki anormal artışın gerisindeki en önemli siyasi etmen olduğuna dikkati çekmek komisyonumuzun

¹ <http://siyaset.milliyet.com.tr/silivri-yi-bir-de-ahmet-sik-can-dinleyelim/siyaset/siyasetyazdetai/14.05.2012/1540006/default.htm>

² <http://www.aktifhaber.com/basbakan-erdogandan-basbug-aciklamasi-643138.htm>

³ http://www.prisonstudies.org/info/worldbriet/wpb_stats.php?arce=all&category=wb_poprate

görevidir. Bu uygulamanın adı hukuk literatüründe Düşman Ceza Hukuku'dur ve Özel Yetkili Mahkemeler düzeni bunun için vardır.⁴

Teorik rejimi ise F-Tipi Cezaevlerinin kurulması girişimlerinden başlayarak Türkiye'nin insan hakları tartışmasının merkezinde yer almaya devam etmektedir. Bu cezaevlerindeki büyük çaplı direniş ve ölümlerin geride kalmış olması bu rejimin benimsendiği ve bununla ilgili tartışmaların son bulduğu anlamına gelmiyor. Türk Tabipleri Birliği'nin 2000'de hazırladığı F-Tipi Cezaevleri Raporu'nun şu yargısı bugün de konuyu aydınlatan temel yaklaşımdır.

"Kanımızca; hazırlanan projede insan unsuru gözardı edilerek, konu sadece güvenlik sorunu olarak algılanmakta ve cezaevi binasından başlayarak tam bir izolasyon hedeflenmektedir. Oysa bizlere tıp biliminin öğrettiği bir konu da insanın toplumsal bir varlık olduğudur. İzolasyonunun insanı kimiksizleştirmek, ağır psişik ve fizik bozukluklar yaratmak gibi sonuçlarının olduğu bilimsel verilerle ortaya konulmuştur. Fiziksel, sosyal ve psikolojik insani gereksinimleri yok sayan izolasyon yaklaşımı ile hükümlü güven hissi, dayanışma, paylaşım gibi haklardan yoksun bırakılmaktadır."⁵

⁴ <http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-2008-57-04/AUHF-2008-57-04-temel.pdf>

⁵ http://www.itb.org.tr/eweb/rapor/f_tipi.html

**MARDİN E TİPİ VE KIZILTEPE K1 TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ, SİLİVRİ L TİPİ
KAPALI CEZA İNFAZ VE ŞANLIURFA E TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ
KURUMLARI İNCELEME RAPORLARINA KARŞI OY YAZIMIZDIR**

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunda görüşülen Mardin E Tipi ve Kızıltepe K1 Tipi Kapalı Ceza İnfaz, Silivri L Tipi Kapalı Ceza İnfaz ve Şanlıurfa E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporlarında belirtilen hususlar tutuklu ve hükümlülerin içinde yaşadıkları fiziki koşulları ve hak ihallerini yeteri kadar yansıtmamaktadır. Raporların bu haliyle kabulü ile komisyon üyeleri büyük bir haksızlığa belge oluşturmuş olacaktırlar.

Mardin Ceza İnfaz Kurumları, Silivri Ceza İnfaz Kurumları, Şanlıurfa Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukvevleri İzleme Kurulu'nun dört ay ara ile düzenli olarak komisyona sunduğu raporlar ile, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından hazırlanan inceleme raporlarının birbiri ile örtüşmediği açıkça görülmektedir.

**MARDİN E TİPİ VE KIZILTEPE K1 TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMLARI
İNCELEME RAPORU İLE İLGİLİ TESPİTLER :**

1. İzleme kurulunun 2012 yılı birinci dört aylık raporunda 16.03.2012 tarihinde Mardin Ceza ve İnfaz Kurumu ziyaretinde yapılan tespitler arasında koşullara günde bir saat sıcak su verildiği ancak kalabalık nedeniyle verilen sıcak suyun yetmediği tespit edilmiştir. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu raporunda ise infaz kurumunun tamamının sabah bir saat, öğleden sonra bir saat olmak üzere günde iki saat su verildiği belirtilmiştir.
2. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu raporunda ceza infaz kurumuna haftada üç gün diş hekimi geldiği belirtilmektedir. Ancak aynı raporun hükümlü ve tutuklular ile yapılan görüşmeler başlığında yer alan bilgilerde ise dokuz aydır dişini çekirtmek için hastaneye götürülmeye bekleyenler olduğu bilgisi yer almaktadır. Çelişkili ifadeler içeren rapordaki incelemeler kısmında yer alan her gün aile hekimi, haftada üç gün diş hekimi geldiği ifadeleri ile kabul edilmesi hükümlü ve tutuklular adına yanlış ve haksız beyan olacaktır.
3. Hükümlü ve tutuklularla yapılan görüşmelerde yemeklerle ilgili sorunlarını anlatmışlar. Zehirlenmelere varan ciddi boyuttaki hijyen eksikliğini ifade etmişlerdir. Raporda memnuniyetsizliğin temeli yüzlerce kişinin damak zevki farklılığına bağlanmış ancak 22 Nisan 2012 tarihinde cezaevinde meydana gelen toplu zehirlenme olayı ile daha önce yapılan şikayetlerin damak zevki farklılığı ile ilgisinin olmadığı kanıtlanmıştır.

4. Tutuklu ve hükümlüler ile yapılan görüşmelerde kantin ihtiyacının sadece haftada belirlenen iki günde karşılanabildiği belirtilmiş ancak raporun sonuç kısmında bu soruna hiç değinilmemiş adeta göz ardı edilmiştir.
5. Tutuklu ve hükümlüler ile yapılan görüşmelerde bazılarının memleketlerinden çok uzaklardaki ceza infaz kurumlarına gönderildikleri belirtilmiş ancak raporun sonuç kısmında bu soruna hiç değinilmemiş, konu hakkında hiçbir tavsiyede bulunulmamıştır.
6. Raporda Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler Hakkında 13. Maddesi ile düzenlenen sohbet hakkının tutuklu ve hükümlülere tanınıp tanınmadığı hakkında hiçbir değerlendirmeye yer verilmemiştir. Genelgeye göre; *“Güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde, idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenen istekli hükümlü ve tutuklular, 10 kişiyi aşmayacak gruplar hâlinde ve idarenin gözetiminde, açık görüş alanlarında veya diğer ortak yerlerdeki sosyal faaliyetler çerçevesinde haftada toplam 10 saati aşmamak üzere sohbet amacıyla bir araya getirilebilir. Bu faaliyet hafta içerisinde açık görüş, avukat ve ziyaretçi görüşlerini aksatmayacak şekilde yaptırılır.”* Oysaki genelgeye uygun şekilde haftada toplam 10 saat sohbet hakkının tutuklu ve hükümlülere tanınıp tanınmadığı hususu değerlendirilip raporda yer verilmesi gerekmektedir.
7. Cezaevi resmi kapasitesi 480 olmasına rağmen 30.05.2012 tarihi itibarı ile toplam 987 hükümlü ve tutuklu bulunduğu ve bu kişilerden 281 kişinin ortak kullanım alanları diye adlandırılan yani okuyan her kesin anladığı şekliyle daha açık belirtmek gerekirse yerlerde, koridorlarda, tuvalet ve banyo kapı önlerinde yattıkları anlaşılmaktadır. Cezaevindeki insanların istif edilmemesi gerekirdi.
8. Raporda, cezaevinde koşu ve açık kısımlarda kişi başına kaç m² alan düştüğü ve normal şartlarda kaç m² alan düştüğü tespitine yer verilmemiştir.
9. Tespit yapılırsa idi cezaevindeki kalabalık sorununun ulaştığı boyut daha net gözler önüne serilebilirdi.
10. Mardin'in mevsimsel özelliği olarak sıcak havadan bahsedilmesine karşılık sıcak hava ile sadece buzdolabı ihtiyacının bağdaştırılmış olması zaten kapasitesinin çok üzerinde mevcudu bulunan cezaevinde havalandırma sorunundan bahsedilmemiş olması cezaevinde bulunan bireylerin en doğal yaşam ihtiyaçlarının karşılanmadığı bu eksikliğin veya talebin ise bir lüks ihtiyacı gibi algılanmasına yol açmaktadır.
11. Şanlıurfa Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda 16 Haziran 2012 tarihinde yaşanan üzücü olayda da mevsimsel özelliklerin ve koşu kapasitelerinin ne derece önemli olduğunu bir kez daha ortaya çıkarmıştır.

12. Buradan hareketle tespitlerde önleyici tedbir olarak yanmayan yatak kullanımına geçilmesi tavsiyesine yer almalıdır.
13. Raporda cezaevi yasal planının uygulamadaki kullanım şekli ile karşılaştırılması yapılmalı ve koğuş olarak kullanılan yerlerin koğuş veya hücre standartlarından hangilerine sahip olduğu belirtilmesi gerekirdi.
14. Cezaevinde yapılan görüşmelerde, kadın koğuşunda 20 kişi kapasitesi olan koğuşta 67 kişi kalmaktadır. 67 kişinin kullanımı için tek tuvalet mevcuttur. Bazen tuvalet sırasında ilk girenle son girenin karşılaştığı görülmekte olduğu ifade edilmiştir. Bu hususun ciddiyeti konusunda raporda gereken vurgulama yapılmamıştır.
15. İaşe bedeli olan 4 TL günümüz koşullarında bir kişinin günlük ihtiyacını karşılamaktan çok uzaktır. İnsani koşullarda yaşamak için gerekli temel ihtiyaçları karşılaması açısından iyileştirilmesi ve tedavi yardımı sağlanması amacıyla da yeşil kart uygulamasının cezaevlerinde bulunan hükümlü ve tutuklulara da sağlanması gerekmektedir.
16. Cezaevinde 248 hükümlü, 739 tutuklu bulunmaktadır. Tutuklu sayısının bu denli yüksek olması tutukluluk hallerinin uzun sürmesine yani yargılama evresinde yığılma olduğuna işaretir. AB Türkiye 2012 Yılı İlerleme Raporunda da bahsedildiği üzere *“ceza adalet sistemine ve özellikle Ağır Ceza Mahkemelerine dair endişeler dile getirilmiştir. Bu endişeler daha çok, savunma makamının savcılık dosyasına sınırlı erişimi, şüphelilere ilişkin tutuklama veya tutukluluk halinin devam etmesi kararları ve yargılama öncesi tutukluluk sürelerine odaklanmıştır. Yargılama öncesi tutukluluk yerine alternatifler yeterince uygulanmamaktadır. Türkiye’de, tutukluluğuna karşı itiraz edenlerin taleplerini değerlendirecek ve makul bir başarı beklentisi ile yargılama öncesi tutukluluklarının hukuka uygunluğuna ilişkin itiraz imkanı sunacak etkili bir iç hukuk yolu yoktur.”* Bu yığılmanın önüne geçilebilmesi için önleyici çalışmalara hız verilmeli ve tavsiye niteliğinde hazırlanan bu raporda da daha çarpıcı vurgulamalarla tutuklu ve hükümlülerin hak ettiği tespitlere yer verilmeliydi.

SİLVİRİ L TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMLARI İNCELEME RAPORU İLE İLGİLİ TESPİTLER :

17. Raporda, yemek ihtiyacının olabildiğince insan onur ve yaşam standardına uygun şekilde sunulmasının Devletin yükümlülükleri arasında yer aldığından bahsedilmiş ancak İzleme kurulunun 30 Aralık 2011 tarihli raporunda da kalori değerleri hareket imkanları dikkate alınarak belirlenmelidir ifadesi yer aldığı halde bu tespit göz ardı edilerek, cezaevlerinde bulunan hükümlü ve tutukluların aldıkları günlük gıdanın insani açıdan alınması gereken günlük gıda olup olmadığı konusunda hiçbir tespiti yer verilmemiştir.

18. Kamuoyunda ODA TV davası olarak bilinen CMK 250. Maddesine göre yetkili İstanbul 16. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2011/14 esas sayılı dosyasında görülen davanın 30.12.2011 tarihli duruşmasına katılan sanıklara Silivri Cezaevi Jandarma Tabur Komutanlığı görevlileri tarafından yemek verilmemiş, gün boyu süren duruşmada tutuklu olarak yargılanan sanıklar aç bırakılarak kendilerine işkence ve eziyette bulunulmuştur. Bu olaydan yola çıkarak Silivri Cezaevinde bulunan tutuklu ve hükümlülere duruşma günleri öğün yemeklerinin verilip verilmediği hususuna raporda rastlanmamıştır.
19. Kampüste tutuklu ve hükümlü sayısı her geçen gün artmaktadır. Ancak buna paralel olarak sunulan sağlık hizmetlerinde bir artış yapılmamaktadır. Aile hekimliğinin devreye girmesi ile mesai dışında acil sağlık hizmeti verilmeyip hafta sonu ve gece acil vakalarda sıkıntı yaşanmakta, ambulansların geç intikali nedeniyle telefisi imkansız sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Yeterli tıbbi malzeme ve ilaç bulunmayıp, revirlerde nöbetçi olan doktorlardan branşı kadın doğum olan doktorlar görev alırken raporda sağlık skandalı boyutundaki bu gözlemlere de yer verilmemiştir. Kampüste 10.000 kişinin bulunduğu hususu göz önüne alınarak hastane kurup yeterli tıbbi malzeme, tıbbi cihaz, ilaç ve yeterli sayıda uzman doktor ve personelin istihdam edilerek sağlık hizmeti sağlanmalıdır.
20. Raporda koğuş içerisinde bulunan kameraların, münhasıran ortak yaşam alanlarını kayıt altına alacak şekilde konuşlandırılmasının sağlanması belirtilmiştir. Cezaevinde ortak yaşam alanlarının kamera ile kayıt altına alınması Anayasa ile güvence altına alınmış olan özel hayatın gizliliği ilkesi ile bağdaşmamakta ve bu hakkın ihlali niteliği taşımaktadır. Tuncay ÖZKAN, Adil Serdar SAÇAN ve Gürbüz ÇAPAN ile yapılan görüşmelerde tuvalet ve banyo girişleri de dahil olmak üzere ortak alanların 24 saat süre ile kamera kaydının yapılması yasal olmayan bu kayıtların kimler tarafından ve ne kadar süre ile denetlendiğinin bilinmemesi tutuklular üzerinde psikolojik bir işkenceye döndüğü belirtilmiş ancak raporda bu işkence göz ardı edilerek koğuş içerisinde dahi bulunan kameraların ortak yaşam alanlarını kayıt alacak şekilde konuşlandırılmasının sağlanması tavsiye edilmiştir. Bu husus asla kabul edilemez.
21. Raporda cezaevi yasal planının uygulamadaki kullanım şekli ile karşılaştırılması yapılmalı ve koğuş olarak kullanılan yerlerin koğuş veya hücre standartlarından hangilerine sahip olduğu belirtilmesi gerekirdi. İzmir Milletvekili Sayın Mustafa Balbay'ın kaldığı koğuş, esasında tecrit hücresi olarak tasarlanmış 5 hücrenin değiştirilmesi ile oluşturulmuştur. Yani imar planındaki hücre ve koğuş sayısı ile uygulamadaki hücre ve koğuş sayısının karşılaştırılması ve fiili durumla hukuksal durumun örtüşüp örtüşmediği hususları göz ardı edilerek hazırlanmış olan rapor gerçeği yansıtmamaktadır.

22. İnsan Hakları Komisyonu Üyesi Sivas Milletvekili Malik Eder ÖZDEMİR'in de belirttiği üzere tutukluların hükümlülerle aynı ortamda bulundurulmaları ve kendilerine hükümlülere tanınan kadar hak tanınması örneğin, telefonla görüşme hakkının haftada bir kez ve 10 dakika ile sınırlandırıldığı hususuna da raporda yer verilmemiştir.
23. Cezaevinde sistemli bir tecrit uygulaması yapılmaktadır. Aynı koşutta kalanların dışında başka tutuklularla asla görüştürülmemekte, Adalet Bakanlığının 45/1 nolu genelgesi uygulanmamakta, ortak sohbet alanlarından yararlanılmamakta ve telefon etmek için koridorda yürürken karşılaşılan diğer tutuklu ve hükümlülerle selamlaşmaya dahi izin verilmediği, ziyaretçi görüşmelerinden sonra salondaki karşılaşılan diğer tutuklu ve hükümlülerle bile selamlaşmaya engel olduğu tespit edilmiştir. Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler Hakkında 13. Maddesi ile düzenlenen sohbet hakkının tutuklu ve hükümlülere tanınıp tanınmadığı hakkında hiçbir değerlendirmeye raporda yer verilmemiştir. Genelgeye göre; "Güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde, idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenen istekli hükümlü ve tutuklular, 10 kişiyi aşmayacak gruplar hâlinde ve idarenin gözetiminde, açık görüş alanlarında veya diğer ortak yerlerdeki sosyal faaliyetler çerçevesinde haftada toplam 10 saati aşmamak üzere sohbet amacıyla bir araya getirilebilir. Bu faaliyet hafta içerisinde açık görüş, avukat ve ziyaretçi görüşlerini aksatmayacak şekilde yaptırılır." Oysaki bu olumsuzluklara raporda yer verilmemiştir.
24. Tutuklu ve hükümlü ziyaretçilerinin bekleme yerleri gün içerisinde akşama kadar beklemeleri söz konusu olabildiğinden, doğal ihtiyaçlarını karşılamaları bakımından cezaevinin şehirden oldukça uzak olması nedeniyle son derece yetersizdir.
25. Raporda cezaevi yasal planının uygulamadaki kullanım şekli ile karşılaştırılması yapılmalı ve koşu olarak kullanılan yerlerin koşu veya hücre standartlarından hangilerinin sahip olduğu belirtilmesi gerekirdi. İmar planında cezaevi olarak düzenlenen ancak uygulamada cezaevinde tutulması gereken hükümlü ve tutuklular hücre evlerinde tutulmaktadır. Bu yanlış uygulamalara engel olunması için öncelikle kapasite üzerindeki hükümlü ve tutuklu bulundurulmasının önüne geçilmeli kişilere hareket alanı sağlayacak şekilde kişi kaç m² yaşam alanı ve açık alan düştüğü belirtilmeli ve kapasite artırımdaki maksadın ranza sayısı artırmakla olmayacağı bunun ancak yaşam alanının genişletilmesi ile sağlanabileceği vurgulanmalıdır.
26. Aynı zamanda cezaevi imar planı ruhsatında ihaleye fesat karıştığı gerekçesiyle suç duyurusunda bulunulmuş ancak raporda bu konuyla ilgili hiçbir hususa yer verilmemiştir.

27. Tutuklu ve hükümlülerin bulunduğu hücre ve koğuşlarda pencerelerden, camlardan içeriye rüzgar, soğuk ve yağmur suyu gelmekte tahliye imkanı ise sadece kovalarla ve kıyafetlerini bu sulara bastırmak suretiyle tuvaletlerde yapılmaktadır. Pencere ve camlardan gelen soğuk hava ve kışın yeterince yanmayan kaloriferler nedeniyle sık sık grip vb. hastalıklar görülmektedir. Zaten sağlık durumları çok iyi olmayan tutuklu ve hükümlülere dayatılan bu koşullar altındaki yaşam şartlarına da raporda yeterince değinilmemiştir.
28. Cezaevi kütüphanesinde tutuklu ve hükümlülerin gerek savunmalarında faydalanabilecekleri, gerekse kaliteli zaman geçirebilmeleri amacıyla daha çok ve çeşitli kitaplara yer verilmeli onları hayata bağlayıcı, topluma kazandırmak ve ıslah edici faaliyetler sağlanmalıdır. Aynı çerçevede bilgisayar ve daktilo imkanı da sağlanmalıdır. Bu konularla ilgili de çarpıcı bir tespit veya öneri getirilmemiştir.
29. Cezaevi girişi ve binalardaki idare amirliklerinde yapay çiçekler yer almaktadır. Bütün bu olumsuzluklar içinde bir peyzaj düzenlemesi yapılarak canlı çiçeklere yer verilmesi daha doğal bir ortam sağlamak adına bir olumlu davranış olacak tutuklu ve hükümlülerini yaşama bağlayacaktır. Raporda bu tür iyileştirme tavsiyelerine yer verilmemiştir.
30. Cezaevinde yapılan görüşmelerde eskiden ayda iki saat olan açık görüş süresinin şu anda ayda bir saat olarak uygulandığı belirtilmiş, bu hak kaybına raporda değinilmemiştir.
31. Cezaevinde yapılan görüşmelerde, Zonguldak Milletvekili Sayın Mehmet HABERAL'ın bulunduğu koğuşun oda ve banyo duvarlarında yer yer dökülmeler ve banyoda kırık ve karamış fayansların bulunduğu gözlemlenmiştir. Aynı cezaevinde kalan Sedat PEKER'in koğuşunun diğer bütün koğuşlardan daha farklı ve daha konforlu olduğu görülmüş ve ilgililer tenkit edilmiş, koğuşlar arasındaki fiziki koşullar standart olması gerekirken bu farklılıklara da raporda yer verilmemiştir.
32. Cezaevinde ciddi boyutlara ulaşan ve sağlığı tehdit eden su sıkıntısının nedeninin ve ciddiyetinin sadece bazı tutuklu ve hükümlülerin çeşmeleri açık bırakmaları nedenine bağlamalarının israf çerçevesinde değerlendirilmesi ise bir diğer gariplikler.

ŞANLIURFA E TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMLARI İNCELEME RAPORU İLE İLGİLİ TESPİTLER :

33. Şanlıurfa Ceza İnfaz Kurumları İzleme Kurulu'nun dört ay ara ile düzenli olarak komisyona sunduğu raporlarda ısrarla kapasite fazlası tutuklu ve hükümlü bulundurulduğu ve bunun bir an önce azaltılması gerektiği (27.10.2011 tarihli

raporda “aşırı kalabalıktan dolayı sorunlar...”, 21.02.2011 tarihli raporda “izdihama dönüşen kalabalık...”, 02.10.2010 tarihli raporda “kalabalığın izdihama dönüştüğü...”, 02.07.2010 tarihli raporda “kalabalık sorununa acilen bir çözüm bulunması gerektiği...” gibi pek çok çoğaltılabilecek ifadeler) yer almakta ve İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Kanunun 6. Maddesinin 5. Fıkrasında “Komisyonun gerekli görmesi halinde; inceleme konusunun sorumluları hakkında genel hükümlere göre kovuşturma veya işlem yapılabilmesi için, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca Komisyon raporu ilgili mercie bildirilir.” hükmü yer almasına karşılık 16 Haziran 2012 tarihinde yaşanan elim olaya kadar bu konuda düzenleyici hiçbir işlem yapılmadığı, adeta bu üzücü olaya davetiye çıkarıldığı görülmektedir.

34. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Raporunda ise kapasite fazlası sorununa gereken ciddiyetle yaklaşılmadığı gibi cezaevinde üst üste istiflenmiş insanların bu şekilde yaşamlarını sürdürmelerinin nedeni olarak farklı bir husus ortaya atılmış ve “Sayın Başsavcı kapasite fazlalığı sorunu olduğunu ancak buna rağmen hemen her gün ailelerin gelerek Türkiye’nin muhtelif yerlerindeki yakınlarının bu ceza infaz kurumuna nakledilmesini talep ettiklerini ifade etmiştir.” ifadesinden de anlaşılacağı gibi bu sorun aile yakınlarının taleplerine dayandırılmıştır. Bu durum ise hukuka aykırı davranmanın mazereti olamaz.
35. 16 Haziran 2012 tarihinde yaşanan üzücü yangın olayında; kolay yanabilen petrol türevinden olan sünger yatakların birden alev aldığı ifadesinden de anlaşılacağı üzere yanmayan yatakların kullanılması gereği ise raporda yer almamıştır. Bu tür olaylarda önlem almak için tüm cezaevlerinde yanmayan yataklar kullanılmalıdır.
36. Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü ve tutuklulara suyun belirli saatlerde, sınırlı verilmesi nedeniyle yangına anında müdahale sağlanamamıştır. Yangın kovalarla, ilkel yöntemlerle birbirine eklenen hortumlarla söndürülmeye çalışılmış olsa da, yetersiz yangın söndürme sistemi ve yangın alarmı olmadığı için olaylara zamanında, gerekli ve acil müdahalede geç kalınmış ve bu yetersizlikler 13 kişinin hayatını kaybetmesine yol açmıştır.

SONUÇ OLARAK;

İşe bedeli olan 4 TL. günümüz koşullarında bir kişinin günlük ihtiyacını karşılamaktan çok uzaktır. İnsani koşullarda yaşamak için gerekli temel ihtiyaçları karşılaması açısından iyileştirilmesi ve tedavi yardımı sağlanması amacıyla da yeşil kart uygulamasının cezaevlerinde bulunan hükümlü ve tutuklulara da sağlanması gerekmektedir.

Raporlarda Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler Hakkında 13. Maddesi ile düzenlenen sohbet hakkının tutuklu ve hükümlülere tanınıp tanınmadığı hakkında hiçbir değerlendirmeye yer verilmemiştir. Genelgeye göre; *“Güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde, idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenen istekli hükümlü ve tutuklular, 10 kişiyi aşmayacak gruplar hâlinde ve idarenin gözetiminde, açık görüş alanlarında veya diğer ortak yerlerdeki sosyal faaliyetler çerçevesinde haftada toplam 10 saati aşmamak üzere sohbet amacıyla bir araya getirilebilir. Bu faaliyet hafta içerisinde açık görüş, avukat ve ziyaretçi görüşlerini aksatmayacak şekilde yaptırılır.”* Oysaki genelgeye uygun şekilde haftada toplam 10 saat sohbet hakkının tutuklu ve hükümlülere tanınıp tanınmadığı hususu değerlendirilip raporlarda yer verilmesi gerekmektedir.

Tutuklu sayısının bu denli yüksek olması tutukluluk hallerinin uzun sürmesine yani yargılama evresinde yığılma olduğuna işaret eder. AB Türkiye 2012 Yılı İlerleme Raporunda da bahsedildiği üzere *“ceza adalet sistemine ve özellikle Ağır Ceza Mahkemelerine dair endişeler dile getirilmiştir. Bu endişeler daha çok, savunma makamının savcılık dosyasına sınırlı erişimi, şüphelilere ilişkin tutuklama veya tutukluluk halinin devam etmesi kararları ve yargılama öncesi tutukluluk sürelerine odaklanmıştır. Yargılama öncesi tutukluluk yerine alternatifler yeterince uygulanmamaktadır. Türkiye’de, tutukluluğuna karşı itiraz edenlerin taleplerini değerlendirecek ve makul bir başarı beklentisi ile yargılama öncesi tutukluluklarının hukuka uygunluğuna ilişkin itiraz imkanı sunacak etkili bir iç hukuk yolu yoktur.”* Bu yığılmanın önüne geçilebilmesi için önleyici çalışmalara hız verilmeli ve tavsiye niteliğinde hazırlanan bu raporlarda da daha çarpıcı vurgulamalarla tutuklu ve hükümlülerin hak ettiği tespitlere yer verilmeliydi.

Raporlarda cezaevlerinde kapasite artırım ranza ve yer yatakları artırılması suretiyle yapıldığı belirtilmektedir. Oysaki cezaevinde koğuştaki ve açık kısımlarda kişi başına kaç m² alan düştüğü ve normal şartlarda kaç m² alan düştüğü tespitine ve insani yaşam hakkının tutuklu ve hükümlülere sağlanıp sağlanmadığının belirtilmesi gerekirdi. Bu hususları belirtmemiş olsaydık kendimizi inkar etmiş olurduk.

Görünen odur ki TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun cezaevi inceleme raporu gerçekleri yansıtan bir rapor olmaktan ziyade görüşü kurtaran, hak ihlallerini vurgulamayan, önleyici tedbirleri öngörmeyen, cezaevlerinde her şey yolundaymış gibi şikayetlerin ciddiyeti vurgulanmadan hazırlanan rapordaki çoğunluk görüşüne katılmadığımızı arz ederiz.

Saygılarımızla.17.10.2012

Mahmut TANAL
İstanbul Milletvekili

Levent GÖK
Ankara Milletvekili

Sinan AYGÜN
Ankara Milletvekili

EK-12

**İZMİR ALİAĞA CEZA İNFAZ KURUMLARI KAMPÜSÜ
İNCELEME RAPORU**

I. BAŞLANGIÇ

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 13 Ekim 2011 tarihli 3'üncü toplantısında, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde incelemelerde bulunmak üzere bir Alt Komisyon kurulmasına karar vermiştir.

Anılan Karara istinaden, 04.01.2013 tarihinde İzmir Aliğa Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü'nde incelemede bulunan heyet; Alt Komisyon Başkanı ve Çorum Milletvekili Murat YILDIRIM, Ağrı Milletvekili Mehmet Kerim YILDIZ, Kilis Milletvekili Ahmet Salih DAL, İstanbul Milletvekili Mahmut TANAL, İstanbul Milletvekili Atila KAYA ve Mersin Milletvekili Ertuğrul KÜRKÇÜ'den oluşmuştur. Alt Komisyon üyeleri dışında, heyete; İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Ayhan Sefer ÜSTÜN ile Komisyon üyelerinden İzmir Milletvekili Hamza DAĞ katılmıştır. İncelemeye Komisyon görevlilerinden Yasama Uzmanı Abdussamed SİĞİRTMAÇ ve Yasama Uzman Yardımcısı Mesut AYDINOĞLU eşlik etmiştir.

II. BAŞVURUCULAR

24'üncü Yasama Dönemi'nde, İzmir Aliğa Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü'ndeki tutuklu ve hükümlüler tarafından iletilen 36 adet dilekçede; ceza infaz kurumuna kabulde çıplak arama yapıldığı, kurum idaresinin keyfi tutum ve davranışlarda bulunduğu, hastane sevklerinin zamanında gerçekleştirilmediği, sosyal ve eğitsel faaliyetlerden yararlandırılmada sorunlar yaşandığı, nakil talepleri ve adil yargılanma yapılmadığı hususları konu edinilmektedir. Ayrıca 5 dilekçede Komisyonun yerinde incelemede bulunması talep edilmektedir.

III. İNCELEMENİN KONUSU VE AMACI

3686 sayılı *"İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu"*nun 6'ncı maddesine göre, Komisyon; alt komisyonlar kurmak suretiyle çalışabilir ve 5'inci maddesine göre; gerekli gördüğünde Ankara dışında incelemelerde bulunabilir. Ceza infaz kurumu ve tutukevlerindeki fiziki şartların ve kurum yöneticilerinin tutum ve davranışları ile mevzuattan kaynaklanan insan hakkı ihlallerinin incelenmesi amacıyla kurulan Alt Komisyon faaliyet yılı içerisinde, muhtelif ceza infaz kurumlarında incelemelerde bulunmaktadır. İncelemelerin genel amacı, ceza infaz kurumlarında, hükümlü ve tutukluların maddi ve manevi dokunulmazlığı haklarına ve ceza infaz kurumları yaşam koşullarına ilişkin sorunların olup olmadığının tespitidir. Komisyon hazırladığı raporlarda ilgili kurumların tespit edilen sorunlara dikkatini çekmek ve bunlara dair çözüm önerilerini yetkili mercilerle paylaşmaktır. Söz konusu çözüm önerileri mevzuat değişikliği gerekliliğine vurgu yapabilmekte veya belli bir konudaki uygulamanın iyileştirilmesine dikkat çeken mahiyette olabilmektedir.

Tutuklu ve hükümlülerle birlikte ceza infaz kurumu görevlilerinin sorunları da incelemeler vesilesiyle milletvekilleri tarafından yerinde görülmekte ve bu durum mevcut sorunlara ilişkin parlamento ve kamuoyu duyarlılığının da artmasına hizmet etmektedir.

IV. İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM

Alt Komisyon İzmir’de bulunduğu ilk gün olan 03.01.2013 tarihinde İzmir Valiliği’ne nezaket ziyaretinde bulunmuş, incelemenin gerçekleştirildiği 04.01.2013 tarihinde Cumhuriyet Başsavcısı ile kendi makamında görüşmelerde bulunmuştur. Söz konusu görüşmelerde ceza infaz kurumlarından intikal eden şikâyetler hakkında bilgi alınmıştır. Ardından Aliğa Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü’ne gidilmiş, kampüste yer alan 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu’nda Heyet tarafından rastgele seçilen koşullarda hükümlü ve tutuklularla cezaevinden hiçbir görevli olmaksızın görüşme gerçekleştirilmiştir. Heyet ayrıca, Açık Ceza İnfaz Kurumu’nda incelemelerde bulunmuştur. Son olarak, ceza infaz kurumları idaresinden bilgi ve belge toplanmıştır.

V. İLGİLİ MEVZUAT HÜKÜMLERİ VE YAZILI METİNLER

Heyet çalışmasında, Birleşmiş Milletlerin 13 Mayıs 1977 tarihli *“Mahpusların İslahı İçin Asgari Standart Kurallar”*, 9 Aralık 1988 tarihli *“Herhangi Bir Biçimde Tutulan Veya Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin Prensipler Bütünü”* 14 Aralık 1990 tarihli *“Tutuklulara Uygulanacak Muameleler İçin Temel İlkeler”*; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 11 Ocak 2006 tarihli ve (2006)/2 nolu *“Hükümlülerin İyileştirilmeleri İçin Standart Asgari Kuralların Avrupa Metni”* (Avrupa Cezaevi Kuralları), Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin *“Cezaevinin Aşırı Kalabalıklaşması ve Cezaevi Mevcudu Enflasyonu Hakkındaki R (99) 22 sayılı Tavsiye Kararı*; 5275 sayılı *“Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun”* ve *“Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük”* hükümleri ile ilgili diğer mevzuatı dikkate almıştır.

VI. GÖRÜŞME VE İNCELEMELER

Başsavcılık Makamındaki Görüşme

Başsavcılık makamındaki görüşmelere Başsavcı Durdu KAVAK’ın yanı sıra ceza infaz kurumlarından sorumlu Başsavcı Vekili Yusuf ASLAN da iştirak etmiştir. İldeki ceza infaz kurumlarına ilişkin genel bilgi edinilen buradaki nezaket ziyaretinin ardından, incelemeler için Aliğa Ceza İnfaz Kurumu’na gidilmiştir.

Aliğa Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü’nde Gerçekleştirilen İncelemeler

Aliğa Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü Hakkında Heyete Sunulan Genel Bilgilendirme

• Aliğa Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü bünyesindeki İzmir Açık, İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı, İzmir Kadın Kapalı, İzmir 1 Nolu T Tipi Kapalı, İzmir 2 Nolu T Tipi Kapalı, İzmir 3 Nolu T Tipi Kapalı ve İzmir 4 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları olmak üzere toplam 7 adet Ceza İnfaz Kurumu bulunmaktadır.

• 20.12.2011 tarihinde hizmete açılan kampüste ilk olarak 23.01.2012 tarihinde İzmir Açık Ceza İnfaz Kurumu’nda hükümlü/tutuklu alınmaya başlanmış, en son 4 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu’nda 16.07.2012 tarihinde hükümlülerin/tutukluların alınmaya başlanmasıyla tüm ceza infaz kurumları faal hale getirilmiştir.

- Kampüste sağlık ocağı binası, spor salonu olarak projelendirilen gerektiğinde duruşma salonu olarak da kullanılabilecek spor salonu, 520 daireli personel lojmanı, içme suyu ve atık su arıtma tesisleri, halı saha, basketbol sahası ve voleybol sahası bulunmaktadır.

- T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarının toplam alanı 21.684 m² olup ceza infaz kurumlarında toplam 61 adet 14 kişilik koğuş, 8 adet 3 kişilik koğuş, 18 adet 1 kişilik ve 1 adet özürlü koğuşu, 2 adet 36 kişilik revir ve 2 adet 12 kişilik geçici koğuş bulunmaktadır.

- Toplam 3584 kişi kapasiteli (her biri 896 kişi kapasiteli) T Tipi Ceza İnfaz Kurumlarında 02.01.2013 tarihi itibarıyla 2316 hükümlü ve 1029 tutuklu olmak üzere toplam 3345 mahpus barındırılmaktadır.

- Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nun kreş ve spor salonu dâhil 31.590 m²'lik alanda konuşlanmıştır. Kurumda 40 adet 11 kişilik, 2 adet 3 kişilik, 40 adet 1 kişilik koğuş ve 1 adet engelli koğuşu bulunmaktadır. 487 kişilik kapasiteye sahip kurumda 02.01.2013 tarihi itibarıyla 208'i hükümlü ve 175'i tutuklu olmak üzere toplam 383 mahpus barındırılmaktadır.

- Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu iş atölyeleri ve spor salonu dâhil toplam 32.875 m² alana sahiptir. Kurum, 36 adet 10 kişilik ünite, 12 adet 1 kişilik ve 1 adet özürlü ünitesinin bulunduğu 3 bloktan oluşmaktadır. 373 kişi kapasiteli kurumda 02.01.2013 tarihi itibarıyla 77'si hükümlü ve 140'ı tutuklu olmak üzere, toplam 217 mahpus barındırılmaktadır.

- Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu'nda okuma- yazma, unlu mamuller, sanatsal mozaik, cam kumlama, bağlama, bilgisayar, kaval, akvaryum balığı yetiştiriciliği, diksiyon kursu gibi eğitim ve kurslar bulunmakta; basketbol, voleybol, futbol, jimnastik, masa tenisi gibi sportif olanakları bulunmaktadır.

- 12.04.2012 tarihinde açılan Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu'nda yer alan her ünite 10 tane oda bulunmaktadır. Her çocuk ve gence 1 oda verilmektedir. Odaların saat 24:00'e kadar açma kapama kontrolü çocukların denetiminde olup, saat 24:00'ten sonra sadece idarenin uzaktan kontrolü veya bizzat içerdeki çocuk tarafından açılacak şekilde dizayn edilmiştir.

- Tutuklu ve hükümlüler çocukların bulunduğu üniteler akvaryum adı verilen ve ünitenin ortak yaşam alanını gören kısmında yer alan infaz koruma görevlisince gözlemlenmektedir. Gözlemin amacı ünite içerisinde herhangi bir olumsuzluğun gerçekleşmesinin engellenmesi ve hükümlü/tutukluların yaşayabileceği sıkıntılara anında müdahale edilebilmesi olup uygulama ile tutuklu ve hükümlülerin güvenliğinin sağlanmasıdır.

- Açık Ceza İnfaz Kurumu toplam 30.076,5 m²'lik alana kurulmuştur. 240 kişi kapasiteli olarak inşa edilen kurumun artırılmış kapasitesi 480 kişidir. Kurumda 02.01.2013 tarihi itibarıyla 853 hükümlü barındırılmaktadır. Kurumda oturma alanı, sağlık ocağı, çamaşırhane, ısıtma merkezi, ziyaret salonları, duruşma salonu, fırın, mutfak, cami ve çok amaçlı salon bulunmakta olup kampüsün her türlü ihtiyacı buradan karşılanmaktadır.

• Kampüste sağlık hizmetleri 8 adet sağlık ünitesi ve bir adet sağlık merkezinde sunulmaktadır. Sağlık merkezinde 8 ayrı branşta (diş, psikiyatri, dâhiliye, kadın doğum, göz, KBB, ortopedi, genel cerrahi) poliklinik hizmeti verilmekte; ayrıca 3 aile hekimi tarafından ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutukluların tedavileri gerçekleştirilmektedir. Hizmetin daha etkin sunulabilmesi amacıyla sağlık merkezinin hastaneye dönüştürülmesi hususunda çalışmalar devam etmektedir.

• Mevcut olmayan poliklinik hizmetleri ile yataklı tedaviler halen İzmir ve Aliğa'daki hastanelerde gerçekleştirilmektedir. Aliğa Devlet Hastanesi'nde hükümlü/tutuklu koğuşı ihdası çalışmaları devam etmektedir.

• Kampüs içerisinde bulunan 1.753 m² kapalı spor salonu ihtiyaç halinde duruşmaların yapılabileceği şekilde tasarlanmıştır. Duruşma salonunda hâkim ve savcı odaları, avukat bekleme bölümü, gizili tanık bekleme bölümü oluşturulmuştur. Ayrıca duruşma salonuna SEGBİS (Ses ve Görüntü Bileşim Sistemi) sisteminin kurulması çalışmaları devam etmektedir.

• Kurumda hükümlülerin ailelerine ekonomik destek sağlamaları, Kurumda kaldıkları süre içerisinde rehabilite edilmelerini ve tahliye sonrası eğitilmiş eleman olarak çalışma olanağı elde etmelerini sağlamak amacıyla İş Yurdu Müdürlüğü bünyesinde iş atölyelerinin kurulması için kampüs içerisinde mevcut arazi olmadığından, kampüs alanı dışındaki mera vasfı olan 45.000,55 m² taşınmazın Adalet Bakanlığı adına tahsisinin yapılması için gerekli işlemler tamamlanmış olup 9 adet atölyenin yapımına yakın zamanda başlanacaktır.

• İzmir İl Özel İdaresiyle yapılmış olan işbirliği neticesinde Aliğa Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü ile Yenışakran Beldesi arasındaki yaklaşık 2.300 m mesafedeki bozuk satıl yolunun 24 m eninde çift şeritli, orta refüj ışıklandırılmalı yol olarak yapımına başlanılmıştır.

• Aliğa Ceza İnfaz Kurumları Kampüs alanının zemininin taş olması sebebiyle yeşillendirme alanlarının oluşturulması için kampüs dışından özel bir firmadan bedelsiz olarak temin edilen 1500 kamyon toprak ve Orman Bölge Müdürlüğü'nden bedelsiz olarak temin edilen 1500 ağaçla gerekli ağaçlandırma ve yeşillendirme çalışmasına başlanılmıştır.

Ceza İnfaz Kurumunda Yapılan Gözlemler ile Hükümlü ve Tutuklularla Gerçekleştirilen Görüşmeler

2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Kurum binasının fiziki şartlarının olumlu olduğu görülmüştür. Olası bir yangın durumunda erken müdahale için yangın hortumlarının sayıca ve uzunluk itibariyle yeterli olduğu gözlenmiştir. Odalarda kapasite fazlası tutuklu ve hükümlü barındırılmadığı tespit edilmiştir. Yeni bir ceza infaz kurumu olmasına rağmen bina teşrifatına dair tüm temel ihtiyaçların karşılanmış olduğu gözlenmiştir.

Rastgele girilen odalarda Kurumdaki mahpuslarca dile getirilen başlıca şikâyetler şunlar olmuştur:

- Ailemizden uzakta olduğumuzdan ziyaret konusunda sıkıntı yaşamaktayız.
- Bina akustiğinin kötü olması nedeniyle sorun yaşamaktayız.

- Kantinden aldığımız LCD televizyonun montaj edilmesi gereken rafın yüksekte olması nedeniyle yansımadan dolayı ekranı net olarak göremiyoruz.
- Tuvaletteki musluğumuz bozuldu ancak epey zaman geçmesine rağmen henüz tamir ettiremedik.
- Yemeklerden şikâyetçiyiz.
- Çok sık aranıyoruz. Kısa süreliğine telefon açıp odaya geldiğimizde dahi aranıyoruz.
- Sayımlarda uyuyorsak içeri girip uyandırıyorlar. Küfür olmasa da kötü hitaplar oluyor.

Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Kadın ceza infaz kurumunun hemen yanında mahpus çocuklarına hizmet verilen kreş bulunduğu görülmüştür. Kurum binasının fiziki şartları ve teşrifatından oldukça memnun kalınmıştır. Kurum içerisine girildiğinde koridordaki duvarlarda manzara resimlerinin yer aldığı yağlıboya tablolar, saksıdaki bitkiler ve camlı bölümlerden bakıldığında görülen yeşil çim alanlar gözlenmiştir. Kurumda farklı odalardan gelen kadın mahpusların ev ortamına benzer bir alanda bir araya gelerek el işi yapıp sohbet ettikleri bir mekânın oluşturulduğu görülmüştür. Kurumdaki iş atölyeleri, kuaför ve terzi kursları da ziyaret edilerek buradaki mahpuslarla konuşulmuştur. Kurumdaki mahpuslarca dile getirilen başlıca şikâyetler şunlar olmuştur:

- Kantinde el kremi türü ürünler bulamıyoruz.
- Hastanelere yapılan sevkler uzun zaman alıyor.
- Muayenelerimiz kelepçeli olarak gerçekleştiriliyor.
- Kuruma ilk girişte çıplak olarak arandık.

Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Ünitelerin ortak yaşam alanlarında 10 kişilik çocuğun kullanımına verilmiş satranç takımı, masa tenisi, oturulacak farklı renklerle kaplanmış oturma grubu, buzdolabı, çamaşır makinası ve LCD TV olduğu görülmüştür. Ünitelerin havalandırma bahçesinde ise, voleybol ve basketbol oynama alanlarının oluşturulduğu gözlenmiştir. Çocukların istediklerinde yalnız kalma imkânlarına sahip olduğu ve bu amaçla kendi odalarını kullanabildikleri öğrenilmiştir. Çocuk odalarında kameranın bulunmadığı ve diyaфон sayesinde dışarıyla iletişimin sağlanabildiği görülmüştür. Odaların ve ortak yaşam alanlarının temiz ve tertipli olduğu gözlenmiştir.

Eğitim ve meslek kazandırma kapsamında akvaryum canlıları yetiştirmeciliği, bağlama ve keman çalma ile pasta yapımı faaliyetlerinde bulunulduğu görülmüştür.

Kurumda görüşülen çocuklar şartlardan memnun olduklarını söylemiştir. Diğer taraftan sabah sayımından akşam 17:00'a kadar odaların kapalı tutulması uygulamasından, gündüzleri dinlenmelerinin engellediği gerekçesiyle, şikâyetçi olunmuştur.

VII.DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin¹ 10'uncu maddesi şöyledir: *"Cezaevi sistemi, asıl amacı mahkûmların ıslahı ve topluma yeniden kazandırılması olan bir sistem olarak ele alınacaktır."* Bu hükmeye paralel düzenlemeleri 5275 sayılı *Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun*'da bulmak mümkündür. Zikredilen Kanunun *"infazda temel amaç"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir: *"Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı ile ulaşılmak istenilen temel amaç, öncelikle genel ve özel önlemeyi sağlamak, bu maksatla hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmek, toplumu suça karşı korumak, hükümlünün; yeniden sosyalleşmesini teşvik etmek, üretken ve kanunlara, nizamla ve toplumsal kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmaktır."*

Aliağa Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü'nde ziyaret edilen Kurumlarda yukarıda belirtilen soyut mevzuat hükümlülerinin kâğıt üzerinde kalmayıp uygulamaya geçirilmesi konusunda önlemlerin alındığı gözlenmiştir. Fiziki şartları ve sunduğu olanaklar itibarıyla ülkemizdeki ceza infaz sisteminin ulaştığı ileri noktanın temsili açısından Kampüsün güzel bir örnek teşkil ettiği değerlendirilmektedir. Bu konuda özellikle Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu'nun bir ceza infaz kurumundan çok eğitim birimini andırdığını belirtmek gerekir. Burada pek çok sportif faaliyete erişimin mümkün olduğu; mahpuslara akvaryum canlısı yetiştirme, pastacılık, bağlama ve keman çalma derslerinin verildiği görülmüştür. Çocuk ve gençlerin barındırıldığı ünitelerde başlarındaki sorumlu personelle (*"grup lideri"*)² satranç, voleybol ve basketbol gibi çeşitli aktivitelerle vakit geçirmelerinden memnuniyet duyulmuştur.

Çocuk mahkûmların geceleri aileleriyle kalmasını temin için hazırlanan odaların teşrifatı takdirle karşılanmıştır.³ Sunulan imkânların suça sürüklenmiş çocuk ve

¹ BM Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 04.06.2003 tarih ve 4868 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunmuştur. TBMM resmi internet adresi: <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4868.html>, [Erişim Tarihi: 18.01.2013]. Sözleşmeye 23.09.2003 tarihinde taraf olunmuştur. BM resmi internet adresi: http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtidsg_no=IV-4&chapter=4&lang=en, [Erişim Tarihi: 18.01.2013].

² *"Grup liderleri"* çocukların psiko-sosyal servisi, eğitim birimi, infaz, sağlık problemleri gibi her türlü problemleriyle ilgilenip bunları raporlamaktadır. *"Grup lideri"* tanımı ve göreviyle ilgili ayrıca bakınız: Ankara Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İnceleme Raporu, 2012, s. 5. http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2012/raporlar/20_04_2012_1.pdf, [Erişim Tarihi 05.02.2013].

³ 24.01.2013 tarih ve 6411 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla 13.12.2004 tarih ve 5275 sayılı *Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun*'un 51'inci maddesine 01.04.2013 tarihinde yürürlüğe girecek şu hüküm eklenmiştir: *"Çocuk hükümlülere, en geç iki ayda bir kez olmak üzere, üç saatten yirmi dört saate kadar ana ve babasıyla veya vasisiyle kurum ya da eklentilerinde ceza infaz kurumu personelinin yakın nezareti olmaksızın aile görüşmesi yaptırılabilir."*

gençlerin toplumsal kurallarla uyumlu bireyler olmasında önemli rol oynayacağı değerlendirilmektedir.

Benzer olumlu uygulamalar incelemede bulunan diğer kurumlar için de geçerlidir. Mesela Kadın Ceza İnfaz Kurumu'nda kuaförlük, dikiş ve tekstil ürünlerinin üretimine ilişkin diğer alanlarda eğitim alan ve çalışan kadın mahpuslar görülmüştür. Kurum koridorlarında yağlıboya tabloların ve büyük saksılardaki yeşil bitkilerin oluşturduğu estetik manzara beğeniyle karşılanmıştır. Bu tür iyi uygulamaların diğer ceza infaz kurumlarında da hayata geçirilmesinde fayda mülahaza edilmektedir.

Diğer taraftan görüşülen bazı mahkûmlar televizyonun bulunduğu rafın yüksekliği ve bozuk musluğun tamir edilmediği gibi bazı şikâyetleri dile getirmiştir. Çoğunlukla hemen çözülebilir nitelikteki bu sorunların ivedilikle ele alınıp giderilmesi yerinde olacaktır.

Yapılan şikâyetlerin aksine kantinde satılan ürün fiyatlarının makul olduğu değerlendirilmiştir. Bununla birlikte kantindeki ürün çeşidinin artırabileceği düşünülmektedir. Eğitim ve sosyalleşme faaliyetleri açısından gerekli olduğu için çocuk mahpusların odalarının gündüz belirli saatlerde kapalı olmasından şikâyeti haklı bulunmamıştır. Kelepçeli muayeneden kaynaklı şikâyetlere ilişkin olarak ise, bir mahpusun ne şekilde muayene olacağının doktorların takdirine bırakıldığını belirtmek gerekir.

Özellikle memleketlerinden uzak yerlerde ikamet eden mahkûmların ziyaret saatlerinin kısalığına ilişkin şikâyetleri kayda değer görülmüştür. Kanunda genel kural olarak hükümlülerin haftada bir kez yarım saatten az ve bir saatten fazla olmamak üzere çalışma saatleri içinde ziyaret edilebileceği düzenlenmektedir. Mahkûmlara tanınan bu hakka ek olarak, 24.01.2013 tarih ve 6411 sayılı *Ceza Muhakemesi Kanunu İle Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*'un 31.03.2013 tarihinde yürürlüğe girecek 6'ncı maddesi, haftalık ziyaret süresinin iki saate kadar uzatılabileceğini ve üst üste kullanılmayan en fazla üç haftalık ziyaret süresinin toplu olarak kullandırılabilceğini bir ödül olarak öngörmektedir. Ziyaret için belirlenen genel kuraldaki sürelerin artırılmasının iyileştirme faaliyetini olumlu etkileyeceği ve özellikle ailelerinden uzakta cezalarını infaz edenler için mevcut sürenin yeterli olmadığı değerlendirilmektedir. Bu nedenle değişiklik ile getirilen ödül sisteminde esnek davranılmasının ve ilgili yönetmelikte bu yönde düzenlemelere gidilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

Ceza infaz kurumlarındaki fiziki şartların ve sunulan imkânların ileri seviyelere taşınmasının birer araç olduğu hatırdan çıkarılmamalıdır. Bu iyileştirmelerle amaçlanan ise, temelde insan onuruna yaraşır bir yaşam ortamı tesis etmek ve mahkûmların rehabilite edilerek yeniden topluma kazandırılmasına zemin hazırlamaktır. Bu çerçevede zikredilen amaçlara yalnızca fiziki koşulların ya da sunulan diğer maddi imkânlarla erişilemeyeceğinin altını çizmek gerekmektedir. Bu amaçlara ulaşılmasında ceza infaz kurumlarındaki personelinin olumlu tutum ve davranışları vazgeçilmez bir tamamlayıcı unsurdur. Nitekim yadsınamaz bir gerçek olarak fiziki koşulların mahkûmlar üzerinde oluşturduğu olumlu atmosferin, görevli personelin insan onuruna aykırı bir hareketiyle tahrip edilmesi mümkündür. Bu nedenle fiziki koşullardaki iyileştirmelere paralel bir şekilde personel niteliğinin de daha ileri düzeylere çıkarılması

önem arz etmektedir. Aliğa Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü özelinde belirtilecek olursa, bu Kampüsteki fiziki koşullar ile sunulan diğer aktivite ve donanımların mükemmele yakın olduğu, buna mukabil sahip olunan insan kaynağının geliştirilmesi açısından yapılabileceklerin bulunduğu düşünülmektedir.

Mahkûmların iyileştirilip kanunlarla ihtilafı olmayan bireyler olarak yeniden topluma kazandırılmasının Adalet Bakanlığı'nın yalnız başına altından kalkabileceği bir yük olmadığına altını çizmek gerekir. Bunun için sivil toplumun ve kamu kuruluşlarının Adalet Bakanlığı ile eşgüdümlü bir şekilde seferber olması gerekmektedir. Bu kapsamda kamu kurumları itibarıyla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye İstatistik Kurumu'na öncelikli olarak görev düşmektedir. Yapılacak ortak çalışmalarla ceza infaz kurumlarındaki iyileştirme faaliyetlerinin ne derece etkin olduğunun tespitinin yanı sıra, iyileştirilecek suç alanlarının ve bireylerin kanunla ihtilafa düşmesinin önlenmesi için alınacak tedbirlerin belirlenmesi ve bu sorunların giderilmesi adına strateji geliştirilmesi mümkün olacaktır.

Sonuç olarak,

1. Aliğa Ceza İnfaz Kurumu'nda incelemede bulunulan kurumlar fiziki koşulları ve mahkûmlara sunulan diğer imkânları itibarıyla oldukça olumlu bulunmuştur. Özellikle Kadın Ceza İnfaz Kurumu'nda mahpuslara sunulan faaliyetlerin yanı sıra, koridorlardaki yağlı boya tablolar ile saksı içerisindeki bitkiler ve Çocuk Ceza İnfaz Kurumu'nda suça sürüklenmiş çocukların yaşam ortamı ile onlara sunulan olanaklar takdirle karşılanmıştır. Bu olumlu uygulamaların tüm ceza infaz kurumlarında hayata geçirilmesi temenni edilmektedir.

2. Grup liderliği görevinin lisans mezunlarınca gerçekleştirilmesinden ve grup liderliği uygulamasının Türkiye çapında yaygınlaştırılmasından memnuniyet duyulacaktır.

3. Kurum personelinin tutum ve davranışlarından kaynaklı aramalarda insan onuruna gereken özenin gösterilmemesi ve mahkûmlara kötü hitaplarda bulunulması türündeki şikâyetler personel niteliğinin geliştirilmesine devam edilmesi gerektiğinin işareti olarak değerlendirilmiştir. Yine bu kapsamda kuruma ilk girişte gerçekleştirilen çıplak aramanın ancak kanunda belirtilen şartları oluştuğunda yapılması gereken istisnai bir uygulama olduğunun yeniden hatırlatılmasında fayda görülmüştür.⁴

4. Yemekle ilgili yoğun şikâyetlerin giderilmesinin, kütüphanedeki güncel kitapların sayısının artırılmasının, kadınların ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde kantindeki ürünlerin çeşitlendirilmesinin ve kurumda erişimi sunulan televizyon kanallarına çocuk kanallarının da eklenmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

5. Ceza infaz kurumlarının çalışma şartlarının zorluğu ve çalışmak için son tercih edilen kurumlar arasında bulunduğu bilinmektedir. Bu nedenle zor çalışma şartlarının gereği olarak ve nitelikli personel istihdamını artıracığı düşüncesiyle personel özlük

⁴ Aramalar hakkındaki kanuni hüküm ve bunların nasıl uygulanacağına dair Komisyonumuzun görüşleri için ayrıca bakınız: Osmaniye C Tipi ve T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporu, 2012, s. 20 v.d.
http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2012/raporlar/20_04_2012_3.pdf
[Erişim Tarihi: 07.02.2013].

haklarında yapılacak iyileştirmeler memnuniyetle karşılanacaktır. Yine bu kapsamda Aliğa Ceza İnfaz Kurumu Kampüsü lojmanlarında ikamet eden personel ve ailelerinin ulaşım, eğitim gibi konularda karşılaştıkları sorunların çözümü önem arz etmektedir.

6. Ceza infaz kurumlarındaki fiziki iyileştirmeler birer araç olup asıl amaçlanan mahkûmlara insan onuruna uygun bir yaşam ortamı oluşturmak ve onların iyileştirilmelerini temin etmektir. Bu düşüncelerden hareketle, personel niteliğinin geliştirilmesi zikredilen amaçların tamamlayıcı bir unsuru olarak görülmelidir. Ayrıca iyileştirme faaliyetleriyle hedeflenenin gerçekleşip gerçekleşmediği ve iyileştirme açısından alınması gereken tedbirler hakkında çalışmalarda bulunulması önem arz etmektedir. Bu kapsamda sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye İstatistik Kurumu gibi kurumlarla işbirliğinin geliştirilmesinde fayda mülahaza edilmektedir.

7. Yeni kanuni düzenleme ile mahkûmların ziyaret sürelerinin bir ödül sistemi çerçevesinde artırılabilme olanağına kavuşacak olmasından memnuniyet duyulmuştur. Ziyaret sürelerinin artırılmasının mahkûmların iyileştirme sürecine katkı sunacağı ve memleketlerinden uzaklarda cezalarını infaz edenlerin varlığı düşünüldüğünde, yeni sistemin uygulanmasında esnek olunması tavsiye edilmektedir. Yine bu çerçevede mahkûmların kendi memleketleri ve civarında cezalarının infaz edilmesinin gerektiğine işaret edilmesinde fayda görülmüştür.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
24. Dönem 3. Yasama Yılı Faaliyet Raporu



TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Toplantı No : 18

13.02.2013

Konu : Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde incelemeler yapmak üzere kurulan Alt Komisyonca hazırlanan "İzmir Aliğa Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü İnceleme Raporu"
Komisyon raporu olarak kabul edilmiştir.

 Başkan Ayhan Sefer ÜSTÜN Sakarya Milletvekili	 Başkanvekili Mehmet Naci BOSTANCI Amasya Milletvekili	 Başkanvekili Mustafa Sezgin TANRIKULU İstanbul Milletvekili
 Sözcü Yalçın AKDOĞAN Ankara Milletvekili	 Kâim Yusuf HALAÇOĞLU Kayseri Milletvekili	 Üye Mehmet Kerim YILDIZ Ağrı Milletvekili
 Üye Ülker GÜZEL Ankara Milletvekili	 Üye Murat YILDIRIM Çorum Milletvekili	 Üye Öya ERONAT Diyarbakır Milletvekili
 Üye Hamza DAĞ İzmir Milletvekili	 Üye Mehmet METİNER Adıyaman Milletvekili	 Üye Nevzat PAKDİL Kahramanmaraş Milletvekili
 Üye Ahmet Salih DAL Kilis Milletvekili	 Üye Kerim ÖZDEMİR Konya Milletvekili	 Üye Abdurrahim AKDAĞ Mardin Milletvekili
 Üye İhsan ŞENER Ordu Milletvekili	 Üye Cemal Yılmaz DEMİR Samsun Milletvekili	 Üye Gülşen ORHAN Van Milletvekili
 Üye Levent GÖK Ankara Milletvekili	 Üye Sinan Aydın AYGÜN Ankara Milletvekili	 Üye Refik ERYILMAZ Hatay Milletvekili
 Üye Mahmut TANAL İstanbul Milletvekili	 Üye Hüseyin AYGÜN Tunceli Milletvekili	 Üye Mustafa ERDEM Ankara Milletvekili
 Üye Atilla KAYA İstanbul Milletvekili	 Üye Ertuğrul KÜRKÇÜ Mersin Milletvekili	



TBMM Tören Salonu Üstü Bakanlıklar – ANKARA
Tel. No : (0312) 420 54 06 Faks: (0312) 420 53 94
E-posta : insanhaklarikom@tbmm.gov.tr

Bilgi için : Kenan ALTAŞ
Yasama Uzmanı
Tel. No : (0312) 420 53 99

MUHALEFET ŞERHİ

TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA

TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU, CEZAEVLERİ ALT KOMİSYONUNUN İZMİR POLİS MERKEZLERİ VE İZMİR ALİAĞA CEZA İNFAZ KURUMLARI KAMPÜSÜ İNCELEME RAPORLARINA MUHALEFET ŞERHİDİR

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunda görüşülen İzmir Polis Merkezleri ve İzmir Aliğa Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporlarında belirtilen hususlar polis merkezlerinin, tutuklu ve hükümlülerin içinde yaşadıkları fiziki koşulları ve hak ihlallerini yeteri kadar yansıtmamaktadır. Raporların bu haliyle kabulü ile komisyon üyeleri büyük bir haksızlığa belge oluşturmuş olacaklardır.

İZMİR ALİAĞA CEZA İNFAZ KURUMLARI KAMPÜSÜ İNCELEME RAPORU İLE İLGİLİ TESPİTLER :

- 1- İzmir Aliğa Ceza İnfaz Kurumlarında yapmış olduğumuz incelemelerde yerleşkenin modern ve düzgün bir fiziki yapısı olmasına karşın tutuklu ve hükümlülerin ciddi hak ihlalleri ile mağdur edildikleri görülmüştür.
- 2- Aliğa Ceza İnfaz Kurumuna kabul ve sevklerde, hükümlü ve tutuklular tamamen çıplak bir şekilde aramalara maruz kalmaktalar. **Kadın, erkek, çocuk, genç, yaşlı ayrımına bakılmaksızın kişiler çıplak bir şekilde aranmaktadır.**
- 3- Adalet Bakanlığının 45/1 Nolu Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsis, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler Hakkında Genelgesinin Ortak Etkinlikler Başlıklı Üçüncü Bölümünün 13. Fıkrasına göre; "Güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde, idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenen istekli hükümlü ve tutuklular, 10 kişiyi aşmayacak gruplar hâlinde ve idarenin gözetiminde, açık görüş alanlarında veya diğer ortak yerlerdeki sosyal faaliyetler çerçevesinde haftada toplam 10 saati aşmamak üzere sohbet amacıyla bir araya getirilebilir. Bu faaliyet hafta içerisinde açık görüş, avukat ve ziyaretçi görüşlerini aksatmayacak şekilde yapılır." İzmir Aliğa Ceza İnfaz Kurumu Yerleşkesinde Genelgenin bu maddesine aykırı olarak aynı koşutta kalan tutuklu ve hükümlüler diğer koşullarda bulunan **tutuklu ve hükümlülerle haftalık 10 saatlik sohbet hakkından mahrum tutulmaktadır.** Bu hak koşulların 10 kişilik olması sebebiyle kullandırılmamaktadır. Bu uygulama kanuna karşı hilelidir. Genelgenin amaç ve ruhu aynı koşutta bir arada bulunmayan farklı koşullardaki tutuklu ve hükümlülerin bir araya gelerek sosyalleşmesini amaçladığı halde uygulama bu amaçtan uzaklaşan bir eyleme dönüşmüştür.

- 4- **Cezaevi kütüphanesinde bulunan kitap ve dergiler güncelliğini yitirmiş yayınlardır.** Cezaevinde bulunanların faydalanabilmesi için güncel kaynakları cezaevlerine gönderilmesi gerekmektedir. Ayrıca bu kütüphanede güncellenmiş mevzuat kaynakları da bulunmalıdır. Bu konu hakkında raporda hiçbir değerlendirmeye yer verilmemiştir.
- 5- **Cezaevinde bir diğer sorun ise, tutuklu ve hükümlülerin izleyebildiği televizyon kanallarının çok sınırlı olmasıdır.** Basın halkın sesi, kulağıdır. Burada bulunan vatandaşlarımızın medyayı takip hakları sınırlandırılmamalıdır. Yayımlanan kanallar içerisinde çocuk kanalları, yerel kanallar, belgesel kanalları, eğitici kanalların hiçbirisi bulunmamaktadır. Yine cezaevinde yayımlanan kanallar arasında açık öğretim derslerini yayımlayan kanallar da yayımlanmamaktadır.
- 6- **Cezaevinde tutuklu ve hükümlülere verilen yemekler konusunda da ciddi sıkıntılar bulunmaktadır.** Görüştiğimiz tutuklu ve hükümlüler “bugün yemekte döner ve pilav çıktı. Buradan anladık ki cezaevinde bir ziyaretçi heyeti var.” dediler.
- 7- Cezaevi tesisi son derece modern ve birçok fiziki imkana sahip. Ancak personel yetersizliği ve güvenliğin sağlanamayacağı mazeretiyle tutuklu ve hükümlüler bu imkanlardan mahrum bırakılıyor.
- 8- Tesiste bulunan futbol, basketbol sahaları, gitar, saz çalma imkanları özellikle çocuk ve genç tutuklu ve hükümlülerin gözünün önünde olmasına rağmen adeta bir ceza da burada verilip, bu imkanlardan yararlanmaları engelleniyor. Bunları sadece uzaktan seyredebiliyorlar.
- 9- Kampüs içerisinde yaşayan birçok aile var. Ancak bu ailelerin çocukları için eğitim verebilecek kampüs içerisinde bir okul bulunmamaktadır. Ancak bu aileler günlük ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri market imkanları bulunmamaktadır. Yerleşkede market bulunmadığı için bu aileler cezaevi kantininden alışveriş yapmak zorunda kalıyorlar. Rekabet ortamı olmadığından kantin fiyatları nasıl belirlerse ona razı gelmek ve almak zorunda kalıyorlar. Kaldı ki kampüste yaşayan aileler için belirli bir saatten sonra otobüs seferleri sona eriyor ve ulaşım sağlanmasına engel olunuyor.
- 10- **Kantinde ise özellikle kadın tutuklu ve hükümlülerin kişisel bakımları için gereken ürünler satılmıyor.** Ayrıca bu kantinde bebek bakımı için gereken başlıca ürünler dahi yok. Burada bebek bezi, biberon, bebek maması, kadınlar için hijyenik ped satılmıyor. Bu ihtiyaçlarını karşılayamayan tutuklu ve hükümlüler büyük sıkıntılar yaşamaktalar.

11-Dışarıdan bakıldığında modern görünen bu yerleşkede maalesef insan faktörü büyük rol oynuyor. Tutuklu ve hükümlüler kendilerine yapılan kötü muameleler nedeniyle ve faydalanamadıkları imkanlar nedeniyle mağdur durumdadır. Bu mağduriyetleri komisyon tarafından hazırlanan rapora gereken ölçüde yansıtılmamıştır.

SONUÇ OLARAK :

Dışarıdan bakıldığında modern görünen İzmir Aliğa Ceza İnfaz Kurumu Kampüsünde maalesef insan faktörü büyük rol oynuyor. Tutuklu ve hükümlüler kendilerine yapılan kötü muameleler nedeniyle ve faydalanamadıkları imkanlar nedeniyle mağdur durumdadır.

İzmir Aliğa Ceza İnfaz Kurumuna kabul ve sevklerde, hükümlü ve tutuklular tamamen çıplak bir şekilde aramalara maruz kalmaktalar. Kadın, erkek, çocuk, genç, yaşlı ayrımına bakılmaksızın kişiler çıplak bir şekilde aranmaktalar. Cezaevi idaresinin bu tutumu mahkumların kişilik haklarını ihlal niteliğindedir ve hazırlanan raporda gereken önem gösterilmeden ele alındığı görülmektedir.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu raporunun, açıklanan hususlar ve ihlaller gereken hassasiyet gösterilmeden hazırlandığı görülmektedir. Gerçekleri, içinde yaşanan fiziki şartları ve mahrumiyetleri göz ardı eden komisyon raporunda çoğunluğun görüşüne katılmadığımı arz ederim.

Saygılarımla. 12.02.2013

Mahmut TANAL
İstanbul Milletvekili

**TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu
Başkanlığı'na**

İzmir Aliğa Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü İnceleme Raporu hakkındaki **muhalefet şerhim** aşağıdaki gibidir.

Bilgilerinize sunarım.


Ertuğrul Kürkçü
Mersin Milletvekili

1. Raporun 3. Sayfasında **IV. İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM** başlığı altında ifade edilen yöntemin tutuklu ve hükümlü haklarına yönelik ihlallerin incelenmesi açısından uygun olmadığını ve bu yöntemin değiştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Bir insan hakları inceleme alt komisyonu olduğumuza göre incelemelerimizin amacı öncelikle ve esas olarak tutuklu ve hükümlü haklarının korunması ve ihlallerin ortaya çıkarılması olmalı ve kullandığımız yöntem de buna hizmet etmelidir.

Oysa komisyonumuz bir kural olarak incelemelerine ilgili il idaresinin ve bağlı kurumların ziyaretin zamanı ve amaçları konusunda önceden bilgilendirilmesiyle başlamak ve bir yarım gününü il yöneticilerinin ziyaretine ayırmaktadır. Buysa incelenecek cezaevlerinin yönetimiyle doğrudan ve dolaylı ilgisi bulunan kişilerin bu cezaevlerindeki ihlal ve kusurları komisyondan gizlemek, kaçırmak ve birbirlerini kollamak için zincirleme işbirliği içine girmelerini; tutuklu ve hükümlülerin yakınmalarının önüne engeller çıkartılmasını kolaylaştırmakta ve komisyonumuzun ceza infaz kurumlarının özellikle tutuklu ve hükümlülere yönelik muamelelerinin gerçeğe en yakın tablosunu ortaya çıkartmasına engel olmaktadır.

İzmir Aliğa Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü yönetiminin, ziyaretimizi önceden haber aldığı için şikayetçileri başka bir cezaevine transfer etmesi dolayısıyla komisyon raporunda yer alması önlenen 2 No.lu T Tipi Cezaevi'nde 28 Aralık'ta 11 mahpusun "arama" bahanesiyle 50 gardiyanın saldırısına uğrayarak yaralanmaları olayı bu açıdan çok çarpıcı bir örnektir.

Bu saldırıyla ilgili haberler, olayı izleyen günlerde çeşitli yayın organlarında da yer almıştı. Ancak, komisyon 4 Ocak 2013 Cuma günü, öğle vakti cezaevine

geldiğimizde, görüşmek istediğimiz Veysel Yakar, Faruk Baysu, Yusuf Çetinkaya, Vahdettin Yalçiner, Tuncay Coyrat, Habip Güler, Mustafa İlke, Cemel Belge ve ne yazık ki adlarını saptayamadığımız diğer üç hükümlünün önceki gece yarısı - Komisyon İzmir'deki Polis Merkezleri'ndeki incelemelerini bitirdikten sonraki saatlerde- apar topar Kırıklar F-Tipi Cezaevi'ne nakledildiklerini öğrendik.

Bu naklin mahpusları ve olası yakınmalarını heyetten kaçırmak amacıyla gerçekleştirildiğini söyleyerek mahpuslarla görüşme konusundaki ısrarımın İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sayın Ayhan Sefer Üstün tarafından Cezaevi Savcılığına aktarılınca İzmir milletvekili Hamza Dağ ile birlikte heyetten ayrılarak Kırıklar Cezaevine gitmemize olanak sağlanmak zorunda kaldık.

Hamza Dağ ile birlikte Veysel Yakar, Faruk Baysu, Yusuf Çetinkaya, Vahdettin Yalçiner ve Tuncay Coyrat ile görüştük. Zaman darlığı nedeniyle diğer mahpuslarla görüşmeden cezaevinden ayrılmak zorunda kaldık. Edindiğimiz bilgilere göre Aliğa 2 No.lu T-Tipi Cezaevi İkinci Müdürü İsmail Bingöl ile Başgardiyan İsmet Çatal ve Gardiyan Nedim Albayrak'ın yönlendiriciliğinde 50 gardiyan, genel bir uygulama, ya da herhangi bir olağan dışı gerekçe olmadığı halde 28 Aralık günü bu mahpusların kalmakta olduğu koğuşa doluşarak hakaret ve küfürler eşliğinde ayakkabılarını çıkarmaya zorlanmış, bu yersiz ve onur kırıcı davranışa itiraz edince de coplar, tekme ve yumruklarla darp edilmişlerdi.

Mahpusların verdiği bilgiye göre, görünür hiçbir neden olmaksızın gerçekleşen saldırı sırasında Başgardiyan İsmet Çatal, mahpuslara ısrarla şu soruları soruyordu: "Neden savaşı durdurdunuz lan, neden hükümeti kurtarıyorsunuz?"

Aynı başgardiyanın komisyonun incelemeleri sırasında alt-komisyon başkanı Murat Yıldırım'a karşı da saldırganca konuşma ve davranışlarında da tanık olduk.

Mahpuslar, Cezaevi Müdürü'nden daha çok inisiyatif ve güç sahibi olduğunu söyledikleri Başgardiyan İsmet Çatal'ın önümüzdeki günlerde Aliğa Cezaevinde benzer provokasyonları sürdürmesinin olası olduğunu ve Kırklara nakledilmelerinin belki de hayatlarını kurtarmış olabileceğini söyleyerek, "barış" arayışlarının yoğunlaştığı önümüzdeki günlerde PKK hükümlülerinin kaldıkları diğer cezaevlerinde de aynı türden provokasyonların gerçekleşmesinden kaygı duyduklarını anlattılar. Bu beyanları İzmir milletvekili Hamza Dağ ile birlikte dinledik.

Bu ziyaret sırasında edindiğimiz duyum ve bilgileri hem Adalet Bakanlığı hem de İzmir Cumhuriyet Başsavcılığına şahsen aktardım ve soruşturma talebinde bulundum. Oysa ziyaretimiz önceden duyurulmuş olmasa bu durum bütün heyet üyeleri tarafından gözlenebilecek ve raporumuzda yer alabilecekti.

2. Raporun 7. Sayfasında 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve Kadın Cezaevi'ndeki yakınmalarla ilgili olarak sunduğum, tutuklu ve hükümlülerden

gelen çok sayıdaki yakınma arasında raporda sayılanlardan çok daha ciddi yakınmalar vardı, tutuklu ve hükümlülerle görüşmelerimiz sırasında da kadın ve erkek ayrımı olmaksızın bunlar sözlü olarak ifade edildi. Raporda Kadın Cezaevindeki yakınmalar yer almakla birlikte 2 No.lu Cezaevindekiler yer almamıştır. Bunların da belirtilmesi yerinde olurdu.

3. Raporun **VII. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ** bölümünde, 7. Sayfada “kelepçeli muayeneden kaynaklı şikâyetlere ilişkin olarak ise, bir mahpusun ne şekilde muayene olacağına doktorların takdirine bırakıldığı” yaklaşımının da komisyonun yetkilerinin ve sorumluluğunun tamamını kullanmak ve üstlenmekte çekingenlik olarak görüyorum. Tıbbi bakım ve tedavilerinin savsaklanması ve muayene sırasında kelepçelerinin çözülmemesi ve jandarmaların muayene ve tedavi mekânlarında silahlı olarak bulunması mahpusların ortaklaşa yakındığı ve bir başka yıldırma ve taciz yöntemi olarak gördükleri bir uygulama. İnsanların nasıl muayene edileceklerine dair tıbbi deontolojik ilkeler mahpuslar için de aynen geçerlidir. Nasıl hastalar muayene edilirken bağlanmıyorlarsa, mahpusların da bağlı olmalarını gerektiren bir tıbbi ilkeden söz edilemez. Hekimlerin bu açıdan uyarılmaları için Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyine bu durumun aktarılması önlem alınması için talepte bulunulması komisyonumuzun yükümlülüğünde olmalıydı.
4. Raporun sonuç bölümünde 12. Sayfada yer alan “insan onuruna gereken özenin gösterilmemesi ve mahkûmlara kötü hitaplarda bulunulması türündeki şikâyetler”in ele alındığı bölümde bu ihlallerin birer istisna olduğunun sanılmasına yol açacak bir dil seçilmiştir. Hep birlikte dinlediğimiz, kadın-erkek, adli-siyasi bütün mahpusların kuruma girişte mahpusların son derece onur kırıcı ve zalimane bir şekilde arandıklarını, çıplak kalmaya zorlandıklarını, bu sırada kadın erkek fark etmeksizin mahremiyetlerinin hoyratça ihlal edildiğini konuştuğumuz kadın-erkek, siyasi-adli fark etmeksizin konuştuğumuz herkesten dinledik. Mahpusların en çok yakındıkları uygulamalardan birinin de gardiyanlar ve yöneticilerin kendileriyle iletişim kurma tarzı olduğunu somut örneklerle bize anlattılar. Kendilerine her zaman saldırgan bir biçimde, adlarıyla değil “lan” diye hitap edildiğinden ve sistematik bir taciz altında yaşamak zorunda bırakılmaları, koşuşlarına her giriş çıkışta ayakkabıları ve ağız içlerinin aranmasının mahpusları bezdirdiğini gözlemledik.

Bu uygulamalar, literatürde daha çok işyerlerindeki ast üst ilişkileri ile sınırlı olarak kullanılmakta olan mobbingin (=sistematik taciz) giderek cezaevlerindeki tretmanın asli unsuru olmaya başladığını gözden gizlenemeyecek bir şekilde ortaya koymaktadır. Komisyonumuzun bu uygulamaları göz önüne alarak ceza hukukunda suç olarak nitelenen ve cezayı gerektiren bu davranışın cezaevlerinde mahpuslara uygulandığında da suç olarak görüleceği ve buna imkan veren mevzuatın, özellikle Cezaevleri Tüzüğü’nün mahpus hakları gözetilerek değiştirilmesi gerektiğine raporda yer vermesi doğru olurdu.

EK-13

İZMİR POLİS MERKEZLERİ İNCELEME RAPORU

I. BAŞLANGIÇ

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 13 Ekim 2011 tarihli 3'üncü toplantısında, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde incelemelerde bulunmak üzere bir Alt Komisyon kurulmasına karar vermiştir. Söz konusu Alt Komisyon polis merkezlerinde inceleme bulunma konusunda ayrıca karar almıştır.

Anılan Karara istinaden, 03.01.2013 tarihinde İzmir'deki polis merkezlerinde incelemede bulunan heyet; Alt Komisyon Başkanı ve Çorum Milletvekili Murat YILDIRIM, Ağrı Milletvekili Mehmet Kerim YILDIZ, Kilis Milletvekili Ahmet Salih DAL, İstanbul Milletvekili Mahmut TANAL, İstanbul Milletvekili Atilla KAYA ve Mersin Milletvekili Ertuğrul KÜRKÇÜ'den oluşmuştur. Alt Komisyon üyeleri dışında, heyete; İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Ayhan Sefer ÜSTÜN ile Komisyon üyelerinden İzmir Milletvekili Hamza DAĞ katılmıştır. İncelemeye Komisyon görevlilerinden Yasama Uzmanı Abdussamed SİĞİRTMAÇ ile Yasama Uzman Yardımcısı Mesut AYDINOĞLU eşlik etmiştir.

II. BAŞVURUCULAR

24'üncü Yasama Dönemi'nde, polislerden şikâyeti konu edinen Komisyonumuza 41 adet başvuru yapılmıştır. Dilekçelerde görülen dikkat çekici iddialar polis merkezinde kaba davranıldığı veya polislerce darp edildiği, ifade alma sırasında şiddet uygulandığı, toplumsal bir gösteri esnasında polis tarafından orantısız güç kullanıldığı şeklindedir.

Bu başvurular dışında Komisyonumuzca medyadan takip edilip re'sen girişimde bulunulan olaylar da mevcut olabilmektedir.

III. İNCELEMENİN KONUSU VE AMACI

3686 sayılı "İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu"nın 6'ncı maddesine göre, Komisyon; alt komisyonlar kurmak suretiyle çalışabilir ve 5'inci maddesine göre; gerekli gördüğünde Ankara dışında incelemelerde bulunabilir. Bu hükümlere istinaden polis merkezlerindeki insan hakları perspektifinden genel durumun yerinde görülmesi amacıyla inceleme gerçekleştirilmiştir.

IV. İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM

Alt Komisyon 03.01.2013 tarihinde İzmir Valiliği'ne nezaket ziyaretinde bulunmuş, ardından İl Emniyet Müdürlüğü'ndeki bilgilendirme toplantısına iştirak edilmiştir. İl Emniyet Müdürü Ali BİLKAY'ın yapmış olduğu bilgilendirmenin ardından, bazı polis merkezlerinde incelemelerde bulunulmuştur. Karabağlar Polis Merkezi dışındaki ziyaret edilip incelemelerde bulunulan polis merkezleri rastgele seçilmiştir.

V. GÖRÜŞME VE İNCELEMELER

1. İzmir İl Emniyet Müdürlüğü'ndeki Bilgilendirme Toplantısı

İzmir Valisi M. CAHİT KIRAC'ın da iştirak ettiği toplantıda aşağıda yer alan bilgiler sunulmuştur.

- İzmir İli 11'i merkez ilçe, 19'u dış ilçe olmak üzere, toplamda 30 ilçeden oluşmaktadır. İl nüfusu 3.965.232 kişidir.
- Merkez ilçe sorumluluk bölgesinde 2.779.091 kişi, dış ilçe sorumluluk bölgesinde 726.687 kişi yaşamaktadır.
- İzmir İl Emniyet Müdürlüğü 5 ana hizmet binasında 42 şube müdürlüğü; 11 merkez ilçe emniyet müdürlüğünde 45 polis merkez amirliği; 19 dış ilçe emniyet müdürlüğünde 25 polis merkez amirliği olmak üzere, toplamda 70 polis amirliği ile hizmet vermektedir.
- İl Emniyet Müdürlüğü kadrosu 713 amir, 11.271 polis memuru, 524 yardımcı personel olmak üzere toplamda 12.508 kişiden oluşmaktadır.
- İl merkezinde gündüzleri 672, geceleri ise 394 ekiple 12 saat çalışılıp 24 saat dinlenme esasına (12/24 mesaisi) göre hizmet verilmektedir.
- Meydana gelen adli olaylarda Cumhuriyet Başsavcılığı'nın talimatıyla gözaltına alınan şüphelilerin muhafaza edilmesi için 154 gözaltı birimi bulunmaktadır. İçişleri Bakanlığı'nın genelgesi uyarınca, bu birimlerin tamamında kamera kayıt sistemi yer almaktadır. Kayıtlar en az 15 gün muhafaza edilmektedir.
- İzmir ilinde 01.01.2012 - 27.12.2012 tarihleri arasında 89.981'i asayiş olayı, 11.828'i kaçakçılık olayı, 14'ü insan kaçaklığı/ticareti ve 33'ü terör olayı olmak üzere toplam 101.541 olay meydana gelmiştir. Bu olaylarla ilgili 72.378 şüpheli yakalanarak adli mercilere intikal ettirilmiş, bunlardan 2.175'i tutuklanmıştır.
- 01.01.2012 - 27.12.2012 tarihleri arasında meydana gelen 15.718 olayda, suç işlediği şüphesi altında bulunan (suça sürüklenen) 9.936 çocuktan 408'i tutuklanmıştır. Aynı tarihler arasında 10.496 çocuk suçtan mağdur olmuştur.
- İzmir ilinde 2012 yılında 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine dair Kanun çerçevesinde merkez ilçelerde 2.263 kadın, 226 erkek; dış ilçelerde 541 kadın, 42 erkek olmak üzere toplam 3.072 şahıs korunmaktadır.
- İzmir ilinde 2012 yılında 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu uyarınca can güvenliği kapsamında merkez ilçelerde 379 kadın, 289 erkek; dış ilçelerde 126 kadın, 145 erkek olmak üzere toplam 939 şahıs korunmaktadır.
- 2012 yılında İzmir ilinde görev yapan personelden 1 (bir) görevli ateşli silahla öldürme ve yaralama olayına karışmış ve bu olayda 1 (bir) kişi hayatını kaybetmiş; 2 (iki) kişi yaralanmıştır.
- 2012 yılında İzmir ili polis bölgesi sorumluluk alanında gözaltında ölüm olayı meydana gelmemiştir.
- İl İnsan Hakları Kurulu'na yapılan müracaatların adli ve idari süreçleri Hukuk İşleri ve Soruşturma Şube Müdürlüğü'nce takip edilmektedir.
- 01.01.2012 - 27.12.2012 tarihleri arasında il emniyet müdürlüğünde görevli kolluk görevlileri ile ilgili gerek adli mercilere gerekse emniyet müdürlüğü nezdindeki idari birimlere yapılan müracaatlar neticesinde; hakaret, kötü muamele, işkence, darp ve şüpheli haklarının ihlali kapsamında 357 personel hakkında disiplin soruşturması açılmış olup, halen 216 personel hakkında disiplin soruşturması devam etmektedir. Kötü muamele suçundan 6 personel çeşitli cezalarla tecziye edilmiştir. İşkence suçundan ceza alan personel bulunmamaktadır.

- 2012 yılında yeni mezun olan ve emniyet müdürlüğü kadrosuna alınan 18 komiser yardımcısı ile 338 polis memuruna insan hakları konularına da yer verilen oryantasyon eğitimi; 1.272 polis memuruna ise, genel geliştirme eğitimleri kapsamında insan hakları konularında eğitim verilmiştir.

- 2012 yılı içerisinde Cumhuriyet Savcılarınca “Toplumsal Olaylara Polislin Müdahale Yetkisi ve Hukuki Sınırları” ile “Aile İçi Şiddet Olaylarına Müdahale: Polislin Yetkisi ve Hukuki Sorumluluklar” başlıklı konferanslarla kurum personeline insan hakları konusunda bilgilendirmede bulunulmakta olup, bu tür eğitimlerin süreklilik kazanması planlanmaktadır.

- Devriye gezen ekip araçlarının çalışma saatleri farklı olduğundan bunlara tahsis edilmiş standart bir akaryakıt miktarı yoktur. Ekiplerin çalışma performansına bağlı olarak tahsis edilen akaryakıt miktarı değişmektedir.

- İzmir’de personel sayısı bakımından sorun bulunmamaktadır.

2. Polis Merkezlerinde Gerçekleştirilen İncelemeler

2.1 Balçova Polis Merkezi Amirliği

Polis merkezi amirliğinin fiziki şartlarının genel olarak olumlu olduğu gözlenmiştir. İki nezarethanede ve bunların bulunduğu koridorda kamera bulunduğu görülmüştür. Bu kameralara ek olarak, ifade alma odasında da ses ve görüntü kaydının alındığı ancak bu kayıtların alındığına ilişkin herhangi bir uyarının yer almadığı gözlenmiştir. Polis merkezindeki görevliler kayıtları sadece izleyebilme görev ve yetkisine sahiptir. 24 saat faal olan kamera kayıtlarına polis merkezinden herhangi bir müdahalede bulunulmasının mümkün olmadığı bilgisi edinilmiştir. Nezarethanelere terlikle girilmekte olup, içerisinde battaniye ve yastık bulunmaktadır. Ayrıca nezarethanede kalanlara duş alma imkânı sağlayabilecek gerekli tertibatın bulunduğu görülmüştür.

Teşhis odasındaki aydınlatmanın (ampulün) doğru yerde bulunmaması nedeniyle iç kısımda (teşhis yapan kişiye bakan yüzde) tam aynanın oluşmadığı gözlenmiş ve gerekli uyarılarda bulunulmuştur.

2.2 Yeşilyurt Polis Merkezi Amirliği

4 kamera bulunan merkezde gözetimin sağlanmasında yetersiz kalındığı görülmüştür. İhtiyaç duyulan 2 kameranın hard disk yetersizliği nedeniyle tedarik edilmesinin mümkün olmadığı bilgisi edinilmiştir.

Nezarethanelerde kalanların maddi imkânlarının yetersiz olması durumunda dışardan ücretsiz yemek temin edilmesinin gerçekleştirildiği öğrenilmiştir. Olumlu bir uygulama olarak avukat görüşme odalarında ses veya görüntü kaydının alınmadığı görülmüştür.

İncelenen nezaret defterlerinde giriş çıkış saatleri itibarıyla sorun olmadığı tespit edilmiştir.

2.3 Karabağlar Polis Merkezi Amirliği

A tipi olarak kayıtlarda geçse de apartmandan çevrilmiş eski bir bina olduğu gözlenen merkezin fiziki şartlarının yetersiz olduğu görülmüştür. Fiziki şartlarıyla bağlantılı olarak merkezin çalışma koşullarının da yeterince uygun olmadığı tespit edilmiştir. Yer darlığı nedeniyle, kimi zaman husumet halindeki kişilerin ayrı odalara

konulmadığı, böyle durumlarda ciddi sorunlar yaşanabildiği bilgisi edinilmiştir. Yine yer darlığından ötürü, avukatların müvekkilleri ile baş başa görüşme imkânının olmadığı öğrenilmiştir.

Merkezdeki bir başka olumsuzluk ise, tuvalet kapısının girişinin hemen üzerindeki sohbentin tehlike arz edebilecek şekilde yerleştirilmiş olmasıdır.

İncelenen nezaret defterlerinde, birkaç tane de olsa, çıkış saatlerinin yazılmasında eksiklik bulunduğu görülmüştür.

2.4 Kadifekale Polis Merkezi Amirliği

1982 yılında yapılmış olan polis merkezi kayıtlarda “b tipi” olarak geçmektedir.

Polis merkezinde bulunan tek nezarethanenin penceresinin yeterli doğal ışıklandırmayı sağlayabilecek büyüklükte olmadığı, nezarethanede klima ve kaloriferin bulunmadığı ve içerisinde soğuk olduğu gözlenmiştir.

Merkezdeki yer darlığının bir sonucu olarak, merkezde müstakil bir avukat görüşme odası sunulamamaktadır.

Polis merkezinde çalışanlar sokakların dar olması nedeniyle ekip otosu kullanamadıklarını, eğimli ve yaklaşık 40 bin nüfusun bulunduğu geniş bir alanda çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca bölgenin asayiş konusunda sorunlu bir yer olması nedeniyle, devriyeleri daha kalabalık gruplar halinde yapmalarının uygun olacağını belirtmişlerdir.

VI. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Kolluk güçlerinin en önemli işlevi asayiş sağlamaktır. Bu çerçevede hukuk devletinde kolluk personelinin görevi, faili -kime karşı suç işleme isnadı olursa olsun- cezalandırmak değil; adli mercilere iletilmesi için onun etkisiz hale getirilip, yakalanmasından ibarettir. Asayiş sağlamakla görevli olanların bir yargı mercii işlevi olan hak iadesi niteliğindeki fiil ve davranışları ise kabul edilemez bir durumdur.

Özellikle işkenceye sıfır tolerans ilkesinin uygulamaya geçirilmesi ile kolluk uygulamalarında ülkemizde pek çok ilerlemelere şahit olunmuştur. Bahsedilen ilkeyle paralel bir şekilde işkence suçlarına ağır yaptırımlar öngörülmüştür. Türk Ceza Kanunu’nda (TCK) bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanmasına yol açacak davranışları gerçekleştiren kamu görevlisi hakkında üç yıldan on iki yıla kadar hapse hükmolunacağı düzenlenmesine yer verilmektedir. Yine TCK’da işkence sonucu ölümün meydana gelmesi durumunda, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası öngörülmektedir. Ayrıca zor kullanma yetkisinin zorunluluk ve orantılılık ilkelerinin gözetilerek usulüne uygun bir şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla, TCK’nın 256’ncı maddesinde “zor kullanma yetkisinin aşılması” suç olarak düzenlenmiştir.

4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun’un 2’nci maddesi uyarınca, işkence suçu nedeniyle kamu görevlileri hakkında açılacak soruşturma ve kovuşturmalarda yargılama izni şartı bulunmamakta ve görevli kolluk mensubu hakkında doğrudan yargısal işlem tesis edilebilmektedir. Yine Ceza Muhakemesi Kanunu uyarınca adliye ile ilgili görev veya işlerde kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kamu görevlileri ile Cumhuriyet Savcılarının istem ve emirlerini

yapmakta kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kolluk amir ve memurları hakkında Cumhuriyet Savcılarınca doğrudan soruşturma yapılabileceği hükmü yer almaktadır.

Özellikle 2009 yılı sonrasında insan haklarına aykırı uygulamaların daha etkin bir şekilde önüne geçilebilmesi amacıyla polis merkezlerine kameraların yerleştirilmesine hız verilmiştir. İçişleri Bakanlığı verilerine göre, ülke genelindeki 1218 polis merkezinde 2185 nezarethane bulunmaktadır. Bu nezarethanelerde toplamda 3280 kamera kullanılmakta olup, görüntüleme sisteminin devlete maliyeti 8.200.000 TL'dir.

Bu uygulamaların toplum nezdinde olumlu sonuçlar oluşturduğu görülmektedir. Nitekim Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2011 yılı verilerine göre, toplumun asayiş hizmetlerinden memnuniyeti %79,3 düzeyindedir.

Gerek hukuki düzlemde, gerek uygulamanın gerçekleştiği sahada alınan önlemlere karşın, bazı kamu görevlilerinin kötü muamele, işkence veya eziyet niteliğinde değerlendirilebilecek olaylara karışması kısmi de olsa gerçekleşebilmektedir. Komisyonumuzun yerinde inceleme yaptığı Karabağlar Polis Merkezi'nde Fevziye CENGİZ adlı vatandaşımızın maruz kaldığı ve insan hakkının ihlalini netice veren olay da bu nevidendir. 16.07.2011 tarihinde meydana gelen olaya ilişkin polis merkezi kameralarına yansıyan görüntülerin medyada yer almasıyla kamuoyu ve pek çok devlet kurumu nezdinde haklı bir tepki oluşmuştur. Disiplin soruşturması neticesinde olayın faili olduğu değerlendirilen Asayiş Şube Cinayet Büro Amirliğinde görevli polis memurları B.E. ve H.Y. Emniyet Örgütü Disiplin Tüzüğü'nün ilgili hükmü gereği, "12 ay süreli durdurma" cezası ile tecziye edilmişlerdir. Disiplin soruşturmasının ivedilikle sonuçlandırılması ve tespit edilen failerin cezalandırılması takdir edilecek hususlardır. Bununla birlikte verilen disiplin cezasının olayın ciddiyeti karşısında yetersiz olduğunu ve kamuoyunun vicdanını rahatlatmaktan uzak olduğunu söylemek gerekmektedir. Bu durum zikredilen Disiplin Tüzüğünde insan hakları perspektifi ışığında değişiklik yapılması gereğini gündeme getirmektedir. Diğer taraftan olayla ilgili adli sürecin devam ettiğini eklemek gerekir. 4 polis memuru hakkında açılan dava, İzmir 6'ncı Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülmeye devam etmektedir.

Sonuç olarak,

1. Temelinde insan faktörü bulunan sorunların çözümünde yalnızca teknolojik gelişmelere bel bağlanması doğru olmayacaktır. Bu nedenle İzmir İl Emniyet Müdürlüğü'nün personel eğitimi konusundaki çalışmalarına Komisyonumuzca önem atfedilmiş ve bu çalışmalar takdirle karşılanmıştır.

2. İncelemede bulunulan Balçova Polis Merkezi'nin fiziki şartları olumlu bulunurken, özellikle Karabağlar Polis Merkezi ve Kadifekale Polis Merkezleri binalarının taşınmasının ya da yeniden inşa edilmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir. Ayrıca Balçova Polis Merkezi haricindeki diğer üç merkezde çalışma koşulları açısından sorun bulunduğu gözlenmiştir.

3. Kamera ve ses kaydının alındığı ifade alma odalarında bu kayıtların alındığına dair herhangi bir uyarının bulunmadığı görülmüştür. Bu durum şahısların normal şartlarda ifadesi alınırken daha tedbirli ve ölçülü davranabileceği bazı hususlarda kendisini zor duruma sokabilecek beyanlarda bulunabilme olasılığını gündeme getirmektedir. Bu nedenle bu odalarda ifadeleri alınan şahıslarca görülebilecek şekilde ortamda ses ve görüntü kaydının alındığı bilgisinin yazılı bir şekilde yer almasının uygun

olacağı değerlendirilmiştir. Bunun sağlanması ifade alma işleminin hukuksuz olduğu yönündeki şikâyetleri önleyerek, görevli personele yöneltilebilecek olası suçlamaları da giderecektir.

4. Yaşanan somut olaylarda görüldüğü üzere, polis merkezlerinde kameraların bulunması önleyici tedbirler ve faillerin tespiti açısından etkin bir araçtır. Bununla birlikte kameraların polis merkezlerine yerleştirilmesi hususunda herhangi bir standardın bulunmadığı tespit edilmiştir. Nitekim bazı polis merkezlerinde kameralar nezarethane koşullarının içerisine yerleştirilmişken, bazı yerlerde nezarethanenin içini görecektir şekilde nezarethane dışına yerleştirilmiştir. Kamera sayıları bakımından da benzer mimariye sahip merkezlerde farklılıklar bulunmaktadır. Bu nedenle konuya ilişkin bir standardın belirlenmesinin gerektiği değerlendirilmiştir.

5. Kameralara ilişkin bir ödeneğin olmamasının görüntüleme sistemlerinin belli standarda uygunluk sağlaması açısından engel teşkil ettiği düşünülmektedir.

6. Kameraların yerleştirilmesi, kamera kayıtlarının saklanması ve kayıtlara erişim konularının mevzuatla düzenlenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

7. İncelenen bazı nezarethanelerde doğal ışıklandırma, havalandırma ve ısıtma imkânlarında eksiklik bulunduğu gözlenmiştir. Bu bağlamda özellikle Kadifekale Polis Merkezi nezarethanesinin oldukça sorunlu olduğunu belirtmek gerekir.

8. Emniyet Örgütü Disiplin Tüzüğü'ndeki kötü muamele ve dayak fiillerine ilişkin yaptırımları ağırlaştıracak yönde düzenlemeler yapılmasının, ülkemizin insan hakları alanında kat ettiği mesafenin ve ulaştığı gelişmişlik düzeyinin gereği olduğu düşünülmektedir.

9. Medyada "Karakolda kadına dayak" başlığıyla duyurulan Karabağlar Polis Merkezi'ndeki olayın disiplin soruşturması neticesinde ortaya çıkan failleri arasında, polis merkezinde görevli memurların bulunmadığının raporda belirtilmesinde, kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi açısından fayda görülmüştür.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
24. Dönem 3. Yasama Yılı Faaliyet Raporu



TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Toplantı No : 18

13.02.2013

Konu : Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde incelemeler yapmak üzere kurulan Alt Komisyonca hazırlanan "İzmir Polis Merkezleri İnceleme Raporu" Komisyon raporu olarak kabul edilmiştir.

 Başkan Ayhan Sefer ÜSTÜN Sakarya Milletvekili	 Başkanvekili Mehmet Naci BOSTANCI Amasya Milletvekili	 Başkanvekili Mustafa Sezgin TANRIKULU İstanbul Milletvekili
 Sözcü Yalçın AKDOĞAN Ankara Milletvekili	 Yusuf HALAÇOĞLU Kayseri Milletvekili	 Mehmet Kerim YILDIZ Ağrı Milletvekili
 Üye Öker GÜZEL Ankara Milletvekili	 Murat YILDIRIM Çorum Milletvekili	 Oya ERONAT Diyarbakır Milletvekili
 Hamza DAĞ İzmir Milletvekili	 Mehmet METİNER Adıyaman Milletvekili	 Nevzat PAKDİL Kahramanmaraş Milletvekili
 Ahmet Salih DAL Kilis Milletvekili	 Kenan ALTAS Konya Milletvekili	 Abdurrahim AKDAĞ Mardin Milletvekili
 İhsan ŞENER Ordu Milletvekili	 Cemal Yılmaz DEMİR Samsun Milletvekili	 Gülşen ORHAN Van Milletvekili
 Levent GÖK Ankara Milletvekili	 Sinan Aydın AYGÜN Ankara Milletvekili	 Refik ERYILMAZ Hatay Milletvekili
 Mahmut TANAL İstanbul Milletvekili	 Hüseyin AYGÜN Tunceli Milletvekili	 Mustafa ERDEM Ankara Milletvekili
 Atilla KAYA İstanbul Milletvekili	 Ertuğrul KÜRKÜ Mersin Milletvekili	

Muhabelet Sahmi Vaz



TBMM Tören Salonu Üstü Balcanlıklar - ANKARA
Tel. No : (0312) 420 54 06 Faks: (0312) 420 53 94
E-posta : insanhaklarikcm@tbmm.gov.tr

Bilgi için : Kenan ALTAS
Yasama Uzmanı
Tel. No : (0312) 420 53 99

MUHALEFET ŞERHLERİ

İZMİR POLİS MERKEZLERİ İNCELEME RAPORU İLE İLGİLİ TESPİTLER :

- 1- 3 Ocak 2013 günü Balçova, Bostanlı, Kadifekale ve Karabağlar Polis Merkezi Amirliklerini ziyaret edildi. Bu polis merkezlerinden yalnızca Balçova Polis Merkezinde gözaltındaki kişinin avukatı ile görüşebileceği özel bir görüşme odası mevcuttur. Diğer Karakollarda ise avukat görüşmeleri için ayrılmış özel bir oda bulunmamaktadır. Bu kişinin avukatı ile özel görüşme yapma imkanını elinden alan bir uygulamadır. Konu hakkında Komisyon tarafından hazırlanan raporda hiçbir hususa yer verilmemiştir.
- 2- Polis merkezlerinde ses ve görüntü kaydı alınmaktadır. Ancak bu kaydı alması için kurulan cihazlar çok dar bir alanı kontrol edebilmektedir. Bunların bir formatı yoktur. Yasal düzenlemesi yoktur. Karakol amirlerin kendi inisiyatifleri ile geliş güzel konulmuştur. Bu cihazlar adeta göstermelik olarak, aldatmak için kurulmuş vaziyetler. Görüntü alınamayan kör noktalar çok fazla. Kötü muameleye uygun bir fiziki ortam var.
- 3- Ziyaret ettiğimiz polis merkezlerinden yalnızca Balçova Polis Merkezi binası yeni denilebilir. Diğerleri fiziki olarak yetersiz durumdadır. **Karabağlar, Kadifekale ve Yeşilyurt Polis Merkezlerinde teşhis alanı bulunmamaktadır.**
- 4- Fiziki yetersizlik hem karakola gelen vatandaşlar için hem de burada çalışan memurlar için oldukça olumsuz şartlar yaratmaktadır. Sağlıklı bir ortamda çalışma hakkı ihlal edilmektedir.
- 5- Karakollar yenilenmediği için kamu hizmetlerinde aksaklıklar ortaya çıkmaktadır. Adalete erişim ve yararlanma hakkı engellenmiştir.
- 6- **Kadifekale Polis Merkezi personeli, personel yetersizliği nedeniyle ilçe ile baş edemediklerini ve dışarıda dolaşamadıklarını bildiriyorlar. Burada bir olay yaşandığında yetersiz sayıda olan memurlarımız hayatlarını riske atarak görev yapmaya çalışmaktadırlar.**

SONUÇ OLARAK :

İncelenen polis merkezlerinde ses ve görüntü kaydı alınmaktadır. Ancak bu kaydı alması için kurulan cihazlar çok dar bir alanı kontrol edebilmektedir. Bunların bir formatı yoktur. Yasal düzenlemesi yoktur. Karakol amirlerinin kendi inisiyatifleri ile gelişi güzel konulmuştur. Bu cihazlar adeta göstermelik olarak, aldatmak için kurulmuş vaziyettedirler. Görüntü alınamayan kör noktalar çok fazladır. Kötü muameleye uygun bir fiziki ortam olduğu açıkça görülmektedir.

Fiziki yetersizlik hem karakola gelen vatandaşlar için hem de burada çalışan memurlar için oldukça olumsuz şartlar yaratmaktadır. Sağlıklı bir yerde çalışma hakkı ihlal edilmektedir. Karakollar yenilenmediği için kamu hizmetlerinde aksaklıklar ortaya çıkmaktadır. Adalete erişim ve yararlanma hakkı engellenmiştir.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu raporunun, açıklanan hususlar ve ihlaller gereken hassasiyet gösterilmeden hazırlandığı görülmektedir. Gerçekleri, içinde yaşanan fiziki şartları ve mahrumiyetleri göz ardı eden komisyon raporunda çoğunluğun görüşüne katılmadığımı arz ederim.

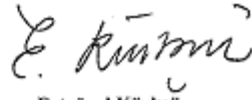
Saygılarımla. 12.02.2013

Mahmut TANAL
İstanbul Milletvekili

**TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu
Başkanlığı'na**

İzmir Polis Merkezleri İnceleme Raporu hakkındaki **muhalefet şerhim** aşağıdaki gibidir.

Bilgilerinize sunarım.



Ertuğrul Kürkçü
Mersin Milletvekili

1. Raporun 2. Sayfasında **IV. İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM** başlığı altında ifade edilen yöntemin idarenin insan haklarına yönelik ihlallerinin incelenmesi açısından uygun olmadığını ve bu yöntemin değiştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Bir insan hakları inceleme alt komisyonu olduğumuza göre incelemelerimizin amacı öncelikle ve esas olarak idare karşısında yurttaş haklarının korunması ve ihlallerin ortaya çıkarılması olmalı ve kullandığımız yöntem de buna hizmet etmelidir.

Oysa komisyonumuz bir kural olarak incelemelerine ilgili il idaresinin ve bağlı kurumların ziyaretin zamanı ve amaçları konusunda önceden bilgilendirilmesiyle başlamakta ve bir yarım gününü il yöneticilerinin ziyaretine ayırmaktadır. Buysa incelenecek kurumların yönetimiyle doğrudan ve dolaylı ilgisi bulunan kişilerin bu kurumlardaki ihlal ve kusurları komisyondan gizlemek, kaçırmak ve birbirlerini kollamak için zincirleme işbirliği içine girmelerini; yurttaşların yakınmalarının önüne engeller çıkartılmasını kolaylaştırmakta ve komisyonumuzun idarenin halka yönelik muamelesinin gerçeğe en yakın tablosunu ortaya çıkartmasına engel olmaktadır.

Nitekim, İzmir'deki Polis Merkezlerinin incelenmesi sırasında ziyaret ettiğimiz birbirinden çok uzaktaki dört polis merkezinin hepsinde de nezarethanelerin boş olması, hiçbirinde "olağanüstü" hiçbir şey olmaması başlı başına olağanüstü sayılmalıydı.

İlk ziyaret ettiğimiz Balcova Polis Merkezi'nde "görüşme odası"nda kayıta kamera bulunduğuna dair uyarı yapılmamasına dikkat çekmemizin ardından gittiğimiz bütün polis merkezlerinde yazıcıdan yeni çıktığı apaçık "kamera var" uyarı

levhaları, merkezler arasında kusurların örtbas edilmesi yönünde bir haberleşmenin olduğuna dair somut bir kanıt sayılmalı.

Ziyaretimizin ardından bu levhaların hala yerinde durup durmadığı, yurttaşların haklarından haberdar edilip edilmedikleri ucu açık bir soru olarak kalıyor.

2. Ziyaret ettiğimiz polis merkezlerindeki kamerayla kayıt sistemlerinin merkezlerin yalnızca belli bölümlerini görebildiği, merkeze herhangi bir sebeple gelen yurttaşların bina içinde, kapalı mekanlarda ve mekanlar arasında her an gözlenemedikleri, her merkezde kameralarca gözetlenmeyen çok geniş alanlar bulunduğu gözlemlendiği de raporda yer almalıydı.

EK-14

ULUDERE İNCELEME RAPORU

NOT: Rapor ve eklerinin uzun olması nedeniyle faaliyet raporuna sadece değerlendirme ve sonuç bölümü eklenmiştir. Rapor ve eklerinin tamamına <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/index.htm> adresinden ulaşılabilir.

DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

28.12.2011 tarihinde Şırnak İli Uludere ilçesi, Gülyazı ve Ortasu Köylerine sınır, Irak topraklarında meydana gelen ve 34 vatandaşımızın ölümüyle sonuçlanan olay; ırkı, dini, mezrebi ve siyasi görüşü ne olursa olsun tüm vatandaşlarımızı derinden üzmüştür.

Olay sonrasında acıların paylaşılması ve yaraların sarılması için sivil toplum örgütleri, siyasi partiler, idari yetkililer ve hükümet yetkilileri başta olmak üzere toplumun bütün kesimleri seferber olmuştur.

Başbakan Yardımcısı Beşir Atalay, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanı Mehdi Eker, Kalkınma Bakanı Cevdet Yılmaz, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Şahin ve Başbakanın Eşi Emine Erdoğan'ın beraberindeki heyet, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu ve beraberindeki heyet, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Heyeti, Valilik bünyesinde oluşturulan heyetler Gülyazı ve Ortasu Köylerini ziyaret etmiş, mağdurları yalnız bırakmayarak acılarının paylaşıldığını vurgulamıştır.

Vefat edenlerin yakınlarına 5233 sayılı Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkındaki Kanuna göre ödenen meblağ dışında Başbakanlık tarafından 3,4 milyon TL kaynak sağlanmış ve eşi vefat eden 28 kadına maaş bağlanmıştır.

Gülyazı'da 24 derslikli lise yapımı için 130.000 TL'ye arsa alınarak Milli Eğitim Bakanlığı'na yeni bir lise yapılması teklif edilmiş, Gülyazı'ya 12 dairelik eğitim ve ikamet merkezi yapılarak öğretmenlerin hizmetine sunulmuştur. Köyde bulunan çocukların eğitim ihtiyacı bu sayede tamamiyle karşılanmıştır. Ortasu'da 8'nci sınıftan sonra liseye devam edemeyen öğrencilerin Gülyazı'da lise eğitimine devam etmelerini sağlamak için servisler tutulmuş ve Gülyazı ile Ortasu'dan Şırnak ilinde eğitim gören bazı öğrencilere ücretsiz dersane eğitimi sağlanmış, çocukların eğitimlerine devam etmeleri için her türlü imkan seferber edilmiştir.

Valilik tarafından Gülyazı köyünün köy içi yolu, içme suyu, yağla yolu, içme suyu şebekesi, kanalizasyon hizmetlerinin geliştirilmesi için gerekli adımlar atılmıştır. Gülyazı'daki doktor lojmanlarının bakım ve onarımı yapılmış, sağlık ocağına gerekli malzeme gönderilmiştir.

Olayın sonrasında muhtemel provokasyonların önlenmesi, ilgili ailelerin sorunlarının ivedilikle çözülmesi ve sürekli iletişim kurularak yardım ve destek sağlanması için Valilik makamı onayıyla Vali Yardımcısı Başkanlığında bir komisyon kurulmuştur.

Kaçakçılığın önlenmesi, bölgede yaşayan vatandaşların geçim sıkıntısına çözüm bulunabilmesi ve güvenlik sorunlarına önemli ölçüde katkı sağlaması amacıyla, bölgede

yeni bir sınır kapısının açılması için Türkiye Cumhuriyeti'nin ilgili kurumları her türlü çabayı göstermiştir. Ancak sınır kapısının açılması hususunda Irak Devleti'nin Türkiye'nin gösterdiği iyi niyet çabalarını karşılayacak gayreti sergilememesi nedeniyle bölgede sınır kapısı açılamamıştır.

Olayın aydınlatılmasına yönelik olarak;

Genelkurmay Başkanlığı olay hakkında soruşturma başlatmış, İçişleri Bakanlığı 3 müfettiş görevlendirmiş, idari yönden inceleme başlatmış ve hazırlanan rapor Komisyonumuza gönderilmiş, Diyarbakır Özel Yetkili Cumhuriyet Başsavcılığı soruşturma başlatmış, Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bünyesinde Mecliste grubu bulunan tüm siyasi partilerin müşterek öneri/önergeleriyle bir alt komisyon kurulmasına karar verilmiştir. Alt Komisyon, meydana gelen olay hakkındaki ilk faaliyetini 5-6 Şubat 2012 tarihlerinde, olayın gerçekleştiği mevkiye sınırı olan Şırnak ilinde yapmıştır. Şırnak ilinde vatandaşlarla, mülki ve askeri yetkililerle görüşülmüştür. Olay hakkında gözlem yapan İHA izlenmiş, yetkili kurumlardan bilgi ve belgeler temin edilmiştir. Elde edilen bilgi ve belgeler çerçevesinde aşağıdaki değerlendirmeler yapılmıştır.

28.12.2011 tarihinde icra edilen hava harekâtının, Şırnak İli Uludere İlçesi Ortasu Köyü civarındaki Türkiye-Irak sınırının Irak tarafında sınır ötesi operasyon niteliğinde icra edilen bir hava harekâtı olduğu ve sınır ötesi operasyonun Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 05.10.2011 tarih ve 1005 sayılı "Irak'ın kuzeyinden ülkemize yönelik terör tehdidinin ve saldırıların bertaraf edilmesi amacıyla Hükümete Türk Silahlı Kuvvetlerinin sınır ötesi hareket ve müdahalede bulunması için verilen izin" kararına dayanılarak gerçekleştirildiği anlaşılmıştır.

Genelkurmay Başkanlığı, Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı, Kara Kuvvetleri Komutanlığı 2'nci Ordu Komutanlığı, 23'ncü Jandarma Sınır Tümen Komutanlığı ve 22'nci Jandarma Sınır Tugay Komutanlığı'nın harekâta ilişkin olarak Komisyona gönderilen bilgi ve belgelerine ve Alt Komisyon'un Şırnak ilinde sivil ve askeri yetkililerle gerçekleştirdiği görüşmelere; olay öncesindeki süreçte elde edilen genel istihbarat bilgilerine göre; sivil yetkililerin karar alma sürecindeki işlevi, sınır güvenliği sistemi, İHA'ların operasyondaki fonksiyonları ve İHA görüntülerinin analizi, yerel askeri birliklerin ve sivil yönetimin operasyondaki rolü ile operasyona ilişkin olarak iddia edilen hususlar üzerinde aşağıdaki değerlendirmeler yapılmıştır.

1. HAVA HAREKATININ DEĞERLENDİRİLMESİ

1.1. İstihbarat Bilgilerinin Değerlendirilmesi

28.12.2011 tarihinde gerçekleştirilen harekât öncesindeki bir aylık süreçte Haftanın bölgesindeki terörist hareketliliğinin alışılmışın dışında olduğu, bu yargıyı destekleyecek çok sayıda duyum, telsiz kestirmesi, görülme ve diğer istihbari bilgi ve belge akışının olduğu,

İstihbari bilgilerin genel değerlendirilmesi yapıldığında, 2010 yılının Aralık ayında bölgedeki terörist grup sayısı 16 iken, 2011 yılı Aralık ayında ise terörist grup sayısının 37'ye çıktığı, 2010 yılı Aralık ayında 16 tane telsiz ile 86 defa görüşme yapıldığı, 2011 yılı Aralık ayında ise 37 tane telsiz ile 292 defa görüşme yapıldığı, olaydan önceki bir ay içinde 30 adet duyum alındığı, terörist grupların bölgede farklı günlerde olmak üzere 10

ila 134 kişilik gruplarla hareket halinde olduğu, terör örgütü elebaşlarının da içinde bulunduğu grupların intikam ve misilleme amaçlı büyük saldırılar gerçekleştireceği ve bu grupların Türkiye sınırına yakın dağlık alanlara intikal ettikleri, civardaki askeri birliklere saldırı planları yapıldığı ve saldırı için gerekli ekipmanlar temin edildiği şeklinde bilgilerin yetkili askeri birimlere iletilindiği ve askeri yetkililerin bu hareketlilik karşısında teyakkuz halinde bulunduğu, 28.12.2011 tarihinde gerçekleşen olayda, olaya ve gruba ilişkin özel bir istihbarat olmamasına rağmen, yukarıda belirtilen genel istihbari bilgilerin tüm birliklere iletilindiği, en üst birlikten en alt birliğe kadar giderek artan aşırı duyarlılık olduğu, her an bir saldırı olacaktı gibi beklenti içerisinde girildiği, güvenlik güçlerinin adeta elleri tetikte bekler bir pozisyon içerisinde oldukları anlaşılmaktadır.

1.2. İnsansız Hava Araçlarının Görevlendirilmesine ve Faaliyet Alanına İlişkin Hususların Değerlendirilmesi

a. 28.12.2011 tarihinde icra edilen hava hareketinde keşif/gözetleme görevini yerine getiren insansız hava aracının (İHA) görevlendirilmesi ve kullanılması hususunda, bölgeden sorumlu askeri birlik olan 23'ncü Sınır Tümen Komutanlığı'nın herhangi bir yetkisinin olmadığı, İHA'ların, operasyonel görevlendirmesinin 2'nci Ordu Komutanlığı ile 2'nci Birleştirilmiş Hava Harekat Merkezi'nin koordinasyonu ile üst komutanlık tarafından verilen emirler kapsamında yapıldığı, ast birliklerin sadece iç güvenlik hareketına yönelik gözetleme/keşif talep etme yetkisi olduğu, taleplerin 2'nci Ordu Komutanlığı ve 2'nci Birleştirilmiş Hava Harekat Merkezi'nce değerlendirilerek İHA'ların görevlendirildiği ve görüntü izleme/yönlendirme yetkisinin belirlendiği,

b. 28.12.2011 tarihinde gözetleme yapan İHA'nın, Genelkurmay Başkanlığı, Kara Kuvvetleri Komutanlığı, 2'nci Birleştirilmiş Hava Harekat Merkezi, 2'nci Ordu Komutanlığı, Jandarma Asayiş Kolordu Komutanlığı, Batman İHA Üssü, 23'ncü Jandarma Sınır Tümen Komutanlığı ve bağlı Tugay Komutanlığı tarafından izlendiği,

c. Yurt dışı İHA keşif isteklerinin Genelkurmay Başkanlığının onayı ile icra edilebildiği, fakat Türkiye'ye ait İHA'ların sınır ötesine geçmeden, sınır hattında seyrederek sınır ötesini gözetleme imkanı olduğu, olaydaki İHA'nın da sınır hattında uçarak Irak'ın iç bölgelerine kadar gözetleme yapabildiği, Irak hava sahasında uçuş yapma yetkisinin Amerika Birleşik Devletleri'ne ait İHA'larda olduğu ve gözetleme safhasında Amerika Birleşik Devletleri'ne ait İHA'ların yetki bölgelerinin farklılığı yüzünden bölgeye sevk edildiği, ancak grubun Türkiye ait İHA'ların yetki bölgesine doğru ilerlemeye başlamasıyla Amerika Birleşik Devletleri'ne ait İHA'nın bölgeyi terk ettiği,

d. 28.12.2011 tarihinde gerçekleştirilen hava hareketinde keşif/gözetleme görevinin Türk Silahlı Kuvvetlerinin envanterine kayıtlı Gözcü isimli insansız hava aracı (İHA) tarafından yerine getirildiği, Gözcü İHA'nın 15:59:38'de Batman'dan kalkış yaparak bölgedeki terör hareketliliği nedeniyle olayın gerçekleştiği yerin batısında bulunan Düğün Dağı'ndan itibaren Çukurca bölgesine doğru sınır hattını tarama görevindeyken, 17:20'de ilk hareketli cisim görüntüsünü Irak'ın iç kesimlerinden aldı ve Türkiye'ye doğru ilerlemekte olan araçları gözetlemeye başladığı, saat 00:50'ye kadar 7 saat 40 dakika gözetleme yaptığı, operasyonun Gözcü İHA'nın aktardığı

görüntülerle yürütüldüğü, Amerika Birleşik Devletleri'ne ait Predator isimli İHA'nın, Kandil Dağı üzerinde keşif yapmakta iken Haftanın bölgesine ilave keşif amacıyla sevk edildiği ve 20.24'te bölgeye ulaştığı, bu saat itibarıyla Gözcü İHA'nın zaten 3 saatir gözetlemekte olduğu ve bir süre sonra Predator İHA'nın, grubun Türkiye'ye doğru ilerlemesi ve Gözcü İHA'nın gözetleme kapsama alanında olması nedeniyle bölgeden ayrıldığı anlaşılmıştır.

e. İHA görüntülerinin hangi araçtan sağladığının hareketin icrası bakımından herhangi bir önemi olmadığı, İHA'nın aktardığı gözlemlerin Türk Silahlı Kuvvetlerince değerlendirildiği, İHA'nın operasyondaki fonksiyonun sadece keşif/gözetleme olduğu, değerlendirme ve operasyon icrası safhalarında İHA'ların herhangi bir fonksiyonu olmadığı, hareketin her safhasının Türk Silahlı Kuvvetlerince icra edildiği anlaşılmıştır.

1.3. İHA Görüntülerinin Analizi ile Bu Analizin Fiili Durumla Örtüşüp Örtüşmediğinin Değerlendirilmesi

İHA Irak'ın kuzeyinden gelen ilk aracı 17:20'de, insan ve hayvanlardan oluşan grubu da ilk kez 18:23'te Irak'ın kuzeyinde yaklaşık 4,5 km içeride kuzey doğu istikametinden güney batı istikametine doğru giderken tespit etmiştir. İlk bombanın atıldığı 21.39'a kadar grup, 3 saat boyunca Türkiye'ye doğru hareket ederken gözetlenmiştir. İHA görüntüleri Komisyon üyeleri ve görüntüleri analiz eden uzmanlar tarafından dikkatlice izlenmiştir. Neticede İHA görüntülerinde yalnızca insan, hayvan ve araç ayrımı yapılabildiği, dolayısıyla sadece İHA görüntülerine dayanarak terörist ya da sivil ayrımı yapmanın mümkün olmadığı, önceden yaşanan tecrübelerden hareketle grubun izlenen davranışlarından bazı çıkarımlar yapılabileceği değerlendirilmiştir.

Buna göre;

a. Olay günü saat 21:06'da ilk grup Türkiye sınırına 50 ila 80 metre mesafede olduğu tahmin edilen açık alana ulaştığında, bu alanın en yüksek noktasında kümelenmiştir. Bu saat itibarıyla ikinci grup da yaklaşık 1100 metre geride açık alanda beklemektedir. Gruplar yaklaşık 35 dakika açık alanda hiçbir güvenlik tedbiri almadan hayvanlarını bırakarak bekleme yapmışlardır. Sağ kurtulanların ifadelerine göre ilk grup sadece açık alandaki en yüksek noktada telefon çektiği için telefon görüşmesi yapma maksadıyla toplanmıştır. Grubun hal ve hareketlerinden mevzilenme veya herhangi bir saldırıya karşı tedbir almadıkları aksine oldukça rahat tavırlar sergiledikleri görülmüştür. Grup bu noktaya kadar İHA gözetiminde açık alanlardan, Irak'ın kuzeyinden Türkiye'ye doğru giden toprak yoldan sınır noktasına ulaşmıştır. Ayrıca, grubun açık alanda beklediği nokta Gülyazı Tugayı'na yaklaşık 5 km mesafede olup top menzili içerisinde.

İHA tarafından ilk aracın 17:20'de, insan ve hayvanlardan oluşan grubun 18:23'te tespit edildiği ve ilk bombanın 21:39'da atıldığı bilinmektedir. Bu süre zarfında tüm kurum ve birimlerin eşgüdüm içerisinde çalışmasıyla görüntülenen grubun tanımlamasının yapılabilmesi için yeterli sürenin bulunduğu, bölgenin coğrafi koşulları ile birlikte grubun bombalandığı alan olan bekleme noktasının en yakın askeri üs bölgesine ve yerleşim yerine yaklaşık 4-5 km uzakta olduğu hesaba katıldığında grubun terörist grup olup olmadığı hususunu teyit etmek için yeterli zaman olduğu halde bu imkanın iyi değerlendirilemediği kanaatine ulaşılmıştır.

b. Tereddüt oluşturmaması gereken bir başka veri de öndeki ilk gruba atılan 3 bombadan sonra, yaylının sonunda 1100 metre geride beklemekte olan ikinci grubun hiç dağılmadan açık alanda beklemeye devam ediyor olmasıdır. Grubun terörist grup olması durumunda hareketi gerçekleştiren uçakların seslerini duyduktan ve ilk gruba atılan bombalardan sonra son derece dağlık ve sarp olan arazide gizlenecekleri sonucuna ulaşılabilir. Bu durum ayrıca grubun tecrübesizliğini de ortaya çıkarmaktadır. Nitekim alınan ifadelerle göre harekâta ölenlerin birçoğu ilk defa kaçakçılığa gidenlerdir ve sağ kurtulanlar ifadelerinde önceden çok defa kaçığa gittiklerini uçak ve bomba seslerini duyduklarında kayalıkların altına, ağaçlık alana veya su birikintilerinin olduğu alanlara kaçarak hayatlarını kurtardıklarını belirtmektedir.

Buna karşın askeri yetkililer, yukarıda bahsedilen karakteristik davranışların yani; topçu atışına rağmen grubun dağılmaması yürüyüşüne devam etmesi, ilk bombalamadan sonra arkadaki grubun dağılmamış olması, grubun 40 civarında büyük bir grup olması, gruptaki insan sayısı ile katır sayısının yakın olması gibi verilerin bu grubun terörist grup olduğu yönündeki kanaatlerini pekiştirdiğini beyan etmişlerdir.

2. HAREKÂT ÖNCESİ VE SONRASINDA GÜNDEME GELEN BAZI İDDİALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

28.12.2011 tarihinde icra edilen hava harekâtı sonrasında,

- a. Kaçakçıların saat 15:00-16:00 civarında köyden çıkarken görüntülediği,
- b. Askeri yetkililerin bombalanan grubun kaçığa gittiklerini zaten bilmekte oldukları,
- c. İki grup halinde beklemekte olan kaçakçılara ilk gruba bomba atıldıktan sonra, köylülerin uçak ve bomba seslerini duymaları sonucunda, çocuklarının kaçakçılığa gittikleri hususunda askeri yetkilileri aradıkları ve hemen müdahale edilseydi geride beklemekte olan ikinci grubun bombalamadan sağ kurtulacağı,
- d. İHA görüntülerinden terörist sivil ayrımı yapılabileceği,
- e. Kaçakçı grubunun içerisinde terör örgütü mensubu olduğu, iddiaları hakkında aşağıdaki tespitler yapılmıştır.

a. İHA görüntüleri 15.02.2012 tarihinde İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nda izlenmiş olup buna göre;

İHA 15:59:38'de Batman'dan kalkış yapmıştır ve saat 17:20'ye kadar herhangi bir hareketli cisim tespit etmemiştir. İHA'nın tespit ettiği ilk hareketli cisim Irak'ın kuzeyinden Türkiye istikametine doğru ilerleyen araçlardır ve 17:20'de tespit edilmiştir. Bu araçların görüntüsü 17:20 itibarıyla Irak'ın kuzeyinden, Türkiye sınırına yaklaşık 6 km mesafede alınmaya başlanmıştır. İnsan ve hayvanlardan oluşan grup iddia edildiği şekilde köylerinden çıkarken değil, 18:23'te Irak'ın kuzeyinde, Türkiye sınırına göre yaklaşık 4,5 km uzaklıkta ve Irak'ın içlerine doğru giderken tespit edilmiştir. Sonuç olarak, İHA'nın bombalamanın gerçekleştiği alanın batısında ve Gülyazı köyünün güney batısında kalan sınırdaki Dügün Dağı'ndan görüntü almaya başladığı ve bombalanan grubu köylerinden çıkarken görüntülediği anlaşılmaktadır.

b. Yapılan dinlemeler ve incelemeler neticesinde, askeri yetkililerin olaydaki grubun kaçığa gittiği hususunda yerel birlikler ve sivil idareciler nezdinde herhangi bir girişimde bulunmadıkları, grubun kaçakçı olduğuna ilişkin bilgileri olmadığı, böyle bir

durumun zaten terörle mücadele etmenin yanı sıra kaçakçılıkla da mücadele görevini de yürüten güvenlik güçlerinden aksi bir davranışın da beklenemeyeceği, genel olarak bölgede kaçakçılıkla mücadele edildiğini Adalet Bakanlığı'nın 2007 ile 2011 yıllarına ilişkin Şırnak İli ve İlçelerinde kaçakçılık fiiline açılan soruşturma istatistiklerine yansıdığı (Uludere İlçesi'nde 2007 yılında 92, 2008 yılında 101, 2009 yılında 58, 2010 yılında 245 ve 2011 yılında 195 soruşturma açılmıştır), köylülerin de ifadelerin de askerlerin kaçığa gidenleri yakaladığında mallarına el koyarak haklarında işlem yaptığını belirttikleri, olay günü icra edilirken iptal edilen kara operasyonu kapsamında görev alan askeri birliklerin, operasyonun gizliliği için köylülerin göremeyeceği güzergahlardan hareketlendikleri, bu nedenle kaçakçılarla karşılaşmadıkları ve birbirlerinden haberdar olmadıkları anlaşılmıştır.

c. Hava hareketinde kaçakçılar aralarında 1100 metrelik mesafe olmak üzere, iki grup halinde bekleme halindeyken, ilk bomba 21:40'da, ikinci bomba 21:43'te üçüncü bomba 22:02'de ve son bomba da 22:24'te atılmıştır. Son bomba ikinci grubun üzerine atılmış olup bombalama devam ederken uçakların seslerinden hava hareketi yapıldığını anlayan köylüler askeri yetkililere üçüncü bomba öncesinde telefonla ulaştıkları halde üçüncü ve dördüncü bombaların atıldığını ve ikinci grubun telefon etmelerine rağmen bombalandığını ifade etmişlerdir. İddia sahibi Gülyazı Muhtar Vekili ikinci bombanın atılması sonrasında, Gülyazı Jandarma Karakol Komutanına 22:10 civarında telefonla arayarak, bombalandıkları grubun çocukları olduğunu ve hareketin durdurulmasını istediğini belirttiğini ancak karakol komutanının kendisine inanmadığını, sözüne itibar edilseydi ikinci grubun bombalanmayacağını iddia etmiştir. Adı geçen kişilerin 28.12.2011 tarihli olay günü iletişim kayıtları incelendiğinde Gülyazı Muhtar Vekili'nin, 22:21:57'de karakol komutanını aradığı, 74 saniye devam eden görüşmenin 22:23:11'de sona erdiği, son bombanın düştüğü anın 22:24:20 olduğu göz önüne alındığında görüşme bitiminden 69 saniye sonra son bombanın düştüğü, bu kadar kısa süre içinde son bombanın atılmasının engellenmesinin fiilen imkansız olduğu, çünkü aranan karakol komutanının astsubay rütbesine sahip olduğu ve bir astsubayın hava hareketine ilişkin herhangi bir yetkisi olmadığı ve olay günü planlanan kara hareketi kapsamında arazide olması nedeniyle yetkili makamlara ulaşarak 69 saniye içinde son bombanın atılmasını engelleyemeyeceği anlaşılmıştır.

d. İHA'nın görüntü alma sisteminin iki adet kamera ile çalıştığı, bir tanesinin gündüz kamerası, ikincisinin de termal kamera olarak adlandırılan gece kamerası olduğu, olay günü izlenen grubun gece karanlığında gözetlendiği göz önüne alındığında, İHA'nın termal kamera aracılığıyla insan ve hayvanların ısısından izlenen görüntüleri oluşturduğu, izlenen görüntülerden insan ve hayvan ayrımının net olarak yapılabildiği, ancak sadece görüntülerden bir insanın silahlı bir terörist ya da bir sivil olduğu tespitinin yapılmasının mümkün olmadığı, İHA görüntülerine dayanarak bir grubun terörist olup olmadığının tespiti için görüntülerin doğru analiz edilmesi, istihbarat bilgisiyle desteklenmesi ya da insanların hareket şekline göre çıkarım yapılması gerektiği kanaatine ulaşılmıştır.

e. Komisyona gönderilen belgelerde kaçakçı grubunun içerisinde bölücü terör örgütü mensuplarının bulunduğu dair muhtelif bilgiler bulunmaktadır.

2'nci Ordu Komutanlığı'nın 14 Ocak 2012 tarihli raporunda kaçakçı grubun içerisinde 6 teröristin bulunduğu ve hava hareketi sonrasında öldükleri ve olay yerine gelen bölücü terör örgütü mensupları tarafından Haftanın kampına götürüldükleri ileri sürülmüştür. Raporda bölücü terör örgütünün 2012 yılında icra edilecek eylemlerde kullanmak üzere çok sayıda korucu kıyafeti temin ettiği ve teröristlerin 2012 yılı bahar döneminde Türkiye'ye giriş yapabilmek için kaçakçılık yapan grupları kullanacakları, Türkiye'ye giriş yapan her kaçakçı grubun içerisine 4-5 teröristin karışarak dikkat çekmeden sınırı geçecekleri belirtilmiştir.

Olaydan sonra bölücü terör örgütü mensupları arasında yapılan telsiz görüşmelerinde, Fehman Hüseyin isimli teröristin başka bir teröristle yaptığı konuşmadan "iki teröristin olay yerine gittiği, olay yerinde 48 cenaze olduğu, 2 kişinin olaydan sağ çıktığı" bilgisi edinilmiş olup, başka teröristler arasındaki telsiz görüşmelerinde ise olay yerine giden teröristlerin kaçakçılara ait bazı yükleri sakladıklarını konuştukları belirtilmiştir. Farklı iki terörist tarafından yapılan görüşmede ise hava hareketinde hayatını kaybedenler arasında yer alan bir kişinin (belgelerde ismi belirtilmiştir) sicilinin istendiği ifade edilmiştir. (Sicil uygulamasının bölücü terör örgütü mensuplarına yönelik olduğu açıklanmıştır)

Ayrıca, Şırnak 23'ncü Jandarma Sınır Tümen Komutanı'nın Komisyona yaptığı açıklamada, Silopi'de teslim olan bir terör örgütü mensubunun, kaçakçı grubunun içinde iki tane terörist olduğuna dair ifade verdiğini belirtmiştir. Bu konu basın yayın organlarında da yer alınca inceleme yapılması gereği hasıl olmuştur.

Konu hakkında inceleme yapan Komisyon, K.A. isimli bir terör örgütü mensubunun 31/01/2012 tarihinde Şırnak ili Silopi İlçesi Verimli Jandarma Karakolu'na teslim olduğu, etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak istediği, 03/02/2012 tarihinde hakkında örgüt üyeliği suçundan dava açıldığı ve Diyarbakır 4'ncü Ağır Ceza Mahkemesi tarafından etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması sonucunda kendisine ceza verilmeyerek serbest bırakıldığı anlaşılmıştır.

Teslim olan şahsın 02/02/2012 tarihinde Silopi Cumhuriyet Başsavcılığı'na ve Diyarbakır 4'ncü Ağır Ceza Mahkemesi'ne verdiği ifadede 28/12/2011 tarihinde 34 köylünün ölmesi olayı ile ilgili olarak bilgisi olup olmadığının sorulması üzerine, kaçakçı grubunu görmediğini, ocak ayının 1'i ya da 2'sinde (olaydan 3 gün sonra) Saraniş Köyü'nde (Irak'ın Kuzeyinde bölücü terör örgütünün kontrolü altında olan yerleşim birimi) Haftanın kampına ait bir araçla köye gelen Cudi Gui ve Kazım kod adlı iki teröristle görüştüğünü, Cudi Gui kod adlı teröristin Uludere'de meydana gelen olaya ilişkin olarak şu sözleri söylediğini belirtmiştir; "Olayın meydana geldiği gün ben ve Ferhat (kod adı) ölen grubun içindeydik, ikimiz de bölgede oturan ailemizi ziyarete gidiyorduk ve dikkat çekmemek için kaçakçılık yapan grupla birlikte hareket ediyorduk. Hatta grupta iki tane kardeşim vardı. Sınır hattına yaklaştığımızda uçak sesleri gelmeye başladı. Uçak seslerini duyunca Ferhat (K) ve ben kaçakçılık yapan gruptan biraz geride kaldık, bu sırada uçaklar bombalamaya başladı. Biz kendimizi kayalıkların arasına attık. Uçaklar uzaklaştıktan sonra kaçakçıları kontrol ettik hepsi ölmüştü, iki kardeşim de ölenlerin içindeydi. Sonra Ferhat (K) ile birlikte askerlerin geleceğini düşünerek Haftanın bölgesine geri döndük"

Cudi Gui kod adlı teröristin isminin B.E. olduğu ve Şırnak Valiliği'nden alınan ayrıntılı nüfus bilgilerinin incelenmesi neticesinde 28/12/2011 tarihinde meydana gelen olayda S.E. ve H.E. isimli kardeşlerinin hayatını kaybettiği anlaşılmıştır.

15.02.2012 tarihinde olaya ilişkin izlenen İHA görüntülerinde, harekattan sonra bombalanan alana Irak'ın kuzeyinden bazı şahısların geldiği görülmüştür. Bu husus görüntülere ilişkin uzman değerlendirme raporunda şu şekilde yer almıştır.

"...00:26:00 - tahminen 3 yük hayvanı ve üzerlerine binen 2 insandan oluşan bir grubun güneyden 4. Bomba bölgesine yaklaştığı görülmüyor.

00:27:00 - Kuzeyden gelenlerden bir kişinin bu grup (tahminen 2 insan ve 3 yük hayvanından oluşan) ile birleştiği görülmüyor.

00:30:00 - Güneye doğru giden grup ile kuzeye doğru giden grubun birleştikleri görülmüyor.

00:31:00 - Buluşanlar kuzeye 4. bomba bölgesine doğru gidiyor..."

İHA değerlendirme raporunda yukarıdaki şekilde yer alan tespitlere göre; 00:26'da 3 yük hayvanı ve üzerlerine binen 2 insandan oluşan bir grubun güneyden (Irak tarafından) 4'ncü bombanın atıldığı mevkiye doğru yaklaştığı, kuzeyden güneye doğru hareketlenen gruptan bir kişinin bu grupla 00:27'de buluştuğu ve 00:30'da bu iki grubun birleştiği görülmüştür.

Hava hareketinin gerçekleştiği alana Irak'taki en yakın yerleşim yeri Keşan Köyü'dür. K.A.'nın verdiği ifadeye göre, Keşan Köyü ile Türkiye arasındaki bölge bölücü terör örgütünün kontrolündedir ve bölücü terör örgütü Keşan Köyü'nde sözde gümrük noktası oluşturarak kaçakçılardan haraç almaktadır. İfadeye göre bölücü terör örgütü Keşan Köyü'nden bu şekilde günlük 20.000 TL civarında gelir elde etmektedir. Komisyon'da izlenen İHA görüntülerine ve kaçakçıların ifadelerine göre de kaçakçılara mal getiren araçlar Keşan Köyü'nden mal alış verişinin yapıldığı noktaya gelmiştir ve kaçakçılar genellikle Keşan Köyü'nden alış veriş yapmaktadır.

Olayın gerçekleşmesine, yukarıdaki iki başlıkta açıklanan, bölücü terör örgütünün faaliyetlerine ve muhtemel eylemlerine dair artarak yoğunlaşan genel istihbari bilgilere ve İnsansız Hava Araçlarının gözetleme/keşif görüntülerinin değerlendirilmesine ilişkin özel sebeplerin yanında, bölgedeki yapısal sorunların da etki ettiği kanaatine ulaşılmıştır. Olayın gerçekleşmesine etki eden yapısal sorunlar olarak sivil yetkililerin karar alma sürecindeki işlevi ve sınır güvenliği sistemi aşağıdaki başlıkta değerlendirilmiştir.

3. OLAYIN GERÇEKLEŞMESİNE ETKİ EDEN YAPISAL SORUNLAR

3.1. Sivillerin Karar Alma Sürecindeki İşlevi

Şırnak ilinde, jandarma komutanlıkları ve karakolların iç güvenlik hareket kontrolü yönünden bölgedeki Tugay Komutanlıklarına ve ildeki Tümen Komutanlığına bağlı olduğu, jandarma komutanlıkları ve karakollarının bağlı olduğu askeri birliklerin yaz ve kış tertiplenmesine göre sürekli değiştirildiği, hareket kontrolünün aynı zamanda sicil ve disiplin yönünden bağlılığı içerdiği, dolayısıyla sicil ve özlük bakımından sivil unsurlara hiçbir bağlılıkları olmayan birimlerin karar alma süreçlerinde Valiliklerin etkin işlevi bulunmadığı, il ve ilçe jandarma komutanı hukuken mülki makamlara bağlı olmasına rağmen terör faaliyetleri nedeniyle jandarma komutanlıklarının da kara

kuvvetlerine bağlı unsurlar olarak terörle mücadelede katıldıkları, ancak bu durumun hukuki durumdan farklı bir fiilî durum oluşturduğu, çünkü; jandarma unsurları hukuken İçişleri Bakanlığı ve mülki amirlere karşı sorumluluk taşırken kara kuvvetleri unsurlarının hiyerarşik olarak İçişleri Bakanlığı ile bir bağı bulunmayıp Genelkurmay Başkanlığına bağlı olduğu ve iç güvenlik hareketi uygulanan bölgelerde karar alma mekanizmasında iki başlılık olduğu,

Bu durum karşısında Vali ve kaymakamların olası tehdit karşısında alınması gerekli tedbirlere ilişkin olarak vereceği emirleri askeri birlik komutanının emir komuta içerisinde son merci olarak mutlaka askeri bir üs makama onaylatmak zorunda olması gibi ikili bir yapının ortaya çıktığı, il ve ilçe jandarma komutanının mülki amirin emir ve talimatlarını harekât kontrolü yönünden bağlı oldukları komutanın onayı ve izni olmadan yerine getirme olanakları bulunmadığı anlaşılmıştır.

İç güvenlik yapılanmasının doğurmuş olduğu sorunlardan biri de bölgede terör olaylarına yönelik planlanan operasyonlarla ilgilidir. Olay gecesi sınıra yakın bir bölgede planlanan bir operasyon olmasına ve onayını Vali Vekili vermiş olmasına rağmen, mevcut sistemdeki sorunlar sebebiyle, olay sonrasında mülki idare amirlerinin konularla ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları, onayların usulen alındığı değerlendirilmektedir. Valilikten onay alınan saatte operasyona çıkması planlanan timler zaten görev yerlerine çıkmış ve ayrıca İHA görüntüleri alınmaya başlanmış (Saat 17.20), İHA görüntülerine dayanarak bölgeye ihtiyati kuvvetler sevk edilmesine karar verilmiş ve ilk top atışları da yapılmıştır. (Saat 18.28) Bu kayıtlar incelendiği zaman, Valilikten operasyon onayı alındığı saatte operasyonun önemli safahatının icra edilmiş olduğu, valilikten alınan onayın usulden ibaret olduğu ve onayın geç alınmış olmasına rağmen saat 19:30 itibarıyla Vali Vekiline operasyonun safahatı hakkında bilgi verilmediği anlaşılmaktadır.

Operasyonlarda valilik olurunun alınması 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun amir hükmünden kaynaklanmaktadır. Tümen Komutanlığına, 17 Eylül 2011 tarihli "Operasyonlara olur alınması ve sonuç raporlarının Mülki Makamlara bildirilmesi" konusunda mesaj emri gönderilmiş ve bu mesaj emrinde bütün operasyonlar için ayrı ayrı Valilik oluru alınacağı belirtilmiştir. Bu uygulamanın temel amacının da, İl Valilerinin İç Güvenlik harekâtında inisiyatif kullanmalarını sağlamaya yönelik olduğu görülmekle birlikte buradaki uygulamaya bakıldığı zaman, Valilikten olur alma işleminin usulen gerçekleştirildiği, operasyon başladıktan sonra olur alındığı, İl Valisine yürütülecek ve yürütülmekte olan operasyon hakkında bilgi verilmediği, operasyon sonrasında ise operasyon sonuç raporunun valiliğe gönderilmediği anlaşılmıştır.

Şırnak İlinde; ildeki iç güvenlik yapılanması, harekât kontrolü ve emir komuta yapısındaki işleyişten dolayı, terör olaylarında kullanılmak üzere ildeki destek kuvvet olması gereken birimler (Kara Kuvvetleri Birlikleri) tarafından operasyonların yürütüldüğü, ildeki Jandarma birliklerinin, bu birliklerin harekât kontrolünde olmaları sonucunda 5442 sayılı İl İdaresi Kanununa göre ilin emniyet ve asayişinden doğrudan sorumlu olan İl Valisinin inisiyatifinin azaldığı, bu nedenle mülki makamların iç güvenlik operasyonlarına ilişkin karar alma süreçlerinde daha etkin olabilmesi için ilgili mevzuatta gerekli değişikliklerin yapılması gerekliliğinin önem arz ettiği, ayrıca her ne kadar uygulamada sorunlar yaşansa da yerel düzeyde sivil yetkililerin askeri

operasyonlarda karar alma sürecine katılabildikleri ancak daha üst düzeylerde sivillerin karar alma sürecinde yer almadıkları anlaşılmıştır.

3.2. Sınır Güvenliği Sistemi

a. Şırnak Uludere İlçesi sınırına yakın Irak topraklarında 28.12.2011 tarihinde bölücü terör örgütü mensubu oldukları zannıyla yapılan bombalama sonucu (34) vatandaşımızın ölümüyle sonuçlanan olayın yıllardır var olan sınır güvenliği sorununu görünür kılmıştır.

Şırnak ilinde 139 kilometre sınır hattı bulunmaktadır. Bu sınır hattının 77 kilometresinin Jandarma birlikleri tarafından, diğer kısmının ise Kara Kuvvetleri Birlikleri tarafından tutulduğu, sınır güvenliği için oluşturulan üs bölgelerinin bir kısmının olumsuz hava koşulları ve iskân yetersizliği sebebiyle kapatıldığı ve yazın tekrar açıldığı, sınır güvenliğinin yaz ve kış tertiplenmesine göre farklı olduğu, bu sebeple sınır güvenliğinin sağlanmasının bazı bölgelerde süreklilik arz etmediği, bir çok üs bölgesinin kış tertiplenmesi kapsamında olumsuz hava şartları, iskân ve kuvvet yetersizliği sebebiyle kapatıldığı, bu üs bölgelerinin kapatılması ile birlikte Gülyazı ve Ortasu köylerinin tam hizasına gelen bölgede 13 kilometre uzunluğundaki sınır hattında üs bölgesi bulunmadığı,

Sınır güvenliğinin yeterince sağlanamaması ve bu sebeple sınır hattından kolaylıkla geçiş yapılabilmesinin, kaçakçılarla birlikte, bölücü terör örgütü mensuplarına da rahat hareket etme imkânı sağladığı, alınan tüm önlemlere rağmen terör örgütünün Irak'ın kuzeyinden eleman ve patlayıcı madde aktarımına devam ettiği sürece, terör örgütünün şiddeti tırmandırma girişimlerinin de devam edeceğinin değerlendirildiği, terör örgütü mensuplarının sınır geçişlerinde kendilerine kaçakçı süsü vermeleri ve kaçakçıların arasına karışarak ülkemize sızıp eylemlerde bulunmasının da kaçakçılık ile mücadelenin hem önemini hem de güçlüğüne ortaya koyduğu,

Bölgedeki sınır hattının, coğrafi koşullar, terör faaliyetleri ve sınırın Irak tarafında devlet otoritesinin olmaması nedeniyle olağanüstü niteliklere haiz olduğu, fakat sınır güvenliği sisteminin olağanüstü koşulları karşılayacak şekilde oluşturulmadığı, bu yüzden; sınır birliği, sınır hattının fiziksel engeller ve elektronik sistemler aracılığıyla denetlenmesi gibi ilave tedbirlerle yeni kurumsal sınır güvenliği sisteminin kurulması gerektiği,

b. Sınır birliği kurulmasının, kış ve yaz mevsimine ve terör faaliyetlerinin yoğunluğuna göre sayısı ve örgütlenmesi değişkenlik gösteren geleneksel kolluk kuvvetleri yerine, görevi sadece sınırları muhafaza etmek olan, bu konuda uzmanlaşmış bir yapı olması bakımından büyük fayda sağlayacağı,

c. Sınır hattında engellerin bulunmamasının en önemli eksiklik olduğu, sınırın oldukça sarp arazi kesiminin üzerinde bulunması nedeniyle sadece sınır taşlarıyla bilindiği, fiziki güvenlik tedbirlerinin yetersiz olduğu, Şırnak ilinin konuşlandığı 139 kilometrelik Irak sınır hattında kafes tel, dikenli tel, duvar, iz tarlası...vb herhangi bir fiziki emniyet tedbiri bulunmadığı, 139 kilometrelik sınırın yaklaşık 77 kilometresinin dağlık araziden oluştuğu, yaz tertiplenmesi doğrultusunda sınır hattını kontrol eden üs bölgeleri arasında 2.7 kilometre ile 5.8 kilometre aralıklarında mesafeler varken, kış tertiplenmesi sırasında bazı üslerin kapatılma zorunluluğu nedeniyle bölgedeki üsler

arasındaki mesafenin 16.7 kilometreye çıktığı, bu mesafeler söz konusuken kaçakçılık ve terör faaliyetlerine karşı koymanın oldukça zor olduğu, bu yüzden sınır hattının muhafazası için; sınırın düz kısımlarında kafes tel, dikenli tel, duvar...vb fiziksel engelleri yapmanın, dağlık kısımlarda ise elektronik gözetleme sistemleri oluşturmanın elzem olduğu,

d. Sınır hattının sıkı bir şekilde kontrolünün yanında, sınır kapısı açılmasının, Irak'ın kuzeyinde akrabaları olan bölge halkının sınırdan geçişleri ve pek çok kişinin de geçim kaynağını oluşturan kaçakçılık faaliyetlerinin yasal zemine oturtulması, sınırdan yasadışı geçişlerin kontrol edilmesi bakımından gerekli olduğu kanaatlerine ulaşılmıştır.

28.12.2011 tarihinde meydana gelen olayın ayrıntılı izahı ve gerçekleşme şekli raporun "incelemeler" bölümünde irdelenmiş olup olaya ilişkin değerlendirmeler "değerlendirme ve sonuç" bölümünde yapılmıştır.

Bütün bu açıklamalardan sonra sonuç olarak;

Tüm Türkiye'yi derinden üzen ve sarsan bu olayla ilgili yapılan araştırma ve incelemelerde olayın kasten yapıldığına yönelik olarak herhangi bir delil elde edilemediği görüşü ve kanaatine ulaşılmıştır.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
24. Dönem 3. Yasama Yılı Faaliyet Raporu



TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Toplantı No : 20

27.03.2013

Konu : Şırnak İli Uludere İlçesi Irak Sınırında Yapılan Hava Harekâtı Sonucu Meydana Gelen Ölüm Olaylarını İncelemek Üzere Kurulan Alt Komisyon Raporu
Görüşülerek Kabul Edilmiştir.

 Başkan Ayhan Sefer ÜSTÜN Sakarya Milletvekili	 Başkanvekili Mehmet Naci BOSTANCI Amasya Milletvekili	 Başkanvekili Mustafa Sezgin TANRIKULU İstanbul Milletvekili
 Sözcü Yalçın AKDOĞAN Ankara Milletvekili	 Kata Yusuf HALAÇOĞLU Kayseri Milletvekili	 Mehmet Kerim YILDIZ Ağrı Milletvekili
 Üye Ülker GÜZEL Ankara Milletvekili	 Üye Murat YILDIRIM Çorum Milletvekili	 Üye Oya ERGÜL Diyarbakır Milletvekili
 Üye Namza DAĞ İzmir Milletvekili	 Üye Mehmet METİNER Adıyaman Milletvekili	 Üye Nevzat PAKDİL Kahramanmaraş Milletvekili
 Üye Ahmet Salih BAL Kilis Milletvekili	 Üye Kerim UZKUL Konya Milletvekili	 Üye Abdurrahim AKDAĞ Mardin Milletvekili
 Üye İhsan SENER Ordu Milletvekili	 Üye Cemal Yılmaz DEMİR Samsun Milletvekili	 Üye Gülşen ORHAN Van Milletvekili
 Üye Levent GÖK Ankara Milletvekili	 Üye Sinan Aydın AYĞÜN Ankara Milletvekili	 Üye Refik ERYILMAZ Hatay Milletvekili
 Üye Mahmut TANAL İstanbul Milletvekili	 Üye Hüseyin AYGÜN Tunceli Milletvekili	 Üye Mustafa ERDEM Ankara Milletvekili
 Üye Atilla KAYA İstanbul Milletvekili	 Üye Ertuğrul KÖRKÜ Mersin Milletvekili	



TBMM Tören Salonu Üstü Bakanlıklar – ANKARA
Tel. No : (0312) 420 54 06 Faks: (0312) 420 53 94
E-posta : insanhaklarikomisyonu@tbmm.gov.tr

Bilgi için : Kenan ALTAŞ
Yasama Uzmanı
Tel. No : (0312) 420 53 99

EK-15

**ÜLKEMİZE SĞINAN SURIYE VATANDAŞLARININ BARINDIKLARI ÇADIRKENTLER
HAKKINDA İNCELEME RAPORU -3-**

I. BAŞLANGIÇ

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun 8 Aralık 2011 tarihli 4'üncü toplantısında "Türkiye'de bulunan mülteciler, sığınmacılar ve yasadışı göçmenlerin sorunlarına ilişkin incelemelerde bulunmak üzere" kurduğu Alt Komisyon, Suriye Arap Cumhuriyeti'nde meydana gelen olaylar sonucu Türkiye'ye sığınan Suriye vatandaşlarının Adıyaman ve Şanlıurfa illerinde geçici korumaya alındıkları barınma merkezlerinde inceleme yapma kararı almıştır.

13-14 Mart 2013 tarihlerinde yapılan incelemeye, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı ve Sakarya Milletvekili Ayhan Sefer ÜSTÜN, Samsun Milletvekili ve Alt Komisyon Başkanı Cemal Yılmaz DEMİR, Konya Milletvekili Kerim ÖZKUL ve Adıyaman Milletvekili Mehmet METİNER katılmış; ayrıca Yasama Uzmanı Kenan ALTAŞ Heyete eşlik etmiştir.

II. İNCELEMENİN KONUSU VE AMACI

Maalesef Dünya üzerinde Suriye benzeri olaylar meydana gelebilmekte, savaş ve çatışmalar halkları kendi topraklarını terk etmeye zorlamaktadır. Göç edenlerin mağduriyeti kimi zaman bununla sınırlı kalmamakta, sığındıkları ülkelerde o ülkenin içinde bulunduğu koşullar nedeniyle de olsa zor şartlarda yaşamak zorunda kalabilmektedirler.

Bu çerçevede Komisyon, nasıl şartlarda yaşadıkları, temel ihtiyaçlarını ne şekilde karşıladıkları, herhangi bir kötü muamele görüp görmedikleri ve benzeri sorulara cevap bulmak üzere Suriyeli sığınmacıların yaşadıkları barınma merkezlerinde incelemeler yapmaya karar vermiştir. İlki 18-19 Ocak 2012 tarihlerinde, ikinci ise 3-4 Eylül 2012 tarihlerinde olmak üzere iki defa Hatay'daki çeşitli barınma merkezlerinde incelemelerde bulunmuştur.

Komisyon bu çalışmaların devamı olarak, bu defa Adıyaman ve Şanlıurfa'daki barınma merkezlerindeki sığınmacıların durumunu yerinde gözlemlemek üzere bu illerde incelemeler gerçekleştirmiştir.

III. İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM

İncelemelerde öncelikle il ve ilçe mülki idare amirleri ve diğer idari yetkililerden bilgi alınmış; Adıyaman'daki tek merkezde ve Şanlıurfa'da ise üç merkezin ikisinde (Harran ve Akçakale) incelemeler yapılmış; buralarda yaşayan Suriye vatandaşlarıyla görüşmeler gerçekleştirilmiş ve merkezlerdeki faaliyetler gözlemlenmiştir.

Alt Komisyon, ülke çapında Suriyeli sığınmacılara yardım konusunda en yoğun faaliyetlerde bulunan üç sivil toplum kuruluşunu da incelemeye davet etmiştir. Bu çerçevede, İHH İnsani Yardım Vakfı, Kimse Yok Mu Derneği ve Deniz Feneri Derneği Alt Komisyonun incelemesine iştirak etmişlerdir.

IV. İNCELEMELER

1. Genel Bilgi

Suriye Arap Cumhuriyeti'nde meydana gelen olaylar sonucu ülkeden kaçan 250 kişilik ilk grup, 29 Nisan 2011 tarihinde Hatay'ın Yayladağı İlçesi Güveççi Köyü bölgesinden giriş yapmıştır. Daha sonraki zamanlarda Suriye'deki şiddet olaylarının artmasına paralel olarak anılan mevkiden kabullerle birlikte, Hatay'ın Altınözü ve Reyhanlı ilçelerinden de girişler devam etmiştir. Suriye vatandaşlarının kitlesel olarak sınır noktalarına gelmeleri üzerine kendilerine “geçici koruma” statüsü verilerek çadırkent, konteynirkent ve diğer konaklama biçimlerinde barındırılmak suretiyle koruma altına alınmışlardır.

11 Mart 2012 tarihi itibarıyla ülkemizdeki barınma merkezlerinde bulunan Suriyeli sayısı 187.639'dur. Bugüne kadar barınma merkezlerine gelen Suriyeli sayısı 273.133 iken, ülkesine dönen Suriyelilerin sayısı ise 85.494'tür. Sığınmacılar için, Hatay'da beş, Gaziantep'te dört, Şanlıurfa'da üç ve Kilis, Kahramanmaraş, Osmaniye, Adıyaman ve Adana'da birer barınma merkezi kurulmuştur. Bunların 13'ü çadırkent, üçü konteynirkent ve biri eski bir fabrikadan dönüştürülme barınma merkezidir. Toplam çadır sayısı 27.095, konteynir sayısı ise 5.053'tür.

Barınma imkanları, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının koordinatörlüğünde Valilikler ve Türk Kızılayınca sağlanmaktadır. Çalışmalara sivil toplum kuruluşları ile uluslararası kuruluşlar da destek vermektedir.

2. Adıyaman Çadırkent Barınma Merkezi

Merkez 13 Mart 2013 tarihinde Komisyonumuzca ziyaret edilmiştir. Barınma merkezinin inşaat çalışmalarına 25 Ağustos 2012 tarihinde başlanmış olup, ilk kabuller 22 Eylül 2012 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Atatürk Barajına yakın mesafedeki merkezde 2292 çadır bulunmakta, 10.011 kişi konaklamaktadır. Merkezin dış güvenliği Jandarma Komutanlığınca, iç güvenliği ise bir kısmı Arapça bilen özel güvenlik personelinin olmaktadır.

Her bir çadırın büyüklüğü 16 m²'dir. Merkez büyüklüğü nedeniyle altı mahalleye ayrılmıştır. Her mahallede, mahalleleri temsil eden birer muhtar bulunmaktadır. Ayrıca her mahallede sekiz bulaşıkhanesi, iki çamaşırhane, sekiz abdesthane, 80 adet banyo-tuvalet, üç televizyon çadırı, dört çocuk oyun alanı ve üç mescit bulunmaktadır.

Her bir sığınmacı kayıt kabul servisinde kaydedildikten sonra kendilerine kimlik kartı olarak kullanılan bir tanıtım kartı düzenlenmektedir. Çadırlara yerleştirmeler Kızılay tarafından yapılmakta; her çadıra yatak, yorgan, nevresim ve ısıtıcı gibi ihtiyaçlar sağlanmaktadır. Ayrıca gıda ihtiyacını karşılamak üzere günde üç öğün sıcak yemek sığınmacılara dağıtılmaktadır.

Merkezde 33 sağlık personelinin görev yaptığı bir Sahra Hastanesi bulunmakta olup, burada 24 saat acil hizmeti, hafta içi her gün farklı uzmanlık dallarında poliklinik hizmeti, laboratuvar ve röntgen hizmeti, haftanın iki günü dış polikliniği ve psikolog hizmeti verilmektedir. Psikolog hizmetinin sağlanmasında dil probleminin yaşandığı görülmüştür. Arapça bilen psikolog olmaması veya tercüman hizmetinin sağlanamaması nedeniyle ruh sağlığı hizmeti yeterince yerine getirilememektedir. Çadırkentlerde konaklayanlardan sağlık hizmetinin sunumunda herhangi bir ücret

alınmamaktadır. İleri tedavi ve tetkikler için il merkezindeki hastanelere sevkler ve hastaneye yatış yaptırılabilir. Şimdiye kadar 499 hasta hastanelerde ameliyat edilmiştir.

Merkezde eğitim hizmeti olarak, anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lise teşkilatlanması yapılarak, 3021 öğrenci eğitim görmektedir. Eğitimde Suriye müfredatı uygulanmaktadır. Eğitimler 67'si Suriyeli, 16'sı Türk olmak üzere 83 öğretmen tarafından sağlanmaktadır. Her yaşta sığınmacıya Türk öğretmenler tarafından Türkçe dil eğitimi de verilmektedir. Türkçe derslerine Suriyelilerin yoğun ilgi gösterdikleri görülmektedir.

Merkezde yoğun kurs faaliyetleri de yapılmaktadır. Bay-bayan kuaförlüğü, bilgisayar, el sanatları, dikiş nakış, halıcılık, tekstil, Türkçe, bağlama ve resim kursları verilmektedir. Alt Komisyon tarafından tüm kurs faaliyetleri yerinde ziyaret edilmiş, sığınmacıların bu faaliyetlerden son derece memnun oldukları görülmüştür. Kurslar haftanın her günü 30 usta öğretici tarafından verilmektedir. Kurslardan günlük yaklaşık 1500 kişi faydalanmaktadır.

Yanı sıra, basketbol, futbol ve voleybol sahaları da yapılarak sığınmacıların hizmetine sunulmuştur. Çadırkentte 23 adet çocuk oyun parkı hizmettedir.

Sığınmacılardan gelen talep ve ihtiyaçların alımına dönük olarak da bir sistem düşünülmüş ve bir "talep toplama merkezi" kurulmuştur. Burada talep ve ihtiyaçlar alınarak değerlendirilmektedir. Ayrıca kadın ve çocukların psiko-sosyal rehabilitasyonu ile talep ve müracaatlarının çözümüne yönelik çalışmalar yapmak üzere bir "kadın danışma merkezi" oluşturulmuştur.

Çadırlar ve çadır içindeki tertibat sığınmacıları kış koşullarına karşı korumakla birlikte, yaklaşan yaz sıcaklıklarına karşı henüz bir tertibat düzenlenememiştir. Bu hususta sivil toplum kuruluşlarının yapılacak vantilatör ve benzeri cihaz yardımlarının sorunu çözebileceği değerlendirilmektedir.

Şimdiye kadar Merkezde önemli bir asayiş sorunu yaşanmamıştır.

3. Şanlıurfa Barınma Merkezleri

Şanlıurfa ilinde, Ceylanpınar, Harran ve Akçakale ilçelerinde barınma merkezleri bulunmaktadır. Alt Komisyon bunlardan, Harran konteynirkentini ve Akçakale çadırkentini ziyaret ederek incelemelerde bulunmuştur.

3.1. Harran Konteynirkent Barınma Merkezi

Merkez 14 Mart 2013 tarihinde Komisyonumuzca ziyaret edilmiştir. Merkezin yapımına 19 Ekim 2012 tarihinde başlanmış, 13 Ocak 2013 tarihinde 85 günlük sürede yapımı tamamlanmış ve hizmete açılmıştır.

Merkez her biri 21 m² 2000 adet konteynirden oluşmaktadır. 10.000 kişi kapasiteli Merkezde inceleme tarihi itibarıyla 12.032 kişi konaklamaktadır. Buna mukabil 370 personel hizmet vermektedir. Merkezin dış güvenliği Jandarma Komutanlığınca, iç güvenliği özel güvenlik personeline sağlanmaktadır. Yangın tehlikesine karşı Merkez içinde iki itfaiye aracı sürekli hazır tutulmaktadır.

Merkez dört adet mahalle şeklinde teşekkül edilmiştir. Merkez içerisinde okul alanı, iki sosyal tesis, iki cami, iki voleybol ve bir basketbol sahası şeklinde spor alanı ve iki market bulunmaktadır.

Merkeze gelen sığınmacılar öncelikle kayıt kabul servisinde kaydı yapılmakta ve kendilerine tanıtım kartı verilmektedir. Sığınmacıların konteynrlara yerleştirilmesi ve yatak, yastık, nevresim, mutfak seti ile elektrikli ocak şeklinde ihtiyaç malzemeleri Kızılay tarafından sağlanmaktadır.

20 adet konteynır Merkezdeki sağlık hizmeti için kullanılmaktadır. Dördü aile hekimi 21 sağlık personeli ilk basamak sağlık hizmeti, aile planlaması, acil sağlık hizmeti ve çevre sağlığı hizmetlerini vermektedir. Kimi tetkik ve tedaviler burada yapılabilmele birlikte, ileri tetkik ve tedaviler için il ve ilçe merkezine sevkler de gerçekleştirilmektedir. Sığınmacılar hizmetlerden memnun olduklarını bildirmişler, ancak ilaçların bazen geç gelmesinden yakınmışlardır.

Merkezde iki adet 24 ve bir adet 16 olmak üzere 64 derslikli üç okul bulunmaktadır. Burada okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve lise eğitimi verilmektedir. 4747 öğrenci eğitim almakta, 211 öğretmen görev yapmaktadır. Öğretmenlerin tümü Suriyeli sığınmacılardan oluşmaktadır. Eğitimlerde Suriye müfredatı uygulanmakta olup, şuanda Türkçe dil dersleri verilmemektedir. Konteynırkent sakinleri Türkçe dil dersi verilmesi yönünde taleplerini Alt Komisyona iletmışlerdir.

Merkezde sığınmacılara yönelik kurs faaliyetleri henüz bulunmamaktadır. Bilgisayar, dikiş nakış, Kuran, kuaförlük ve benzeri şekilde kursların açılmasına yönelik çalışmalar sürmektedir. Buna mukabil iki voleybol, bir basketbol sahası ve iki kondisyon salonunda spor faaliyetleri yapılmaktadır. Merkezde çocukların vakit geçirebilecekleri oyun alanları da bulunmaktadır.

Sığınmacıların gıda ihtiyaçları Dünya Gıda Programı kapsamında Kızılay tarafından karşılanmaktadır. Her aileye bir gıda kartı verilerek 15 günde bir birey başına 40 TL yatırılmakta, sığınmacılar bu kartlarla Merkez içerisindeki marketlerden alışveriş yapabilmektedirler. Market hizmeti 840 m²'lik bir binada her türlü ihtiyaç karşılanabilecek şekilde verilmektedir.

Merkezde, sığınmacıların kendi aralarında çıkan kavga sonucu olaya müdahale eden güvenlik güçlerinin de mukavemete uğradığı bir asayiş olayı meydana gelmiştir. Olay sonrasında dört kişi adliye sevk edilmiştir. Bunun dışında ciddi bir asayiş olayı yaşanmamıştır.

3.2. Akçakale Süleymanşah Çadırkent Barınma Merkezi

Komisyonumuzca Merkez, 14 Mart 2013 tarihinde, Harran Barınma Merkezinin hemen akabinde ziyaret edilmiştir. Merkezin yapımına 25 Haziran 2012 tarihinde başlanmıştır. 42 güne yapımı tamamlanarak 6 Ağustos 2012 tarihinde hizmete açılmıştır. Merkezde 22.500 kişi kapasiteli 1.129 çadır bulunmaktadır. Kapasitesine karşılık Merkezin mevcudu 35.165 kişidir. Şanlıurfa Ceylanpınar çadırkentinden sonra (41.572) ikinci en kalabalık barınma merkezidir.

Merkez 10 mahalleye bölünmüş olup, 680 dönümlük oldukça büyük bir alana sahiptir. 724 çalışan Merkezde hizmet vermektedir. Ortalama 500 adet çadır bulunan her mahallede, iki mescit, sekiz bulaşıkhanesi, iki çamaşırhanesi, üç televizyon çadırı, sekiz abdesthane, sekiz su sebili ve 80 kişilik banyo-tuvalet bulunmaktadır.

Diğer merkezlerde olduğu gibi burada da, gelen sığınmacıların öncelikle kayıt kabul servisinde kaydı yapılmakta ve kendilerine tanıtım kartı verilmektedir. Sığınmacıların

konteynırlara yerleştirilmesi ve yatak, yastık, nevresim, elektrikli ocak ve benzeri ihtiyaç malzemeleri Kızılay tarafından sağlanmaktadır.

50 yataklı bir çok amaçlı çadır sahra hastanesinde sağlık hizmeti verilmektedir. Beşi aile hekimi, üçü kadın doğum, dahiliye ve çocuk uzmanı olmak üzere 60 sağlık personeli sağlık hizmetlerini vermektedir. Sığınmacılar burada da hizmetlerden memnun olduklarını ifade etmişler, ancak ilaçların bazen geç gelmesinden yakınmışlardır.

Merkezde 33 derslikli okulda eğitim hizmeti verilmektedir. Ayrıca 16 derslikli bir prefabrik okulun kurulumuna devam edilmektedir. Burada okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve lise eğitimi verilmektedir. 5556 öğrenci eğitim almakta, 234'ü Suriyeli ve 25'i Türk öğretmen görev yapmaktadır. Eğitimlerde Suriye müfredatı uygulanmakta olup, Türkçe dil dersleri de verilmektedir.

Sığınmacılara yönelik çeşitli kurs faaliyetleri düzenlenmektedir. Türkçe, İngilizce, dikiş nakış, Kuran ve erkek kuaförlük kurslarında 517 sığınmacı kurs görmektedir. Ayrıca Merkezde spor faaliyetleri yapılmakta, çocukların için oyun alanları bulunmaktadır.

Sığınmacıların gıda ihtiyaçları, yedi firmadan hizmet alımı yoluyla sağlanan 3 öğün sıcak yemek sunumu biçimde yerine getirilmektedir.

İncelemenin yapıldığı sırada Merkezde önemli bir asayiş olayı meydana gelmediği bildirilmiştir. Ancak Raporun yazımı sırasında, basında çıkan haberler ve bu haberler üzerine Akçakale Kaymakamlığından alınan bilgilere göre, 27 Mart 2013 günü sabah saatlerinde 200 kişilik bir grubun yönlendirmesiyle çadırkentte bir karışıklık meydana gelmiş, güvenlik güçlerinin müdahalesiyle karışıklık sonlandırılmıştır. Kameralarla tespit edilen 130 kişilik grup, diğer sığınmacıların kendilerine tepki göstereceği, Esad yanlısı olarak lanse edilmekten çekinceleri ve Türkiye'deki adli makamlarca haklarına işlem yapılacağı düşüncesiyle kendi rızalarıyla Suriye'ye geri dönmeyi talep etmişlerdir.

V. DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Dünya üzerinde maalesef savaş, çatışmalar ve kıtlık gibi sebeplerle büyük göçler meydana gelmekte ve bunun sonucunda büyük insani dramlar ortaya çıkmaktadır. Ülkemiz bulunduğu konum nedeniyle pek çok kez kalabalık göç olaylarına tanık olmuştur. Ülke içinde iki yıldır sürmekte olan çatışmalardan ötürü Suriye'den yüzbinlerce kişi gelmiş, 273.000'i barınma merkezlerine yerleşmiştir. Bunlardan 85.000'i geldikleri bölgelerdeki durumun düzelmesi üzerine geri dönmüştür. Ancak halen 190.000'e yakın Suriye vatandaşı Hatay, Gaziantep, Kilis, Şanlıurfa, Kahramanmaraş, Osmaniye, Adıyaman ve Adana'daki çadırkent ve konteynırkentlerde barındırılmaktadır.

Tespit ve değerlendirmelerimize göre;

1. Ülkemiz geçmişte olduğu gibi şuanda da "kendisine sığınanı geri vermeme"yi ilke edinmiştir. Kendine sığınanı geri vermemekle kalmamış, imkânları el verdiği ölçüde en iyi şekilde misafir etmiştir. Gözlemlerimiz ışığında bunun en iyi örneği, Suriyeli sığınmacılara yönelik yapılmakta olan çalışmalardır.

2. Alt Komisyonca ziyaret edilen Adıyaman, Harran ve Akçakale'deki barınma merkezlerinde göze çarpan ilk husus hemen her ihtiyaca cevap veren ve düzgün işleyen bir sistemin varlığıdır. Yöneticiler ve çalışanların özverili ve içten çabaları sistemin en iyi

biçimde yürümesini sağlamaktadır. Özellikle, ülke çapındaki barınma merkezlerinin ve sığınmacılara yönelik tüm faaliyetlerin koordinatörlüğünü yürüten Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, sistem oluşmasına öncülük etmesi ve tüm dünyaya örnek olacak standart barınma merkezleri kurmasını bakımından takdire şayan bir çalışma yapmıştır.

3. Sağlanan tüm hizmetler ve imkanlar dikkate alındığında, barınma merkezleri, küçük bir Anadolu ilçesinde sağlanan bütün imkanların aynısına sahiptir. Özellikle Adıyaman'daki çadırkent sağladığı sosyal imkanlarla öne çıkmaktadır. İncelemelerimize iştirak eden sivil toplum kuruluşları, dünyanın pek çok yerinde benzer sığınma merkezlerini ziyaret ettiklerini, ancak bunun kadar iyisine rastlamadıklarını ifade etmişlerdir.

4. Üç barınma merkezinde de görüşülen sığınmacılar ve temsilcileri, gerek hizmetler, gerekse de bunların sunumu bakımından hiçbir şikayette bulunmamışlardır. Yalnızca ilaçların daha çabuk gelmesinden memnun olacaklarını dile getirmişler, ders veren Suriyeli öğretmenler ise kendilerine bir miktar ücret ödenmesinin (çok düşük bir ücret talepleri olmuştur.) geçimlerini sağlamaya katkıda bulunacağını beyan etmişlerdir. Suriyeli öğretmenlere bir miktar ücret ödenmesi Komisyonumuzca da yerinde görülmektedir.

5. Sağlık hizmetinin eksiksiz yürümesi bakımından Merkezlere tam zamanlı doktor ve ambulans takviyesine ihtiyaç bulunduğu görülmüştür.

6. Bölgedeki yaz sıcaklıklarına karşı tedbir alınmaya başlanarak çadır ve konteynırlar içine vantilatör benzeri serinletici cihazların temini gerekmektedir.

7. Merkezlere sivil toplum kuruluşlarınca önemli yardımlar yapılmaktadır. Özellikle İHH İnsani Yardım Vakfı, Kimse Yok Mu ve Deniz Feneri Derneği'nin sığınmacıların günlük ihtiyaçlarına dönük malzeme temini konusunda önemli katkıları olmaktadır. Milletimizin yardım çabalarını sürdürerek sivil toplum kuruluşlarına destek olmasını, bu suretle sivil toplumun desteğini esirgememesini temenni ederiz.

8. Alt Komisyonca farklı illerde şimdiye kadar yapılan çalışmalarda önemle üzerinde durulan bir husus, barınma merkezi olan iller arasında sığınmacıların kimlik paylaşımını sağlayacak bir havuz sisteminin eksikliğidir. Bu eksiklik nedeniyle şahısların takibi, mükerrer giriş ve çıkış sayıları ve kamplar arası hareketler konusunda bilgi edinilememektedir. Ayrıca sınırdan geçen sığınmacıların bir barınma merkezine intikalinden önce iller AFAD aracılığıyla hemen bilgilendirilmelidir. Sınırdan kontrolsüz geçişlerden kaynaklı sorunların ortaya çıkmasına müsaade edilmemelidir.

Sonuç olarak, incelenen merkezlerde insan onuruna ve sağlığına son derece önem verildiği, sığınmacıların her türlü ihtiyacına cevap verildiği, sığınmacıların sadece barındırıldıkları mekanlardan öte tam bir “yaşam alanı” meydana getirildiği, yöneticiler ve diğer çalışanların bu bakımdan büyük bir özveri ve yardım duygusuyla çalıştıkları müşahade edilmiştir.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
24. Dönem 3. Yasama Yılı Faaliyet Raporu



TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Toplantı No : 21

02.05.2013

Konu : Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında
İnceleme Raporu'nun kabul edilmiştir.

 Başkan Ayhan Sefer ÜSTÜN Sakarya Milletvekili	 Başkanvekili Mehmet Naci BOSTANCI Amasya Milletvekili	 Başkanvekili Mustafa Sezgin TANRIKULU İstanbul Milletvekili
 Sözcü Yalçın AKDOĞAN Ankara Milletvekili	 Katip Yusuf HALAÇOĞLU Kayseri Milletvekili	 Mehmet Kerim YILDIZ Ağrı Milletvekili
 Üye Ülker GÜZEL Ankara Milletvekili	 Üye Murat YILDIRIM Çorum Milletvekili	 Üye Öya ERGONAY Diyarbakır Milletvekili
 Üye Hamza DAG İzmir Milletvekili	 Üye Mehmet METİNER Adıyaman Milletvekili	 Üye Nevzat PAKDİL Kahramanmaraş Milletvekili
 Üye Ahmet Salih DAL Kilis Milletvekili	 Üye Kerim ÖZKUL Konya Milletvekili	 Üye Abdurrahim AKDAĞ Mardin Milletvekili
 Üye İhsan ŞENER Ordu Milletvekili	 Üye Cemal Yılmaz DEMİR Samsun Milletvekili	 Üye Gülşen ORHAN Van Milletvekili
 Üye Levent GÖK Ankara Milletvekili	 Üye Sinan Aydın AYGÜN Ankara Milletvekili	 Üye Refik ERYILMAZ Hatay Milletvekili
 Üye Mahmut TANAL İstanbul Milletvekili	 Üye Hüseyin AYGÜN Tunceli Milletvekili	 Üye Mustafa ERDEM Ankara Milletvekili
 Üye Atilla KAYA İstanbul Milletvekili	 Üye Ertuğrul KÜRKÇÜ Mersin Milletvekili	



TBMM Tören Salonu Üstü Bakanlıklar – ANKARA
Tel. No : (0312) 420 54 06 Faks: (0312) 420 53 94
E-posta : insanhaklari.kom@tbmm.gov.tr

Bilgi için : Kenan ALTAŞ
Yasama Uzmanı
Tel. No : (0312) 420 53 99

EK-16

KOCAELİ (KANDIRA) CEZA İNFAZ KURUMLARI KAMPÜSÜ İNCELEME RAPORU

I. BAŞLANGIÇ

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 13 Ekim 2011 tarihli 3'üncü toplantısında, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde incelemelerde bulunmak üzere bir Alt Komisyon kurulmasına karar vermiştir. Anılan Karara istinaden, 15.04.2013 tarihinde Kocaeli (Kandıra) Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü'nde incelemede bulunan heyet; Alt Komisyon Başkanı ve Çorum Milletvekili Murat YILDIRIM, Ağrı Milletvekili Mehmet Kerim YILDIZ, Kilis Milletvekili Ahmet Salih DAL, Mardin Milletvekili Abdurrahim AKDAĞ, Ankara Milletvekili Sinan Aydın AYGÜN ve Mersin Milletvekili Ertuğrul KÜRKÇÜ'den oluşmuştur. İncelemeye Komisyon görevlisi Yasama Uzmanı Abdussamed SİĞİRTMAÇ eşlik etmiştir.

II. BAŞVURUCULAR

24'üncü Yasama Dönemi'nde, Kocaeli (Kandıra) Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü'nden 42 adet başvuru İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'na iletilmiştir. Başvurularda, ağırlıklı olarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiaları dile getirilmektedir.

Diğer şikâyetler ise şöyledir: Kurumu ilk girişte uygulanan çıplak aramadan şikâyet; haftada 10 saat uygulanması gereken sohbet hakkının ayda 12,5 saat olarak uygulandığından şikâyet; sağlık sorunlarının tedavisinin geciktirilmesinden şikâyet; dış dünya ile iletişimin (telefon ve mektup hakkı) kısıtlanmasından şikâyet; gazete, dergi ve kitap türü yazılı materyallerin yasaklanmasından şikâyet; haksız yere verildiği iddia edilen disiplin cezalarından şikâyet.

Komisyonla iletilenler dışında, Kurumlar hakkında medya kuruluşlarında yer alan haberler derlenerek, haberlerde aktarılan iddia ve şikâyetler incelemeler sırasında göz önünde bulundurulmuştur.

III. İNCELEMENİN KONUSU VE AMACI

3686 sayılı "İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu"nın 6'ncı maddesine göre, Komisyon; alt komisyonlar kurmak suretiyle çalışabilir ve 5'inci maddesine göre, gerekli gördüğünde Ankara dışında incelemelerde bulunabilir. Ceza infaz kurumu ve tutukevlerindeki fiziki şartların ve kurum yöneticilerinin tutum ve davranışları ile mevzuattan kaynaklanan insan hakkı ihlallerinin incelenmesi amacıyla kurulan Alt Komisyon faaliyet yılı içerisinde, muhtelif ceza infaz kurumlarında incelemelerde bulunmaktadır. İncelemelerin genel amacı, ceza infaz kurumlarında, hükümlü ve tutukluların maddi ve manevi dokunulmazlığı haklarına ve ceza infaz kurumları yaşam koşullarına ilişkin sorunların olup olmadığının tespitidir. Komisyon hazırladığı raporlarda ilgili kurumların tespit edilen sorunlara dikkatini çekmek ve bunlara dair çözüm önerilerini yetkili mercilerle paylaşmaktır. Söz konusu çözüm önerileri mevzuat değişikliği gerekliliğine vurgu yapabilmekte veya belli bir konudaki uygulamanın iyileştirilmesine dikkat çeken mahiyette olabilmektedir.

Tutuklu ve hükümlülerle birlikte ceza infaz kurumu görevlilerinin sorunları da incelemeler vesilesiyle milletvekilleri tarafından yerinde görülmekte ve bu durum

mevcut sorunlara ilişkin parlamento ve kamuoyu duyarlılığının da artmasına hizmet etmektedir.

IV. İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM

Alt Komisyon ilk olarak Kocaeli Açık Ceza İnfaz Kurumu'nda Kurum görevlileri ile bir araya gelmiştir. Buradaki kısa bilgilendirmenin ardından ceza infaz kurumlarında incelemelerde bulunulmuştur. İncelemeler esnasında rastgele ziyaret edilen odalardaki tutuklu ve hükümlülerle Kurumdan herhangi bir görevlinin iştiraki olmaksızın görüşülmüştür.

V. İLGİLİ MEVZUAT HÜKÜMLERİ VE YAZILI METİNLER

Heyet çalışmasında, Birleşmiş Milletlerin 13 Mayıs 1977 tarihli “Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kurallar”, 9 Aralık 1988 tarihli “Herhangi Bir Biçimde Tutulan Veya Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin Prensipler Bütünü” 14 Aralık 1990 tarihli “Tutuklulara Uygulanacak Muameleler İçin Temel İlkeler”; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 11 Ocak 2006 tarihli ve (2006)/2 nolu “Hükümlülerin İyileştirilmeleri İçin Standart Asgari Kuralların Avrupa Metni” (Avrupa Cezaevi Kuralları), Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin “Cezaevinin Aşırı Kalabalıklaşması ve Cezaevi Mevcudu Enflasyonu Hakkındaki R (99) 22 sayılı Tavsiye Kararı; 5275 sayılı “Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun” ve “Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük” hükümleri ile ilgili diğer mevzuatı dikkate almıştır.

VI. GÖRÜŞME VE İNCELEMELER

1. Kurum Müdürleri ve Diğer Yetkililer İle Gerçekleştirilen Görüşmeler

Yapılan görüşmelere Kocaeli 1 No'lu F Tipi Ceza İnfaz Kurumu, Kocaeli 2 No'lu F Tipi Ceza İnfaz Kurumu, Kocaeli 1 No'lu T Tipi Ceza İnfaz Kurumu, Kocaeli 2 No'lu T Tipi Ceza İnfaz Kurumu ve Kocaeli Açık Ceza İnfaz Kurumu müdürleri katılmıştır. Görüşmelere ayrıca Kocaeli İli Başsavcısı vekili Ahmet ÖZGÜNGÖR ve ceza infaz kurumlarından sorumlu Cumhuriyet Savcısı Serhat TÜTÜNCÜ iştirak etmiştir.

2. Kocaeli Ceza İnfaz Kurumları Kampüsüne İlişkin Sunulan Genel Bilgilendirme

- Yerleşkede bulunan ceza infaz kurumları şunlardır: Kocaeli 1 No'lu F Tipi Ceza İnfaz Kurumu, Kocaeli 2 No'lu F Tipi Ceza İnfaz Kurumu, Kocaeli 1 No'lu T Tipi Ceza İnfaz Kurumu, Kocaeli 2 No'lu T Tipi Ceza İnfaz Kurumu ve Kocaeli Açık Ceza İnfaz Kurumu.
- Kocaeli Ceza İnfaz Kurumları Yerleşkesinde toplam 912 memur görev yapmaktadır.
- Kocaeli Ceza İnfaz Kurumları Yerleşkesi kapalı alanları Kocaeli Açık Ceza İnfaz Kurumu 78.000 m2, 1 ve 2 No'lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları 42,488 m2, 1 ve 2 No'lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları 100.000 m2, Jandarma Tabur Binası 82,500 m2, 260 Adet Lojman 51.000 m2, Aritma Tesisi 31,631 m2 olmak üzere toplam 385.619 m2 alan üzerine kuruludur.

2.1 Kocaeli 1 No'lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Hakkında Heyete Sunulan Genel Bilgilendirme

• Kocaeli 1 No'lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu 19.12.2000 tarihinde hizmete açılmıştır.

• Kurumun mahkûm kapasitesi 368 kişiliktir. Hükümlü ve tutukluların kaldığı 103 adet 3 kişilik ve 59 adet tek kişilik oda bulunmaktadır. Ayrıca 2 adet süngerli oda bulunmaktadır.

• Kurumun hükümlü ve tutuklu mevcudu 15.04.2013 tarihi itibarıyla, ağırlaştırılmış müebbet cezasına mahkûm olan 31, diğer hükümlüler 121 ve tutuklular 167 olmak üzere toplamda 319 dur.

• Toplamda 200 personel görev yapmaktadır.

• Kurumdaki güvenliği sağlamak amacıyla iç kısımlarda 168, dış kısımlarda 24 olmak üzere toplamda 192 kamera bulunmaktadır. Bu kameralardan alınan görüntüler merkez kontrol odasındaki monitörlerden izlenmekte ve kesintisiz olarak kayıt altına alınmaktadır. Bu görüntü kayıtları hard-disklerde 6 ay saklanmaktadır.

• Merkez Kontrol odasında ayrıca kapalı devre TV yayın sistemi bulunmaktadır. Bu sistem 22 TV kanalını dijital ses ve görüntü kalitesinde kurumdaki odalara dağıtmaktadır. Ayrıca eğitim ve film gösterimi amacıyla 1 adet DVD yayın kanalı da mevcuttur.

• Kurumda hükümlü ve tutukluların banyo ihtiyacını karşılamak üzere her hafta pazartesi çarşamba ve cuma günleri 1 saatten az olmamak kaydıyla sıcak su verilmektedir.

• Kurumda 1 adet kütüphane mevcut olup hükümlü ve tutuklular buradaki kitaplardan yararlanmaktadır. Kurum Kütüphanesinde kayıtlı 4506 kitap bulunmaktadır.

• Kurumda 30 adet kapalı görüş kabini, 4 adet açık görüş yeri, 9 adet avukat görüş yeri bulunmaktadır. Ayrıca 2 adet aile görüş odası yapılmıştır.

• Kurumda 1 adet kapalı spor salonu ve 1 adet açık spor alanı (çim saha) mevcuttur. Bu faaliyetlerden hükümlü ve tutuklular ayda bir kez 2 saatten az olmamak üzere kış aylarında kapalı ve yaz aylarında hem açık spor (çim saha) hem kapalı spor faaliyetlerinden yararlandırılmaktadır.

• Sosyal faaliyetler kapsamında Kurum açık görüş yerlerinde suç durumlarına göre (ağırlaştırılmış müebbet hükümlüleri hariç) hükümlü ve tutuklular ayda en az üç kez ve 2,5 saatten az olmamak üzere sohbet faaliyetlerinden yararlandırılmaktadırlar.

• Kurumumuz öğretmeni tarafından okuma – yazma ve ilkökul bitirme kursları açılmaktadır. Kurumumuz Eğitim Birimi ve Milli Eğitim Müdürlüğü koordinasyonu ile ortaokul, lise ve yüksekokul bitirme sınavları düzenlenmektedir. Kurumumuz ve Halk Eğitim Müdürlüğü'nün ortaklaşa çalışmaları ile iş ve meslek edindirme kursları yapılmaktadır. Masa tenisi ve satranç müsabakaları tertip edilmektedir.

• Kurumda 11 hükümlü ve tutuklu açık ilköğretim okulunda, 50 hükümlü ve tutuklu açık öğretim lisesinde, 30 hükümlü ve tutuklu açık öğretim fakültesinin değişik bölümlerinde, 5 hükümlü ise uzaktan eğitim yüksek lisans ve lisans tamamlama programlarında öğrenim görmektedir.

- Kuruma haftada bir gün dış hekimi haftada iki gün ise aile hekimi gelmektedir. Revirde 1 adet muayene odası,1 adet doktor odası,1 adet dış ünite odası,1 adet doktor dinlenme odası,1 adet psiko-sosyal odası ve 4 yataklı müşahade odaları bulunmaktadır.
- Kurumun içme ve kullanma suyu olarak 13.06.2008 tarihinden itibaren şebeke suyu kullanılmaya başlanmıştır. Bir adet yaklaşık 400 tonluk su deposu mevcuttur.
- Enerji kesintilerinde otomatik olarak devreye giren 414 KWA gücünde jeneratör bulunmaktadır.
- Kurum binalarının yangın tehlikesine karşı korunması amacıyla yangın alarm sistemi ve söndürme sistemi bulunmaktadır. Yangın söndürme sistemi olası bir yangın tehlikesinde su deposundaki hidroforlardan yangın hattına su vermektedir.

2.2 Kocaeli 2 No'lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Hakkında Heyete Sunulan Genel Bilgilendirme

- Kurumu 20.11.2003 tarihinde hizmete açılmıştır.
- Kurum 368 kişilik kapasitededir.
- 103 üçlü oda (50 m2), 59 tekli oda (10 m2), 2 özel oda (15 m2)
- Kurumdaki personel mevcudu 188'dir.
- Kurumda personelin ve hükümlü-tutukluların faydalanacağı berberhane ile terzi atölyesi, kapalı spor salonu, mescit ve açık spor salonu mevcuttur.
- Hükümlü ve tutukluların faydalandığı şahsi bilgisayar kullanım dersliği, bilgisayar kurslarının düzenlendiği derslik ve yeni açılan anten kurulum kursları bulunmaktadır.
- Kurumda hükümlü ve tutuklulara yönelik kilim atölyesi, ağaç işleri atölyesi ve resim hobi salonu bulunmaktadır.
- Ceza İnfaz Kurumları Yerleşkesindeki 44 adet lojman Kurum personeline tahsis edilmiş olup, personelin lojman sorunu bulunmamaktadır.

2.3 Kocaeli 1 No'lu T Tipi Ceza İnfaz Kurumu Hakkında Heyete Sunulan Genel Bilgilendirme

- Kurum 02.07.2010 tarihinde hükümlü tutuklu alımına başlamıştır.
- 12.04.2013 tarihi itibarıyla Kurumda 47'si tutuklu ve 742'si hükümlü olmak üzere toplamda 789 mahpus bulunmaktadır.
- Kurumun bir bölümü yüksek güvenlikli olup, bu kısımda 20 adet tek kişilik oda ile 8 adet 3 kişilik odalar mevcuttur. Bunun haricinde diğer kısımlarda 6 adet 10 kişilik oda, 56 adet 16 kişilik oda ile birlikte toplam 1000 kapasitesi vardır.
- Kurumda mevzuat hükümleri gereğince ayda bir sefer olmak üzere genel arama ve haftada en az bir seferde kısmi arama yapılmaktadır. Doğal afet, yangın, deprem ve benzeri durumlara hazırlık amacı ile yılda iki defa olmak üzere Olağanüstü Hal Tatbikatı yapılmakta olup, en son Olağanüstü Hal Tatbikatı 16.11.2012 tarihinde yapılmıştır.
- Kurumda bulunan hükümlü ve tutukluların muayene ve tedavileri İl Halk Sağlığı Müdürlüğüne görevlendirilen aile hekimleri tarafından pazartesi, çarşamba ve cuma günleri yapılmaktadır. Dış tedavileri ise Kocaeli Nuh Çimento Ağız ve Dış Sağlığı Merkezinden görevlendirilen dış tabibi tarafından kurumumuz revirinde salı günleri

yapılmaktadır. Kurumda diş çekimi, dolgu ve kanal tedavisi yapılmaktadır. Protez ve köprü işlemleri ise Açık Ceza İnfaz Kurumunda yapılmaktadır.

- Ceza İnfaz Kurumumuzda açılan kurslar yabancı dil kursu (İngilizce), bilgisayar kursu, resim kursu, bağlama kursu, saç sakal kesim kursu, ahşap şekillendirme kursu, girişimcilik kursu, tiyatro kursu, halk oyunları kursu, aile eğitimi kursu, çocuk tutuklular için jel mum ve mis sabun kurslarıdır.

- Bugüne kadar bu kurslara 1383 kişinin kaydı yapılmış bunlardan 1014 hükümlü ve tutukluya başarı belgesi verilmiştir.

- Kurumda Kocaeli’nde bulunan sivil toplum kuruluşlarından olan GİSİAD’ın (Gıda İhtisas Sanayi ve İş Adamları Derneği) desteği ile yapmış olduğu mescitte kurum personeli, Cuma Namazı ve vakit namazlarını kılmaktadırlar.

- Kurumumuzda Kurum Müdürü dâhil 195 personel olup, 8 personel dışarıda geçici görev yapmaktadır. 3 personel askerde olup, fiili hizmet yapan 185 personelimiz bulunmaktadır.

2.4 Kocaeli 2 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Hakkında Heyete Sunulan Genel Bilgilendirme

- Kurumun kapasitesi 1012 kişiliktir.
- Kurumda 56 adet 16 kişilik oda, 6 adet 12 kişilik oda, 8 adet 3 kişilik oda, 20 adet tek kişilik oda, 2 adet revir odası, 2 adet 12 kişilik geçici kabul odası bulunmaktadır.

- Ceza İnfaz kurumumuzda 163 personel fiilen görev yapmaktadır.
- Kurum bünyesinde hükümlü tutukluların faydalanması amacıyla birer adet kantin, terzihane, berberhane, kütüphane, kapalı spor salonu, açık spor salonu ve 3 adet iş atölyesi 7 adet derslik, 24 adet avukat görüş odası, 4 adet açık görüş mahalli, 36 adet kapalı görüş mahalli ve 6 adet aile görüş odası bulunmaktadır.

- Kurumda hükümlü tutuklu yaşam alanları hariç güvenlik amacıyla toplam 101 adet kamera ile alınan görüntülerin 24 adet monitörle 24 saat izlenmesi ve 7 adet dijital kayıt cihazı ile kayıt cihazı ile kayıt altına alınması ile sağlanmaktadır.

- 567 hükümlü 223 tutuklu olmak üzere 790 mahpus bulunmaktadır.
- Psikososyal yardım servisi 1 psikolog, 1 sosyal çalışmacı ve 1 İnfaz ve Koruma Memuru tarafından yürütülmektedir.

- Kurumdaki sağlık hizmetleri 1 aile hekimi, 1 kurum sağlık memuru ve 2 infaz koruma memuru tarafından yürütülmektedir.

- Haftanın 3 günü (pazartesi, çarşamba ve cuma) poliklinik günüdür. Her poliklinik gününde ortalama 70-80 mahpusun muayenesi yapılmaktadır. Kurumda bulunan diş kliniğinde İl Sağlık Müdürlüğü’nden görevlendirilen 1 diş tabibi her perşembe gelmektedir.

- Kurslar ve sosyal faaliyetler şunlardır: Bilgisayar kullanımı (işletmenliği – operatör), maket gemi yapımı, saç sakal kesimi, zayıf akım elektrik tesisatçılığı, ahşap boyama ve vernikleme elamanı, aile eğitimi, bağlama, İngilizce A seviye, 1. ve 2. kademe okuma yazma kursları

2.5 Kocaeli Açık Ceza İnfaz Kurumu Hakkında Heyete Sunulan Genel Bilgilendirme

- 25.02.2010 tarihli bakanlık oluru ile hizmete açılan kurumumuz 450 hükümlü kapasitesine sahiptir.
- Kurum olarak amacımız yerleşke içerisindeki tüm ceza infaz kurumlarının lojman hizmeti, yemek, ekmek, ısınma, ulaşım, hükümlü ve tutuklu sağlık ve nakil hizmetlerinin ihtiyaçlarının karşılanmasıdır.
- 208 personel bulunmaktadır.
- Halk Eğitim Merkezi'nden gelen usta öğretici ile günlük ortalama 3 öğün yemek çıkarılmakta, yemeklerin yapılmasında ara eleman olarak hükümlülerden yararlanılmaktadır. 40 hükümlünün katılımıyla aşçılık kursu açılarak meslek sahibi olmalarının yanında bilgi ve beceriler kazandırılmaktadır.
- Kurumdaki atölyeler şunlardır: Demir Atölyesi, Terzi Atölyesi, Kuaför İşletmeciliği, Takı Tasarım Atölyesi.

3. Ceza İnfaz Kurumunda Yapılan Gözlemler ile Hükümlü ve Tutuklularla Gerçekleştirilen Görüşmeler

Alt Komisyon çalışmaları kapsamında Kocaeli Açık Ceza İnfaz Kurumu'nda, Kocaeli 1 No'lu F Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda, Kocaeli 2 No'lu F Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda ve Kocaeli 1 No'lu T Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda inceleme gerçekleştirmiştir.

İncelemeler süresince açık görüş alanları, kurum yemekhanesi, yumuşak oda, TV anteni kurulum kursu, takı tasarımı kursu ve aile görüşme odası ziyaret edilmiştir. Yapılan gözlemlerde fiziki anlamda herhangi bir aksaklığa rastlanmamıştır. Aile görüşme odalarının teşrifatı beğenilmiştir. Açık görüşme alanında bulunan ziyaretçiler tarafından da Kurum hakkında herhangi bir şikâyetle bulunulmamıştır.

Zikredilen Kurumlarda mahpuslarla herhangi bir görevli olmaksızın gerçekleştirilen görüşmelerde şikâyet edilen 2 ortak husus şunlar olmuştur:

1. Haftada iki gün verilen sıcak su ihtiyaçlarımızı karşılamak için yeterli gelmemektedir.
2. Mevcut uygulamada spor yapmak için ayda sadece bir kere dışarıya çıkartılmaktayız. Bu süre yetersiz gelmektedir.

Yukarda belirtilen ortak konular haricindeki diğer şikâyetler, F Tipi Ceza İnfaz Kurumlarından iletilen şikâyetler ile diğer Kurumlarda kalanlar tarafından iletilen bireysel şikâyetler olmuştur.

İncelemede bulunulan F Tipi Ceza İnfaz Kurumlarında mahpuslarca Kurum idaresinin uygulamalarından çok az sayıda şikâyet iletilirken, genel olarak F Tipi Ceza İnfaz Kurumlarının yapısından ve mevzuattan kaynaklı sorunlar dile getirilmiştir.

F Tipi Ceza İnfaz Kurumlarında tutuklu ve hükümlüler tarafından ortak olarak ifade edilen başlıca şikâyet, diğer mahpuslarla iletişimin çok sınırlı tutulduğu şeklindedir. Bu çerçevede sohbet hakkının haftada 2,5 saat olarak uygulanmasından şikâyet edilmiştir. Bunun dışında özellikle ağırlaştırılmış müebbet hapse mahkûm olanların hep aynı kişilerle sohbet hakkından faydalandırıldıkları şikâyeti bulunmaktadır. Havalandırma kapısının daha uzun süre açık tutulması talebi ve yeni uygulamaya başlanacak ödül yönetmeliğine ilişkin kaygılar da yapılan görüşmede Heyete aktarılmıştır.

1 No'lu F Tipi Ceza İnfaz Kurumunda bulunan bir tutuklu omuzunda platin bulunması nedeniyle yazı yazmakta zorlandığını, bundan ötürü idareden daktilo talebinde bulunduğunu ancak bu talebin reddedildiğini belirtmiştir. Tutuklu bu uygulamayla savunma hakkının ihlal edilmesinden şikâyet etmiştir.

F Tipi Ceza İnfaz Kurumlarında görüşülen mahpuslar, kitap ve gazete türü yazılı materyallerin yasaklanması konusunda herhangi bir sorun yaşamadıklarını belirtmiştir.

Sağlık sorunlarına ilişkin olarak görüşülen bir mahpus, doktor tarafından bel korsesi ihtiyacının olduğunun belirtilmesine rağmen, bu tıbbi ihtiyacın idare tarafından yerine getirilmediğini iddia etmiştir.

İncelemeler esnasında “yumuşak oda” olarak adlandırılan yerde de gözlemlerde bulunulmuştur. Kurum yetkililerinden edinilen bilgilendirmeden bu odalar mahpusların kriz anlarında kısa süreliğine konulduğu yerlerdir. Diğer bir deyişle bu uygulama istisnai bir nitelik arz etmektedir. Odanın tüm duvarlarının süngerle kaplı olduğu ve sürekli kamera kaydı alındığı görülmüştür.

1 No'lu T Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda Çetin BALIK'ın yaşamını yitirdiği odada incelemelerde bulunulmuştur. 05.03.2013 tarihinde medyaya akseden olay hakkında Çetin BALIK'ın intihar ettiği şeklindeki haberlere yer verilmekteydi. Odada bulunan arkadaşları intihar iddialarını doğrulayan beyanlarda bulunmuşlardır. Başsavcı Vekili Ahmet ÖZGÜNGÖR'den edinilen bilgiden, ölüm olayına dair idari soruşturmanın tamamlandığı adli sürecin ise halen devam etmekte olduğu öğrenilmiştir. Ayrıca idari soruşturma neticesinde herhangi bir personelin kusurlu bulunmadığı bilgisi edinilmiştir.

1 No'lu T Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda meydana gelen bir başka olay ise, 2011 yılındaki Hasan ÖZER adlı mahpusun ölümüdür. Söz konusu olay bazı medya organlarında Hasan ÖZER'in ölmeden önce ailesini telefonla arayarak başka mahpuslarca öldürüleceğini anlattığı şeklinde haberleştirilmişti. Konuya ilişkin Kurum yetkililerinden edinilen bilgilendirmeden, kasten adam öldürme suçundan tutuklu bulunan Hasan ÖZER'in, sürekli R.G. isimli bir şahıs tarafından öldürüleceği yönünde şikâyetlerinin olduğu öğrenilmiştir. Her ne kadar R.G. isimli şahıs Kurumda hiçbir zaman bulunmamış olsa da şikâyetlerin devam etmesi üzerine, anılan tutuklunun tek kişilik odada kalma talebi yerine getirilmiştir. Tutuklu kaldığı odada intihar etmek suretiyle yaşamına son vermiştir.

Hasan ÖZER'in ölüm olayına ilişkin yapılan otopside kişinin intihar ettiği sonucuna varıldığı ve savcılıkça takipsizlik kararı verildiği, yapılan itirazın ise ağır ceza mahkemesince reddedilerek 15.01.2013 tarihinde kararın kesinleştiği öğrenilmiştir. Netice itibarıyla Hasan ÖZER'in, R.G. isimli veya başka mahpuslarca öldürülmüş olduğu yönündeki iddiaların gerçeği yansıtmadığı sonucuna varılmıştır.

VII. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Ceza infaz kurumlarının kamuoyunun gündemine gelmesi çoğunlukla meydana gelen esef verici hadiseler sonrası olmaktadır. Kocaeli Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü için de bu genel geçer kuralın işlediğini söylemek mümkündür. Son birkaç yıl içerisinde anılan kampüste 2 mahpus yaşamını yitirmiştir. Söz konusu ölüm hadiselerinin varsa sorumlularının cezalandırılması görevi yargı organlarına düşmektedir. Bununla birlikte İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, bünyesindeki ceza infaz kurumlarında incelemede

bulunan Alt Komisyon marifetiyle, kamu vicdanını rahatsız eden bu tip vakaları yakından takip etmekte ve yerinde inceleme yoluna başvurmaktadır.

İnceleme sonucunda ölüm olaylarına ilişkin adli ve idari soruşturmaların yerine getirildiği görülmüştür. Diğer taraftan bu tip hadiselerin hiç yaşanmaması veya en aza indirilmesi için önleyici tedbirler bakımından yapılması gerekenlere odaklanılması gerektiği düşünülmektedir. Bu çerçevede psiko-sosyal servislerin daha etkin bir şekilde kullanılması ve bu birimlerde çalışan personel sayısının artırılması ilk başta alınması gereken önlemlerdendir.

İncelemeler esnasında kemoterapi tedavisi gördüğü için ziyaret edilmesi mümkün olmayan tutuklu kişiyle ilgili olarak, 1 No'lu F Tipi Ceza İnfaz Kurumu'ndan edinilen bilgilendirmeden, anılan şahsın 01.04.2013 tarihinde Adli Tıp Kurumu'na gönderildiği bilgisi edinilmiştir. Adli Tıp Kurumu'ndan gelecek rapor çerçevesinde, tutuklu şahsın mahkeme kararıyla tahliyesi mümkün olabilecektir.

Bir mahpusun sağlık hakkının ihlali olarak dile getirdiği beline saracağı korsenin doktor tarafından uygun görülmesine rağmen idare tarafından verilmediği iddialarına ilişkin olarak Kurum idaresinden edinilen bilgilendirmeden, doktorun korse verilmesini mahpusa sadece şifahi olarak söylediği ve Kurum idaresine yazılı olarak iletilen korse talebinin bulunmadığı öğrenilmiştir.

İncelemeler sırasında gündeme gelen bir diğer konu mahpusların elektronik daktilo talebi olmuştur. Bu taleplerin 13.12.2004 tarih ve 5275 sayılı Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 67'nci maddesinin 3'üncü fıkrasındaki hüküm uyarınca, idare tarafından karşılanamadığı bilgisi edinilmiştir. Zikredilen hüküm şu şekildedir: "Kapalı ve açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitimevlerinde ancak, eğitim ve iyileştirme programları çerçevesinde kurum yönetimince belirlenen yerlerde görsel ve işitsel eğitim araç ve gereçlerinin kullanımına izin verilebilir. Eğitim ve iyileştirme programları gerekli kıldığı takdirde denetim altında internetten yararlanılabilir. Hükümlü, odasında bilgisayar bulunduramaz. Ancak, Adalet Bakanlığının uygun görmesi hâlinde eğitim ve kültürel amaçlı olarak bilgisayarın ceza infaz kurumuna alınmasına izin verilebilir."

Elektronik daktilo talebi Kocaeli 2'nci Ağır Ceza Mahkemesi'ne iletilen bir itirazın da konusu olmuş ve ceza infaz kurumu idaresi uygulamasında haklı görülmüştür.

Mevzuat engelinin dışında, elektronik daktilo talebinin karşılanması hususunda yetkililerce dile getirilen başlıca olumsuz görüşler şu şekildedir:

1. Geçmişte örneği görüldüğü üzere, ceza infaz kurumlarında daktilonun bulunması örgütsel yapılanmaların ceza infaz kurumlarından yönlendirilmesine imkân tanımaktadır.

2. Mahpuslar elektronik daktilodaki ürünlerini cd ortamında dijital olarak dışarıya çıkarmak isteyebilir, bunun ise denetimi son derece güç olacaktır.

3. Bu uygulamaya Avrupa'daki ceza infaz kurumlarında rastlamadık. Bu nedenle elimizde bir uygulama örneği bulunmamaktadır.

Komisyonumuz konuya savunma hakkı açısından yaklaşmaktadır. Bu perspektiften bakıldığında elektronik daktilonun savunmayı kolaylaştıran ve savunma hakkını güçlendiren bir araç olarak değerlendirilmesi mümkündür. Konuya dair güvenlik endişelerinin ise, alınacak tedbirlerle giderilebileceği düşünülmektedir. Bundan dolayı

internet erişimi olmayan elektronik daktilonun tutuklulara verilebilmesi konusunda kanun düzeyinde bir mevzuat değişikliği gerekiyorsa TBMM tarafından, diğer alt düzenlemelerde değişiklik gerekiyorsa Bakanlıkça, hayata geçirilmesinde fayda mülahaza edilmektedir.

Sonuç Olarak:

1. Görüşülen hiçbir tutuklu ve hükümlü tarafından darp, dayak, cebir ve şiddet iddiasının dile getirilmemesi memnuniyetle karşılanmıştır.
2. İncelenen ceza infaz kurumlarında idarenin uygulamalarından kaynaklı az sayıda şikâyetle rastlanmıştır. Bu durum genel olarak idareden memnun olduğu şeklinde değerlendirilmiştir.
3. 45/1 nolu Genelge uyarınca haftada 10 saate kadar tanınması mümkün olan sohbet hakkının mevcut uygulamada 2,5 saat olduğu görülmüştür. Bu hakkın artırılması konusunda gerekli önlemlerin alınması yerinde olacaktır.
4. Ceza infaz kurumlarında meydana gelen ölüm olaylarına ilişkin sürdürülen soruşturmalarda şimdiye kadar hiçbir personelin kusurunun tespit edilmediği bildirilmekle birlikte, 2 yıl içinde meydana gelen 2 intihar vakasının üzerinde durulması gerektiği düşünülmektedir. Bu çerçevede özellikle psiko-sosyal servislerden daha etkin yararlanılması konusunda tedbirler alınması ve bu servislerdeki personel sayısının artırılması uygun olacaktır.
5. Tutukluların internet erişimi olmayan elektronik daktilo taleplerinin karşılanmasında savunmanın kolaylaşması ve savunma hakkının güçlendirilmesi açısından fayda mülahaza edilmektedir. Bu talebin karşılanması için yasal düzenleme gerekiyorsa bunun hayata geçirilmesi gerekmektedir.
6. Kurumdaki sıcak su imkânlarının ve spor faaliyetlerinin artırılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
24. Dönem 3. Yasama Yılı Faaliyet Raporu



TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Toplantı No : 21

02.05.2013

Konu : Kocaeli (Kandıra) Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü İnceleme Raporu
kabul edilmiştir.

 Başkan Ayhan Sefer ÜSTÜN Sakarya Milletvekili	 Başkanvekili Mehmet Naci BOSTANCI Amasya Milletvekili	 Başkanvekili Mustafa Serzın TANRIKULU İstanbul Milletvekili
 Sözcü Yalçın AKDOĞAN Ankara Milletvekili	 Katip Yusuf HALAÇOĞLU Kayseri Milletvekili	 Mehmet Merim YILDIZ Ağrı Milletvekili
 Üye Ülker GÜZEL Ankara Milletvekili	 Üye Murat YILDIRIM Çorum Milletvekili	 Üye Oya ERONAT Diyarbakır Milletvekili
 Üye Hamza DAĞ İzmir Milletvekili	 Üye Mehmet METİNER Adıyaman Milletvekili	 Üye Nevzat PAKDİL Kahramanmaraş Milletvekili
 Üye Ahmet Salih DAL Kilis Milletvekili	 Üye Kerim ÖZKUL Konya Milletvekili	 Üye Abdurrahim AKDAĞ Mardin Milletvekili
 Üye İhsan ŞENER Ordu Milletvekili	 Üye Cemal Yılmaz DEMİR Samsun Milletvekili	 Üye Gülşen ORHAN Van Milletvekili
 Üye Levent GÖK Ankara Milletvekili	 Üye Sinan A. ÖZAYGÜN Ankara Milletvekili	 Üye Refik ERYILMAZ Hatay Milletvekili
 Üye Mahmut TANAL İstanbul Milletvekili	 Üye Hüseyin AYGÜN Tunceli Milletvekili	 Üye Mustafa ERDEM Ankara Milletvekili
 Üye Atilla KAYA İstanbul Milletvekili	 Üye Ertuğrul KÜRKÇÜ Mersin Milletvekili	



TBMM Tören Salonu Üstü Bakanlıklar – ANKARA
Tel. No : (0312) 420 54 06 Faks: (0312) 420 53 94
E-posta : insanhaklarikom@tbmm.gov.tr

Bilgi için : Kenan ALTAŞ
Yasama Uzmanı
Tel. No : (0312) 420 53 99

MUHALEFET ŞERHİ

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanlığı'na

Kocaeli (Kandıra) Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü İnceleme Raporu hakkındaki muhalefet şerhim aşağıdaki gibidir.

Bilgilerinize sunarım.



Ertuğrul Kürkçü
Mersin Milletvekili

1. Raporun değerlendirme ve sonuç bölümünde cezaevine girerken yapılan çıplak arama dayatmasından söz edilmemiştir. Ceza infaz kurumlarında istisnasız yapılan bu uygulama, insanlık onuruna aykırı, kişinin beden bütünlüğüne yönelen en önemli saldırılardan biridir.

Türkiye cezaevlerinde; gözaltından, başka bir cezaevinden veya hastane/mahkeme sevkinden getirilen mahkumlara çıplak arama dayatması rutin olarak uygulanmakta, bazı cezaevlerinde görüşe gelen ailelere veya yakınlarına da yapılmaktadır. Kandıra Cezaevinde de bu uygulamadan şikayetler gelmiş ancak bunun engellenmesi veya mevzuat değişikliğine yönelik herhangi bir yaklaşım raporda yer almamaktadır.

2. Çıplak arama dayatmasıyla ilgili bir önemli sorun da bu aramaya direnen mahkumlara verilen disiplin cezalarıdır. Cezaevi personeli arama sırasında herhangi bir direnişle karşılaştığında mahkumlara otomatikman disiplin soruşturması açılmakta ve bütün bu soruşturmalar mahkumların aleyhine sonuçlanmaktadır.

3. Disiplin soruşturmaları ikinci bir infaz rejimi halini almıştır. Disiplin cezası alan bir mahkum, infazını tamamlamış olsa bile, aldığı cezalardan dolayı cezaevinde tutulmakta kimi zaman bu uygulama birkaç yılı bulabilmektedir. Hukuksal dayanağı çok zayıf olan disiplin cezaları genelde cezaevlerinde idarenin keyfi uygulamasıyla hayata geçirilmekte olup slogan atmak, kapı dövmek, çıplak aramaya karşı direnmek, yüksek sesle şarkı söylemek...vb gibi davranışlar disiplin cezalarının konusunu oluşturmaktadır.

4. Haftalık 10 saat olarak uygulanması gereken sohbet hakkının cezaevinden cezaevine farklı uygulanması, genel olarak da fiziki şartlar bahane edilerek kısıtlanması da F tipi cezaevlerinde rutin bir uygulama olmuştur. Hatırlanacağı gibi bu hak, cezaevindeki mahkumların açlık grevleri, ölüm oruçları ve yoğun protestoları sonucu kazanılmış, tecrit ve izolasyonun insani tahrifatlarını küçük de olsa azaltmaya yönelik bir haktır. Ancak bunun Türkiye cezaevlerinde tam uygulandığı yerler istisna, kısıtlanarak uygulandığı yerler ise geneldir. Bu hakkın her cezaevinde 10 saat olarak uygulanabilmesi gerekmektedir.

5. Raporun cezaevindeki mahkumların daktilo, bilgisayar hakkına ilişkin bölümleri olumlu olup bunun tüm tutuklu ve hükümlüler için uygulanmasının savunma hakkını geliştiren bir hak olarak ortaya konulması gerekirdi. Elektronik daktilo ve bilgisayar arasındaki fark, raporda gözden kaçmıştır. Aslen mahkumların istediğinin internet erişimi olmayan bilgisayar olduğu, bunun verilmediği durumda elektronik daktilonun talep edildiği "ayrıntı"sına yer verilmemiştir.

Bilindiği gibi günümüzde dava klasörleri binlerce sayfayı bulabilmekte, okumak, tasnif etmek, içinden bazı bölümleri işaretlemek, üzerinde çalışmak ancak elektronik ortamda olduğunda mümkün olabilmektedir. Dolayısıyla dava dosyasının tutukluya elektronik cd ortamında verilmesi, bunun üzerinde çalışmasının sağlanması, savunma imkanlarının genişletilmesi ve adil yargılanma hakkı açısından önemlidir. Bilgisayar bunun için gereklidir. Günümüzde “dışarıdakilerin” her yazılı belgeyi bilgisayar üzerinde çalışması mümkünken “içeridekilere” böyle bir hak kısıtlamasına gidilmesi modern ceza infaz rejimine uymamakta hele hele bunun “örgütlü siyasi suçlarda” daha sıkı sıkıya uygulanması açık bir ayrımcılık göstergesi olarak görünmektedir. Ayrıca savunma hakkı tutukluların haklarından en önemlisi olup örgütlü siyasi tutukluların bu talebinin cezaevi idaresi veya infaz hakimliği tarafından “siz örgüt yöneticisisiniz o yüzden veremeyiz” diyerek karşılanmaması henüz dava dosyası bile mevcut olmayan tutuklular açısından bir “peşin hüküm” niteliği taşımaktadır.

Dolayısıyla raporun değerlendirme ve sonuç bölümünde bunun vazgeçilmez bir hak olduğu konusunun altı çizilmelidir.

EK-17

**İZMİR ÇOCUK VE GENÇLİK CEZA İNFAZ KURUMU
İNCELEME RAPORU**

I. BAŞLANGIC

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 13 Ekim 2011 tarihli 3'üncü toplantısında, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde incelemelerde bulunmak üzere bir Alt Komisyon kurulmasına karar vermiştir.

Anılan Karara istinaden, 03.06.2013 tarihinde İzmir Aliğa Çocuk Ceza İnfaz Kurumu'nda incelemede bulunan heyet; Alt Komisyon Başkanı ve Çorum Milletvekili Murat YILDIRIM, Kilis Milletvekili Ahmet Salih DAL, Mardin Milletvekili Abdurrahim AKDAĞ İstanbul Milletvekili Mahmut TANAL ve Mersin Milletvekili Ertuğrul KÜRKÇÜ'den oluşmuştur. İncelemeye Komisyon görevlilerinden Yasama Uzmanı Abdussamed SİĞİRTMAÇ eşlik etmiştir.

II. BAŞVURUCULAR

Bazı medya kuruluşlarının haberlerinde ve Komisyonumuza da intikal eden bir kısım sivil toplum kuruluşu raporlarında Aliğa Ceza İnfaz Kurumu Kampüsü içerisinde yer alan İzmir Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu'nda cinsel taciz-tecavüz, dayak, eziyet ve diğer kötü muamele iddialarına yer verilmekteydi. Bu iddiaların yoğunlaşması ve konu üzerinde kamuoyunda oluşan hassasiyet üzerine, Komisyonumuz iddiaların yerinde incelenmesi kanaatine varmıştır.

III. İNCELEMENİN KONUSU VE AMACI

3686 sayılı "*İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu*"nın 6'ncı maddesine göre, Komisyon; alt komisyonlar kurmak suretiyle çalışabilir ve 5'inci maddesine göre; gerekli gördüğünde Ankara dışında incelemelerde bulunabilir. Ceza infaz kurumu ve tutukevlerindeki fiziki şartların ve kurum yöneticilerinin tutum ve davranışları ile mevzuattan kaynaklanan insan hakkı ihlallerinin incelenmesi amacıyla kurulan Alt Komisyon faaliyet yılı içerisinde, muhtelif ceza infaz kurumlarında incelemelerde bulunmaktadır. İncelemelerin genel amacı, ceza infaz kurumlarında, hükümlü ve tutukluların maddi ve manevi dokunulmazlığı haklarına ve ceza infaz kurumları yaşam koşullarına ilişkin sorunların olup olmadığının tespitidir. Komisyon hazırladığı raporlarda ilgili kurumların tespit edilen sorunlara dikkatini çekmekte suç unsuru oluşturabilecek mahiyetteki bulgularla ilgili adli merciler nezdinde suç duyurusunda bulunabilmektedir. Komisyonumuzun tespit ettiği sorunlara ilişkin çözüm önerileri, mevzuat değişikliği gerekliliğine vurgu yapabilmekte veya belli bir konudaki uygulamanın iyileştirilmesine dikkat çeken mahiyette olabilmektedir.

IV. İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM

Alt Komisyon Çocuk Ceza İnfaz Kurumu'ndaki incelemesinde ilk olarak kamuoyunda yer alan iddialarla ilgili ceza infaz kurumlarından sorumlu Başsavcı Vekili Yusuf ASLAN ve Aliğa Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü'nde görevli Cumhuriyet Savcısı Turan GÜZELOĞLU'ndan bilgi almıştır. Ardından Kurumdaki incelemelere geçilmiştir. Ziyaret edilen 12 ünitedeki 60'dan fazla çocukla Kurum görevlilerinin nezareti

olmaksızın görüşme gerçekleştirilmiştir. İnceleme kapsamında Kurum Müdürünün yanı sıra, Kurumda görev yapan değişik branşlardaki 9 öğretmen ve 1 aile hekiminin görüşlerine başvurulmuştur. Ayrıca Kurumda görev yapan infaz koruma memurları ile de görüşülmüştür.

Son olarak, ceza infaz kurumuna ilişkin bilgi ve belge toplanmıştır.

V. GÖRÜŞME VE İNCELEMELER

Ceza İnfaz Kurumlarından Sorumlu Başsavcı Vekili Yusuf ASLAN ve Cumhuriyet Savcısı Turan GÜZELOĞLU ile Gerçekleştirilen Görüşme

Başsavcı Vekili Yusuf ASLAN ve Cumhuriyet Savcısı Turan GÜZELOĞLU tarafından kamuoyunda yer alan iddialar hakkında gerçekleştirilen çalışmalara dair heyetimize genel bir bilgilendirmede bulunulmuştur. Bu çerçevede kötü muamele iddiaları hakkında başlatılmış idari soruşturmaların bulunduğu ve adli sürecin başlatılması için de yetkili merci olan Aliğa Cumhuriyet Başsavcılığı'na evrakların iletileceği bilgisi edinilmiştir.

Ayrıca konuya ilişkin dokümanlar bir dosya halinde heyetimize takdim edilmiştir.

Ünitelerde Gerçekleştirilen İncelemeler

Rastgele seçilen ünitelerde ceza infaz kurumundan hiçbir görevli olmaksızın inceleme gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen ziyaretlerde ünitadaki çocukların Heyete iletildiği iddia, şikâyet, beğeni ve diğer anlatılar her ünite için ayrı ayrı sunulmaktadır.

1 Numaralı Ünite¹

- Vakit geçirmek için kendi aramızda şarkı, türkü söyledığımızdan bir hafta müşahede odasına alındığımız oldu.
- Burada kalan arkadaşlarımız arasında hiçbir ayırım yoktur. Kavgalar olsa da genelde herkes birbiriyle dostça geçinmektedir.
- Disiplin cezaları ağırdır. Kavganın cezası bir ay etkinlikten mahrumiyet olabilmektedir.
- Katılacağımız etkinlikler kendi isteklerimize göre değil; idarenin tasarrufuna göre belirleniyor.
- Kurumda her gün bir etkinlik bulunmaktadır.
- İnfaz koruma memurları arasında çok iyi olanlar da var, kötüler de var.
- Müşahede odasında 30 gün kaldığım oldu.
- Grup liderimizle ara sıra voleybol oynamaktayız.
- Makarna ve bulgur pilavı çok çıkan yemeklerden, yemeklerin iyi olduğu günler Kuruma misafir geldiğini anlıyoruz.
- Sürekli tekrarlayan bir kötü muamele ve eziyete maruz kalmadık. Bununla birlikte kameranın olmadığı müdür odasında burnundan sert bir şekilde darbe alan arkadaşımız bulunmaktadır.

¹ Ünite numaralandırmaları ceza infaz kurumundaki mevcut ünite isimlendirmesini yansıtmamaktadır.

2 Numaralı Ünite

• Özellikle Kuruma ilişkin haberlerin televizyonda yer alması durumunda yayınlar kesiliyor.

• Bir arkadaşımız sadece şarkı söylediği için müşahedeye alındı. Aramızda bir ay müşahade odasında kalan arkadaşımız var.

• Mahkemeye veya hastaneye götürülüp getirilirken jandarmalardan kötü muamele gördüğümüz oluyor. Bu tip muameleler genelde ring aracı dışındaki bekleme yerlerinde yapılıyor. Ring aracında şartların indirilmesiyle kameranın devre dışı bırakılabilmesi de mümkün.

• Yemekler yetersiz miktarda geliyor, doymuyoruz.

• Yazdığımız şikâyet içerikli dilekçeler Kurum dışına çıkartılmıyor.

• Taciz tecavüz gibi vakaları Kurum içinde ne gördük ne de duyduk. Bunlar haberlerde söyleniyormuş.

• Kuruma ilk girişte çıplak arama yapıldığı oluyor.

• Sürekli ünite değişikliği gerçekleşiyor. Arkadaşlar arasındaki kavgaların bir sebebi de bu değişiklikten kaynaklanan uyum sorunu.

• Kütüphanede istediğimiz kadar kitap var.

• Kuyu suyu içtiğimizden böbreklerimiz ağrıyor.

• Hastanede doktor bizimle ilgilenmiyor. Sadece uzaktan sorunlarımızı dinleyip ilaç yazıyor.

• Paramız olmadığı için top alamıyoruz. Bu nedenle her ne kadar fiziki imkânlar (basket potası, file) bulunsa da basketbol ve voleybol oynamamız mümkün olmuyor.

• Kurum malına zarar verdiğimizde hem parası tahsil ediliyor, hem de odaya kapatılma cezası alıyoruz. İki cezanın verilmesinin ağır olduğunu düşünüyoruz.

3 Numaralı Ünite

• Arkadaşımla yaptığım bir kavga sonrası müdürün odasında tokat yedim.

• Ünitadaki toplar iki gün önce verildi. Daha önce verilmiyordu.

• Sabun aydan aya veriliyordu eskiden ama çoktandır verilmiyor.

4 Numaralı Ünite

• 5 aydır buradayım 2 ayı müşadiye odasında geçti.

• Hastanelerde doktorlar bizimle ilgilenmiyor. Tedavilerimin gerçekleştirilmesinde aksaklıklar yaşandı.

• Müşadiye odasında hortumla dövüldüğüm oldu.

5 Numaralı Ünite

• Bu Kurum hakkında söylenen tüm kötü sözler tamamen iftira ve yalandır. İdareyle sorun yaşamak şöyle dursun, aramızdaki sorunların giderilmesi ve barıştırılmamız için idarecilerimiz ve diğer görevliler seferber oluyor.

• Ülkemizin doğusundan batısından arkadaşlar burada hep beraber sorunsuz bir şekilde yaşam sürdürmekteyiz. Aramızda “ayrılık - gayrılık” yoktur.

• Yemekler hem yeterli hem de güzel. Yemekler nedeniyle kilo aldık.

• Grup liderimizi ailemizden bir fert gibi hatta anamız babamız gibi görüyoruz.

- Grup liderimizin kendi parasıyla bizim acil ihtiyaçlarımızı giderdiğine çokça tanık olduk.
- Kurum müdürümüz bizimle sohbet etmekte, halimizi hatırımızı sormaktadır.

6 Numaralı Ünite

- Ben Mardinliyim ve Mersin'deki ceza infaz kurumundan geldim. Burası 5 yıldızlı bir otel gibi. Kim bize cinsel tacize uğramış veya tacizci yakıştırmalarında bulunuyorsa hepsinin... (sinkaflı sözler).
- Kurumu kötüleyenler evlerinde buradaki imkânları bulabiliyorlar mı acaba? Yani evlerinde LCD TV var mı mesela?
- Ekmek yetmediği zaman yenisini alabiliyoruz.
- Bir çocuk daha önce kaldığı memleketindeki ceza infaz kurumuna dönebilmek için çamaşır suyu ve deterjan içti. Bize de teklif etti, kabul etmedik.

7 Numaralı Ünite

- Müşadiye odasında kalan arkadaşlarımız var.
- Burası ceza infaz kurumundan çok bir yurt gibi. Rahatımız gayet yerinde.
- Bazı memurlar baba gibi çok iyiler.
- Tıraş olduktan sonra jiletler -bizim iyiliğimiz ve güvenlik açısından- alınıyor.
- Ekmek kişi başı günlük iki tanedir. Yemekler yeterlidir.
- Kurum hakkında çıkan haberlerden rahatsız, özellikle taciz ve tecavüz dedikodularına ilişkin olanlardan.

8 Numaralı Ünite

- Şu an memlekette uzaktayız pek ziyaretçimiz gelemiyor. Memlekette olsak iyi olurdu.
- Kuruma girişteki aramalar alt iç çamaşırı (boxer) indirilmeden yapılıyor. Zaten kimse bana alt iç çamaşırımı indirip arama yapamaz, buna izin vermem.
- Televizyon kanallarından bazılarının yayınlarının kesildiği oluyor.
- İçme suyu içmiyoruz kantinden alıyoruz. Bu nedenle çeşme suyunun sağlık açısından olumsuz bir yönü var mı bilemeyiz.
- Topumuz yoktu, yukarda bir yere sıkışmış topu tırmanıp aldım.
- Burada haksız yere bulunmaktayım. İsnat edilen suça ilişkin hakkımda şikâyet yoktur.

9 Numaralı Ünite

- Kurumda sinema salonu bile var. Başka nerede bu imkânları bulabiliriz.
- O kadar çok etkinlik var ki bazen yorulup odamızda kalmak istiyoruz.
- Aramalarda alt iç çamaşırının etrafını yokladıkları oluyor, sigara girdirmek isteyenlere karşı alınmış bir önlem.

10 Numaralı Ünite

- Kurum idaresinin tutum ve davranışlarından yana herhangi bir sorunumuz yoktur.

- Kurum içi aramaların sık gerçekleştirilmesinden şikâyetçiyiz. Aramalarda alt iç çamaşırı çıkartılmıyor.

11 Numaralı Ünite

- Ünite içerisindeki odalarımızın sabah 8.00'den akşam 17.00'a kadar kapalı tutulması uygulamasından vazgeçilmelidir. Uyuyamadığımızdan gün geçmiyor.

- Sigarayı bir tek dışarda bulabildiğimizden jandarmadan sigara istediğimiz oluyor.

- Jandarma kötü muamelede bulunsa şikâyet etmiyoruz bir şey değişmez diye.

- Müşadiye odasında görevli memur tarafından ayağıma botla basıldı.

12 Numaralı Ünite

- Hiçbir sorununuz yoktur. Yalnız yemeklerde bir defaya mahsus da olsa mantı çıkmasını istiyoruz.

Kurum öğretmenleri ve aile hekimi ile gerçekleştirilen görüşme

Bilgisayar, unlu mamuller, akvaryumculuk, sanatsal mozaik, cam kumlama, müzik, beden eğitimi ve akvaryum balığı yetiştiriciliği eğitimlerini veren Halk Eğitim Merkezine bağlı çalışan 9 öğretmen ile görüşülmüştür. Öğretmenler ve aile hekimi şahit oldukları veya duydukları herhangi bir kötü muamele vakası olmadığını söylemişlerdir. İddiaların tamamını medyadan öğrendiklerini ve çalıştıkları Kurumun bu tip vakalarla anılmasından ötürü şaşkınlık duyduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler idareden yana bir şikâyetlerinin olmadığını aksine eğitim konusunda idareden hep destek gördüklerini söylemişlerdir.

Diğer taraftan bazı çocuklarla iletişim kurma konusunda sorunlar yaşanıldığı birkaç öğretmen tarafından ifade edilmiştir. Bu öğretmenler söz konusu sorunları kimi çocukların psikolojik açıdan daha fazla desteğe ihtiyaç duymasına bağlamaktadır.

İnfaz Koruma Memurları ile Gerçekleştirilen Görüşme

Kurumda görev yapan infaz koruma memurları ile gerçekleştirilen görüşmelerde zikredilen görevliler özellikle son günlerde çalışmış oldukları kurumun medyada yer alan bazı haberlerde kötü muamele ve cinsel taciz iddiaları ile anılmasında şikâyet etmişlerdir.

Bu durumun toplum ve akrabaları nezdinde itibarlarını sarsıcı olduğu değerlendirilmesinde bulunmuşlardır. Ayrıca çıkan asılsız haberlerden sonra çalışma azimlerinin azaldığını ve çalışanlar arasında başka kuruma geçmeyi düşünenlerin bulunduğunu belirtmişlerdir.

VII.DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

İzmir Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu çoğunlukla bazı sivil toplum kuruluşlarının raporlarında yer alan iddialarla ilintili olarak, 24.05.2013 tarihinden itibaren medyadaki haberlerle gündeme gelmiştir. Söz konusu rapor ve haberlerde cinsel taciz-tecavüz, dayak, eziyet ve diğer kötü muamele iddialarına yer verilmekteydi.

Cinsel taciz ve tecavüz iddialarının yol açtığı infiali Heyetimiz daha Kuruma girmeden somut olarak gözlemiştir. Nitekim Aliğa Ceza İnfaz Kurumu Kampüsü girişinde Heyetimizi durduran bir anne, içerde bulunan evladına sorduğunda bu tip

vakaların yaşanmadığı bilgisini edindiğini ancak çıkan haberlerle sürekli tedirgin ve psikolojisinin altüst olduğunu anlatmıştır. Bahsedilen anne bu konunun Komisyonca mutlaka aydınlatılmasını talep etmiştir.

Komisyonumuz inceleme bulunduğu 12 ünite, Kurumda çalışan öğretmen ve diğer görevlilerle gerçekleştirdiği görüşmelerde bu iddiaları sorgulamıştır. Pek çok ünite, çocukların medya kanalıyla veya ailelerinin kendilerine yönelttiği sorular üzerine bu iddialardan haberdar olduğu görülmüştür. O kadar ki, Heyetimizin herhangi bir soru yöneltmesine gerek kalmaksızın, çocuklar iddiaları kesin bir dille yalanlamışlar ve bu iddiaları ortaya atanlar hakkındaki kızgınlıklarını dile getirmişlerdir. Kurumda halk eğitim merkezlerine bağlı görev yapan öğretmenler de görüşmelerde bu iddiaları sadece dışardan (medyadan) duyduklarını söylemişler ve iddialar hakkındaki şaşkınlıklarını ifade etmişlerdir.

Komisyonumuz gerçekleştirdiği inceleme zarfında taciz ve tecavüz iddialarını doğrulayıcı veya bu konuda şüphe uyandırıcı hiçbir bulguya rastlamamıştır. Aksine Kurumun fiziki yapısı itibarıyla, bu tip vakaların yaşanmasını adeta imkânsız hale getirdiği bir kez daha müşahade edilmiştir. Nitekim Kurumdaki çocuklar sürekli olarak ortak alanlardaki kameraların ve akvaryum adlı bölmedeki grup liderlerinin gözetimi altındadır. 17.00’den itibaren tek kişilik odalarına girebilen çocuklar, gece 24.00’den sonra kendi istekleriyle dahi odalarına birini alamamaktadır.

Komisyonumuz elde edilen bilgi ve bulgular ışığında, taciz ve tecavüz iddialarının tamamen asılsız olduğu kanaatine ulaşmıştır.

Yine özellikle bir sivil toplum kuruluşunun raporuna dayandırılan haberlerde Kurumda bulunan İ.A. ve S.B. adlı çocukların tedavilerinin yapılmadığı ve sağlık hakkı ihlaline maruz bırakıldıkları iddialarına yer verilmekteydi. Bununla birlikte Kurum kayıtları incelendiğinde bu iddiaların da gerçeği yansıtmadığı görülmüştür.

Nitekim tıbben “*zekâ geriliği*” bulunduğu tespit edilen İ.A.’nın İzmir Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu’na nakledildiği 01.01.2013 tarihinden 15.05.2013 tarihine kadar **toplamda 21 kez** tedavi hizmetlerinden yararlandığı anlaşılmıştır.

İ.A.’nın “*Muayene ve Tedavilerini Gösterir Çizelge*” aşağıda sunulmaktadır.

Muayene Edilen veya Tedavi Görülen Sağlık Birimi	Birimdeki Muayene Sayısı
Aile Hekimi	13
Kampüs Sağlık Ocağı	2
Aliğa Devlet Hastanesi	1
Kâtip Çelebi Eğitim ve Araştırma Hastanesi	1
Ege Üniversitesi Hastanesi	2
Behçet Uz Çocuk Hastanesi	2

S.B.’nin ise, İzmir Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu’na nakledildiği 01.01.2013 tarihinden 15.05.2013 tarihine kadar **toplamda 33 kez** tedavi hizmetlerinden yararlandığı anlaşılmıştır.

S.B.’nin “Muayene ve Tedavilerini Gösterir Çizelge” aşağıda sunulmaktadır.

Muayene Edilen veya Tedavi Görülen Sağlık Birimi	Birimdeki Muayene Sayısı
Aile Hekimi	21
Kampüs Sağlık Ocağı	1
Aliağa Devlet Hastanesi	9
Kâtip Çelebi Eğitim ve Araştırma Hastanesi	1
Behçet Uz Çocuk Hastanesi	1

Medyada ve bazı sivil toplum kuruluşu raporlarında yer alan bir diğer iddia ise, dayak vakalarına ve olumsuz hitaplara ilişkindir. Görüşülen pek çok çocuk bu iddiaları kesin bir dille yalanlarken bazı tekil vakaların yaşandığı yönünde kanı oluşturan iddialar da dile getirilmiştir. Bu konuda memnuniyet verici husus, ceza infaz kurumlarından sorumlu Cumhuriyet Savcısı’nın bu tür iddiaları hassasiyetle takip ediyor olmasıdır. Bu minvalde kötü muamele ve dayak iddialarına ilişkin olarak ünitelerdeki çocuklarla - Kurumdan bir yetkilinin nezareti olmaksızın- görüşüldüğünün ve bu görüşmelerin 28.05.2013 tarihinde tutanağa bağlandığının altını çizmek gerekir.² Zikredilen tutanakta bazı çocukların olumsuz hitaplara ve müessir fiile maruz kaldıkları iddiası kayda geçirilmiştir. Tutanağın içeriğini oluşturan iddiaların idari ve adli açıdan soruşturulduğu bilgisi edinilmiştir. Yine jandarmadan kaynaklı hak ihlali iddialarına ilişkin de bir inceleme başlatıldığı öğrenilmiştir.

Sonuç olarak,

1. Kurum hakkında ortaya atılan taciz ve tecavüz türü iddiaların asılsız olduğu görülmüştür. Bu iddiaların çocuklar, çocukların aileleri ve kamuoyu üzerinde yarattığı infial düşünüldüğünde medya ve sivil toplum kuruluşlarının ne derece sorumlu hareket etmesi gerektiği aşikârdır. Konunun diğer boyutu ise, Kurum çalışanlarına bakan yönüyle önemlidir. Her gün işinden evine giden ve kamusal alana çıkan bu görevlilerin, dolaylı anlatımlar ve duyumlara dayalı mesnetten yoksun iddialarla zan altında bırakılması fevkalade onur kırıcıdır. Ayrıca çalışanların motivasyonunun olumsuz etkilenmesi de mümkündür.
2. Kuruma dair bazı haberlerde yer alan veya ünitelerdeki kimi çocuklarca dile getirilen dayak ve olumsuz hitap iddialarının hem yerel makamlarca hem de Adalet Bakanlığı tarafından görevlendirilen kontrolörlerce hassasiyetle tetkik ediliyor olmasından memnuniyet duyulmuştur. Böylece zaten fiziki şartları itibarıyla mükemmele yakın olan Kurumun insan faktöründen kaynaklı sorunlarının en aza indirilmesi mümkün olacaktır. Gerçekleştirilen inceleme ve soruşturmaların bir

² İzmir Cumhuriyet Savcısı Turan GÜZELÖĞLU tarafından düzenlenen 28.05.2013 tarihli tutanak.

başka boyutu ise, hiçbir alanda cezasızlık kültürünün yerleşmemesini temin etmeye yönelik olmasıdır.

3. İzmir Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu fiziki koşulları ve mahkûmlara sunulan diğer imkânları itibarıyla oldukça olumlu bulunmuştur. Özellikle suça sürüklenmiş çocukların yaşam ortamı ile onlara sunulan olanaklar takdirle karşılanmıştır. Sunulan olumlu koşulların somut bir yansıması olarak, daha önce farklı ceza infaz kurumundan nakledilen memleketlerinden uzakta bulunan çocuklardan pek azının uzaklıktan ötürü şikâyetle bulunduğuna şahit olunmuştur. Yine Anadili Türkçe veya Kürtçe olan vatandaşlarımızın, Roman vatandaşlarımızın aynı üniteye uyumlu bir şekilde yaşamlarını sürdürdüklerini gözlemek memnuniyet verici olmuştur.

4. Grup liderliği görevinin lisans mezunlarınca gerçekleştirilmesinden ve grup liderliği uygulamasının Türkiye çapında yaygınlaştırılmasından memnuniyet duyulacaktır. Grup liderlerine çocuk ve genç psikolojisine ilişkin belli periyotlarla sürekliliği sağlanan eğitimlerin verilmesi uygun olacaktır.

5. Yemeklerle ilgili fazla sayıda olmayan şikâyetlerin genelde miktarın yetersizliğinden kaynaklandığı görülmüştür. Diğer taraftan kişi başına günde iki ekmek verilmesine rağmen daha fazla ekmeğin talep edilmesi, sağlıklı olmayan beslenme alışkanlıklarına bağlanabilir. Bu çerçevede beslenme konusunda bilgilendirmede bulunulması ve tam buğday ekmeğinin tüketilmesinin özendirilmesi tavsiye edilmektedir.

6. Kurumdaki bazı çocuklarda sigara bağımlılığının ciddi boyutlara ulaştığı gözlenmiştir. Bu durum sigara bağımlılığının tedavisine ilişkin somut adımların atılmasına ihtiyaç bulunduğunu göstermektedir. Bu çerçevede Adalet Bakanlığı'nın acilen Sağlık Bakanlığı ile birlikte çalışmalar başlatması gerektiğine kanaat getirilmiştir.

7. Ceza infaz kurumlarının çalışma şartlarının zorluğu ve çalışmak için son tercih edilen kurumlar arasında bulunduğu bilinmektedir. Bu nedenle zor çalışma şartlarının gereği olarak ve nitelikli personel istihdamını artıracığı düşüncesiyle, personel özlük haklarında yapılacak iyileştirmeler memnuniyetle karşılanacaktır. Yine bu kapsamda Aliğa Ceza İnfaz Kurumu Kampüsü lojmanlarında ikamet eden personel ve ailelerinin ulaşım, eğitim türü sosyal konulardaki imkânlarının geliştirilmesi olumlu karşılanacaktır.

8. Ziyaret edilen ünitelerde az sayıda da olsa Kuruma ilk girişte gerçekleştirilen aramalardan şikâyetçi olanlara rastlanmıştır. Kurum idaresi tarafından hayata geçirilen “önlüklü arama” uygulamasının zikredilen şikâyetlerin giderilmesinde olumlu işleve sahip olacağı düşünülmektedir. Böylece şartları oluştuğunda gerçekleştirilen çıplak aramada insan onuruna azami saygının temini mümkün olacaktır.

9. Ceza infaz kurumlarındaki fiziki iyileştirmeler birer araç olup asıl amaçlanan mahkûmlara insan onuruna uygun bir yaşam ortamı oluşturmak ve onların iyileştirilmelerini temin etmektir. Bu düşüncelerden hareketle, personel niteliğinin geliştirilmesi zikredilen amaçların tamamlayıcı bir unsuru olarak görülmelidir. Ayrıca iyileştirme faaliyetleriyle hedeflenenin gerçekleşip gerçekleşmediği ve iyileştirme

açısından alınması gereken tedbirler hakkında çalışmalarda bulunulması önem arz etmektedir. Bu kapsamda sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra; üniversiteler, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye İstatistik Kurumu gibi kurum ve kuruluşlarla işbirliğinin geliştirilmesinde fayda mülahaza edilmektedir.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
24. Dönem 3. Yasama Yılı Faaliyet Raporu



TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

Toplantı No : 23

04.07.2013

Konu : Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde incelemeler yapmak üzere kurulan Alt Komisyonca hazırlanan “İzmir Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu Raporu” kabul edilmiştir.

 Başkan Ayhan Sefer ÜSTÜN Sakarya Milletvekili	 Başkanvekili Mehmet Naci BOSTANCI Amasya Milletvekili	 Başkanvekili Mustafa Sezgin TANRIKULU İstanbul Milletvekili
 Sözcü Yalçın AKDOĞAN Ankara Milletvekili	 Üye Yusuf HALAÇOĞLU Kayseri Milletvekili	 Üye Mehmet Kerim YILDIZ Ağrı Milletvekili
 Üye Ülker GÜZEL Ankara Milletvekili	 Üye Mehmet YILDIRIM Çorum Milletvekili	 Üye Oya ERONAT Diyarbakır Milletvekili
 Üye Hamza DAĞ İzmir Milletvekili	 Üye Mehmet METİNER Adıyaman Milletvekili	 Üye Nevzat PAKDİL Kahramanmaraş Milletvekili
 Üye Ahmet Salih DAL Kilis Milletvekili	 Üye Kerim ÖZKUL Konya Milletvekili	 Üye Abdurrahim AKDAĞ Mardin Milletvekili
 Üye İhsan ŞENER Ordu Milletvekili	 Üye Cemal Yılmaz DEMİR Samsun Milletvekili	 Üye Gülşen ORHAN Van Milletvekili
 Üye Levent GÖK Ankara Milletvekili	 Üye Sinan Aydın AYGÜN Ankara Milletvekili	 Üye Refik ERYILMAZ Hatay Milletvekili
 Üye Mahmut TUNAL İstanbul Milletvekili	 Üye Hüseyin AYGÜN Tunceli Milletvekili	 Üye Mustafa ERDEM Ankara Milletvekili
 Üye Atila KAYA İstanbul Milletvekili	 Üye Ertuğrul KÜRKÇÜ Mersin Milletvekili	



TBMM Tören Salonu Üstü Bakanlıklar-ANKARA
Tel. No: (0 312) 420 54 06 Faks: (0 312) 420 53 94

Bilgi için: Kenan ALTAS
Tel. No: (0312) 420 53 99 e-posta: insanhakkom@tbmm.gov.tr

MUHALEFET ŞERHİ

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanlığı'na

İzmir Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu İnceleme Raporu'na dair **muhtalefet şerhim** aşağıdaki gibidir.

Bilgilerinize sunarım.



Ertuğrul Kürkçü
Mersin Milletvekili

I. Arka Plan

1. Çocuk hakları savunucuları ve hukukçularca raporlanan İzmir Aliğa Cezaevi Kampüsü içindeki Çocuk ve Gençlik Ceza ve İnfaz Kurumu'nda gerçekleşen ciddi hak ihlali iddialarını göz önünde tutarak, 23 Mayıs 2013'te "Çocuk Cezaevlerindeki ihlaller" ile ilgili bir alt komisyon kurulması için yazılı olarak İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'na başvurmuştum. Bu iddiaların yaygın medyada da yer alması üzerine, İnsan Hakları İnceleme Komisyonu yeni bir Alt Komisyon kurmak yerine mevcut Cezaevleri Komisyonu'nu konuyu incelemekle görevlendirdi. Elimizdeki rapor, başvurumun da gerekçesini oluşturan hak ihlali iddialarının araştırılması amacıyla kurumda yapılan incelemenin sonucudur.

2. 23 Mayıs tarihli başvuruma temel teşkil eden birinci rapor Mersin'de kurulu Çakıl Derneği¹(www.cakilderneği.org) ve Ankara'da kurulu Gündem Çocuk Derneği²(www.gundemcocuk.org) tarafından kaleme alınmıştı. Aileleri Mersin'de yaşayan ve Aliğa Çocuk Ceza ve İnfaz Kurumundan kısa süre önce salıverilen çocukların gösterdiği ağır ruhsal travma belirtilerinden yola çıkılarak yapılan incelemelere dayanan raporda şunlar ifade ediliyordu:

"İzmir Şakran Cezaevinde bulundukları süre içerisinde insanlık dışı ve onur kırıcı muameleye uğradıkları açıkça anlaşılan çocukların ifadelerinden bazı alıntılar aşağıda sunulmuştur. İfadeler değerlendirilirken dikkatle ele alınması gereken husus çocukların kuruma girmeden önce siyasi eylem ve protestoların yaşandığı bir ilde yaşıyor olmalarının gördükleri muamele için gerekçe oluşturmuş olmasıdır."

¹ Psk. Özge Yılmaz ve Dr. Dilem Geleken tarafından hazırlanan rapor EK-1'dir.

² Çakıl Derneği ve Gündem Çocuk Derneği tarafından hazırlanan rapor EK-2'dir.

Söz konusu rapor ekte sunulmaktadır. Uzman psikolog ve psikiyatrlar çocuklarla yaptıkları görüşmeler sonunda elde ettikleri ifadeleri, gözlem ve incelemelerine dayanarak şu yargıya varmışlardır:

“İfadeler çocuklara karşı etiketleme-danışılama, sindirme, korkutma, tehdit gibi ayrımcı, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele eylemlerinin gerçekleştiğini, çocukların aileleriyle iletişimlerinin sınırlandırıldığını ve en vahimi çocukların doğrudan veya akrabaları aracılığıyla fiziksel, duygusal ve cinsel şiddete açık hale getirilerek her birinin şiddet mağduru olduğunu göstermektedir.”

Uzmanları bu yargıya götüren kimi beyanlar da raporda şu şekilde sıralanmıştır:

- *“Şakran Cezaevi’nde özellikle Mersinli çocuklara (çoğu Pozantı Cezaevi kapatıldıktan sonra gönderilmiş) yönelik işkence ve kötü muamele var. Özellikle cezaevi müdürü (...) ‘Sadullah Ergin benim arkadaşım’ diyerek çocuklara bizzat kötü muamelede bulunup şiddet uyguluyor. Bunun dışında cezaevinde bulunan İzmirli çocuklara yönelik kötü muamele yok. Fakat bu çocuklar özellikle de ideolojik farklılıklar ön plana çıkartılarak Mersinli çocuklara şiddet ve baskı uygulamaları yönünde teşvik ediliyor. İzmirli çocuklardan bazılarının elinde 3 hilal dövmeleri var ve Mersinli çocuklar onların koşullarının önünden geçerken onları tehdit ediyorlar.”*
- *“Şakran Cezaevi dışardan görünüşü itibarıyla 5 yıldızlı otel gibi. İçerde her yerde kameralar var ama kameranın görmediği noktalarda her şey yapılıyor.”*
- *“Çocukların kaldığı toplam 36 koğuş var. Bunlardan birisi cinsel suçlardan hüküm giyen çocukların kaldığı koğuş... Mersinli çocuklar sık sık buraya atılmakla tehdit ediliyor. Burada kalan çocuklar ise elleriyle yuvarlak işaret yapıp ‘siz teröristsiniz, biz siz ne yapacağımızı iyi biliyoruz’ diyorlar.”*
- *“Arkadaşlarımız başka bir koğuşta tecavüz olduğunu söyledi. Onların koğuşunda birkaç çocuğa yapmışlar. Cezaevi müdürü bizi ‘sizi cinsel koğuşa göndereceğim’ diyerek tehdit ediyordu.”*
- *“Çocuklara 60 güne varan hücre cezaları veriliyor. Çocuğa hücre cezası verilebilir mi?”*
- *“Ailelerimiz ile telefon görüşmelerimiz dinleniyor. İçerde yaşadıklarımızı anlatmaya başlayınca telefon hemen kesiliyor. Bir seferinde ‘Baba İHD’ dedim, hemen telefon kesildi. Ertesi hafta telefonla görüşmeme cezası aldım.”*
- *“I.Z. isimli arkadaşımız cezaevi müdürünün önünde jandarmalarca dövüldü. Yediği dayak sonucu kollarında şişlikler oluştu. Kendi ihtiyaçlarını göremez hale geldiği için diğer çocuklar ona yardımcı oluyordu. Kolunun kırık olduğunu ve doktora gitmesi gerektiğini bildirdiğimizde gardiyanlar tarafından dikkate alınmadık. Müdüre ‘Sizi şikayet etmeyeceğim beni hastaneye götürün’ dedi fakat yine de tedavisi sağlanamadı. Birkaç gün sonra kapıya çok sert biçimde vuran I.Z. koğuştan alınarak hücreye konuldu. Tedavi görmeden 50 gün hücrede tutuldu. I.Z.’ın ruh sağlığı iyi*

değil. Hastalanıp cezaevinden kurtulmak için yüzünü buradan buraya kadar (eliyle şakaktan çenesine kadar olan bölümü işaret ederek) camla kesti. Ama hala orada tutulmaya devam ediyor. Jandarma I.Z.'ı döverken kafası kanadı. En çok ağırimıza giden de yüzüne postalla bastılar.

- “İçeride bir akrabasının şah damarını kestiği için bulunan 9 yaşında bir çocuk vardı. Sadullah Ergin cezaevini ziyaret ettiğinde ona oyun parkı yaptırdı.”
- “Cezaevi müdürü masasının arkasındaki Atatürk resmini göstererek arkasının sağlam olduğunu, onu kimsenin oradan atamayacağını söylüyordu. Mahalledeki TEM'ciler de “sizi bir daha eylemlerde görürsek tekrar Şakran'a yollarız” diyorlar.”

Çakıl ve Gündem Çocuk'un ortak raporu şu yargı ve taleplerle sonuçlandırıyor:

Çocukların ifadeleri ve uzman değerlendirmeleri, çocukların Şakran Cezaevinde işkence, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele gördüklerini ve çocukların travma geçirdiklerini göstermektedir. Bu raporla talep edilen, hızlı bir şekilde, özgürlüklerinden yoksun bırakılmış çocukların nasıl bir muameleye tabi tutulduklarını değerlendirmek üzere başta Şakran Cezaevi olmak üzere çocukların bulunduğu tüm infaz kurumları ivedilikle, bütüncül bir inceleme ve soruşturmaya tabi tutulmalıdır. Söz konusu inceleme, soruşturma ve ziyaretler Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelesinin Önlenmesi Komitesi (CPT) standartlarına uygun bir şekilde yapılmalıdır.

Ayrıca süreçte çocuklara özgü bir adalet sisteminin gerekliliği olarak aşağıdaki konuların özellikle ve önemle göz önünde tutulması talep edilmektedir:

- Öncelikle çocukların “çocuk” olduğunun ve bu tür hak ihlallerinin çocukların yaşamında kalıcı ve telafisi çok zor izler bıraktığının unutulmaması,
- Kapalı kurumlarda bulunan çocukların yaşadıkları il, etnik köken, siyasi olaylarla ilişkilendirme vb. nedenlerden dolayı hak ihlallerine açık hale geliyor olmalarının dikkate alınması,
- Hak ihlallerinin incelenmesi, araştırılması ve cezalandırılması ile ilgili süreçte çocukların daha da örselenmesini ve etiketlenmesini önleyecek bir yaklaşım sergilenmesi,
- Çocukların infaz kurumlarında karşılaşmış oldukları hak ihlallerinin önlenmesi, tespiti ve sorumluların cezасız kalmaması için etkin hak arama ve bağimsız izleme mekanizmalarının geliştirilmesi.

Üçüncü Rapor ise Çağdaş Hukukçular Derneği³ İzmir Şubesi'nden avukat Serdar Gültekin tarafından iki çocukla yapılan görüşme notlarına dayanıyordu. Gültekin ekteki raporlarında İ. A. ve S. B. adlı her ikisinin de aileleri Mersin'de yaşayan çocuklarla yaptığı görüşmelerde şu tespitlere yer vermişti:

³ Çağdaş Hukukçular Derneği İzmir Şubesi tarafından hazırlanan görüşme notları EK-3'tedir

- *Görüşmecî (İ. A.) cezaevinde 1. Müdür Emrullah ve 2. Müdür Ercan ve bunların gözetiminde bulunan başta “baş efendi” olarak belirttiği Uğur isimli başgardiyan olmak üzere bütün gardiyanlar tarafından kendisi ve cezaevinde kalan diğer kişilere ağır işkence yapıldığını belirtmektedir. Görüşmecî müdürler ve gardiyanlar tarafından kendilerine sürekli olarak yoğun şiddet uygulandığını belirtmektedir. Gardiyanlar tarafından süngerli odaya alındıklarını (görüşmecî süngerli odayı “memurlar bizi mavi odaya götürüyorlar, duvarlar pamuk kaplı, yumuşak” şeklinde tanımlamıştır.) burada kameralar kapatıldıktan sonra şiddetli ve yoğun şekilde dövüldüklerini beyan etmiştir. Ayrıca çoğu zaman süngerli odaya götürülen çocukların elleri ve ayakları plastik kelepçeyle kelepçelendikten sonra gardiyanlar tarafından dövülmektedirler. Çocuklar elleri ve ayakları plastik kelepçeyle bağlanıp dövüldükten sonra çoğu kez saatlerce bu şekilde bekletilmektedirler.*
- *Gardiyanlar çocukları ağır şekilde dövdükten sonra, kurum müdürünün kararı ile, müşahade odası denen, içinde bir yatak, musluk ve tuvalet olan 2 – 3 metrekaare hücrelere kapatılıyorlar. Bu hücrelerde günlerce hatta aylarca tutulduklarını beyan etmektedirler. Hücreye kapatılan çocuklar günlük 1 saat havalandırmaya çıkmakta ve geri kalan 23 saati yukarıda belirtilen hücrede tek başına geçirmektedir. Cezaevinde toplam 22 tane hücre bulunmaktadır. Çocukların beyanına göre bu hücreler hiçbir zaman boş kalmamaktadır.*
- *Görüşmecî (S. B.) cezaevinde 1. Müdür Emrullah ve 2. Müdür Ercan ve bunların gözetiminde bulunan gardiyanlar tarafından kendisi ve cezaevinde kalan diğer kişilere ağır işkence yapıldığını belirtmektedir. Görüşmecî müdürler ve gardiyanlar tarafından kendilerine sürekli olarak yoğun şiddet uygulandığını belirtmektedir. Gardiyanlar tarafından süngerli odaya alındıklarını, burada kameralar kapatıldıktan sonra şiddetli ve yoğun şekilde dövüldüklerini beyan etmiştir. Ayrıca çoğu zaman süngerli odaya götürülen çocukların elleri ve ayakları plastik kelepçeyle kelepçelendikten sonra gardiyanlar tarafından dövülmektedirler. Çocuklar elleri ve ayakları plastik kelepçeyle bağlanıp dövüldükten sonra çoğu kez saatlerce bu şekilde bekletilmektedirler.*
- *Görüşmecî Şakran cezaevinde geçirdiği 5 aylık tutukluluk süresinin 2,5 ayını hücrede geçirmiştir.*
- *Görüşmecî cezaevine dışarıdan bir heyet geldiği zaman müdürün bütün hücreleri boşalttığını ve hücrelerde kalan çocukları koşullara aldığını beyan etmektedir.*
- *Kurum 2. Müdür olan Ercan çocukları hortum ile dövmektedir. Görüşmecî hortumla dövüldükten sonra kollarındaki morluk ve kızarıklıkları “ortada ince beyaz, yanlarda iki şerit şeklinde morluklar” şeklinde (ray şekli tanımana uygun) tanımlamıştır.*
- *2. müdür Ercan'ın kullandığı hortumun tanımlanması istendiğinde, iki eliyle hortumun boyunu göstererek (40-50 cm tahmini uzunluk) beyaz düz hortum şeklinde tanımlamıştır.*

3. Bu raporların medyaya yansımaları üzerine 27 Mayıs'ta TBMM'de bir basın toplantısı⁴ düzenleyerek iki kuruluştan gelen raporlara dayanarak şu açıklamada bulundum:

- *Şüphesiz biz Türkiye Büyük Millet Meclisinde milletvekili olarak bulunan yasama görevi ile yükümlenmiş olan vekiller olarak sadece bunları duyurmakla yetinmeyiz. Yapmamız gereken ve yapmamız mümkün olan işler vardır. Bunları sırasıyla yapıyoruz ama şunu söylemek istiyorum. Önümüzde şimdi var olan kanalların hiçbirisi bu zulmü önlemeye yetmiyor. İnsan Hakları İnceleme Komisyonunun, komisyonumuzun çabaları yetersizdir ve gönülsüzdür. Adalet Bakanlığına yönelik şikâyet mekanizması herhangi bir sonuç yaratmamaktadır. Uluslararası kurumlara yapılan yakınmaların sonuca bağlanması son derece uzun sürmektedir ve altında bu kurumların yetki alanında olmadığı için Türkiye, genel olarak Türkiye hükümetine yönelik uyarılarla yetinilmektedir. Ama biz bu 24'üncü dönem milletvekili olarak bu meclise geldiğimizden bu yana iki yıldır bu şartlarda herhangi bir iyileşme olmadığını ben gördüğümü söyleyebilirim onun için daha etkin mücadele yolları bulmak üzere tabi ki grubun önüne bunu götüreceğim aynı zamanda birlikte çalışmaya arzulu olan bütün milletvekilleri ile beraber de yapacaklarımız var. Ancak ben şöyle düşünüyorum: Asıl güç Türkiye Büyük Millet Meclisi dışındaki gönüllü kuruluşlarda, meslek kuruluşlarında. Onların yaratacağı kamuoyu ilgisini de, bu dilin doğması için sizin de kameralarınızı ve mikrofonlarınızı bu taleplere daha hassas hale getirmenizi diliyorum. Medyanın bu konuda bir uyarıcı görev yerine getirmesi pek çok inceleme komisyonunun yapacağı işten daha önemli. Bu beş olayı gözünüzün önüne getirmekle şu aşamada yetiniyoruz ancak bu ilgili konularda birlikte bundan sonrasında planlamaya devam edeceğiz*

4. Ertesi gün 28 Mayıs'ta iddiaları araştırmak amacıyla Aliğa Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü'ne giderek Cumhuriyet Savcısı⁵, Turan Güzelöğlu'na başvurdum Sayın Savcı'nın kolaylaştırıcı tutumu sayesinde zaman darlığı dışında hiçbir kısıtlama olmaksızın Cezaevinin B-4, B-9, B-10 ve B-11 koşullarını ziyaret ettim. Burada 26 çocukla baş başa yaptığım görüşmelerde çocuklar bu raporlarda yer alan iddiaları teyit ettiler. Bu iddiaları şöyle özetleyebilirim:

- *İnfaz Koruma memurlarınca, yumruk, tekme ve tokatla dövülme, dayak.*
- *Cezaevi müdürü ve ikinci müdürlerince, idarenin kameralarla izlenmeyen bölümlerinde, yumruk ve tekme ile dövülme, plastik boru ve hortumlarla falaka ve dayak.*
- *Cezaevinin dış korumasından sorumlu Jandarmanın mahkeme ve hastane gidiş gelişlerinde kollarını bükerek, postallarla tekmeleyerek, yere yatırıp kafa ve yüzlerine postallarla yaptığı eziyet.*

⁴ TBMM'de düzenlenen basın toplantısının metni EK-4'tedir.

⁵ İzmir Cumhuriyet Savcısı Turan Güzelöğlu tarafından hazırlanan tutanak metni EK-5'tedir.

- *Cezaevi infaz koruma memurları, müdür ve ikinci müdürlerince tutuklu ve hükümlü çocuklara, küçültücü ve aşağılayıcı biçimde hitap edilmesi; bu onur kırıcı muamelelere her itirazın şiddetle karşılık görmesi.*
- *Cam ya da demirbaşların bilerek ya da istem dışı bir biçimde zarar gördüğüne bakılmaksızın bu durumlarda hücre cezasına çarptırılmanın yanı sıra, bu zarar ziyanın çocukların emanetteki harçlıklarından kesilerek para cezasına da çarptırılmaları*
- *Keyfi hücre (müşahade) cezalarıyla 5 günden 55 güne kadar kapalı yerde tutulma.*
- *“Mavi oda” adı verilen ve çocukların kendilerine zarar vermelerini önlemeye yönelik olarak düzenlendiği söylenen yumuşak malzemeyle kaplanmış taban ve duvarları olan odanın eziyet mahalli olarak kullanılması. Plastik kelepçelerle elleri bağlanan çocukların burada dayak ve eziyete maruz kalmaları.*
- *Kürtçe şarkı ve türkü söylediklerinde infaz koruma memurlarınca “terör sloganı” attıkları iddiasıyla toplu saldırlara uğramaları.*
- *Okumak istedikleri gazetelerin kendilerine verilmemesi.*
- *Dilekçe ve suç duyurularının yazıldıkları makam ve kişilere ulaştırılmaması.*
- *Çocuklar cinsel taciz ve tecavüze şahsen maruz kalmadıklarını ancak “Suriyeli” takma adıyla bilinen bir çocuğun tecavüze uğradığını duyduklarını söylediler. Ayrıca; zaman zaman “cinsel koğuş” denilen daha çok cinsel saldırı suçlamasıyla cezaevine konulmuş çocukların tutulduğu koğuşa gönderilmekle tehdit edildiklerini bildirdiler.*

Bu gözlemlerimi, koğuşlardan ayrıldıktan sonra Cumhuriyet Savcısı Turan Güzeloğlu ile paylaştım. Sayın Savcı, bana bu iddiaların hepsini kovuşturacağını beyan etti. Nitekim daha sonra Cezaevleri Komisyonu ile birlikte yeniden cezaevine geldiğimizde idari kovuşturmaya temel teşkil edecek şekilde benim ziyaret ettiğim koğuşlardaki çocukların ifadelerini ve benimle yaptığı görüşmenin tutanağını ve Aliğa Cumhuriyet Savcılığına yapılan suç duyurularını içeren bir klasör belgeyi bütün heyet üyelerine teslim etti. Sayın Güzeloğlu’nun bu görevini hakkıyla yerine getirmiş olduğunun altının çizilmesi gerekir.

II. Çoğunluk görüşünün eleştirisi

1. Raporun 2. sayfasında I I. BAŞVURUCULAR başlığı altında şöyle denmektedir:

“Bazı medya kuruluşlarının haberlerinde ve Komisyonumuza da intikal eden bir kısım sivil toplum kuruluşu raporlarında Aliğa Ceza İnfaz Kurumu Kampüsü içerisinde yer alan İzmir Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu’nda cinsel taciz-tecavüz, dayak, eziyet ve diğer kötü muamele iddialarına yer verilmekteydi. Bu iddiaların yoğunlaşması ve konu üzerinde

kamuoyunda oluşan hassasiyet üzerine, Komisyonumuz iddiaların yerinde incelenmesi kanaatine varmıştır.”

Doğrusu, Komisyon, medya kuruluşlarına haberleştirilmeden önce bu ihlallerin bilgisini çocuk cezaevleriyle ilgili yeni bir alt komisyon kurulması önerisi yaptığımızda benden edinmişti. Bu bilgiye bu bölümde yer verilmeliydi. Bu bilginin raporda yer alması, Komisyon’un üyelerden gelen çağrılara yönelik duyarsızlığını ve bu bilgiler medyaya düşmeden önce harekete geçebileceği halde harekete geçmekten imtina etmiş olduğunu da örtmektedir.

2. Komisyon aynı cezaevinde 04.01.2013 tarihinde de bir inceleme gerçekleştirmiş ve o inceleme sonuçlarının yer aldığı raporunda şu gözlemlere yer vermişti:

- ***“Özellikle Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu’nun bir ceza infaz kurumundan çok eğitim birimini andırdığını belirtmek gerekir.”***
- ***“Çocuk Ceza İnfaz Kurumu’nda suça sürüklenmiş çocukların yaşam ortamı ile onlara sunulan olanaklar takdire karşılanmıştır.”***

Oysa, elimizdeki raporun 3.-5. Sayfaları arasında yer verilen ve komisyonun ziyaret ettiği 1.- 4. ünitelerdeki çocukların anlatımları birinci raporun çizdiğiyle taban tabana zıt bir tablo sunmaktadır. Rapor bu farkın nedenlerine dair bir açıklama sunması gerektiği halde bunu yapmamaktadır.

Bu farkın en belirgin nedeni ilk inceleme raporunda ***“Heyet tarafından rastgele seçilen koşullarda hükümlü ve tutuklularla cezaevinden hiçbir görevli olmaksızın görüşme gerçekleştirilmiştir.”*** denmesine karşın gerçeğin böyle olmamasıdır. İlk incelemede ziyaret edilen bütün mahallerde birkaç koğuş dışında cezaevi yöneticileri heyete eşlik etmişti. Bunun çocuk, kadın ve adli hükümlü ve tutukluların -politik olanlar dışında- kendilerini rahatça ifade etmelerini engellemiş olduğu açıktır. Ayrıca ihlallere en açık kategori olan çocuklara yeterince vakit ayrılmamış olduğu da başka bir gerçektir.

Bunun ötesinde önceki raporda dile getirdiğim bir başka konuyu burada da aynen tekrar etmek isterim:

“Raporun 3. Sayfasında IV. İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM başlığı altında ifade edilen yöntemin tutuklu ve hükümlü haklarına yönelik ihlallerin incelenmesi açısından uygun olmadığını ve bu yöntemin değiştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

“Bir insan hakları inceleme alt komisyonu olduğumuza göre incelemelerimizin amacı öncelikle ve esas olarak tutuklu ve hükümlü haklarının korunması ve ihlallerin ortaya çıkarılması olmalı ve kullandığımız yöntem de buna hizmet etmelidir.

“Oysa komisyonumuz bir kural olarak incelemelerine ilgili il idaresinin ve bağlı kurumların ziyaretin zamanı ve amaçları konusunda önceden bilgilendirilmesiyle başlamakta ve bir yarım gününü il yöneticilerinin ziyaretine ayırmaktadır. Buysa, incelenecek cezaevlerinin yönetimiyle doğrudan ve dolaylı ilgisi bulunan kişilerin bu cezaevlerindeki ihlal ve kusurları komisyondan gizlemek, kaçırmak ve birbirlerini kollamak için zincirleme işbirliği içine girmelerini; tutuklu ve hükümlülerin yakınmalarının önüne engeller çıkartılmasını

kolaylaştırmakta ve komisyonumuzun ceza infaz kurumlarının özellikle tutuklu ve hükümlülere yönelik muamelelerinin gerçeğe en yakın tablosunu ortaya çıkartmasına engel olmaktadır.”

Nitekim bu sorun, son incelemede kendisini çok çarpıcı bir biçimde ortaya koymuştur. Raporla görüşlerine yer verilen çocuklardan 1.-4. ünitelerde kalanlar, daha önce benimle görüştükleri sırada, yukarıda belirttiğim ve Sayın Savcı Güzeloglu’na verdikleri, ekteki tutanaklardaki ifadelerde dile getirdikleri hak ihlallerini komisyona da eksiksiz tekrarladıkları halde, daha önce görülmeyen çocuklar hep bir ağızdan bunlarla neredeyse taban tabana zıt bir tablo çizmişlerdir. Hayatın olağan akışına uygun olmayan, yöneten yönetilen çelişkinin hiçbir izini taşımayan ve diğer çocukların anlatımlarıyla tam bir zıtlık içindeki bu “sonsuz uyum” tablosunun tek açıklaması, cezaevi yöneticilerinin çocukları komisyon ziyareti için özel olarak hazırlamış, onlara söyleyeceklerini “ezberletmiş” olmalarıdır. Neredeyse tek bir kalıptan çıkmışçasına her üniteye duyduğumuz bir örnek “hiçbir sorunuz yoktur”, “taciz, tecavüz iddialarından çok rahatsız oluyoruz”, “bize menurlar çok iyi davranıyor” ifadelerinin inandırıcılıktan uzak olduğu ve çocuklara yöneticilerce telkin edildiğini düşünmek için yeterince neden vardır.

Bu ünitelerde kalanların belirgin özelliği, çoğunluğun İzmir ve Ege havasından gelen çocuklardan oluşmasıdır. Yöneticilerin böl ve yönet ilkesini uygulamaları için çok elverişli bir ortam olan klasik yerli-yabancı mahkum geriliminin ihlalleri dile getiren çocukları sindirmek, hiç değilse bunları dengelemek üzere yöneticilerce manipüle edildiğini anlamak hiç güç değildir. Nitekim Komisyon çoğunluğunun, cezaevi yönetimi ile ters düşme pahasına, bundan hiçbir maddi ve somut menfaatleri olmayacağı halde olumsuzlukları ifade eden çocukların beyanlarını değil de cezaevi yöneticileriyle aynı doğrultuda konuşturulan çocukların beyanlarını asıl kabul etmeleri ve sonuçta idareyi aklayan bir rapora imza atmaları da bu açıdan semptomatiktir.

3. Çoğunluk raporu, Komisyon’a ulaşan ihbarlar ve Cezaevinde yapılan incelemeler sonucunda elde edilen bulgular arasında bir ihlaller hiyerarşisi oluşturmakta ve en üste yerleştirdiği “tecavüz” iddiasının gerçekleşmemiş olduğu saptamasını yürek ferahlatıcı bir bulgu olarak sunmaktadır. Komisyon çoğunluğu bu türden bir ihlalin gerçekleşmiş olup olmadığını titizlikle araştırmak yerine, her ne pahasına olursa olsun bu cezaevinde bir tecavüz vakası olmadığını ortaya koyma gayreti içinde olmuştur. Raporun 7. Sayfasında **VII. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ** başlığı altında yer verilen şu saptama gerçeği yansıtmamaktadır.

“İzmir Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu çoğunlukla bazı sivil toplum kuruluşlarının raporlarında yer alan iddialarla ilintili olarak, 24.05.2013 tarihinden itibaren medyadaki haberlerle gündeme gelmiştir. Söz konusu rapor ve haberlerde cinsel taciz-tecavüz, dayak, eziyet ve diğer kötü muamele iddialarına yer verilmekteydi.

“Cinsel taciz ve tecavüz iddialarının yol açtığı infialî Heyetimiz; daha Kuruma girmeden somut olarak gözlemiştir. Nitekim Allağa Ceza İnfaz Kurumu Kampüsü girişinde Heyetimizi durduran bir anne, içerde bulunan evladına sorduğunda bu tip vakaların yaşanmadığı bilgisini edindiğini ancak çıkan haberlerle sürekli tedirgin ve psikolojisinin altüst olduğunu anlatmıştır. Bahsedilen anne bu konunun Komisyonca mutlaka aydınlatılmasını talep etmiştir.

“Komisyonumuz inceleme bulunduğu 12 ünite, Kurumda çalışan öğretmen ve diğer görevlilerle gerçekleştirdiği görüşmelerde bu iddiaları sorgulamıştır. Pek çok üniteye çocukların medya kanalıyla veya ailelerinin kendilerine yönelttiği sorular üzerine bu iddialardan haberdar olduğu görülmüştür. O kadar ki, Heyetimizin herhangi bir soru yönelmesine gerek kalmaksızın, çocuklar iddiaları kesin bir dille yalanlamışlar ve bu iddiaları ortaya atanlar hakkındaki kızgınlıklarını dile getirmişlerdir. Kurumda halk eğitim merkezlerine bağlı görev yapan öğretmenler de görüşmelerde bu iddiaları sadece dışardan (medyadan) duyduklarını söylemişler ve iddialar hakkındaki şaşkınlıklarını ifade etmişlerdir.

“Komisyonumuz gerçekleştirdiği inceleme zarfında taciz ve tecavüz iddialarını doğrulayıcı veya bu konuda şüphe uyandırıcı hiçbir bulguya rastlamamıştır. Aksine Kurumun fiziki yapısı itibarıyla, bu tip vakaların yaşanmasını adeta imkânsız hale getirdiği bir kez daha müşahade edilmiştir. Nükeim Kurumdaki çocuklar sürekli olarak ortak alanlardaki kameraların ve akvaryum adlı bölmedeki grup liderlerinin gözetimi altındadır. 17.00’den itibaren tek kişilik odalarına girebilen çocuklar, gece 24.00’den sonra kendi istekleriyle dahi odalarına birini alamamaktadır.

“Komisyonumuz elde edilen bilgi ve bulgular ışığında, taciz ve tecavüz iddialarının tamamen asılsız olduğu kanaatine ulaşmıştır.”

Bu ifadelerin gerçeği yansıtmadığına dair kanaatim iki somut olguya dayanmaktadır.

Birincisi, komisyon en büyük kaygısı “tecavüz iddiaları”nın açığa çıkartılması olduğu halde, bu bakımdan bilgiye ulaşılması en muhtemel ünite olan, “cinsel koğuş” adı verilen ve genellikle cinsel saldırı iddialarıyla irtibatlandırılan, kanunla ihtilafa düşmüş çocukların tutulduğu bölümü incelemek konusunda hiçbir irade ortaya koymamıştır. Bu bölümü ziyaret etmeksizin cezaevinden ayrılmış ve cezaevi yöneticilerinin beyanlarıyla yetinmiştir.

İkincisi ve daha önemlisi, ziyaret ettiğimiz koğuşlardan, Raporda “1. Ünite” olarak zikredilen B-9 ünitesinde Komisyona bir tecavüz vakasına bizzat tanık olduğu ve bunun için mahkemede tanıklık yapmakta olduğunu söyleyen B.Ç. adlı çocuğu dinlemeye ilgi göstermemiştir.

Komisyon üyeleri B-9 ünitesindeki çocuklara “tecavüz”le ilgili soru yönelttiklerinde komisyonun olumlu yaklaşımlarından cesaretlenen B. Ç. kendisinin cezaevinde gerçekleşen ve yargıya intikal eden bir tecavüz davasında tanık olduğunu açıkladı. B. Ç. tam bu konuyla ilgili beyanlarda bulunmaya hazırlandığı sırada, üniteye giren bir infaz koruma memuru B. Ç’nin ziyaretçisinin geldiğini ve kendisini beklediğini haber vererek, görüşe çıkarmak istedi. Komisyon başkanının “ziyarete çıksın sonra devam ederiz” demesi üzerine B. Ç. üniteden alındı. Ancak bir daha B-9’a dönüşmeden ziyaret bitirildi.

B.Ç.’nin görüşmesinin kesilmesinin geçerli bir mazerete dayanıp dayanmadığı kuşkuluydu. Komisyon üniteden ayrıldıktan sonra B.Ç. ziyarete çıkarılabiliirdi. Komisyon çoğunluğu da bu bahaneyi sorgulamak yerine, bu tanıklığı unutmayı seçti. Öyle olmasa, birden çok kez “B.’yi unutmayalım” diye uyarmama rağmen, B-9 ünitesine dönüşmezlik edilmez, bu beyan kayıtlara alınırdı. Ne var ki, komisyon çoğunluğunun “tecavüz yok” obsesyonu, bu çocuğun tanıklığının işitmezlikten gelinmesine

ve incelemenin savsaklanmasına neden oldu. Dolayısıyla, nesnel olarak “elde edilen bilgi ve bulgular ışığında, taciz ve tecavüz iddialarının tamamen asılsız olduğu kanaatine ulaşılmıştır.” yargısı temelsizdir ve gerçeğe aykırıdır. Komisyon çoğunluğu bu incelemenin tamamlanması için gayret göstermeyerek ihlalin gözden kaçırılmasına neden olmuştur.

4. Çoğunluk raporunun, 10. Sayfasında dayak, cebir, şiddet ve darp olaylarına ilişkin olarak yer alan şu sonuç yargısı, durumun vahametini örtücü bir biçimde dile getirilmiştir.

“Kuruma dair bazı haberlerde yer alan veya ünitelerdeki kimi çocuklarca dile getirilen dayak ve olumsuz hitap iddialarının hem yerel makamlarca hem de Adalet Bakanlığı tarafından görevlendirilen kontrolörlerce hassasiyetle tetkik ediliyor olmasından memnuniyet duyulmuştur. Böylece zaten fiziki şartları itibarıyla mükemmele yakın olan Kurumun insan faktöründen kaynaklı sorunlarının en aza indirilmesi mümkün olacaktır. Gerçekleştirilen inceleme ve soruşturmanın bir başka boyutu ise, hiçbir alanda cezasızlık kültürünün yerleşmesini temin etmeye yönelik olmasıdır.”

Raporda çocukların dolaysız anlatımlarına dayanılarak sıralanan çok sayıda darp, dayak, kötü muamele, insan onuruna aykırı davranış saptamasının ardından kontrolörlerin olumsuzlukları gözlemlemelerinin çocukların uğradıkları muamelede hiçbir değişiklik yaratmıyor oluşu asıl üzerinde önemle durmayı gerektiren durumdur. Ancak, “tecavüzün yokluğu”na kanaat getirmiş olan Komisyon çoğunluğu, tecavüzdən gayri ihlallere karşı aynı duyarlılığı sergilememektedir.

Cezaevleri komisyonumuzun Adalet Bakanlığı’nın ilgili birimlerinin bu hak ihlallerinin hiç gerçekleşmemesi için uluslararası çocuk hakları sözleşmelerinin işaret ettiği yönde çalışmak yükümlülüğünü açık bir dille ortaya koyması ve dolambaçlı ifadeler yerine ihlallerin sorumlularının hızla yargı önüne çıkarılmasını istemesi gerekirdi.

5. Raporda, çocukların dile getirdiği personelin ırkçı ve ayrımcı davranışları, hak ettiği önemde yer almamıştır. Kürt çocuklar, personel arasında yakınları güneydoğudaki çatışmalarda zarar görenlerin kendilerine karşı düşmanlık güttüklerini, kendilerine “terör”, “terörist” gibi sıfatlarla seslenilmesinden duydukları rahatsızlığı, Kürtçe şarkı ve türkü söylemelerine şiddetle müdahale edildiğini açıkça beyan etmişlerdir. Raporda yer alan farklı kökenlerden çocukların birbirleriyle iyi geçindiklerine ilişkin beyanları elbette memnuniyet vericidir. Özellikle birkaç koğuşta Kürt çocukların yaşadıkları sorunların Türk ve Romanlarca dile getirilmiş olması insanlık için çok ümit vericidir. Ama çocukların infaz koruma personeline yönelik yakınmaları kaygı vericidir. Çocukların zaten yeterince pedagojik eğitime sahip olmayan personelin, kendiliğinden ırkçılığına maruz kalmaya devam etmeleri önemsiz bir durum olarak görülemez.

6. Raporda çocukların sağlık hakkı ihlallerine ilişkin olarak dile getirdikleri yakınmalar, yakınma sahiplerinin “geri zekalı” olması gerekçe gösterilerek cezaevi idaresinin savunması yönünde yürütülmeye çalışılmıştır. “Zeka geriliği”nin başlı başına bir tıbbi yardım ve bakım ihtiyacını ifade etmesi gerekirken bir insan hakları komisyonu raporunda bu dezavantajlarının çocukların yakınmalarına karşı bir argüman olarak ileri sürülmesi kabul edilemez.

Ailelerinin ziyaret edilemeyen ve avukatları olmayan, evlerinden binden fazla kilometre uzaktaki bu çocukların bütün olumsuz koşullara karşın sürdürdükleri mücadeleye saygı göstermek gerekir.

7. Sonuç olarak İzmir/Aliağa Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu'ndaki incelemelerimiz sonucunda varılması gereken en önemli yargı, fiziki altyapıya ve çocukların barındıkları birimlere yönelik bir dizi iyileşmeye rağmen çocuklara yönelik muamele bakımından Türkiye'nin taraf olduğu çocuk haklarını koruyan uluslararası sözleşmeler ve bunların gerektirdiği uygulama normlarına aykırılık ve ağır hak ihlallerinin varlığıdır.

Bu çerçevede İzmir/Aliağa Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumu'nda şu uluslararası antlaşmaların, çocukların kapatılmasına dair hemen bütün hükümleri ya da ilgili maddeleri şu ya da bu derecede ihlal edilmiştir.

i. Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları(Havana Kuralları) (http://www.gundemcocuk.org/dokumanlar/havana_kurallari.doc)

ii. BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme/ Madde 37
(http://www.gundemcocuk.org/dokumanlar/cocuk_haklarina_dair_sozlesme.doc)

iii. Birleşmiş Milletler Çocuk Ceza Adaleti Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kurallar (Bejing Kuralları)/Madde 26
(http://www.gundemcocuk.org/dokumanlar/bejing_kurallari.doc)

Bu ihlallerle ilgili olarak Adalet Bakanlığı derhal harekete geçmeli hem idari ve hem adli soruşturmalara başlayarak ihlalcilerin cezalandırılması ve hem İzmir hem de başka cezaevlerinde çocukların uluslararası antlaşmalara ve çocuk haklarına uygun bir biçimde tutulmalarını sağlamak için üzerine düşenleri yapmalıdır.

Bu çerçevede Bakanlık, ihlalleri ortaya çıkaran ve bunların giderilmesi için öneriler sunan çocuk tutuklu ve hükümlü hakları kuruluşlarıyla yakın ve açık bir işbirliğini sağlamak ve sürekli kılmak üzere yeni düzenlemeler gerçekleştirmelidir.

TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA

**TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU İZMİR ÇOCUK VE
GENÇLİK KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU İNCELEME RAPORUNA
MUHALEFET ŞERHİDİR**

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunda görüşülen İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporlarında belirtilen hususlar polis merkezlerinin, tutuklu ve hükümlülerin içinde yaşadıkları fiziki koşulları ve hak ihlallerini yeteri kadar yansıtmamaktadır. Raporun bu haliyle kabulü ile komisyon üyeleri büyük bir haksızlığa belge oluşturmuş olacaktırlar.

**İZMİR ÇOCUK VE GENÇLİK KAPALI CEZA İNFAZ KURUMLARI
KAMPÜSÜ İNCELEME RAPORU İLE İLGİLİ TESPİTLER :**

- 1- İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda yapmış olduğumuz incelemelerde yerleşkenin modern ve düzgün bir fiziki yapısı olmasına karşın tutuklu ve hükümlülerin ciddi hak ihlalleri ile mağdur edildikleri görülmüştür.
- 2- İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan tutuklu ve hükümlü çocuk ve gençler kameraların bulunmadığı idare odalarında ve süngerli odada falakaya çekildikleri, işkence ve insan haklarını ihlal eden davranışlara maruz kaldıklarını belirttiler. Hastaneye götürülen, kötü muameleyle maruz kalan çocukların muayene sonuçlarında darp izi olmadığı raporlandırılmıştır. Bunun nedeni çocukların hastaneye geç götürülmesi olduğu bildirilmiştir. Şikayet dilekçelerinin bazen ulaştığı bazen ulaşmadığı bildirilmiştir.
- 3- Tutuklu ve hükümlüler hastaneye giderken askerler tarafından elleri ve kollarının büküldüğünü kendilerine kötü davranıldığını bildirdiler. Bazı çocukların da tacize uğradıkları iddiasında oldukları görüldü. Bu çocuklar hastaneye geç götürüldükleri için de şikayetlerini iletiler.
- 4- Roman ve Kürt kültürünün türkü ve şarkılarını söyleyen çocuk ve gençlerin slogan attıkları iddiası ile meydan dayacağına çekildiği ve terörist muamelesi gördükleri anlatıldı.
- 5- Cezaevinde çıkan yemeklerle çocuk ve genç, tutuklu ve hükümlüler karınlarının doymadığını, ekmeğin yemeğin az verildiğini, aç kaldıklarını bildirdiler. Cezaevinde iyi, doyurucu bir yemek çıktığında cezaevine heyet geldiğini anlıyoruz dediler.

- 6- Adalet Bakanlığının 45/1 Nolu Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler Hakkında Genelgesinin Ortak Etkinlikler Başlıklı Üçüncü Bölümünün 13. Fıkrasına göre; “Güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde, idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenen istekli hükümlü ve tutuklular, 10 kişiyi aşmayacak gruplar hâlinde ve idarenin gözetiminde, açık görüş alanlarında veya diğer ortak yerlerdeki sosyal faaliyetler çerçevesinde haftada toplam 10 saati aşmamak üzere sohbet amacıyla bir araya getirilebilir. Bu faaliyet hafta içerisinde açık görüş, avukat ve ziyaretçi görüşlerini aksatmayacak şekilde yaptırılır.” İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Yerleşkesinde Genelgenin bu maddesine aykırı olarak aynı koşutta kalan tutuklu ve hükümlüler diğer koşullarda bulunan **tutuklu ve hükümlülerle haftalık 10 saatlik sohbet hakkından mahrum tutulmaktadır**. Genelgenin amaç ve ruhu aynı koşutta bir arada bulunmayan farklı koşullardaki tutuklu ve hükümlülerin bir araya gelecek sosyalleşmesini amaçladığı halde uygulama bu amaçtan uzaklaşan bir eyleme dönüşmüştür.
- 7- Çocuk ve gençler için sabun, diş macunu, diş fırçası gibi kişisel temizlik malzemeleri çok az verilmektedir. Sabunun ayda bir kez verildiği bildirilmiştir. Bu nedenle çocuk ve genç tutuklu ve hükümlüler mağdur edilmektedir.
- 8- Çocukların psikolojik sorunları olması nedeniyle eğitimciler diyalog kuramıyorlar. Çocuklara psikolojik desteğin sağlanması gerekmektedir.
- 9- **Cezaevi kütüphanesinde bulunan kitap ve dergiler güncelliğini yitirmiş yaymlardır.** Cezaevinde bulunanların faydalanabilmesi için güncel kaynakları cezaevlerine gönderilmesi gerekmektedir. Ayrıca bu kütüphanede güncellenmiş mevzuat kaynakları da bulunmalıdır. Bu konu hakkında raporda hiçbir değerlendirmeye yer verilmemiştir.
- 10- **Cezaevinde bir diğer sorun ise, tutuklu ve hükümlülerin izleyebildiği televizyon kanallarının çok sınırlı olmasıdır.** Basın halkın sesi, kulağıdır. Burada bulunan vatandaşlarımızın medyayı takip hakları sınırlandırılmamalıdır. Yayınlanan kanallar içerisinde çocuk kanalları, yerel kanallar, belgesel kanalları, eğitici kanalların hiçbirisi bulunmamaktadır. Yine cezaevinde yayınlanan kanallar arasında açık öğretim derslerini yayınlayan kanallar da yayınlanmamaktadır. Cezaevi hakkında bir haber basında yer aldığı günlerde cezaevinde TV yayını kesilmektedir.
- 11- Tesiste bulunan futbol, basketbol sahaları, gitar, saz çalma imkanları çocuk ve genç tutuklu ve hükümlülerin gözünün önünde olmasına rağmen adeta

bir ceza da burada verilip, bu imkanlardan yararlanmaları engelleniyor. Bunları sadece uzaktan seyredebiliyorlar. Çocuklara basketbol, voleybol topu verilmemektedir. Ancak heyet geldiği günlerde verildiği belirtilmiştir. Açılan kurslar için kimin hangi kursa katılacağına idare karar vermektedir. Bu kursa katılmayan çocuklara ceza verildiği bildirilmiştir.

SONUÇ OLARAK :

İzmir Çocuk ve Genç Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna kabul ve sevklerde, hükümlü ve tutuklular çıplak bir şekilde aramalara maruz kalmaktalar. Cezaevi idaresinin bu tutumu mahkumların kişilik haklarını ihlal niteliğindedir ve hazırlanan raporda gereken önem gösterilmeden ele alındığı görülmektedir.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu raporunun, açıklanan hususlar ve ihlaller gereken hassasiyet gösterilmeden hazırlandığı görülmektedir. Gerçekleri, içinde yaşanan fiziki şartları ve mahrumiyetleri göz ardı eden komisyon raporunda çoğunluğun görüşüne katılmıyorum.

İzmir Çocuk ve Genç Kapalı Ceza İnfaz Kurumu incelemelerinin ardından 4 Haziran 2013 tarihinde TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Cezaevleri Alt Komisyonu olarak Antalya'ya hareket edilerek burada da cezaevi incelemeleri yapılacaktır. Ancak ekte sunulan tutanakla kayıt altına alındığı üzere uçak saati olan 08.00'e 20 dakika kala 07.40'da İzmir Adnan Menderes Havaalanı VIP salonuna vardığımızda uçağın kalkış için hazır olduğu ve tüm kapıların kapandığını ve uçağa binemeyeceğimizi öğrendik. Bu nedenle İzmir- Antalya uçuşu gerçekleştirilemedi ve Antalya Cezaevleri incelemesi iptal edilmiştir. Saygılarımla. 04.07.2013

Mahmut TANAL
İstanbul Milletvekili

Ek: Tutanak(1 sayfa)

EK-18

**AVRUPA’DA TÜRKİYE KÖKENLİLERE YÖNELİK IRKÇI VE YABANCI DÜŞMANLIĞI
MOTİFLİ EYLEMLER 2012 YILI ARA İZLEME RAPORU**

I. GİRİŞ

Komisyon Başkanlığınca, Norveç’te 22 Temmuz 2011 tarihinde toplam 77 kişinin ölümüyle sonuçlanan bombalı ve silahlı saldırının arka planında İslam karşıtlığı fikri olduğunun öğrenilmesinin ardından, batı ülkelerindeki İslam karşıtlığı (İslamofobi), yabancı düşmanlığı ve ırkçılık içeren tutumlar, uygulamalar ve mevzuat değişiklikleri hakkında çalışma yapmak üzere bir “izleme dosyası” açılmıştır.

Nitekim Komisyon, Almanya’da neo-Nazilerce 2000 ilâ 2006 yılları arasında ırkçı saikle işlenen seri cinayetlerle ilgili çalışma kararı almış, bu karar uyarınca 21-24 Şubat 2012 tarihlerinde Almanya’da (Berlin), resmi temaslarda bulunulmuş ve ailelerle görüşülmüştür. Çalışma sonucunda bir rapor hazırlanarak 13 Haziran 2012 tarihinde Komisyon’ca kabul edilmiştir.

Ayrıca, cinayetlerle ilgili olarak Almanya Federal Başsavcılığınca soruşturma açılarak bir iddianame hazırlanmıştır. Mart ayı içerisinde başlaması beklenen yargılamaların, Komisyonca da yakından takip edilmesi planlanmaktadır.

Anılan çalışmanın bir devamı olarak, 2012 yılının Ocak ayından itibaren Avrupa’da yaşayan Türkiye kökenlilere yönelik ırkçı motifli eylemler hakkında aylık olarak Dışişleri Bakanlığından bilgi talep edilmiştir. Aşağıda Komisyon’a iletilen verilerin istatistiki inceleme yapılmıştır.

Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, aşağıdaki veriler yurtdışındaki temsilciliklerimize bildirilen veya temsilciliklerin kendiliğinden basın veya bir başka yolla edindiği bilgilere dayanmaktadır. Korkudan, ihmalden veya gerek görmemeden dolayı bildirilmeyen çok daha fazla ırkçı ve yabancı düşmanlığı saikli eylemin meydana geldiği tahmin edilmektedir.

II. VERİLER

1. 2012 YILINDAKİ IRKÇI EYLEMLERİN AYLIK VERİLERİ

	OCAK				
	Saldırı	Kundaklama	Tehdit mektubu	Diğer	Toplam
ALMANYA	2	4	1	3	10
AVUSTURYA	-	-	-	1	1
BULGARİSTAN	-	2	-	-	2
FRANSA	-	-	-	1	1
HOLLANDA	-	-	-	1	1
Toplam	2	6	1	6	15

	ŞUBAT				
	Saldırı	Kundaklama	Tehdit mektubu	Diğer	Toplam
ALMANYA	4	-	3	2	9
FRANSA	-	-	1	1	2
HOLLANDA	1	-	-	-	1
İSVEÇ	-	-	-	1	1
UKRAYNA	1	-	-	-	1
Toplam	2	-	4	5	11

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
24. Dönem 3. Yasama Yılı Faaliyet Raporu

	MART				
	Saldırı	Kundaklama	Tehdit mektubu	Diğer	Toplam
ALMANYA	-	-	3	3	6
FRANSA	-	-	1	1	2
HOLLANDA	1	-	-	-	1
İSVEÇ	-	-	-	1	1
UKRAYNA	1	-	-	-	1
Toplam	2	-	4	5	11

	NİSAN				
	Saldırı	Kundaklama	Tehdit mektubu	Diğer	Toplam
ALMANYA	2	-	2	2	6
BELÇİKA	-	-	-	1	1
FRANSA	1	-	-	-	1
GÜRCİSTAN	1	-	-	-	1
UKRAYNA	-	-	-	1	1
Toplam	4	-	2	4	10

	MAYIS				
	Saldırı	Kundaklama	Tehdit mektubu	Diğer	Toplam
ALMANYA	4	1	2	2	9
FRANSA	1	-	-	-	1
Toplam	5	1	2	2	10

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

24. Dönem 3. Yasama Yılı Faaliyet Raporu

	HAZİRAN				
	Saldırı	Kundaklama	Tehdit mektubu	Diğer	Toplam
ALMANYA	-	1	2	1	4
BELÇİKA	1	-	-	-	1
HOLLANDA	1	-	-	-	1
Toplam	2	1	2	1	6

	TEMMUZ				
	Saldırı	Kundaklama	Tehdit mektubu	Diğer	Toplam
ALMANYA	1	2	-	2	5
AVUSTURYA	-	-	-	1	1
UKRAYNA	-	-	-	1	1
Toplam	1	2	-	4	7

	AĞUSTOS				
	Saldırı	Kundaklama	Tehdit mektubu	Diğer	Toplam
ALMANYA	2	-	-	-	2
HOLLANDA	-	-	1	-	1
Toplam	2	-	1	-	3

	EYLÜL				
	Saldırı	Kundaklama	Tehdit mektubu	Diğer	Toplam
ALMANYA	1	1	-	1	3
AVUSTURYA	-	-	-	1	1
HOLLANDA	1	-	-	1	2
Toplam	2	1	-	3	6

	EKİM				
	Saldırı	Kundaklama	Tehdit mektubu	Diğer	Toplam
ALMANYA	2	2	1	-	5
FRANSA	-	-	-	1	1
HOLLANDA	4	-	-	-	4
Toplam	6	2	1	1	10

	KASIM				
	Saldırı	Kundaklama	Tehdit mektubu	Diğer	Toplam
ALMANYA	1	-	3	1	5
HOLLANDA	1	1	-	-	2
YUNANİSTAN	-	1	-	1	2
Toplam	2	2	3	2	9

	ARALIK				
	Saldırı	Kundaklama	Tehdit mektubu	Diğer	Toplam
ALMANYA	2	-	-	1	3
BELÇİKA	-	-	-	1	1
İNGİLTERE	1	-	-	-	1
UKRAYNA	1	-	-	-	1
Toplam	4	-	-	2	6

2. EYLEMLERİN GERÇEKLEŞTİĞİ YERE GÖRE DAĞILIM

ALMANYA	67
AVUSTURYA	3
BELÇİKA	4
BULGARİSTAN	2
FRANSA	7
GÜRCİSTAN	1
HOLLANDA	13
İNGİLTERE	1
İSVEÇ	1
İSVİÇRE	1
SİRBİSTAN	1
UKRAYNA	4
YUNANİSTAN	3
Toplam	108

3. SUÇ TÜRÜNE GÖRE IRKÇI MOTİFLİ EYLEMLER

Saldırı	38
Kundaklama	15
Tehdit Mektubu	19
Diğer (Gösteri, Kuran Yakma, Hayvan Ölüsü Atma vs.)	36
Toplam	108

III. DEĞERLENDİRME

Ocak 2012 ilâ Aralık 2012 arasını kapsayan dönemdeki ırkçı motifli eylem sayısı 108'dir. Avrupa'nın 13 ülkesinde bu tür eylemlere rastlanmıştır; en çok eylem Almanya'da (67) gerçekleşmiştir. Almanya'da yaşayan Türkiye kökenli sayısının diğer ülkelere göre daha fazla oluşu ve neo-Nazi benzeri aşırı sağ örgütlerin bu ülkede daha aktif olmaları Almanya'daki eylem sayısının fazlalığının sebebi olduğu düşünülebilir. Almanya'yı Hollanda ve Fransa takip etmektedir. Yukarıda da ifade edildiği gibi, veriler yurtdışındaki temsilciliklerimize bildirilen veya temsilciliklerin kendiliğinden basın veya bir başka yolla edindiği bilgilere dayanmaktadır. Korkudan, ihmalden veya gerek görmemeden dolayı bildirilmeyen çok daha fazla ırkçı ve yabancı düşmanlığı saikli eylemin meydana geldiği tahmin edilmektedir.

Eylemler genel olarak saldırı, kundaklama ve tehdit mektubu olarak gerçekleşmektedir. Bunlar arasında kategorilendirilemeyen diğer eylem türlerine de sıkça rastlanmıştır.

Saldırı olayları, gruplar halinde fiziksel saldırı, darp, cami, dernek ve işyerlerinin taşlanması, camlarının kırılması, molotof kokteyli atılması, duvarlarına gamalı haç, küfür, hakaret yazıları gibi yazı ve işaretlerin çizilmesi, Müslüman mezarlıklarının tahrip edilmesi, işyerlerinin basılarak işyeri sahipleri ile çalışanlarının dövülmesi, evlerin basılarak ailelerin darp ve tehdit edilmesi, sözlü taciz ve benzeri biçimlerde meydana gelmiştir.

Kundaklama olayları, patlayıcı yerleştirerek maddi zarar verme, ev, cami ve işyerlerine molotof kokteyli atılması, kundaklama girişiminde bulunma, yangın çıkarma ve benzeri türden olayları içermektedir.

Tehdit ise, evlerin, derneklerin, camilerin ve işyerlerinin posta kutusuna dini değerlere hakaret içeren mesajlar ve mektuplar bırakarak tehdit etme, duvarlara tehdit içerikli yazılar yazma, ev ve işyerlerinin basılarak kişileri ülkeyi terk etmeye yönelik tehdit etme gibi biçimlerde meydana gelmiştir.

Diğer olaylarsa, gösteriler düzenleme, slogan atma, ev, cami ve işyerlerinin önüne veya arabaların üzerine domuz organları bırakma ve kan dökme, kapılara hayvan ölüsü bırakma, "Türkler dışarı", "misafir olarak geldiniz; misafir olarak dönün", "pis Türkler", "evinize geri dönün", "hepinizi kamplara gaz odalarına sokmak gerekir." "İslam pis yabancıların dinidir.", "Musevilik-İslam tehdidine ölüm" gibi ırkçı sözler söyleme veya çeşitli yerlere yazma, Kuran'ı Kerim yakma, cami kapısına necaset sürme gibi olayları içermiştir.

Türk ve Müslüman toplumu sadece neo-Nazi gruplarının değil, otobüste seyahat ederken yaşlı bir vatandaşın, komşularının, kamu görevlilerinin veya babası Türk annesi Alman bir kişinin dahi ırkçı tavırlarına maruz kalabilmektedir. Eyleme maruz kalanlar bir işyeri sahibi, başörtülü bir kadın, bir Türk akademisyen, bir Türk genci veya bebeği kucağında bir anne olabileceği gibi seyahate giden yabancı kökenli bir grup ilkokul öğrencisi de olabilmektedir.

Polise intikal ettirilen pek çok vakada, polislin tavrı, yabancı düşmanlığı ve ırkçılık içerdiği gerekçesiyle şikâyet konusu edilmiştir. Yeterli inceleme yapılmadığı, mağdurlara şüpheli gözüyle bakıldığı, olayın psikolojik etkisinin görmezden geldiği ve

şikâyetlerin ciddiye alınmadığı iddia edilmektedir. Örneğin, Almanya’da 28 Temmuz 2012’deki bir olayda Türklerin kaldığı bir eve yönelik ciddi kundaklama girişiminden sonra eve gelen polisler, şüphelilerle sıcak bir sohbete girişmişler ve bir gece için polis koruması isteyen Türk aileye “kapının önünde bir kova su tut, bir şey olmaz.” diyerek talebi geçiştirmişlerdir.

Bununla birlikte olayların meydana geldiği bölgelerdeki yerel siyasetçiler ile üst düzey kamu görevlileri olumlu tavırlar içinde bulunmuşlardır. Mağdurları ziyaret etmeleri, geçmiş olsun dileklerini iletmeleri, üzüntülerini bildirmeleri ve ivedilikle önleyici ve bastırıcı tedbirlere başvurmaları memnuniyet vericidir.

Komisyonumuz geçmişte de ırkçılık ve yabancı düşmanlığı motifli eylemlerle yakından ilgilenmiş olup, bunları izlemeyi daha da genişleterek sürdürecektir.

----- 0 -----